

הו!

כתב עת לספרות

פרוזה, שירה, מסות

גיליון 14, חורף 2016-2017, טבת תשע"ז

הו! – כתב עת לספרות

גיליון 14

דצמבר 2016

Ho! – Literary Magazine

Editor: Dory Manor

מיסודם של אחוזת בית ספרים ודורי מנור

עורך: דורי מנור

מערכת: סיון בסקין, משה סקאל

מען המערכת: ho.poetry@gmail.com

על העטיפה: פדריקו גרסייה לורקה

סידור, עימוד והדפסה: א. אורן הפקות דפוס בע"מ

© 2016 כל הזכויות שמורות למערכת הו!

2016 © All rights reserved to Ho!, Literary Magazine

כתב העת רואה אור באמצעות עמותת הו! – עמותה לספרות עברית

נדפס בישראל תשע"ז • 2016 Printed in Israel

יצירות יש לשלוח בקובץ מצורף בדואר אלקטרוני, מודפסות ברווח כפול, בציון שם המחבר, כתובתו ומספר הטלפון שלו. שירים יש לשלוח בניקוד חלקי.

גיליון זה רואה אור בתמיכת
משרד התרבות והספורט

גיליון זה רואה אור בסיוע שגרירות צרפת בישראל – המכון הצרפתי
במסגרת הפרויקט "אליעזר בן יהודה"

Ouvrage publié avec le soutien de l'Institut français d'Israël à Tel-Aviv
dans le cadre du programme "Eliezer Ben Yehuda"

INSTITUT
FRANÇAIS
ISRAËL

הוצאתו לאור של גיליון זה הסתייעה בתמיכת
מועצת הפיס לתרבות ולאמנות

הגיליון רואה אור בתמיכת
קרן רבינוביץ לאמנויות תל אביב

גיליון זה רואה אור בסיוע בית שלום עליכם

107	טל שקד יָלֵד, עַל-אֵף מוֹתֵךְ	5	על "הו!" 14
110	בן סויסה תן מיילל ביפו		
113	ניר אילון הסיפור הפלאי על עקרותה והתעברותה של חיה מושקא שניאורסון		
124	סיון בסקין נְמַנְצ'ינָה		
133	דוד ניאו בוחבוט חירשות מדומה שרה בקול		
134	אסיף רחמים כבודת אור		
141	שחר-מריו מרדכי חמישים מטר מרובע של יער גשם		
144	רון קורדונסקי זכוכית בשר שהיא אֶתָה		
149	מעין אבן לא אֶחָלֵץ מעול החלציים		
153	שמעון בוזגלו שמישהו יקפוץ להציל!		
157	יחזקאל רחמים אוֹחַ יִתְשֶׁת החיים		
159	נדב נוימן אמרתי צבעים וחשבת צבאות		
161	עינה ארדל מחלפות של נפש		
164	אורית נוימאיר-פוטשניק מציפה את הַחֶפֶיר		
169	אפרת מישורי הדם נתן את הפקודות		
172	בר ג'וזפין אין לי צוואר		
178	עמרי לבנת שני שירים ונציאניים		
185	דורי מנור רנטגן של גורל Radiographs of fate מקור מול תרגום תרגם לאנגלית: רונן סוניס		
191	ננו שבתאי קייטנת המשוררים		
			פרוזה
66	מתן חרמוני הקיום – צ'זבאט		
71	תמר מרין הסופרת מתארכת		
92	שמעון אדף טבריה		
146	איתמר רוזנברג הנסיך על הקפסולה		
174	עילי ראונר נוף העיר דֶלְפֵט		
			שירה – מקור
11	אורין רוזנר בודקת את חום המים		
16	אנה הרמן הגזע הוא אדום. זו לא שלכת		
23	ריטה קוגן לוכדת בין שפתי חצץ וחיוכים		
28	משה לביא משא ריצ'רד הֶרְדֶסְטֶון קטעים נבחרים		
34	יאיר דברת ג'וני וליל גיהנום		
48	עומר ולדמן אֶל הַגְּלֵעִים שבין רגליה		
56	חווה הרכבי המון דברים הם חושים		
63	עמוס נוי חיי, עם כתוביות		
80	הילה להב אם כבר ללכת גבהים		
85	רותם אלמגור מעט המחזיק את המועט		
89	ירדן בן-צור הו, ארצות בוגנוויליה		
104	נמרוד ברקו הנה האנושי		

שירה – תרגום

166	לואיז גלוק רק צורות עקומות יהיו מאנגלית: נבה קרסניקר	41	פדריקו גרסייה לורקה ודבר לא נשמע מלבד כְּכִי מספרדית: דורי מנור
180	יוהן וולפגנג פון גתה וְכֵן, חלום שבעה שירים מגרמנית: שמעון זנדבנק	77	איימי לואל כשקטמתי כתרים ירוקים מראשם של תותי השדה מאנגלית: אורית נוימאיר-פוטשניק
ממוארים ומסות		99	תומאס הרדי שוב היא תְּחִיה מְתחילה ארבעה שירי פרידה מאנגלית: צור ארליך
7	סיון בסקין בפתח הדברים לכל משורר יש וילנה או גְרָנְדָה פנימית שלו	130	קדיה מולודובסקי כתוב לי מכתבים ארוכים מיידיש: אסף בנרף
119	משה סקאל קשה ולבן: הרהורים על ילודה ועל זרע	137	גאורג היים תוקעים בחלילים אל תוך הסערה מגרמנית: עידו פלד
191	רױאל נץ אשליית התהילה הספרותית כמה הרהורים	163	יוזף אטילה בלב נקי מהונגרית: אגי משעול
204	משתתפי הו! 14		

הגיליון הנוכחי, ה-14 במספר של "הו!", פותח את השנה ה-12 לקיומו של כתב העת. כל אחת משלוש חוברות "הו!" האחרונות יחדה לסוגה אחת ויחידה: גיליון 11 הוקדש למחזות, גיליון 12 – לשירה, וגיליון 13 היה אסופה של שירה בתרגום. בגיליון הנוכחי החלטנו לחזור למתכונת הקבועה של כתב העת ולפרסם יצירות המשתייכות לסוגות שונות ומגוונות: שירת מקור, שירה מתורגמת, סיפורים קצרים, קטעים מרומנים, וכן מסות וממוארים. בתוכן העניינים תוכלו למצוא את מכלול היצירות לפי חלוקה ז'אנרית.

בגיליון זה תמצאו יוצרים המלווים את "הו!" כבר מהחברות הראשונות: אפרת מישורי, רונן סוניס, סיון בסקין, משה סקאל, אנה הרמן, רויאל נץ, ננו שבתאי, מתן חרמוני, דורי מנור. לצדם תמצאו כותבים המפרסמים ב"הו!" בקביעות בשנים האחרונות: שמעון אדף, הילה להב, עילי ראונר, שמעון בוזגלו, תמר מרין, יחזקאל רחמים, שחר-מריו מרדכי, עמרי לבנת, עומר ולדמן, יאיר דברת, דוד ניאו בוחבוט, מעין אבן, צור ארליך, אסף בנרף. וכן כותבים ומתרגמים שהצטרפו אלינו בגיליונות האחרונים: חדוה הרכבי, שמעון זנדבנק, עמוס נוי, עינה ארדל, נמרוד ברקו, ריטה קוגן, ירדן בן-צור, עידו פלד, אורית נוימאיר-פוטשניק, ניר אילון, רותם אלמגור.

אנחנו שמחים וגאים לפרסם לראשונה ב"הו!" יצירות של 11 כותבים המצטרפים למשתתפי כתב העת הוותיקים: אורין רוזנר (ששיריה פותחים את הגיליון), משה לביא (המדובב את שיריו מפיו של כותב אמריקאי פיקטיבי, ריצ'רד הרדסטון), טל שקד, נדב נוימן, איתמר רוזנברג, רון קורדונסקי, בר ג'וזפין, בן סויסה, אסיף רחמים, נבה קרסניקר ואגי משעול (המפרסמת בגיליון זה תרגום לשיר של אחד מגדולי המשוררים ההונגריים במאה העשרים: יוזף אטילה).

נוסף על שירו של יוזף אטילה תמצאו הפעם במסגרת השירה המתורגמת שבגיליון יצירות של גתה (מגרמנית: שמעון זדנבנק), של פדריקו גרסייה לורקה (מספרדית: דורי מנור), של קדיה מולודובסקי (מיידית: אסף בנרף), של איימי לואל (מאנגלית: אורית נוימאיר-פוטשניק), של תומאס הרדי (מאנגלית: צור ארליך), של גאורג היים (מגרמנית: עידו פלד) ושל לואיז גלוק (מאנגלית: נבה קרסניקר). כמו כן אנחנו מפרסמים את תרגומיו לאנגלית של רונן סוניס לשישה משירי החתום מטה, לצד המקור.

* * *

תודה מקרב לב לפרופ' עוזי שביט, מנכ"ל הוצאת "הקיבוץ המאוחד" על סיועו ל"הו!" ועל מסירותו לשירה העברית, וכן לאנשי הוצאת "הקיבוץ המאוחד" ובראש וראשונה לסיגל זלאיט ולאורי מוזס רון המסייעות ביחסי הציבור ובשיווק כתב העת.

תודתנו נתונה לפרופ' אברהם נוברשטרן, מנהל בית שלום עליכם בתל אביב, ולרוזלין דרעי, הנספחת לענייני ספרות במכון הצרפתי, התומכים במסירות רבה בכתב העת.

תודה לאנשי עמותת "הו!", ובראשם סיון בסקין, יאיר דברת, דורית שילה, מתן מרידור, אמיר בקר ותום ויזל; תודה לרו"ח שלמה יניב על מסירותו ועל אהבת הספרות שלו, וכן לתותי ולרוני פורת על סיועם הרב לעמותה. אנחנו שולחים מכאן איחולי הצלחה לאבי דאול, שהצטרף לאחרונה לשורות עמותת "הו!".

את "הו!" אפשר להשיג בחנויות הספרים או במכירה ישירה באתר של הוצאת הקיבוץ המאוחד. כתבי יד אפשר לשלוח במייל לכתובת ho.poetry@gmail.com. אתם מוזמנים גם לעמוד הפייסבוק שלנו, שכתובתו: www.facebook.com/ho.literary.mag.

ד"מ

סיון בסקין בפתח הדברים

לכל משורר יש וילנה או גרנדה פנימית שלו

באחד מספריו של ג'.ד. סלינגר, שעלילתו מתרחשת בביתה של משפחת גלאס הניו-יורקית מרובת האחים, מתואר ניסוי שערכו שני האחים הגדולים הגאונים, סימור ובאדי, באחיהם הצעירים ביותר, פראני וזואי. במקום לחלוק עמם את הידע העצום שלהם בשירה ובפרוזה, שהעיתרו בשפע על האחים האמצעיים, הם נתנו להם לקרוא אך ורק פילוסופיה וספרות הגותית, דתית ורוחנית מהמערב ומהמזרח. כלומר, חכמה ורוח ללא המרכיב האמנותי. האם בניסוי הזה נעוצה האשמה בהתמוטטותה של פראני, העומדת במרכז הספר? לא בטוח. מה שבטוח הוא שהסיפור הזה הוא הזדמנות טובה להתוודות על ניסוי הפוך שאני עורכת כבר שנים על עצמי: מאז השלמתי את לימודי הפורמליים, וזה היה באמת "מזמן ושקר", כמו שאומרים ברוסית, אני משתדלת ללמוד הכול – גם עובדות פשוטות וגם מה שמכונה "חכמה" או "הגות" – מהאמנות לבדה. בעיקר מהשירה ומהפרוזה. וכך, המידע שמגיע אליי עובר טרנספורמציה ומקבל ממד אסתטי ורגשי. הוא נכנס לתוך מחזור הדם שלי והופך לחלק בלתי-נפרד מחומר החיים.

בתוך מערכת החינוך העצמית הזאת שיצרתי לי, המורים החשובים ביותר הם המשוררים וכן אלה מבין הסופרים שסגנונם מושלם, מפני ששירה (בעיקר מתובנתת) ופרוזה מעולה הן בעלות הסיכוי הגבוה ביותר להישאר בזיכרון. עד כאן, נדמה לי, הכול ברור. אבל לצד העיסוק בשירה עצמה אני מבקשת לדבר כאן על משהו שונה במקצת: על דברים שהמשורר מלמד אותנו דווקא כשאניו כותב את שיריו.

מובן שבדומה לכל אדם, גם המשורר יכול להיות איש משפחה, או לחלופין בוהמיין מושבע; הוא יכול להתפרנס מעבודה רגילה יותר או פחות; להיות בעל השכלה רחבה, או להיות אוטודידקט מבריק בעל חוש מופלא לשפה. חיייו יכולים להיות יציבים יחסית או מלאי סערות; הוא יכול להיות בודד או מוקף בידידים. משמעותה של הבדידות גם היא אינה בהכרח זו שרובנו חושבים עליה מיד: אני מסרבת לקבל את התפיסה הרומנטית שלפיה משוררים הם כמעט בהכרח אנשים אומללים, אך בה בעת איני יכולה שלא לראות עד כמה מוחלטת היא בדידותם של משוררים בעת כתיבת שיר, גם אם נסיבות חייהם מושלמות לכאורה. הבדידות שהמקצוע הזה – הייעוד הזה – גוזר עלינו, אינה בדידות נסיבתית. זוהי בדידות שאינה עומדת בסתירה לאושר, והיא קשורה אך ורק לכתיבה עצמה.

העניין מורכב אף יותר, מפני שבכתיבה, ואפילו (מניסיון) בתרגום, ובעצם בכל עיסוק אמנותי באשר הוא, יש פוטנציאל לחוויה חזקה ומטלטלת עד כדי כך, שספק אם יש בנמצא מקור אחר כלשהו שיכול לספק לנו חוויה דומה. אהבה, סקס, משפחה, הצלחה, התגלות רוחנית – אף אחד מאלה לא יכול לספק את מה שמעניקה לנו אמנות אמיתית. מובן שבתוך כל זה צריך להישמר מאבדן הקשר לבני אדם בשר ודם, או מפגיעה בהם; משורר אמתי, אפילו "משורר מקולל", יזכור זאת תמיד. ואם לא יזכור, איני מאחלת לאיש להיקלע לסביבתו באותו רגע.

כך או כך, החוויה החזקה והבודדה הזאת שחווה המשורר בעת הכתיבה מחלחלת אל הקורא דרך היצירה עצמה. אבל מוזר ככל שעלול הדבר להישמע, המחבר – אולי מרוקן וחסר אנרגיה אחרי שהיצירה מיצתה את כל לשדו – נותר לעתים עם עודפים מכוחות הנפש, לא מפני שקימץ בנתינת בשר נפשו לקוראי השיר, אלא מפני שחום נפשו כה גבוה, עד שהוא מוכרח לפרוץ ממנו החוצה ולעבור הלאה. לא פעם הוא ירצה לנצל את העודפים הללו כדי להחזיר חוב לספרות שקדמה לו ושליזתה אותו, ואשר ממנה למד את כל מה שהוא יודע. מתוך הצורך העמוק הזה לחלוק ולהחזיר (שעולה בקנה אחד גם עם צורכי הפרנסה) נולד עיסוקם התדיר של משוררים ביצירות של אחרים. אני מדברת בעיקר על תרגום ועל כתיבת מסות שעוסקות בספרות.

במובן מסוים, גם שירה מקורית היא בעצם תרגום. תרגום מלשון הדיבור, החשיבה, הרגש, האנליזה – לשפת האמנות. למעשה, הממד התרגומי הזה הוא שמבדיל בין כתיבת יומן לכתיבת יצירה ספרותית. הדבר נכון, כמובן, גם לפרוזה, אבל במקרה של שירה העניין בולט במיוחד, מפני ששפת השירה נבדלת במיוחד מכל לשון אחרת. המשורר הטוב מנוסה במלאכת התרגום עוד לפני שניגש למשימת התרגום במשמעות המסורתית של המילה – אולי בדומה למי שגדל בעיר רב-לאומית שבה שמע וראה משחר נעוריו יותר משפה אחת. לא לחינם אמרה מרינה צוואיביכה: "בוזה הנוצרי שבעולמות / כל המשוררים – יהודים!". היא התכוונה מן הסתם להיותם של משוררים רבים כל כך מנודים, גולים, מוקעים מן החברה, או סתם מושאים נוחים לכעס ולבוז. אבל, אולי בבלי דעת, צוואיביכה צדקה גם בהיבט אפשרי אחר של ההשוואה: בכך שמשוררים שכנו תמיד – מטפורית לפחות – באזורי גבול וספר, באותו תחום-מושב סמלי ועל-זמני שבו נמהלות תרבויות ולשונות. לכל משורר יש וילנה או גרנדנה פנימית שלו. בין שהוא מתרגם שירה או פרוזה (או אפילו ספרי עיון), משהו במלאכת התרגום של המשורר ינבע מחווייתו ככותב שירת מקור. ייתכן שייקח לעצמו חופש רב מדי. ייתכן שילביש את המחבר המתורגם בבגד שלו עצמו. ייתכן שיזמין את המחבר למשחק פרוע עם הקוראים. ייתכן שלא תהיה בָּרָה אלא לקרוא לתוצאה "עיבוד" ולא "תרגום". וייתכן שידייק כל כך, ששום תרגום אקדמי לא יוכל להתקרב אליו.

משוררים (ולעתים גם סופרים) שכותבים על ספרות, הם מקרה מעניין אף יותר. הכתיבה האקדמית הפכה אצלנו – ולא רק אצלנו – לסטנדרט של כתיבה על ספרות; הבעיה אתה היא שהקריאה בה בדרך כלל אינה מהנה. למעשה, בעצם העובדה שאני מצביעה פה על ניגוד בין כתיבת משוררים לכתיבה אקדמית, אני עצמי נוהגת כרגע כמשוררת: כלומר, אני בוחרת לכתוב על ספרות בצורה אנרכיסטית, בלתי-מבוססת ובלתי-מוכחת במפגיע. יש לזה מן הסתם חסרונות, אבל יש לזה גם כמה יתרונות שמאוד לא כדאי להקל בהם ראש. כשמשורר או משוררת ניגשים לספריו של מחבר אחר בעזרת כלי העבודה שלהם – היכולת המילולית, הזיקה הצורנית, המבנה, המוזיקה, האסוציאציה, המטפורה, ואינני זוכרת מה עוד לימדו אותנו בשיעורי ספרות ("מנה את האמצעים האמנותיים שבהם רצה רסקולניקוב את הזקנה") – התוצאה יכולה להיות מסחררת באמת. שימו לב: איני באה להלל את ההתפרעות ואת חוסר הביסוס, ובוודאי לא את חוסר הידע. ההפך הוא הנכון: משורר אמתי לעולם יקפיד לצבור את הידע הבלתי-אקדמי שלו בכל הדרכים הנגישות לו, ולעולם לא ירשה לעצמו לכתוב מתוך בורות. אבל דבר אחד ברור: הניסיון מוכיח שבהשוואה למי שכותבים על ספרות כתיבה

"אקדמית", המשוררים או הסופרים כמעט תמיד יגיעו רחוק ועמוק יותר. מדוע? מפני שהראש שלהם יודע לעשות יותר קיצורי דרך, מפני שמכונת האמנות שבידיהם יודעת לקבל חומרים מהספרות (ומהמציאות), ופשוט מפני שהם יודעים טוב יותר מאחרים להפיק את סם החיים. תחת ידיו של כותב שהוא אמן ולא רק חוקר, הידע הנרכש והמחשבה העצמאית רוקדים ריקוד מורכב ומרתק. רעיונותיו הפרטיים יכולים לצמוח ישירות מתוך הטקסט שבו הוא דן, או מהקשרים שמגיעים באותם מסלולים מקוצרים של האמנות. כל פיסת ידע, שיטתית או אנקדוטלית, תמצא את מקומה בתמונה שייצור, תשתתף בשילובים מפתיעים של רעיונות (ממש כפי שקורה בעת כתיבה בחרוזים, למשל) ותהפוך, בסופו של דבר, לחלק מאיזו "אמת פואטית" עקרונית. אבל מה שיוצר את התוצאה המבריקה הוא לא הידע עצמו, אלא המפגש בינו ובין רעיונותיו המקוריים של הכותב, אלה שאף אחד מלבדו לא יכול היה להעלות בכל הביבליוגרפיה המדעית כולה, אלה שאי אפשר לחקות אותם ואי אפשר להשיג אותם בעבודת מחקר נוקדנית ככל שתהיה.

אין לתאר כמה נחוצה לנו כיום כתיבה ספרותית ואמנותית על פרוזה ושירה, כתיבה בלתי-אקדמית, שאינה מנסה להיצמד למקורות ראשוניים או משניים, ובשום אופן אינה משתדלת להיות "מדעית" או ניתנת להוכחה. כתיבה נגישה, סוחפת ונועזת, וגם – אם אפשר – מלאת השראה. הייתי רוצה שכל ביקורת על ספר בעיתון, כל מאמר שסטודנטים לספרות קוראים באוניברסיטה, כל הקדמה או אחרית-דבר לספר שירה, כל ספר עיון על יצירות ספרותיות, יכתב על ידי משורר, או לכל הפחות: ייקרא כאילו נכתב על ידי משורר. הייתי רוצה לראות את הגבול בין כתיבה אמנותית לכתיבה עיונית מיטשטש ומהתל בנו, כפי שהוא אכן מיטשטש במסות הטובות ביותר שכתבו משוררים וסופרים (ולמשל, המסות המבריקות של אוסיפ מנדלשטם, של יוסף ברודסקי, של וירג'יניה וולף או של פול ואלרי). שהרי משוררים וסופרים הם לא פעם גם אינטלקטואלים בעלי כושר אנליטי חריף, ויכולות אינטלקטואליות תמיד מעניינות ומאתגרות יותר כאשר הן דרות בכפיפה אחת עם האמנות ועם היצר המשוררי.

כי אם כבר לתווך אמנות – שלפעמים זקוקה ולפעמים אינה זקוקה לתיווך, ולעתים היא זקוקה פשוט ליד אוהבת שתגלה בה צדדים חדשים – הרי אין דרך טובה יותר לעשות זאת מאשר ליצור עוד אמנות, על ידי כתיבה שמעוררת את חדות הקריאה, על ידי קיצורי הדרך היקרים מפז שמקדמים את המחשבה למקומות חדשים. והרי גם סימור ובאדי – משורר וסופר, בהתאמה – הטמינו בעבורנו מוקש: לכאורה, הם שמרו את כל האמנות לעצמם והשאירו את פראני ואת זואי עם הפילוסופיה; אבל למעשה הם שלחו אמן גדול כדי שיספר לנו על זה. וכך כל אותם כתבים הגותיים שניתנו לאחים הצעירים מקבלים חיים חדשים כחלק מהמציאות האמנותית. המפלצת הטובה של האמנות בולעת הכול. היא לא משאירה שום תבונה טהורה, לתוך כל דבר חכמה היא מחדירה, בדרכיה הערמומיות, את המבוכה, את החולשה, את ההארה של היוצר, את תשוקותיו, את מחשבתו המהירה. כן, אני מתעקשת על המהירות הזאת: ספר יכול להיכתב בעבודת פרך של עשור שלם, לשרוד שבע גרסאות ומי יודע כמה טיטות, אבל בסופו של דבר הקורא מקבל לפני כל דבר אחר את מהירות המחשבה, שרק אמצעים פואטיים יכולים להשיג. והמהירות הזאת היא קריטית, מפני שתפקידה לעורר בקורא את התסיסה ואת המקוריות, שהוא יוכל לקחת אתו הלאה, אל המציאות.

כל תהליך מחשבתי אטי ושקול יותר, על אף מעלותיו, עדיין משאיר לקורא את האפשרות

לחזור בעצם על דבריו של הכותב, בלי להוסיף עליהם דבר משל עצמו – גם אם הדבר הזה הוא רק כעס וצעקה שהכותב לא מבין כלום. לעומת זאת, כתיבה שדוהרת במהירות פואטית אינה משאירה לקורא בְּרָרָה אלא להפוך בעצמו לשותף פעיל ביצירה, בדומה למי שמתרגם את הטקסט, ולו למען עצמו בלבד. קורא שהתנסה בשותפות הזאת, במחשבה העצמאית שמתעוררת בעקבות הניסיון הזה, לעולם לא יסתפק בפחות מכך, לא יותר על הריגוש ועל הטלטלה ועל הבדידות שקריאה כזאת תגזור עליו. ולכן כתיבה כזאת מטילה עלינו, המשוררים והסופרים, אחריות גדולה. מפני שבחירה בפעולה עצמאית, חופשית, אפילו אנרכיסטית (כשהיא באה מאהבת אדם), תמיד מחייבת נטילת אחריות גדולה יותר מאשר פעולה שנשארת בתוך השיטה הקיימת. במובן מסוים, גורלו של האדם כקורא – ולפעמים גם כאדם באופן כללי – נמצא בידינו, ואיננו יכולים לסמוך על איש. רק על עצמנו ועל קודמינו ליצירה. רק על עצמנו ועל היצירות שעשו אותנו למי שאנחנו.

אורין רוזנר בודקת את חום המים

לאימא

.1

אם יש תורשה רק הבדידות עוברת בה
איננו דומות אלא בתחנה
השפוכה באיברי גופנו
שלא להשאר לבד
איננו דומות אלא בבקשה הנואשת
שתהיי אמא שלי
שאהיה הבת שלך.

.2

כמה ימים חשבת
עד שהחלטת לשמר אותי, אמא
ישנם עוד ימים
והאפשרות לא להיות
כשאני ממתינה בתור, כשאני קונה לחם
לגרד את עצמי, כשאני הולכת ברחוב
לדמם את עצמי החוצה מכאן –
אבל בלילות ללא סוף
אני זוכרת את מחלתך, אמא
את האור הנבוק, הראשון
מבעד לעורך, את אור הזהב
שעלה בה, כשהחלטת לתת לי לחיות.
אמא
את היית הנריחה הראשונה שראיתי
ולמדתי אותי לחכות.

.3

אמא, על שנתת לי מקום בגופך
וּדְרַכְךָ, מִתּוֹכְךָ
מבוא לעולם

שאת יפיו ראיתי מבעד לציריך –

האם אוכל לעשות אותו הדבר בשבילך?
אמא, דלתי הגדולה
האם אוכל להצילך מסופך?
להסתיר אותך בתוכי מן ההתפוצציות
שהעולם מתכווץ
כדי לפלט אותך מתוכו, האם, אמא
האם אוכל לעמד בכאב הזה?

.4

לא מצאתי את פרח לב הזהב
לא נסיתי לארות אותך
מתוך פורת כאביך
ידי לא ידעו לרפא
וכשכאבך הלם הקשבתי
וכשכאבך גאה צללתי
זהב לבי השחיר
נעים היה לי לנחם
בתפת זרועותיך.

סירנה

מַחֲדָרֵי שְׁמַעְתִּי אֶת אִמִּי בּוֹכָה
לְפָנֹת בְּקָר, וּבְכִיָּה הִיפָּה
הִצִּיף אֶת הַבַּיִת, וּבְכִיָּה הִיפָּה
קָרָא לִי לְבוֹא, וְאֲנִי הֵיטַבְתִּי
אֶת פְּהוּק הַשְּׁמִיכוֹת עַל פְּנֵי
עַל אֲזֹנֵי, שְׁלֵא אֲשַׁמַּע אֶת קוֹלָהּ הַמְּתוּק
שְׁלֵא אָבוֹא וְאֶרְאֶה
אֶת יָמָה נִשְׁפָּה עַל פְּנֵיהָ
שֶׁל אִמִּי הַגְּדוּלָה, שְׁלֵא אֶרְאֶה
וְאֶסוּר לִי לְשַׁמַּע
שְׁלֵא תִשְׁמַט סְפִינְתֵי הַקְּטָנָה
מִן הַסְּדִין הַמְּתוּחַ
שְׁלֵא תִתְנַגֵּשׁ בְּקִיר הַגֶּבֶס הַדָּק
שֶׁהַפְּרִיד עַד הַבְּקָר
בֵּינִי לְבִינָה.

*

כְּמוֹ אִם, שְׁבֻבָאָה לְרַחֵץ אֶת תֵּינוּקָה
בוֹדֵקֶת בְּמִרְפָּקָה אֶת חֵם הַמַּיִם,
אֶתָּה מִפְּשִׁיט אוֹתִי וְאֲנִי אוֹחֶזֶת אֶת נַפְשִׁי
בְּזִרְעוֹתַי, אֶתָּה מִפְּשִׁיט אוֹתִי וְאֲנִי בוֹדֵקֶת
אֶת חֵם הַמַּיִם.

אבִּיךָ

אִמְרַתְּ לְקַהֵל הַמִּנְחָמִים
אָבִי הִיָּה אִישׁ רוּחַ
וְעֲנָנִים בָּאוּ וְהִלְכוּ מֵעַל רֹאשׁךָ.

כַּמָּה זְמַן יָרַד אָבִיךָ
גִּשְׁם אָבִיךָ שִׁידְעַתְּ שִׁיְהִיָּה אַחֲרוֹן
לֹא בְדִיעְבָּד,
אֶת עֲמֻדַת בְּמִלְקוֹשׁ אָבִיךָ
כִּשְׂרָד.

הַתְּכַוֵּנֵנִי לְמוֹתוֹ.
הַתִּיתְמֵת לְאֵט
כְּפִי שֶׁפָּרַפַּר מְגִיחַ מִגֶּלֶם.

מְרַכֶּזֶת
הִלַּכְתְּ אַחֲרֵי אֲרוֹנוֹ.
כְּתַבְתְּ בְּתוֹי פְּנִיךָ:
הִנֵּה אֲנִי
בְּרָגַע בּוֹ מֵת אָבִי.
וְעֲנָנִים בָּאוּ וְהִלְכוּ מֵעַל רֹאשׁךָ.

כַּמָּה זְמַן מְרַאֵשׁ
בְּחֵרַתְּ אֶת בְּגָדֶיךָ?

יֵצֵאת אֶל מוֹתוֹ
כְּפִי שֶׁיֵּלֵד בּוֹדֵד מְאֹד
יּוֹצֵא אֶל חִפְשֵׁת הַקִּיץ.

לאורי

לְאֵט נִזְלַתִּי
בְּגוֹף הַיְלָדָה הַמְתוּק
הַזְמַן נַעֲשֶׂה רַךְ בְּבִטְנִי
הַזְמַן נַעֲשֶׂה גְלִידַת תּוֹת נְמִסָּה
בְּיַדִּי הַקְּטָנוֹת
לֹא בְקִשְׁתִּי דֵי
יְדֵי הָיוּ אֲדָמוֹת
כָּל הַפְּרָחִים שָׁרְפוּ לִי
גוֹפִי נִמַּס בְּיַדִּי הַקְּשׁוֹת
הָאֵם הָיִיתִי אִשָּׁה כְּבֹר
בְּתוֹךְ הַיְלָדָה הַמְנַמֶּסֶת
שְׁלֹא נִסְתָּה לְצַעֵק
מְדוּעַ בָּאָה הָאִשָּׁה הַמְרַעֶבֶת
מְדוּעַ בָּאתִי הָאִשָּׁה הַמְרַעֶבֶת
מְדוּעַ לְקַחְתִּי מִגּוֹפִי הַמְתוּק
מְדוּעַ רָעַדְתִּי עַל רִצְפַת חֹדֶר הָאִמְבִּטִּיָּה
אוּרִי, הַשְּׁבַעְתִּי אוֹתָךְ שְׁלֹא לְגַלוֹת
אוּרִי, אֲסִירַת גּוֹפִי הַקְּטָנָה
הַמְכֶסֶה אֶת אַרְבַּע עֵינָיו
בְּאַרְבַּע יָדַיִם דְּבִיקוֹת.

אנה הרמן הגזע הוא אדום. זו לא שלכת

התחנה המרכזית

.1

טלי אומרת שזה המקום המכר לי
ולכן אני תמיד נוהה לשם.
אני שוכבת לבד בעריסה וקר לי –

.2

התינקת נראתה מתה,
היא שכבה קפואה ופקוחת-עיניים
אבל לבה הלם ואפה נשם.
סביבה היו קירות קרים כמנטה.
העריסה הייתה עמקה כים
ואני אניה שאיננה יודעת עדין לנוע.
אני צריכה חלב או טפה של מים.
אני צריכה את הפרח הלבן הרקום.

.3

אינני יודעת איך לשבת או לקום.
אני בוכה בעריסה והעולם סביבי רדום.
הדמעות אינן מביאות אותי לכדי שנה.
בשום דמעה מדמעותי אין דמדום.
אני צריכה חלב או טפה של מים.
אני שוכבת לבד בעריסה וקר לי.
אני כבר בת ארבעים ושתיים
אבל זה המקום המכר לי.

.4

טְלִי אוֹמֶרֶת שְׁאֲנִי נִמְשַׁכֶּת אֶל הַמּוֹת
כִּי אֲנִי יוֹדַעַת מָה זֶה

.5

לְמוֹת כְּשֶׁאֵת תִּינַקֶּת
וְאֵת בּוֹכָה וּבּוֹכָה וּבּוֹכָה וְאֵינֶךָ מְחַזְּקֶת
וְרַק זְרוּעוֹת הַלַּיְלָה הַשְּׁחָרוֹת כְּזֹפֶת
לוֹפְתוֹת אוֹתְךָ.

.6

מִתַּחַת לְגוֹפֶךָ הַתְּהוֹם נִפְתַּח.
אֵת נוֹפְלֵת בְּעָרִיסָה
וְהַחֲשֵׁךְ מְלַמֵּד אוֹתְךָ לְמוֹת.

.7

אֵת יְדַעַת רַק לְבָכוֹת.
רֵאשֶׁךָ הִיָּה שְׁמוֹט
וּבְכִית בְּמִשְׁךָ מֵאָה דְקוֹת
וְאִזּוּ הַפְּסִקָתָּ
וְהוֹיִלוֹן הוֹסֵט.
צִלְלִים חִלְפוּ עַל פְּנֵי קִירוֹת קָרִים כְּמִנְטָה
וּבָאוּ לְרֵאוֹת אִם הַתִּינַקֶּת נִרְדְּמָה
אוֹ מֵתָה.

.8

אֲבָל אֵת לֹא נִרְדַּמְתָּ.
הַדְּמָעוֹת שֶׁלְּךָ הִפְכוּ מִמִּים וְדָם
לְקָרַח וְגַם אֵת קָפְאוֹת.
הַמּוֹת לְפֶת
אֵת הַתִּינַקֶּת הַבְּלִתִּי-מְחַזְּקֶת
בְּזְרוּעוֹת שְׁחָרוֹת וּדְבִיקוֹת כְּזֹפֶת.

.9

את צריכה חלב או טפה של מים.
את כבר בת ארבעים ושתיים.
אבל כמו שטלי אומרת
את חוזרת אל נקדת הנטישה.

.10

את צריכה את חוט הרקמה המתוק
של הקשר הסימביוטי
הבלתי־הפוך
שימס בפוך
עד שבכיןך ישתק.

.11

את חוזרת שוב אל נקדת הנטישה.
את כבר בת ארבעים ושתיים.
אבל קשה לומר שאת אשה.
את רק תינקת ואמא.
רק אמא ותינקת.

.12

טלי אומרת שמדהים עד
כמה את ממשיכה לרצות לינק את
חלב הפרח הלבן הרקום
בעדינות כה רבה.

.13

ולהיניק ולהיניק בחוט
הרקמה הפנימי ביותר
ולא לותר.
גם אם אינך מפסיקה להעלב.

.14

כָּבֵר לֹא חָלַמְתָּ שְׁתַּקְבְּלִי אֶת חֵלֶב
הַפֶּרֶחַ הַלֶּבֶן הָרִקּוּם
בְּעֵדִינּוֹת כֹּה רַבָּה.
אֲבָל קִבַּלְתָּ בְּדִיּוֹק אֶת הַחֵלֶב
שְׁחַלְמַתָּ עָלָיו,
רַק עֲכָשׂוּ
בְּגִיל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם.

.15

וְקִבַּלְתָּ גַם לְזַנְיָה עִם גְּבִינָה וְתָרַד.
יֵשׁ פְּרָחִים שְׂאֵי אֶפְשׂוֹר לְתִלְשׁ
מֵהֶם עָלֶי כּוֹתֶרֶת.
מִחֵר תִּהְיֶי בַת אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשׁ.

שוב חלמתי על מכוניתך.
 התערבבו החלומות של שתינו.
 חלום מפציע וחלום דועך.
 דהרנו אל חיינו ומותנו
 ושוב חלמתי על מכוניתך.

לרגע קט לטפתי את מצחך.
 הרגשתי איך חולפים חלומותיך
 מכף ידי אל תוך גופי ואיך
 לרגע קט שוב לא היינו שתיים.
 לרגע קט לטפתי את מצחך.

את תצטרכי לכתב לי בכל לילה
 עד שתקחי אותי אל המקום
 שעל עציו ספרת, ובו בלדה
 רכה רקמת כעפעפי כרכם.
 את תצטרכי לכתב לי בכל לילה.

תקחי אותי אל המקום שקדם
 ספרת כשכבר היית צריכה ללכת.
 ספרת לי על אותם עצי האדם.
 אמרת שאלה לא עלי שלכת.
 תקחי אותי אל המקום שקדם

הסברת לי מה האדם בעציו:
 הגוע הוא אדם. זו לא שלכת.
 הם אדמים תמיד. לא רק בסתו.
 לפני ששוב היית צריכה ללכת
 הסברת לי מה האדם בעציו.

עֲמֹק בְּעָרִיסַת מַגָּע מְרִטִיט
נִתְתִי לָךְ לְגַעַת לִי בַפֶּחַד.
רְקַמַת בְּחוּט אָדָם מִפֶּה סוּדִית.
אֲמַרְתִּי לִי שְׁנֹסַע לְשֵׁם בְּיַחַד.
עֲמֹק בְּעָרִיסַת מַגָּע מְרִטִיט.

אוֹלֵי אֶפְשָׁר שְׁעוּד נֹסַע בְּעֵצָם
רַק שְׁתִּינוּ. בְּמַכּוֹנִיתְךָ נִשְׁעַט.
אֶת תְּכֵבִי אֶת כָּל הַגִּי־פִי־אֲסִים.
אִישׁ לֹא יֵדַע הֵיכָן אֲנִי וְאֶת.
אֶת תְּכֵבִי אֶת כָּל הַגִּי־פִי־אֲסִים.

חתולים מנייר כסף

נגי נרדמה עם חתולים קטנים
שהיא הכינה מנייר כסף.
אני שוכבת במטה
ומקשיבה לקצב

נשימותיה הרכות.

אין שום דבר אחר בעולם –

רק החול והים
העמק מני חקר.

נשימותיה הרכות

חזקות לאין שעור
ממכונתך המתרחקת
ומלבי השבור.

ריטה קוגן

לוכדת בין שפתי חצץ וחיוכים

שלוש יריקות מעבר לכתף

(#ג'ז מוסרת ד"ש, אפילווג)

אם אקח מקלף חד מחד ומעל ממחטה
אקלף את גדול העור המדלק שקוראים לו "אתה" –

האם ארפא?

אם אקרא שלש פעמים מול מראה מנגבת היטב מקצה עד קצה
"דבוק צא! דבוק צא! דבוק צא!" –

האם ארפא?

אם אשליף מטבעות לתוף מזרקות מרעלות,

אם אצעד תחת קורות מצלבות, מפרזלות,

אם אלבש את בגדי במהפה, עד כלות,

אם אדקר בבות עשויות שעוה ושער אדם באצבעות קלות –

האם ארפא?

גברופא

.1

רִישׁ רוֹצֵצֶת בְּרַחַה
מִסְפּוֹר אֶהְבֶּה
וְהִפְכָה אוֹתוֹ
לְסִפּוֹר אֶהְרַע.
רַעַל.
רִיק.
רְשָׁעוֹת.
רְמִיסָה מְרַבֶּבֶת.
הוּ אֱלֹהִים,
אֵיפֹה הִיא
צָלַע הַחֲמֵלָה
שֶׁתַּתֵּן לִי וְתִהְפֹךְ
לְסִפּוֹר אֶהְלֶה.

.2

אֲנִי חוֹלָה, אָבֵא.
דְּמֵי הָרַעַל, אָבֵא.
אֲנִי נוֹשָׂאת בְּתוֹכִי וִירוֹס
תּוֹגַת גְּבָרִים.
גְּבַר בָּא, גְּבַר הוֹלְכֶת,
אֵךְ תּוֹגַתִּי גּוֹאֵה וְתוֹקֶפֶת,
וְגוֹפִי יוֹצֵא לְמַסַּע
הַשְּׂמֵדָה עֲצֵמִית.

.3

עֲבַרְתָּ אוֹתִי
וְעִזַּבְתָּ אוֹתִי,
וְאֲנִי עוֹד לֹא בַת שְׁנָתַיִם,
וּפַעַם בְּחֹדֶשׁ חֲלָקִים מֵתִים יוֹצְאִים מִמֶּנִּי
בְּדָם שָׁחַר,
בְּמַלִּים אֲדָמוֹת.

.4

אֱלוֹ הָיָה בָּא גְבוּרָפֶּא
וּמְחַלֵּף אֶת דְּמֵי בְּדָם לְבָן
וְהִבְרֵאתִי,
וְנִשְׁאַתִּי בְּתוֹכִי אֶת יְלָדִיו.

פְּרָגְמוֹן

כַּתְּפִים רַחְבּוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי אֲשׁוּר
נוֹשְׂאוֹת כְּנָף כְּבֹדָה וְאַבְּן מְסַתֶּתֶת –
דֵּינִים שֶׁל נַפְשׁוֹת וְהִכְרָעָה מְחַלְטֶת
שֶׁמְחִירָה נִמְדָּד בְּדָם קָרְבָּן עֶכוּר.

מִפֶּל שְׁעַר תְּלוּל חוֹבֵק חֲזָה נְנוּחַ,
שׁוֹרוֹת־שׁוֹרוֹת סְדוּרוֹת שֶׁל תְּלַתְּלֵי גְבָרִים
אוֹגְרוֹת בְּמֵאֶפֶק אַכְזָרִיוֹת וְכַח
שֶׁל נְגִיעַת כְּפָה, שֶׁל נְעִיצַת טְפָרִים.

אֵךְ הֵם שׁוֹמְרֵי הַסֶּף, לֹא חֲלוּצֵי הַחִיל,
גּוֹפֶם רוֹבֵץ תַּחְתָּם אֵיתָן וְלֹא דְרוֹךְ,
גְּבוּתֵיהֶם – פְּלִיאָה, אָפֶם – פְּסִיעָה שֶׁל אֵיל,
וּמְשַׁפְּתוֹתֵיהֶם נִתְּזוּ חֲצִץ־חִיּוֹךְ.

אֲנִי עִם בְּנֵי תְמוֹנָה – חוֹמְקִים בֵּין עֵין לְאַבְּן,
בְּמַצְלָמוֹת שְׁלוֹפּוֹת, בְּהִבְזָקִים נְדָחִים,
נֶצְבֶּת עַל רִגְלֵי – זָהָב טוֹוֵי מִתְּבָן,
לוֹכְדָת בֵּין שְׁפִתֵי חֲצִץ וְחִיּוּכִים.

בעזיבתם

בעזיבתם יקחו אתם
את הדרך לעבודה
(פקוקה כאשר ילדים אינם בחפשה),
את הלעיסה המהירה של בקר
(דגנים, חלב, מקלות גזר לא אחידים בארכם),
את פתם רק החלום הקצר על הצפית
(מראהו כשול עכבר מנקב עין).
לפני שיעזבו יבקשו שנקנה
את חפציהם שאגרו שנים
פה
כדי שיוכלו לאגור מחדש
שם.
סבתא שלי בכתה אחת־עשרה שנה
על חפציה שהפקרו בידי זרים.
כך לפחות חשבתי עד לא מזמן.
(היום אני מבינה שבכיה היה על דבר מה אחר,
אותו הדבר שאין לו שם במלים)
כי מה יעשו העוזבים עם דבר מה שאין לו שם, על מה יבנו
בדרךם לעבודה,
בלעיסתם המהירה,
בחלומם הקצר?

משה לביא

משא ריצ'רד הרדסטון

קטעים נבחרים

את ריצ'רד הרדסטון פגשתי במקרה באחד ממסעותי האקדמיים, ולא יכולתי שלא להימשך אל האיש הזה, בייבי-בומר קלאסי, פליט שנות השישים, טרוד ומטריד, נרגן ועקצן, אירוני ואוהב. במשך כמה שנים שוחחנו והתכתבנו והתוודעתי בהדרגה לעולמו. הוא סיפר בכאב ובחדות על המעגלים השונים של עולמו, הכורכים יחדיו את אווירה של העיר האקדמית עם ההוויה הגלובלית השסועה של משפחה יהודית הפזורה בין ארצות הברית (מזרח ומערב), אנגליה וישראל (או השטחים הכבושים, אם תשאלו את ריצ'רד עצמו), נגע לא נגע ביחסיו עם אשתו, עם הוריו ואחיו, ועם אחייניתו החריפה.

ריצ'רד ריתק אותי לא רק בשל סיפור חייו, אלא גם בשל השף-השף הזועם, הנבואי כמעט, אשר בו הוא מביט על העולם. "אפילו שיחתם של תלמידי חכמים צריכה לימוד", ואני מצאתי בשיחתו של ריצ'רד שירה סיפורית, לעתים עד כדי מעין יומן בפרוזה קצובה, המהדהדת משהו ממורו הנערץ, המשורר אלן גינזברג. לא אדם כריצ'רד יביא את דבריו אל הצורה החתומה והגמורה הראויה לדפוס. בכל כתיב ריצ'רד הרדסטון אני מנסה לעשות זאת בעבורו, ולהביא משהו מעולמו.

מ"ל

כאן מן התחת של ברקלי

כָּאן, מִן הַתַּחַת שֶׁל בְּרֻקְלִי, אֲנִי רוֹאֶה אֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ,
כָּאן, מִן הַחוֹר שֶׁל הַתַּחַת שֶׁל בְּרֻקְלִי, אֲנִי יוֹדֵעַ מָה הִיָּה וּמָה יִהְיֶה.
אֲנִי יוֹדֵעַ מָה הִיָּה קֹדֶם, מָה הִיָּה אַחֵר כֵּן, מָה עוֹד יִהְיֶה,
אֲנִי יוֹדֵעַ כִּבֵּר שֶׁהִיא לֹא תִהְיֶה תִלְמִידָהּ, הַגְּבֵרָת,
שֶׁהַדוֹקטוֹרֵנֵט הִנֵּה שָׁבָא אֵלַי, כֹּל כֵּן גֵּאָה,
מִגִּישׁ לִי חוֹבֵרֵת שֶׁלֵּשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים עֲמוּד שֶׁל מְקוֹרוֹת
יִבְחַר לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרָת, מִתִּישָׁהוּ בְּרִבּוֹת הַיָּמִים, כְּשֶׁכָּבֵר יִזְכֶּה לְתֹאֵר.

כָּאן, מִן הַחוֹר שֶׁל הַתַּחַת שֶׁל בְּרֻקְלִי, אֲנִי מְרִיחַ אֶת הַבֶּשֶׂר,
גַּם בְּמִקוֹם בוֹ אַחֲזוּ הַמְּסַעְדוֹת הַצְּמַחוּנִיּוֹת הוּא הַגְּבוּהָ בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם.
רִיחוֹת הַטָּגוֹן שֶׁל הַבִּיִּיקוֹן רוֹדְפִים אַחֲרַי עַד לְכָאן,
לְמִכּוֹן הַצְּלוּם הַקָּטָן שֶׁבְּקִצָּה פְּנֵת הָרְחוֹב, שְׂרוּתֵי צְלוּם וְאַסְפֵּרְסוֹ.

קונספּט לא רע אַני המצאתי, ארועים קטנים עם סיום עבודה,
בר משקאות קטן בארון של דפי איי-ארבע.

הנה אשתו היפה והעדינה של הדוקטורנט הנזכר,
היא היחידה ברחובות הנהר האנושי של ברקלי שאינה מביטה בי,
בסקירה מהירה של הקרחת, הזקן והמשקפים, באמירה לא נאמרת שאותה כלם
שותקים מולי

כל כך מגחך אתה, ריצ'רד הרדסטון, מתחפש לפרופסור,
מעולם לא גמרת את הסמינר האחרון של התאר הראשון,
חושב לעצמך שמשקפים-זקן-קרחת מחפים על גורל של דוכן צלום עבודות
וחוברות מקורות.

רק היא יודעת, אני רואה זאת בעינייה, שכאן מן החור של התחת של ברקלי,
אני רואה את הכל, ויודע את הכל, ואינני יכול להגיד לה כמה מר יהיה גורלה.

שם, שם, במאמרי

לכאורה מר, אבל בעצם,
בהמשך למה שכבר אמרתי, שם, שם, במאמרי, זאת אומרת בשירי
לכאורה מר, אבל בעצם, באמצע החיים היא תזכה לשחרור
ואחרי כמה חדשים של ערפול, או של סחרור
היא תאסף את עצמה מבין קורותיו, ותדע
קורות הבית מעולם לא היו חלק מקורות החיים
ועכשו, אחרי הכל, כל מה שנותר הוא החיים.

גם את זאת אני יודע, כי כמו שכבר הבנתם, יש לי יכולות,
והעבדה הפשוטה שמעולם לא זכיתי להשחיל אותן במסלולים
הרגילים של כל הנמלים האקדמיות מסביבי, היא כי אני עכביש,
אני הוא עכביש, אני טוהה חוטים, עושה אותם לרשתות,
אני המסדר את כל העולם, אני הבורא את כל הפרדיגמות,
והם, ממאמר למאמר הם מהלכים, ומוסיפים עוד שורות לקורות החיים,
ולא רואים ללב, ולא רואים גם לעינים.

ואני כאן ממקומי הכל רואה, וכל מה שאמרתי עד עכשו גם הוא הבל,
כי הם רואים, אני יודע, ומסכן אותו הדוקטורנט, כי גם הוא רואה,

בְּעֵינַי, בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא מוֹסֵר לִי אֶת אוֹתָהּ הַחוּבֶרֶת, אֶת כָּל הַסְּפוּר שֶׁל חַיִּיו,
 לֹא נְעִים לְפָגֵשׁ נְבִיא בְּדוּכָן צְלוּמִים בְּבִרְקָלִי וּלְנִסּוֹת בְּכָל הַכַּח לְהִשְׁתִּיק אוֹתוֹ,
 לֹא לְהִקְשִׁיב לְאוֹרְקָל, לְהִבְזוֹק הַצִּינִיּוֹת שֶׁבְּעֵינָיו, שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הַחוּבֶרֶת בְּמַבְט אֶחָד
 וְאוֹמֵר: הֵבֵל הַבְּלִים, טַפְשׁוֹן, דּוּקטוֹרְנֵט, עוֹד מַעֲט דּוּקטוֹר, אַחַר כֵּךְ פְּרוֹפֶסוֹר,
 אֲנִי יוֹדֵעַ בְּדִיּוֹק מַה יִּקְרָה אֶתְּךָ בְּהַמְשָׁךְ, וְגַם אֶתְּךָ יוֹדֵעַ, וְאֶתְּךָ יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ,
 אֲבָל אֶתְּךָ מְנִיחַ אֶת חוּבֶרֶת הַמְּקוֹרוֹת וְהוֹלֵךְ, הוֹלֵךְ מֵהָר,
 אֲנִי יוֹדֵעַ, אֶתְּךָ מֵאֲלֵה שֶׁלֹּא יֵאָרְגְנוּ לְעֲצָמָם שְׁתֵּי־קַטְנָה אֲצִלִּי לְרַגֵּל קַבְלַת הַתֵּאָר,
 אֲבָל, וְאֶת זֶה גַּם אֶתְּךָ יוֹדֵעַ, אֶתְּךָ מֵאֲלֵה שִׁיּוֹדְעִים שֶׁמִּישֶׁהוּ אַחַר יֵאָרְגֵן זֹאת בְּעֶבְרָם.

הַתְּלִמִּיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג

אֲנִי הֵייתִי הַתְּלִמִּיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג.
 לֹא זָכִיתִי לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ בְּשַׁעֲרוֹרִים הַחֲשָׁאִים,
 אֲבָל לֹא הֵייתִה לִי בְּעֵינָי, הוּא בָּא אֵלַי בְּלִילָה, בַּחֲלוּם,
 וְלָמַד אוֹתִי אֶת כָּל הַטְּרִיקִים.
 הָיָה לִי קָל מְאֹד לְדוֹבֵב אוֹתוֹ, סֶךְ הַכֵּל,
 בְּעֲצָם אֲנַחְנוּ מְכִירִים כִּבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד שָׁנִים.

אֲנִי קָנִיתִי בַּחֲנוּת סְפָרִים מְשֻׁמְשִׁים בְּסֵן פְּרִנְצִיסקוֹ
 אֶת כָּל הַסֵּט שֶׁלּוֹ שֶׁל הַתְּלִמוּד, עִם כָּל הַהַעֲרוֹת בְּכַתֵּב יְדוּ,
 אֲחֵרִים הָיוּ עוֹשִׂים מְזֵה מִלִּיּוֹנִים, מוֹכְרִים בְּאִיזוֹ מְכִירָה פְּמַבִּית,
 אֲחֵרִים־אֲחֵרִים הָיוּ עוֹשִׂים מְזֵה מֵאֲמָרִים, אוֹ מוֹצִיאִים לְאוֹר בְּמַהְדוּרָה פְּקִסִּימִילִית,
 אֲבָל אֲנִי הוּא הַתְּלִמִּיד הַנְּאֻמָּן, שׁוֹמֵר הָאֵשׁ הַמְּלַחֶכֶת שֶׁל רַבִּי,
 אֲנִי מְמַשֵּׂיךְ אֲצִלִּי בַּסֵּתֵר, בַּחֲשָׂאִי, לְקַרְא אֶת כָּל הַהַעֲרוֹת,
 שֶׁל הָאִישׁ אֲשֶׁר הִבִּין אֶת כָּל הַמַּהְלָכִים.

אִז אֲנִי הוּא הַתְּלִמִּיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג,
 וְלַפְעָמִים בַּסֵּתֵר, בְּלִי לוֹמֵר לְאַף אֶחָד,
 אֲנִי אֲפִלוֹ מְחַכֶּה כִּבֵּר שֶׁאֵמָא שְׁלִי תַּמוּת,
 כְּדִי שֶׁאוֹכֵל לְקַרְא לָהּ עַל הַקֶּבֶר אֶת קִדִּישׁ שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג
 וְלַפְצֵחַ אֶת קֶרְבָּם שֶׁל כָּל הַבְּנֵי דוּדִים עִם הַזְּקֵנִים.

קרובי משפחה

אֵלֶן, אֵלֶן,
יש לי שיחה דחופה אתה, אֵלֶן
בוא אלי הלילה בחלום, אני מכרח לדבר אתה, אני מכרח לשוחח, אדברה וירוח לי.
פגשתי כאן קרוב משפחה שלך, אֵלֶן,
קרוב משפחה, פנראה, יש לו שם משפחה מאד דומה,
קוראים לו יצחק, אֵלֶן, ויש כאלה שקוראים לו 'הרב יצחק',
ושמעתי אותם מדברים בעינים בורקות על כתביו,
וראיתי אותה, אֵלֶן, ראיתי אותה פתאם, ונבהלת.

אתה חיב לבוא, אני חיב לדבר אתה הפעם,
הרי אתה ספרת לי, בפעם הקודמת שבאת,
שאותה דבורה הנביאה נקבה שם, באותו המקום, ומשם אתה נחלת את שירך,
ומה אני אגיד לך, אֵלֶן, מה אני אגיד? שלא תדע אילו צרות, אילו צרות צרורות,
מאותו מקום בדיוק, כך פתאם אני רואה כאן,
מאותו מקום בדיוק, האיש הזה, קרוב המשפחה שלך,
מתנבא גם הוא את נבואותיו,
ויש לו חסידים, עדת מעריצים, והם עושים מעשים, אֵלֶן,
וקשה לי להסביר לך, מבלי שתשוב אלי בלילה בחלום ותבוא ותדבר עמי,
קשה לי להסביר לך איך אתה בעצם כל כך קשור לזה,
איך הייללה שלך, אויזה, בוקעת מגרונם, מאותו הגרון ממש,
איך הייללה שלך, בטרנספורמציה מוזרה, בטרנספיגורציה, בשחרור קפיצים לא נכונים,
בוקעת מגרונם ופונה לשסף גרונות אחרים, אֵלֶן,
זה לא יאמן, לא לכה פללנו, לא את זה רצינו,
אנחנו רק שתינו, וגם קצת הזדינו,
אתם, כלומר. אני נמועתי. אני רק הזדהיתי אתכם.
וגם כמובן נסינו, ועשנו, ועשינו,
ועכשו פתאם, כל הדברים הללו,
דבורה הנביאה לא רק אמרה שירה, אֵלֶן,
דבורה הנביאה שלחה גם את ברק בן אבינעם.

על חוף הים בתל-אביב

הילל בן שחר, איך נפלת, איך הפכת ליומן,
איך הפכה שגרת יום יום למתכון חייה הרגילים,
איך יצאת מן הדוכן והיית לאדם, אדם החי את כל חייו בתוך כל המרחבים האפשריים,
אדם המשווה עם אחרים אך לא משווח עם עצמו,
הילל בן שחר, איך נפלת, איך נסעת למקום,
בו פתאם, באמצע לילה, לא תמצא יותר מתם,
איך תחשב, הילל בן שחר, שיש לך כל הכלים,
איך תחשב, הילל בן שחר, סגור בתוך קפסת צבעים,
איך תחשב פתאם, הו ריצ'רד, שלך כל הכחות,
אימפוטנט, חסר כל כח, לא פלא שאין לך ילדים,
אל תגיד שוב: זה לא אני, זו היא, אל נא תאשים,
אל תאמר: זה היא, זה היא, זה היא, אל נא תאשים שנית,
פעם אחת, לכל החיים, הבט לתוכך בפנים,
פעם אחת, כל החיים, קח אתה קצת אחריות על עצמך,
אל תדמה בנפשך לברח בית המלך, אל תדמה להציל את עצמך,
אל נא תחשב שדומם כאן לשבת, בדוכן הזה, האכזר,
זה המוצא היחיד מן התפת,
של העולם היפה והזר,
רגע אחד, רק לרגע, הו ריצ'רד, רגע אחד, רק לרגע אפשר,
רגע אחד צא מעורף, צא מגופך, צא מזכרון היוותך התמידי,
שכח את הנפש, שכח את הרגל, שכח את היד ושכח את האיבר,
שכח את הצפרן, שכח גם את האצבע, שכח את הריס ושכח את הרגש,
שכח את האף, שכח את המשקפים, שכח אם אפשר גם את התחתונים,
שכח את הגרבים, שכח נעלים, שכח את דושות האופנים שלך,
שכח את כל הדברים הקטנים שעושים את היום-יום הזה שנקרא ריצ'רד הרדסטון,
שכח את סיבוב הכסא על צירו במבט משתומם וזועם על הרחוב, מן הדוכן אשר בקצה,
שכח את כוס הקפה הקבוע של עשר בבקר בערה, הקפה שאמור לעצר תזמנום,
שכח, אם אפשר, גם את ההליכה כל ערב כמעט מבית חשוף אל הרצאה שמעניינת אותך,
שכח, אם אפשר, את עצמך, שכח עד כדי כך שלא יהיה מה שתשכח, אל תתאבד,
לא לך הפונה,
רק תמנע קצת את עצמך, רק תפנה מבט לעולם, הנה כאן, כאן בתל אביב, הנה
עכשו מימינה הים,
הים ביפו, הדם בשפועו, הלב הנקטע באבו.

צלקת שנות השישים

אתה יודע ריצ'רד, כשאני מסתכלת עליך,
פתאם אני רואה דבר שרק הפרתי מקריאה,
פתאם אני רואה את הצלקת,
הצלקת העכורה,
הצלקת המדממת כאלו היתה עוד פצע,
צלקת שנות השישים.

אנ'לא באמת יודעת מה קרה לכם אז,
אני רק קראתי, רק ראיתי בסרטים,
אבל מיד ראיתי, במיוחד היהודים,
בוקובסקי, אתה יודע,
נחתכתם אז חתך עמק,
הרבה יותר מפצע הסרת ערלה.

מישהו פוצץ לכם מנה גדושה של לא-יודעת-מה ישר לתוך הלב,
לקחתם את זה קשה במיוחד, והספרות ספרה לי שעד היום לא התאוששתם,
ובמקרה שלך זה לא רק בספרות.
היה משהו באויר, משהו באוירה, היתה דקירה,
היתה נקישה אדירה על קרום הבתולין של המלה,
היה עירום, היה גבר, היתה אשה, היתה גישה חדשה, היתה תפלה.

אבל כל זה התקפל אחורה בפליק-פלק נוראי,
ולא נותר כמעט מאום, חוץ אולי מהזקן שלך, והקרחת,
או כמה מחקרים של אשתך,
שמרמזים בסוף הדרך על שבירה סופית של השגרה,
שנעטפה בכל המסגרות הראויות.

יאיר דברת ג'וני וליל גיהנום

א.

ג'וני ואני בלילה ראשון
כמו נושא ונשוא
במשפט.
ג'וני לא אומר הרבה
אני אומר מעט
אבל מספיק כדי להיות
אני – ג'וני של קרן רחוב
אני – ג'וני של פנה חשוכה,
בלב, אני ג'וני-בלי-פחד.

ג'וני ואני הולכים יד ביד
בשדרה.
בלילה ראשון
בלי פרטים הרבה,
רק ברכים על אדמת גשם
ואגן.

ב.

בליל שבת
ג'וני צעד בשדרה חשוכה
על כר הדשא.
ג'וני רק החליף
מבט עינים
ולא ידעתי מה
מראהו
ולא ידעתי מה
עתיד להתרגש
עלינו, ולא ידעתי
איזה מין תשוקה

פועה בחלציו של ג'וני,
אבל את שלי ידעתי:
ממיטי אסונות,
מחלצי אמתות,
ידעתי חלצים של אלים
ובני תמותה,
אבל לא ידעתי איזה מין רגשה
פועה בחלציו של ג'וני,
איזה חלצים יש לו, ג'וני.

ג.

ג'וני ואני
הנדינו כמו כלבים
בחדר אדם.

ג'וני לא טמן בחבו
סכנה, אהבתי את מה
שהוא לא היה

אהבתי את מה
שטמן בגופי –
זרע של ספק.

ג'וני לא היה אסון
ועורו לא הסגיר גידים
מתוחים.

מבעד לעיניו
לא ראית אסונות
של גבר.

ג'וני לא היה
סכנה, זה אני לא הייתי
בסדר.

ד.

אני הולך לכתב את ג'וני
בתוך אבחה אחת,
ג'וני – להסתיר את מהותו.
ג'וני שטיל בשדרה עם הלילה
בהלוך מתחנחן.

איזו דרמה מתדפקת,
לא ידעתי, ג'וני,
איזה מין טרגדיה היא.

ג'וני נהג להשיב
ולא אמר דבר
אלא שיש דרך נוספת.
להיות או לא
זו שאלה מסלפת –
ג'וני לא היה
ואני מעולם לא חדלתי
(מאז אותו הלילה)
להיות במחצתו.

ג'וני – הוא לא היה שב"כניק,
ג'וני – לא קראו לו יונתן,
ג'וני לא טפח נטיות
צמחוניות, ולא גמר
ולא יחדל
ולא יחלף
ולא עולם
שלם נפל עלי,
רק ג'וני.

ה.

ג'וֹנִי וְלֵיל גִּיהֶנֶם
מִטַּת מְטָרִים וְנִיאַל
נְאוּ קְלָסִית!
צִירִים שְׁלֹא נִשְׂאוּ אֶת מִשְׁקֵלוֹ
שֶׁל לַיִל הַשְּׁמוּרִים הַזֶּה.
ג'וֹנִי נוֹפֵף בְּדֹגְלִים אֲדָמִים
בְּחֹדֶר הַמְּטוֹת.
וְג'וֹנִי בִקֵּר בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת
וְג'וֹנִי נִשְׂא אֶת עֵינָיו
אֶל עֵבֶר מוֹתוֹ בְּנַפְשִׁי.
ג'וֹנִי, גַּם אִם הַשֶּׁבֶ"כ
יִמְצִיא חֲלָצִים גְּדוֹלִים
גְּדוֹלִים כְּמוֹ קֶטֶר הַיָּרֵחַ –
לֹא הֵייתִי מוֹשִׁיט לָךְ יָד
וְלֹא זָרַת.

ו.

שְׁלֹשָׁה יָמִים מְאֹז
פָּקֵד אוֹתִי ג'וֹנִי
בִקֵּר בְּדֹלַח עוֹמֵד

יֵשׁ פּוֹטְנֻצְיַאל
חֲזָק
שֶׁל שְׁבִירָה.

בין אלוני החרשה
 כפר פלסטיני מקרי,
 וערבים מזדחלים
 בין אלוני החרשה.

עוד כשהייתי נער
 ג'וני סלק את כלם
 באגן מלכלך

צללים עומדים בין מניפות אלונים,
 ויונקים יתמותם מהשמים.
 כפר עומד חרב.

כה קבע הגורל
 הרעב.
 ואני מרגיש בקצה הגוף
 ריח שנכרת

ואני הולך ותר אחר הריח
 עד

ת.

על חזו של ג'וני
 פרגים צומחים בקצב
 מסחרר
 ונשים מקוננות
 על גג העפעפים האדם.

הכל אצל ג'וני אדם
 החדר – אדם
 מטא – אדם
 גם שלולית – אדם
 וגלגל העין? אדם וגיריות

מחפשות אחר
הפקעת
של פרג חזהו של ג'וני

רק אני יודע שאין פקעת
זה אדונים
והעור שלו לבן והוא פורח.

ט.

את כל השמים כלם
ראיתי עכשו משתקפים
בעד זכוכית חלונות
של גורד שחקים תל אביבי
נוסף.

דרך אחת ברחוב
ואלפי גברים משתינים
בעצבות. הפסיכיאטרית טענה
שיש לי ספק ופרנויה
טקסטואלית
והוא – איך בתוך רגע אחד
הוא הבחין?

י.

איך מזהים מלאך?
אז אני אגיד לך שיש
לו מין חתוף כזה בלסת.

מלאכים לא מתגלחים,
ויש להם זין ענק.

בְּמִבְטָם עוֹמֵד הָאֹר
עַל שִׁפְעַת הַטּוֹב וְהָרַע
שִׁיתְכֵן.

וְלֹא הֵם שְׁשָׁרִים,
זוֹ הַנֶּפֶשׁ מִפְּרַפְרַת.

י.א.

שְׁנֵי צְבָאוֹת מְלֹאכִים
נוֹשְׂאִים אֶת הָאֹר
אֶל הָעֵין.

מִדּוּעַ הֵם פּוֹקְדִים אוֹתִי בְּדַרְךְ?

אֲמֹר שְׁנַפְלָה הַחֲלָטָה,
וְאִם הַחֲלָטָה לְשִׁמּוֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ קְרוּבָה,
עֲשֵׂה זֹאת מִתּוֹךְ יְרֵאָה.

י.ב.

ג'וֹנִי, הַשְּׂמֶשׁ
בוֹעֶרֶת בְּעֵינַיִם.
הַתְּכֵסָה,
נוֹתְרוּ לָנוּ לַיְלֹת רַבִּים.

פדריקו גרסייה לורקה ודבר לא נשמע מלבד בכי מספרדית: דורי מנור

הגיטרה

מתחיל הבכי
של הגיטרה.
מתנפצות כוסיות
השחר.
מתחיל הבכי
של הגיטרה.
אין טעם
להשתיק אותה.
היא בוכה חדגונית
כפי שבוכים המים
כפי שבוכה הרוח
על מישורי השלג.
מבכה דברים
רחוקים.
חולות דרום חמים
הפמיהם לקמליות לבנות.
בוכה על חץ נטול מטרה,
על ערב בלי בקר,
על הצפור הראשונה שמתה
על הענף.
הו, גיטרה,
לב משסף
בחמש חרבות.
(מתוך "ספר השירים")

שיר הפרש

קורדובה
רחוקה ובודדת.

סוס שחר, ירח גדול,
זיתים בתרמילי.
אף שידועות לי הדרכים,
לעולם לא אגיע לקורדובה.

מבעד לעמק, מבעד לרוח,
סוס שחר, ירח אדם,
המות נועץ בי מבט
ממגדליה של קורדובה.

אי, ארכה הדרך!
אי, סוסי האמיץ!
כמה אורב לי המות
לפני שאגיע לקורדובה.

קורדובה,
רחוקה ובודדת.

(מתוך "שירים 1921-1924")

הוא מת עם עלות השחר

ליל אַרְבַּעַה יְרַחִים
וְעֵץ אֶחָד בּוֹדֵד,
עם שְׁמֵשׁ אַחַת בּוֹדֶדֶת
וְצִפּוֹר בּוֹדֶדֶת אַחַת.

בְּבִשְׂרֵי אֲנִי מְחַפֵּשׁ
אֶת עֵקְבוֹת שְׂפָתַיִךְ.
הַמַּעֲיֵן מְנַשֵּׁק אֶת הָרוּחַ
בְּלִי לִגְעַת בּוֹ.

אֶת ה"לֹא" שֶׁהִשְׁבַּתְתָּ לִּי
בְּכַף יָדַי אֲנִי נוֹשֵׂא
כְּמוֹ לִימוֹן שֶׁעוֹנָה
כְּמַעֲט כְּמַעֲט לְבָן.

לִיל אַרְבַּעַה יְרַחִים
וְעֵץ אֶחָד בּוֹדֵד.
עַל חֵד שֶׁל מַחַט אַחַת
אֲהַבְתִּי מִסְתוֹבְבֶת!

(מתוך "שירים 1921-1924")

לאיסידורו דה בלאס

אינָה מאַמֶּץ!
 אינָה מאַמֶּץ עוֹשֶׂה הַסּוֹס
 לְהִיּוֹת כָּלֵב!
 אינָה מאַמֶּץ עוֹשֶׂה הַכָּלֵב לְהִיּוֹת סְנוּנִית!
 אינָה מאַמֶּץ עוֹשֶׂה הַסְּנוּנִית לְהִיּוֹת דְּבוּרָה!
 אינָה מאַמֶּץ עוֹשֶׂה הַדְּבוּרָה לְהִיּוֹת סוֹס!
 וְהַסּוֹס,
 אינָה קוֹץ חֵד הוּא שׁוֹלֵף מֵהַוֶּרֶד!
 אינָה וֶרֶד אֶפֶר מֵתְנוּסָס מֵלְעוֹ!
 וְהַוֶּרֶד,
 אינָה עֵדֶר שֶׁל אֹרֹת וְשֶׁל צֹחֹת הוּא קוֹשֶׁר
 בְּסֶכֶר הַחַי שֶׁל גִּזְעוֹ!
 וְהַסֶּכֶר,
 אֵילוּ פְּגִינּוֹת קִטְנִים הוּא חוֹלֵם בְּעֵרוֹתוֹ!
 וְהַפְּגִינּוֹת הַזְּעִירִים,
 אינָה יֶרֶח בְּלִי אֲרוֹת, אֵילוּ גּוֹפּוֹת עֵרְמִים,
 אינָה עוֹר נִצְחִי וְסִמֵּק הֵם יוֹצְאִים לְחַפְּשׁוֹ!
 וְאֲנִי בְּקִצֵּה הַגֶּגֶה,
 אינָה מְלֶאכֶּה שֶׁל לְהַבּוֹת אֲנִי מְחַפֵּשׁ, וְהוּא אֲנִי!
 אֲבָל קֶשֶׁת הַגָּבֶס,
 כִּמָּה גְּדוּלָּה, כִּמָּה סְמוּיָה מִן הָעֵינַן, כִּמָּה זְעִירָה,
 בְּלִי מְאֶמֶץ!

(מתוך "משורר בניו־יורק")

גִּסְלָה עַל הַיֶּלֶד הַמֵּת

בְּכָל יוֹם לְפָנוֹת עָרַב בְּגֶרְנָדָה,
בְּכָל יוֹם לְפָנוֹת עָרַב מֵת יֶלֶד.
בְּכָל יוֹם לְפָנוֹת עָרַב יוֹשְׁבֵי הַמַּיִם
לְפִטְפֹט עִם חֲבֵרֵיהֶם.

לְמֵתִים יֵשׁ כְּנָפִים שֶׁל טַחֵב,
הַרוּחַ הַמְעֻנָּנֵת וְהַרוּחַ הַצְּלוּלָה
הֵן שְׁנֵי פְסִיוֹנִים הַדּוֹאִים עַל פְּנֵי הַמַּגְדָּלִים,
וְהַיּוֹם הוּא נֶעַר פְּצוּעַ.

בְּאֲוִיר לֹא נוֹתֵר וְלוֹ קִמְץ עֶפְרוֹנִים
כְּשֶׁפִּגְשָׁתִי אוֹתָךְ בְּמַעְרוֹת הַיַּיִן.
לֹא נוֹתֵר אֶף פְּרוּר שֶׁל עֵנָן בְּעֶפֶר
כְּשֶׁאֲתָה טֹבַעַת בְּנֶהָר.

נְפִיל שֶׁל מַיִם צָנַח עַל הַהָרִים,
וְאֵת הָעֵמֶק כָּתְרוּ כְּלָבִים וְחִבְצָלוֹת.
בְּצִלָּן הַסָּגֵל שֶׁל כַּפּוֹת יָדַי,
גּוֹפֶךְ הַמֵּת עַל הַגְּדָה הִיָּה מְלֵאךְ צָנָה גְּדוֹל.

(מתוך "דיוואן התמרית")

קְסִידָה עַל הַבְּכִי

סְגַרְתִּי אֶת הַמְרַפֶּסֶת
כְּדֵי לֹא לְשִׁמֵּעַ אֶת הַבְּכִי,
אָבֵל מִבְּעַד לְקִירוֹת הָאֲפָרִים
דָּבַר לֹא נִשְׁמָע מִלְּבַד בְּכִי.

מְעַט מְאֹד מִלְּאֲכִים שָׂרִים,
מְעַט מְאֹד כְּלָבִים נוֹבְחִים,
וּבְכֶף יְדֵי יֵשׁ מְקוֹם לְאֶלֶף כְּנֹרוֹת.

אָבֵל הַבְּכִי הוּא כְּלָב עֵנְקִי,
הַבְּכִי הוּא מְלֶאֶךְ עֵנְקִי,
הַבְּכִי הוּא כְּנֹר עֵנְקִי,
הַדְּמָעוֹת שְׂמוֹת זְמַם לְרוּחַ,
וְדָבַר לֹא נִשְׁמָע מִלְּבַד בְּכִי.

(מתוך "דיוואן התמרית")

קסידה על השושנה

השושנה

לא חפשה את הזריחה:
כמעט נצחית על הגבעול,
היא חפשה דבר אחר.

השושנה

לא חפשה לא מדע ולא צל:
קוגבול בין בשר וחלום,
היא חפשה דבר אחר.

השושנה

לא חפשה את השושנה:
זקופה בלי תנועה בשמים,
היא חפשה דבר אחר.

(מתוך "דיוואן התמרית")

עומר ולדמן אל הגלעדים שבין רגליה

יסמין שבאה במקום תהילה
לחדוה הרכבי

כוח האמון

שבת שלום ומברך, יסמין.
אני מאבד את ההקשבה
באזן ימין. בימים הסמוכים
יצאה לי משם שעוה שחרה
ריח שחר וטעם רע. צבע של האספות
אל האוב. אבל בשמאלי הצבע עודו צהב
כזהב מלכים, ומקולך קולט מנחה וניחוחים.
אבל מימין לכל זה לא ישמע דלת
נטרקת, אשמה מסרקת, מפתח מחליד
שהוא מקור מבצרך יסמין הוא צבע
שני על עורך יסמין, הוא כמו מורי לחנוך גופני
בתיכון ששמו איל אמון, כלומר לא האמון
עצמו אלא כח האמון יסמין
יסמין שהיא שהרזאד על כל שער בגוף
יסמין שהיא שעור של אמון, היא כח האמון
היא בכבודה שעור בחנוך גופני
יסמין שמדיפה יסמין, שמדיפה אין אוני
יסמין שנשארה מיסיונרית עם חלק עליון

יסמין שבת שלום ומארע, כל שהוא על אין קולך
על אין קול בכלל בימיני, על עדין ריח
מארן של מטתי, על מה שלא יסקר בבית הזה
כמו דמותי, כמו החלק האחורי של דמותי
כמו פעלות תגמול על כח אמוני: לתפס את אשכי
ביד אחת, להעריך מחסורים, לומר לי מה אני צריך.

אֶבֶל הָאָמֶת יִסְמִין לֹא צָרִיךְ כַּחֲתוּת לֹא צָרִיךְ הַבְּטָחוֹת
 לֹא צָרִיךְ מִפְתָּחוֹת חֲדָשִׁים יִסְמִין אֲנִי צָרִיךְ שִׁיר
 אֲנִי צָרִיךְ שִׁיר קָצֵר עִם בֵּית אֶחָד אֲנִי צָרִיךְ בֵּית
 אֶחָד בְּמַלְיָם פְּשׁוּטוֹת בֵּית רְגִישׁ וּמְכִיל בֵּית בְּרָגְנִי
 כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת. בֵּית אֶחָד שְׂמֹזְכָה אֶת הָאֲחֵרִים
 בֵּית שְׂאוּמְרִים עָלָיו לְאִישׁ אֲשֶׁרֶיךָ, שְׁנוֹתֵן תַּחֲוֹשָׁה שֶׁל אֲשֶׁרִים
 כְּמוֹ הַשִּׁיר שֶׁגָּרַם לְאוֹדֵיהָ קוֹרֵן לֹמֵר לְמִשׁוֹרְרֵת יִלְלֵתִי
 בְּגִלְגֵּלָהּ עַל הָאֶסְלָה, תִּרְאִי כַּמָּה מִפְתָּחַת אֲנִי, כַּמָּה חִישְׁנֵית
 אֲנִי. כַּמָּה אֲנִי עֲלוּלָה. תִּרְאִי יִסְמִין. אִיךָ דּוֹקָא כְּשֶׁאֵינְךָ מְדַבֵּרֶת
 אֲנִי שׁוֹמֵעַ שְׁנִי. אֲנִי שׁוֹמֵעַ סִמְק חֲדָשׁ. גְּבֵר חֲדָשׁ. בְּרַבּוּי. קְלוּפֵי בְּגָדִים.
 אֲנִי שׁוֹמֵעַ קְלוּפֵי גְבָרִים. אֲנִי שׁוֹמֵעַ חְלוּפֵי גְבָרִים. וְרִיחַ מְצַעֵר שֶׁל הַתַּכְנָסוֹת.

יסמין עוזבת

קל הרבה יותר לקרא לצעדיה
 שקולם עבה, לפרקי ידיה
 במלים מה אתה מביא לי, אתה מביא
 את הסעיף, עדיף לקרא לכל אלה "נדודים"

ישיזבו
 ישיזבו נדודים
 לא יכזיבו
 לא יכזיבו בהדים
 בהדהודים
 ישיבוני אל הגלעדים
 שבין רגליה, אל הגלבעים

שמהם אני שאול לילה בלילה
 כשגבה הלח נעוץ מול כל פני
 שמהם אין יום ואין אור
 מאוררים מלאכותי
 ביום ששי, אחר הצהרים

מחשק את תלתלי חזי
 ובקמקומה הער שופטים המים

משוים אַל להטם את מחשבתה
על הבריחה ממני, ועל השלחן
יִיבש הרגעֶלָה, ורגע לה ממני
בקרוב, בהתקרבות הנדודים אַל קו הדלת
אַל הרצפה הרוצה להחזיק את רגליה במלט כמו מאבן

אבן ספיר

ראיתי את יסמין ונזכרתי ביסמין
ונזכרתי ביסמין ונזכרתי ברגליה
הגלויות החלקות הנטועות עמקות
במרצפות החומות בגמות החן
בתרשים ובשהם ובאבן ספיר
באביה השקרן ובאמה השדכנית
הרעה הרעה המורה לה על גבר
לחצב אבן ספיר מאבן צר
הוא רכוס ואומר לה ברצון ובכח
גם אני מתחזקת גם אני תלוית
גם אני תלויה
היא היתה אומרת
היא היתה אומרת: אני דיה
אני צרה ואני עריה
בכל פעם ששאלתי אותה לגילה
אמרה: אני בת שבע-עשרה ושנתיים
בת שבע-עשרה ושלוש שנים
בת שבע-עשרה וארבע
(אחרי השנה הרביעית לא שאלתי)
ונראינו עין לעין כעין מיכל
שעליה אמרה יסמין למענה עכשו
אני שוב רק בת שבע-עשרה. אני רק עכשו
קראנו בשמה באור קראנו בשעת האור הנמוכה
התפשטנו באור יפה התלבשנו יפה לחשכה
מיכל אמרה ליסמין: בסוף את לסבית
ידעתי שהצדק אתה. נראה לי מוזר לקרא לזה צדק
חשבתני שהיא טועה. שמייכל טועה. למען ההגינות היא טועה

למען יסמין היא טועה. למען האמונה. למענה. כל פעם
שכתב טלויזיה גמר כתבה ב"ימים יגידו", רציתי שיוסיף
"שמייכל טועה". ימים יגידו שמייכל טועה
יסמין מלמלה מחזור לימים טובים מפי אמה:
ברוך שגמלני זמה כנגד רעה ורמה

וַיִּדְפוּ הַמַּיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה כַּדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר
מַלְכִים ב' ב', 22

לאורין ששאלה למה ברחתי לירושלים

כִּינּוֹן שְׁמֻצוֹי אֲנִי בְּעֶסְקֵי שִׁירָה נִדְרָשׁ מִמֶּנִּי לְהִבְחִין בֵּין קְרִיאָה וּבֵין קְרִיאָה בְּקוֹל. וְעוֹמֵד בֵּינֵיהֶן גַּם הַבְּדֵל שֶׁל מְקוֹם: בְּבֵיתִי בְּתֵל אַבִּיב אֲנִי קוֹרֵא אֹרִינְךָ וְהִנֵּה אֹרִינְךָ. וְאֲנִי קוֹרֵא בְּקוֹל אֹרִינְךָ וְהִנֵּה גּוֹף אֹרִינְךָ בְּחֹשֶׁכָה. וְהִנֵּה חֲשֻׁכָה שֶׁנִּבְדֵּל מִמֶּנָּה גּוֹף. וְאֲנִי קוֹרֵא אֹרִינְךָ שֶׁל בֵּית וְהִנֵּה נוֹרָה קְלוּשָׁה בְּרָחוּב שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ. וְאֹרִינְךָ שֶׁל חוּץ אֵיפֶה שֶׁנִּזְכַּרְתִּיךָ בְּחוּץ. הַכֹּל מְבַהֵק וְזָקוּק אֶל הַחוּץ. וְאֵלּוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּסִמּוּךְ לְקִטְמוֹנִים אֲנִי קוֹרֵא אֲלִישֶׁע וְשׁוֹמֵעַ: מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטָרֵם אֶלְקָח מֵעַמּוֹךְ. וְשׁוֹמֵעַ מִבֶּט כָּזָה גְבוּהָ וּמְחַנֵּף. וְשׁוֹמֵעַ מִתְבַּיֵּשׁ מִתְבַּיֵּשׁ וְהִגְרוֹן יָבֵשׁ. אֲבָל חֲדוּהָ הֶרְכַּבִּי קוֹרֵאת שֵׁם בְּקוֹל אֲלִישֶׁע וְהִיא שֶׁל אֲלִישֶׁע וְאִין גּוֹף בְּחֹשֶׁכָה. אִין גּוֹף לְחֻשְׁכוֹת בִירוּשָׁלַיִם. וְאִין גַּם אֲלִישֶׁע בְּמוֹבֵן הַגּוֹף. אֲבָל מָה שֶׁשׁוֹכֵר אוֹתִי קָרָה אוֹלִי לְפָנַי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה. כְּשֶׁחֲדוּהָ קָרָה בְּאֲדָמָה הַזֹּאת אֲלִישֶׁע וְהִיא לָהּ חֲשֻׁכָה, וְהִיא אֲלִישֶׁע. וְמָה שֶׁכָּבֵר מְבִיא אוֹתִי לְיַדִּי בְּכִי מִתְרַחֵשׁ בְּשִׁכּוֹנָה הַזֹּאת בְּבֵית אַחֵר, בְּבֵית תְּהֵלָה. אֲמָה, שֶׁהָאֶפֶר בְּשַׁעֲרָה אֶפֶר חֲדוּהָ, יוֹצֵאת בְּחֹשֶׁכָה וְקוֹרֵאת תְּהֵלָה וְתֵהֵלָה לְעֵתִים עוֹנָה וְלְעֵתִים דִּי לְזָכֹר שֶׁהִיא עוֹד בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. אֲבָל בְּעוֹלָמִי לְעוֹלָם לֹא תֵהֵי עוֹד תְּהֵלָה. לֹא יֵהֵי גּוֹף לְתֵהֵלָה מִן הַחֲשֻׁכָה. וְאִיךָ אֶפְשֶׁר בְּכָלֵל לְקָרָא לְעוֹלָם שְׂאֲחֵרְיָה, שְׁלֻצְדָה, שְׁלֻעוֹלָם לֹא בָּהּ? הָאֵם לְקָרָא לוֹ עוֹלָם הָבָא אוֹ עוֹלָם הָבָא אַחֲרֵי תְּהֵלָה? וְלֹאן בָּא? וְאֵל מִי? וְלֹאִיזוֹ חֲשֻׁכָה?

אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ מָה קוֹרָה פֶּה עֲכָשׁוּ, אֹרִינְךָ. אֲנִי מְנַסֶּה לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַקִּטְעַת הַזֶּה כְּכֹר רַבֵּעַ שְׁעָה וְלֹא מִצְלִיחַ לְהַפְסִיק לְבִכּוֹת. לְבִכּוֹת בְּקוֹל. כְּמוֹ אֲבָא שְׁלִי עַל הָאֶסְלָה אַחֲרֵי שְׁלֹא רְצִיתִי לְלַכֵּת לְעֶרֶב הַקְּרִנּוֹת י"ב שֶׁל עֲצֻמִי. אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁנֶּה נִחְשָׁב זוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֶה כְּכָה, אֲבָל זֶה בְּאֵמֶת מָה שֶׁקוֹרָה. אֲנִי מִיֵּלֵל פֶּה בְּמַעֲוֹנוֹת כְּמוֹ אוֹדִיָה קוֹרֵן עַל הַשִּׁיר שְׁלָךְ וְאֶפְלוֹ לֹא יוֹדֵעַ לְהִסְבִּיר בְּמַלִּים. מָה שְׁעוֹלָה לִי בְּלֵב עֲכָשׁוּ הוּא כְּמוֹ סוֹף הַבְּצוּעַ שֶׁל מַתִּי כְּסָפִי לְשִׁיר "מַלִּים" שֶׁל נְתָן יוֹנָתָן (הוּא לּוֹבֵשׁ שֵׁם שְׁחָרִים עִם צְוֹאֲרוֹן טוֹרְקִיזוֹ), כְּשֶׁהוּא מְגַבִּיָה קִצֵּת אֶת הַקּוֹל בְּרַעַד קָל, כְּמַעֲט בְּלִתִּי מְרַגֵּשׁ (אוֹלִי רַק אֲנִי הִרְגָּשְׁתִּי), וְשֶׁר: "קִצֵּת מֵאַחַר עֲכָשׁוּ, אוֹלִי חֲשׁוּף / אֲבָל תֵּשׁוּב אִם רַק תּוֹכֵל לְשׁוּב". אֶת הִרְגָּשׁ הַזֶּה שֶׁבְּתוֹךְ הַקּוֹל, שֶׁבְּקְרִיאָה בְּקוֹל, אֲנִי מְנַסֶּה לְהַדְבִּיק אֶל חֲשֻׁכָה שֶׁשׁוֹב לֹא יֵהֵי לָהּ מַעֲנָה בְּגוֹף. זֶה אוֹלִי מָה שֶׁאֲנִי מְבִין. אֶפְלוֹ שֶׁבְּקָלִיפ רּוֹאִים גַּם אֶת נְתָן יוֹנָתָן וְהוּא נִרְאָה חֵם וּמְחַנֵּף וְחִי עֲדִין, וְגַם אֲלִישֶׁע הִיא בְּחַיִּים בְּאוֹתָהּ שָׁנָה, וְשֶׁעַר חֲדוּהָ לֹא נִבְדֵּל מִן הַחֲשֻׁכָה וְלֹא הַעֲכִיר מִמֶּנָּה, וְתֵהֵלָה וְאֵת וְאֵינִי עֲדִין הֵינִי תְּקוּוֹת רְחוּקוֹת בְּחַיִּי הוֹרִינְךָ, וְרַק אַחֵר כֵּךְ אֲכַזְבָּה. רַק אַחֵר כֵּךְ נַעֲשֶׂתָה לָנוּ מִהֵם קְרִיאָה. וְהַמַּיִם הַחֲלוּ לְהִיּוֹת רָעִים עַד רְפִיּוֹן.

יוסף במסתרים במושב הגילוי

ליוסי מץ שהוא גבר שבגברים

יוסף יושב עם הבנים המתונים ומתנסה
יוסף יוצא אל הבנים המוכנים ומתנסה
לוחש לשונות לבנים, לוטש
עינות ירקות בבנים, לובש ארגמנים למכסה

על התורה ועל הגמירה ועל גמילות חסדים
ועל פן ועל אף, האף בשרשו מפיר ובקצהו מאדים
ובנחיריו ישיר. ירשף שירה. יאכיל דקירה
ישתין בקיר. אף על פי כן מתנסה (ושאר האפים רכונים

עד רוח השפה האחת השואפת אוירים מכרים)
וגם האמה מתנסה והמתן מתנסה והחיק החדש
המגלח מזכרונות, והזעה הנשמרת, והשרירים
אינעל דינאק השרירים, וכבר ברכת שלום מנחת לו בדש

לכלם, לכל האברים, אשר מתקוף השעה מאשרים
ומקבלים על הבריות כלן, למעט האחת השואלת
מה אתם מתנסים עלינו בדחק של מתישרים
יעני סטריט פורוורד, כאלו נראה לכם שלא תהיו נטחנים

עד ייבש הדמע. עד בלעד. אבר לאבק יולד. אף בעננים
אף על פי תהום מכסה. אבל בהוזה עוד כל אבריו גאונים
ויוסף מצוף דאבה, אל שמנים לא יבוש ולא יקנה
למטה ממתניו, ובכל זאת כבר בוכה קצת בלב, מסור, משיח בשמן.

ושלשת רעיו גולים עמו מפתח תקנה:
יונתן בן עזיאל המכנה תותי
יוחאי בן ישראל המכנה יוחי
וגלעד המכנה מלאך המות

הם מכירים זה את זה בשם אבל בעצם לא מכירים
אומרים שמחפשים זיון ורגליהן שלובות כמו ישו

כָּבֵר אֵיזָה אֶלֶף שָׁנָה תִּקְוָעִים עַל אוֹתוֹ סִפְסָל בְּגִבּוֹל רוֹטְשִׁילְד
חוֹשְׁבִים אִם יִחְזְרוּ בְיַחַד, לֹא הִחְלַפְתִּי חֲלָצָה מֵאֲתָמוֹל

וּמִיָּחַס לְאִמִּיר גִּלְבֵּעַ שֶׁקָּרָא לְאֶסְפֶּת שִׁירָיו "כְּחֵלִים וְאֲדָמִים" כִּי זֶה מָה שְׂרוּאִים
כְּשֶׁנֶּעְצָמוֹת הָעֵינַיִם, אוֹ מִשְׁהוּ כְּזֶה, וְאֲנִי כְּשֶׁנֶּעְצָמָה מוֹלֶךְ עֵינַי רְאִיתִי רַק אָדָם
עַל חוֹרוֹנִי, רַק הִחְלָצָה הָאֲדָמָה הִחְלָקָה שֶׁסִּפְּגָה אֶת כָּל זַעוֹת סִפְטָמְבֵּר עַד קִצָּה
רוֹטְשִׁילְד, וְתַחֲתֶיהָ מִכְּנֵס שָׁחַר וְנֶעַל שָׁחַר עַד לְמִטָּה עַד דַּעַת הַחֲשֵׁכָה, עַד שֶׁעָקַרְתָּ
אוֹתָהּ מִגַּעַת, וְאֲתָמוֹל עָרַב שִׁבְתָּ ה' אִיר תִּשַׁע"ו שׁוֹב לְבִשְׁתִּי אוֹתָהּ מוֹלֶךְ וְשׁוֹב
הַפְּתַעַת, יָדַעְתָּ, אֶת אוֹמְרָת, שֶׁשְׁחָרִים וְכֵחֵלִים אֲנִי לוֹבֵשׁ, וְהָאָדָם הַזֶּה, שֶׁאֵת גְּבוּלָיו
אֶת מִשְׁחָרְתָּ, לֹא רְאִיתִי אוֹתוֹ מֵעוֹדִי. הֵייתִי זוֹכֶרְתָּ. וְרַק מִן הָאָדָם הַסּוֹפֵג רְאִיתִי אוֹתִי
רוּוִי בָךְ, רְאוּי, רְהוּב. מָה זֶה מִשְׁנָה. לֹא נִכְנַס לָזֶה שׁוֹב.

יוֹחֵי חוֹתֵר לְמַגֵּעַ בְּכוּוֹן הָאוּיְטָה, הֵם נִחְבָּטִים
נִכְנָסִים לְהַמְצִיא עֲצָה בְּשִׁרוֹתִים, אֲנִי מְזוּהָה מְכָרִים
מֵהֶצְבָּא, אַחֲרֵי זְמַן נִמְאָס לִי לְבוֹא בְּשָׁלוֹם
אֲנִי הוֹלֶךְ אֶל יוֹסֵף וּמְגַלְהָ בּוֹר. וּמַעֲלָה מִתַּחֲתָיו בּוֹרִים

וְרוֹאֵה מִכְתִּירֵי עֵטְרוֹת וּמַעֲטִירֵי כְּתָרִים
וּמַעֲשִׂירֵי דָלִים, מִתִּיזֵי מִשְׁקָאוֹת קָלִים
מְבִיזֵי אֲבוֹת, גְּאוֹת לוחֲמִים, מְאֹר עוֹרִיָּה מִן הָאֲדָמִים
וְנוֹשְׁקֵי נְשָׁקִים וְנוֹשְׁכֵי נְשָׁכִים
וְשׁוֹפְתֵי אֲגָמִים וְלוֹפְתֵי אֲשָׁכִים
וְעֵינֵיהֶם קוֹרְאוֹת: יִשְׂרָאֵל עֲמֹךְ
מִי יִשְׁפִּילְךָ וּמִי יְרוֹמְמְךָ
מִי יִנְעִימְךָ וּמִי יִהְקִימְךָ
מִגְּבִיָּה סֶלֶם יַעֲקֹב וּמִתִּיר סֶלֶם גִּבְבִּים
כִּי הִדִּין אֶת הָהָר יַקֵּב וְהִזִּין יִבְרָא נְקֻבִים

תוֹתִי יוֹצֵאת לְגִלּוּי צוֹחֶקֶת כְּמוֹ עֵמָה, מָה הַשְּׂאֲרֵתִי שְׁמָה
פְּשׁוּטָה, אֵיזָה פְּשׁוּטָה, אֲנַחְנוּ אוֹמְרוֹת, אֲנַחְנוּ נִשְׂאָרוֹת
אַרְבַּעָה. נִחְשׂוּ מִי לְקַחְהָ הֶרֶקֶב עֲשֵׂתָה סִיבּוּב חוֹזְרָה, הִלְכָה
כְּפָרָה, מִשְׂאִירָה אוֹתָנוּ רַק לְהַעֲלוֹת חֶרְחוּרִים

שְׁגוּפָנִית, שְׁכַל כֶּךָ גִּסְתָּ גְמוֹת הִיא
וּכְמוּסָה הִיא וּמְנֹסָה וְקוֹלָנִית
וּמְעוֹזָה לְצִאת עִם זֶה אֵל הַחַיִּים
וְאוֹמְרָת: יֵאלֹלֶה, לֶךְ הַבַּיְתָה, מוֹתִי!

יוֹסֵף לְעֶקֶר מִקְשִׁיב וְלְעֶקֶר שׁוֹכֵחַ
וְלְמֵרוֹת הַהֲתַנְסוֹת אֵין בּוֹ אֶבֶר אֶחָד מִפְּרָגָן
וְאֶזְכֶּר: אִישׁ הָיָה בִירוּשָׁלַם. שָׁמוּ יוֹסֵף נְדָבָה.
מִגְלָה הִיסְטוֹרִיּוֹת. וְכֹזֶה רְצִיתִי. שִׁיגְלָה עָלַי. שִׁיגְן

אֲבָל יוֹסֵף כִּנְפֵי שְׁעוֹה בְשַׁעַת הַחֶם. רַק בְּמַעַט מְעוֹפָה
יוֹסֵף אֲנַפָּה. יוֹסֵף אֲנַחָה. וְלֹא יוֹסֵף עָלַי נְדָבָה
עָלַי שֶׁהִבֵּאתִיו אֶל הַסַּפְסָל הַזֶּה, שֶׁבְּגָדֵי שְׁקֵטִים
וּמוֹעֲטִים מְכַדִּי שְׁאִישֻׁחַק בְּהַתְגַּלוֹת.

20.5.16

חדוה הרכבי המון דברים הם חושים

השינוי האחרון

השנוי האחרון היה מות.
נראיתי קרובה יותר לסכין הקרה
לרוח. למים. למתים.
מישהו – מישהו – גרר אותי פתאם מאה סנטימטר ממני
כאלו הייתי תיה גזורה מקרטון
מוטלת בסל נירות
בלי להניד עפעף

נעשיתי בוטה
אינטנסיבית
וולגרית
קפריזית
דוחה.
מסביב התקבצו המון אנשים
ואנשים אמרו: "הה חדוה, היא באמת יודעת להיות כלבה"

הקטע בסוגרים הוא: היחידים שמענינים אותי הם אלה שמשתוקקים בכל מאדם
להקשיב לרעש הגלים של העבודות
לישר את הגלים
למחק את העבודות
לפסל את צבעי הקשת בענן.
לגעת בפקעת
לצוד אריות שיצאו מן הדעת

נזכרתי בחית הלילה של אבות ישרון, משתרכת ממדבר למדבר
עטורה פרחי לילה
– מעל מצחה הזר הקדוש –
אור נה אור אדם נשפך מעיניה

וְגַם כְּשֶׁהִיְתָה מְהַנְהֶנֶת בְּרֵאשִׁיהַ
רוֹקֵעַת בְּרַגְלֶיהָ
חוֹבֶטֶת בַּחוּל הַזָּקֵן

אֲבָל הַשִּׂיא הִיָּה מְזֻמּוֹר הַקֶּסֶם שֶׁל הַיָּמִים שֶׁחָלְפוּ
לְאֵטִים לְאֵטִים לְאֵטִים.
דְּהֵרַת הַסּוּסִים עַל הַמַּיִם
צָהֳלַת בַּחוּרִים-יְפִי־תֹאֵר בְּשִׁמְשׁ
– הַטִּיּוֹל, הַקֶּצֶב, הַשִּׁיחָה, הָעֵנָג, הָרַעַד, הַחֶסֶר, הַצִּמְאוֹן, הָאֲבָק, הַזֶּעֶה –
– פֹּה וְשָׁם מִיִּשְׁהוּ מְרִים אֶת הָעֵינַיִם, מִבֵּיט בְּשָׂמַיִם –
וְהַקּוֹלוֹת הָאֵלֶּה, כָּל הַקּוֹלוֹת הָאֵלֶּה, כָּל הַקּוֹלוֹת הָאֵלֶּה

וְהַקּוֹלוֹת שֶׁל אֱלִישָׁע
וְהַקּוֹלוֹת הַחֲדָשִׁים שֶׁל אֱלִישָׁע

האור כשכל הגבולות ריחפו במראָה

הָהָה

אָרוֹה מְרֵהֶטֶת.

מְמוֹל אָרוֹה מְרֵהֶטֶת

לְרֵקֵד בְּאָרוֹה מְרֵהֶטֶת, זֶה כֵּן.

לְרֵקֵד בְּכָל אוֹדָה, עַל הַמִּפְתָּן, לְרֵגַע, לְדַקָּה, לְתַמִּיד,

לְרֵקֵד יַחְפָּה, רַעְבָּה, צְמָאָה, קוֹדַחַת, מְעַלְפֶת,

פְּרוּמָה,

זָבָה דָם,

לְרֵקֵד עַל עֲרַמַת אֲבָק הַפּוֹכָה

הָעָרֵב, הַלֵּילָה, מְחָר

– יוֹם וְלֵילָה כְּאֵלֶּה –

עַל קִצוֹת הָאֲצָבָעוֹת הַשְּׁבוּרוֹת הָאֵלֶּה,

רוֹקֵדֵת יוֹתֵר, כְּכֹה,

פְּחוֹת,

רוֹקֵדֵת לְאֵט,

כְּמַעַט,

מֵהֶצֶד,

חוֹבֶשֶׁת כּוֹבֵעַ לְבַד שָׁחַר וְלְרֵקֵד,

כְּכֹה, פְּשוּט, לְרֵקֵד

עַל הָרִצְפָּה,

לְאֶרֶץ הַקִּירוֹת,

*

לְרֵקֵד עִם מוֹקִינֹנִים, קוֹקְסִינֵלִים, כִּיסִים, מְנַקֵּי־אַרְבוֹת,

פוֹעֲלֵי־נְקִיוֹן, עוֹבְרֵי־אַרְחַ מְקַרְיִים, לְקוֹחוֹת אֲקַרְאִיִים,

זוֹנוֹת, סוֹטִים, פּוֹשְׁטִים, שְׁקָרְנִים,

רוֹקִים, זְקָנִים, צְעִירִים, חֲמוּמֵי מַחַ כְּאֵלֶּה,

קְרִיזִינְרִים, מְהַמְרִים, פְּרוֹזִיטִים,

בְּטֵלָנִים, מְאֻכְרִים, רַבְרַבִּים סְדֵרִיתִים,

עִם כָּל מִינֵי הַמוֹנִיִים כְּאֵלֶּה.

– אַחֲזִי תְזוּזִית כְּאֵלֶּה –

לְרֵקֵד עִם הַמוֹן מְשֻׁלָּהָב.

הֵה, הַמוֹן מְשֻׁלָּהָב,

לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב,
לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב זֶה יִפֶּה.
לְגַעַת בְּכָלָם

*

זֹאת הַפְּרִיבִילְגִיָּה שְׁלָה: לְגַעַת בְּכָלָם.
כְּלוֹמֵר, אֲנִי רוֹצֵה לֹמֵר,
לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב זֶה מְלֵהיב.
לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב עוֹד יוֹם, וְאַפְלוּ
יוֹמִים, שְׁלֵשָׁה.
לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב, כְּכֹה,
פְּשוּט,
עַל הָאֶסְפֶּלֶט הַקָּר,
עִם הַיָּדַיִם בְּכִיסִים,
לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב זֶה מֵצֵב.
לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב זֶה בְּטוֹי.
זֹאת עֲמֻדָּה. לְרִקֵּד עִם הַמּוֹן מְשַׁלֵּהב
זֹאת הַבְּעַת דְּעָה.
וְלִפְגֹּשׁ אֶת הָעֵינַיִם הַבּוֹעֵרוֹת שֶׁל סוּ

*

רוֹקֵדֶת אֶת הַבְּלֵמוֹס שֶׁל "אִיפֶה יֵשׁ שְׁלוֹה בְּעֵינֶיהָ שֶׁל סוּ",
רוֹקֵדֶת לְפָנַי, קְדִימָה, אַחֲרָה, אוּ
מָה.

רוֹקֵדֶת בְּעַל כְּרָחָה.
וְאֲנִי שְׂדֵמִינְתִי תִמִּיד.
זֶה מָה שְׂמֵתְמִיָּה אוֹתִי: שְׁפֵתָאֵם אֵיזָה חֶלֶק מִמְּנִי
זוֹ הַצָּדָה מִמְּנִי,
מֵתְבוֹנֵן בְּךָ מֵהַצַּד
וְאֵת לֹא מִקְשִׁיבָה.
וְאִזּוּ,
פִי כְּמָה וְכְמָה.
וְהַחֲיוּךְ הַזֶּה.
כָּל הַחֲיוּךְ הַזֶּה.
כְּאֵלוּ הֶלְכְנוּ יַחַד כְּזֶה.

וְהֵינּוּ שְׁרוּת, רוֹקְדוֹת, מְרִיעוֹת.
כֵּן, זֶה דוֹמָה.
לֹא, לֹא בְדִיוֹק
(וְאֲנִי מְמַשִּׁיכָה)

*

לְחִיךְ זֶה כֵּן סְטַנְדְּרָטִי.
בְּגָלִי.
תִּקְוִין.
לְחִיךְ וְלִדְעַת.
לְחִיךְ בְּהֶסֶח הַדְּעַת.
אֲנִי הֵיטִי שֵׁם.
כְּתַבְתִּי הַקְדָּשָׁה: הַשְּׁמִים הֵם קוֹ הַזְּנוּקָה.
לְפַעְמִים זֶה שׁוֹרָה. זֶה בֵּית. שִׁיר לֹא גָמוּר.
לְחִיךְ זֶה מְאָרַע.
לְחִיךְ זֶה מְאָרַע שְׁקָרָה.
לְחִיךְ זֶה וְרִיאָצִיָּה עַל מְאָרַע שְׁקָרָה.
הַבֵּית. הַחֲדָר. הַרְקוּד. הַתְּמוּרָה

*

מֵה שֶׁנִּפְלָא הִיָּה לְהַתְּבוּנָה בְּרַעַשׁ הַפִּיּוֹת הַנִּפְעָרִים.
לְמַתַּח אֶת הַלְחִיִּים.
לְשִׁים לֵב לְהַכֵּל, לְקַלֵּט אֶת הַכֹּל.
גַּם מֵה שֶׁנִּשְׁאָר אוֹתוֹ דְּבַר, גַּם מֵה שֶׁמִּשְׁתַּנָּה.
לְקַרְא לְדְבָרִים בְּשֵׁמֶם.
לְקַרְא לְדְבָרִים בְּשֵׁמֶם כָּל הַזְּמַן

*

לְקַרְא לְדְבָרִים בְּשֵׁמֶם זֶה נְדִיב.
לְקַרְא לְדְבָרִים בְּשֵׁמֶם זֶה אַחֲרַת.
לְקַרְא לְדְבָרִים בְּשֵׁמֶם זֶה סֵתֶם.
בְּשִׁבִיל כָּלוּם.
גַּם.
בוֹטָה.
מְחוּסָפֶס.

בְּלִתִּי נִתְפָּס.
מִהֶפְנֹט.
מְגִי.
חַד פִּעְמִי.
אֱלֹהִי.
לְקָרָא לְדַבְרִים בְּשֵׁמֶם זֶה בֵּית.
זֶה שְׁפַע.
זֶה חֲכָמָה.
אֲנִי רוֹצֵה לְהַגִּיד תּוֹדָה.
לְקָרָא לְדַבְרִים בְּשֵׁמֶם וְאֲשֶׁר
עָלָאִי. עַד זֹב דָּם

*

לֹא, לֹא תַמְיֵד אֲנִי מְבִינָה
מָה שְׂאֲנִי מִהֶלְלֵת.
זֶה מָה שְׂמַתְמִיָּה אוֹתִי: לְחַפֵּר בְּתוֹךְ נִשְׁמַתִּי כְּבִתּוֹךְ אֲשֶׁפָּה שְׁנַתְקִשְׁתָּה.
לְחַפֵּר בְּתוֹךְ נִשְׁמַתִּי כְּבִתּוֹךְ אֲשֶׁפָּה שְׁנַתְקִשְׁתָּה וְאֶפְר וְאֶבֶק וְזָעָה.
וְהוֹזַעַה דּוֹמָה לָיִם
וְהָיִם דּוֹמָה לְיִסּוּרִים
וְהִיִּסּוּרִים דּוֹמִים לְעִשְׂבִּים
וְהָעִשְׂבִּים דּוֹמִים לְאִיתְנֵי טִבַּע
וְאִיתְנֵי הַטִּבַּע דּוֹמִים לְנֹדִים
וְהַנּוֹדִים דּוֹמִים לְאֵשׁ. לְתִשׁוּקָה. לְרַכְבַּת הַרִים

*

עוֹלָה בְּדַעַתִּי
מְדַבֵּר.
וְאֲנִי סוֹפֵת עֲנָנִים מְרַהֵבָה בְּמִדְבָּר,
צוֹעֵדֶת בְּרֹאשׁ תְּהֵלוּכַת אִיתְנֵי־טִבַּע בְּמִדְבָּר,
רוֹקֵדֶת בְּמִדְבָּר,
עַל הַמַּגְבַּת שְׁלִי,
בְּאִמְצַע הַמַּגְבַּת שְׁלִי,
עַל קְצוֹת הָאֲצְבָּעוֹת הַשְּׂבוּרוֹת שְׁלִי.
אֲנִי עִם כָּל הַבְּדִיּוּק כְּמוֹנֵי שְׁלִי.
אֲנִי עִם כָּל הַהֶפֶךְ הַגְּמוּר מְמוֹנֵי שְׁלִי.

הַמוֹן דְּבָרִים הֵם חוֹשִׁים. אִינְסְטִינְקֻטִים. אִינְטוֹאִיצְיָה.
עֲרָגָה.
אוֹתָהּ עֲרָגָה, אוֹתָהּ עֲרָגָה, תַּמִּיד אוֹתָהּ
עֲרָגָה בְּגַנִּים צְבוּרִים,
בְּשִׁבְלִים,
בֵּין חֲתוּלֵי רְחוֹב שְׁחָרִים,
מֵאֲחוּרֵי שִׁיחִים קִטְנָטְנִים,
עַל סִפְסָלִים צְבוּרִים,
בְּמִדְרָכוֹת,
בְּמִגְרָשֵׁי חֲנִיָּה רִיקִים,
עַל פְּסֵי הַרְכָּבָת. כֵּן גַּם
הַמֶּקֶל
וְהַגְּלִימָה

*

רַק בְּרַקֵּעַ, בְּרַקֵּעַ בְּרַקֵּעַ, צְפוּר יְרוּיָה לְגַמְרֵי
מְכַדְרֶרֶת אֶת פְּדוּר הָאָרֶץ אֶל הַרְחֻבָּה, עַל הַרְחֻבָּה,
מֵאֲחוּרֵי הַרְחֻבָּה, לְפָנֵי הַרְחֻבָּה. מֵהַרְחֻבָּה.
עוֹלָה בְּדַעַתִּי הָאוֹר כְּשֶׁכֵּל הַגְּבוּלוֹת רַחֲפוּ בְּמִרְאָה,
וְזוֹ שְׂרוּקָדָת עֲכָשׁוּ רַקוּד אֲבָל אֲטִי עִם הַסְּדִין הַלָּבָן

*

וְזוֹ שְׁבַכְל עֲשָׂרָה לְשֵׁשׁ לְפָנוֹת עֶרֶב
וּמִטְחֵי הַגֶּשֶׁם צוֹלְפִים בָּהּ בְּחֻזְקָה

עמוס נוי חיי, עם כתוביות

הלכתי אצל מי שהציע לי יותר חיים. / הלכתי אצל אלהים /
הציע לי את כל החיים / רציתי יותר רציתי את כל החיים
(יונה וולך)

סליחה מי אדוני
ומה תפקידך בכח
הישראלי אומר

עכשו אתה בקשי בן חמש-עשרה קורא את אפולונו ב"שירו" "אזור"
לא מבין כמעט אף מלה אבל יודע שמכאן כבר לא תחזור
למחלת השירה הזו שלך לא ימצא מזור

אומר הפלח המסרי:
בגאות היאור עלצנו
ובגאות היאור טבענו

הנה דוקטור ורסנו והרב של אסף הרופא פוסעים אליך במסדרון
בפיהם בשורת איוב ופניהם הם הדבר האחרון
שתראה בצלילות ומאז מכות עיניך לנצח בשכי העורון

מדקרת החרב תעלה ארוכה
ומדקרת הלשון תדאב מאה שנה
קובע החלבי

אתה בלגיה של ילד הקבר קטן אתה מרגיש כמו פושע
לא מסגל לבכות ורק לוחש פסוק שהמצאת גסח הושע:
היטיבו מצבות להיליל על נפש בל-תושע

אומר הפרסי: שותה בחנם לא ירוה
וצוחק בלי סבה בכה יבכה

שֶׁלֶשׁ בְּלִילָה אַתָּה בֶּן שֵׁשׁ מֵתְעוֹרָר לְהִשְׁתִּין יֵשׁ אֹר בְּמִטְבָּח
אַתָּה רוֹאֵה שָׁם אֶת אִמָּא שְׁלֶךְ מְגַהֶצֶת וּבֹכָה מְגַהֶצֶת וּבֹכָה
גַם אַתָּה בֹכָה בְּסִתֵּר בְּחֻשְׁכָּה וּמֵאֵז בְּדַמְעוֹת הֵהָן תַּעֲרֹג תָּמִיד כְּאִיל בְּסִבְרָךְ

בֵּית הַקְּבָרוֹת וּמְכַאוֹב אֶהְבֶּה
לֹא יָשׁוּבוּ הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵיהֶם
טוֹעֵן הָעִירָאקִי

נִחַלְתָּ אֶהְבֶּה מְרָה קוֹרְאִים לָהּ לַיּוֹיָהּ הִיא קוֹמוֹנִיסְטִית מְלִיוּרְנו
קִבְּלְתָּ מִמֶּנָּה אֶת גְּרָאמְשִׁי בְּמִתְנָה וְאַתָּה זוֹרֵק לִפְח בְּשִׁמְחָה אֶת אֲדוֹרְנו
וּבְכָל זֹאת אַתָּה שְׂרוּי בְּתַפְלוֹת בְּזוּיָה כְּמוֹ אַחֲרֵי תַפְלָה אוֹ פּוֹרְנו

אוֹמֵר הַבְּדוּי: בְּבִיתְךָ –
גַם אוֹיְבְךָ הַמְשֻׁבָּע הוּא אַחֲיֶךָ

בּוֹא נֹאמֵר עָרֵב שֶׁבֶת מִשְׁפַּחְתִּי יֵשׁ לָךְ אִשָּׁה וַיְלֻדִים וְאַתָּה מְקַדֵּשׁ
בְּפִרְשֵׁת הַשְּׁבוּעַ בְּיַלְקוּט שְׁמַעוֹנִי וּמְדַרְשׁ רַבָּה אַתָּה נֹאֵה דוֹרֵשׁ:
שִׁקְרָן! שִׁקְרָן! צַל הַר הַמְּנוּחֹת אַתָּה רוֹאֵה וּבְלִבְךָ מְאֻכְלֶת אִשׁ

צִחַק הַחֲתוּל בְּעַכְבָּר
בָּא הָאֲרִיָּה וְטָרַפֵּם גַם יַחַד
כְּמֵאֲמֵר הַסּוּדָנִי

עֲכָשׂוּ אַתָּה שׁוֹב נַעַר סְמוּיָה לְחַיִּים וּכְבֵר אֵז דוֹחָה לְמַרְאֵה בְּמַרְכֵּז הַמְּסַחְרֵי אֲשָׁכּוּל
רֵץ מוֹל הָרוּחַ בְּשִׁמְשׁ אֲבִיב וְצוּעֵק וְצוּעֵק וְצוּעֵק וְצוּעֵק בְּלִי קוֹל
אֶת מָה שֶׁחֲשַׁבְתָּ לְשִׁיר הַיְפָה מְכַל
אֶת מָה שֶׁחֲלַמְתָּ – טַפֵּשׁ, טַפֵּשׁ, טַפֵּשׁ עֲלוֹב וְנִלְעַג שְׁכֻמוּדָה! – שְׁיֻכַל לְמַנַּע
מִמֶּךָ לְסִבֵּל:

אִם כֹּחַ
פּוֹעֵל עַל גּוֹף
נִמְצָאת הַתְּאוּצָה
הַנְּגַרְמַת עַל יָדוֹ
בְּיַחַס יֵשׁוּר
לְשַׁעוֹר הַכֹּחַ

וּבְיַחַס הַפּוּךְ
לְמַטַּת
הַגּוּף
נְיוֹטוֹן
הָאֲנָגְלִי
אָ
מֶר
אָ

מתן חרמוני הקיום – צ'יזבאט

בשנים האחרונות, אני יכול לומר שהעניין העיקרי אצלי הוא השירה. או אם לומר ביותר כנות, לא פחות מהשירה, העניין הוא המשוררות, עצם היותי משורר. אני לובש ג'ינס וחולצות משובצות. אני חובש מגבעת. אני מצמיח זיפים. אני מעשן בשרשרת. אני משורר עברי. אני גר בדירת חדר קטנה בשיכון ותיקים ברמת גן. חדר וחצי לְיָתֵר האמת. היא הייתה שייכת לסבתא שלי. את הדירה הגדולה יותר שהייתה בבעלותה של סבתא שלי היא נתנה לאחי הצעיר. כיום היא גרה בבית אבות מפואר. יש לה כסף. הסיבה הרשמית שאחי הצעיר קיבל את הדירה הגדולה יותר היא שהוא כבר התחתן. אבל לדעתי מאז ומעולם היא אהבה אותו יותר מכפי שאהבה אותי. גם מתנות יום ההולדת שהוא קיבל ממנה היו תמיד מהודרות ויקרות יותר מאלה שאני קיבלתי. אימא שלי תמיד אמרה שאני לזה ושאת הירושה הרצינית יותר אקבל אני כשהצד השני יפנה את השטח, ככה היא אמרה, והתכוונה לצד של אבא שלי. אבל אימא שלי ואבא שלי גרושים, ולאבא שלי יש ילדים מאישה אחרת, ורק אלוהים יודע איך הולך להיגמר כל העניין הזה. מה גם שהסבא וסבתא האלה, לא נראה שהם ממהרים לשום מקום. אבל אני סוטה כאן מהעיקר.

כאמור, אני משורר. אני משתתף בהרבה ערבי שירה. כל מי שמסתובב כאן בתל אביב בשני העשורים האחרונים יודע שאם הפרוטה לא ממש מצויה בכיסך, אחת מדרכי הבילוי הזולות והאפקטיביות הן ערבי השירה. אפקטיביות משני טעמים. קודם כול יש יין בחינם. ואם בעל השמחה – בדרך כלל משורר שזה עתה ראה אור ספר שריו – לא מתקמצן, אז אפשר לשתות שתיים או שלוש כוסות יין, וזו התחלה לא רעה לערב. מה גם שפוגשים שם חבר'ה, משוררים קולגות, ואפשר להחליף כמה מילים וכמה הלצות ולהשמיע קצת חידודי לשון וקצת לשון הרע.

הטעם השני והחשוב יותר מהקולגות המשוררים הוא כמובן הקולגות המשוררות. אני אולי לא עשיר גדול אבל אני בחור, גבר, לא לחלוטין מכוער. לאחרונה אמנם גידלתי קצת כרס, אבל היא ארוזה היטב בתוך החולצות המכופתרות שאני לובש. אני אפילו חושב שמשורר רציני צריך איזה כובד משקל פיזי, ולא רק מטפיזי. משהו שיחבר אותו טוב יותר לקרקע. מי שהוא מין עלה נידף, שכיב מרע, מי שנראה כמו רוסיננטה סוסתו של דון קישוט, לא יכול לכתוב שירה רצינית. זה לא הולך טוב עם המגבעת.

כך או כך, תשים עשרים נשים בחדר אחד עם עשרים גברים, וישר מתחילים בזיווגי זיווגים. זה הסתכל על ההיא, שבכלל הסתכלה על ההוא, שמצדו הסתכל על אחר, שהסתכל על אחרת, שבכלל לא בעניין של גברים אלא בעניין של נשים ולכן הסתכלה על ההיא, וההיא בכלל בעניין של אשטנגה יוגה. וגם אני מסתכל, על ההיא וההיא וגם אל האחרת. כן. אם תשאלו אותי, זהו חומר הדלק של השירה. בלי הנשים לא הייתי משורר. בערך כמו שאריסטוטלס אונאסיס לא היה הופך לאיל ספנות, אילולא היו אלה הנשים. כשאני עומד וקורא משירי וחש בעיני הנשים, הבחורות, שיושבות סביב כשהן ננעצות בי, או אני מבין מהו טעם החיים. זה, ובשעה

שלאחר אחד מערבי השירה אני מתלווה אל מי מאותן הבחורות, משוררות או שוחרות שירה, אל חדרן, אל חיוורת יצוען, אַל וַאֵל וַאֵל וַאֵל. כן.

אני אולי מעט יותר מבוגר מכל יתר הקולגות המשוררים, ולא תמיד פונה אל נשים צעירות מאוד אלא אל אלה המבוגרות מעט יותר, אולי הבשלות מעט יותר, אלה שכמוני, כבר ראו דבר או שניים בחיים. ואלה באות פחות אל ערבי השירה. הצעירים, בעלי הדם המהיר, אצלם לדברים יש קצב משלהם. אצלי הדם זורם במתינות.

אבל את החיים במלוא עוזם ועצמתם אני חש ברגע מסוים אחד. למעשה זה לא רגע, אלא מין הווה מתמשך. והרגע הזה הוא הרגע שבו אישה מסירה לפניי את החולצה שלה, או את השמלה. בין שזה במשיכה מהירה של החולצה, או בפרימה אטית של כפתורים, או כשאני מתבקש לפתוח את רוכסן הגב ומצליח לגנוב נשיקה בעורף. מהרגע הזה ועד לאותו הרגע שבו היא מסירה את החזייה, אני מאבד את תחושת הזמן, את כוח הרצון, את כוח הכבידה. את האמונה באל. את הכול.

כתבתי פעם שיר על אותו הרגע, על ההווה המתמשך הזה. קראתי את השיר באחד מערבי השירה שהשתתפתי בהם. כמה משוררות עזבו את המקום במחאה ולא חזרו עד שסיימתי לקרוא את שירי. הן לא הבינו את הרגע. ולא את הרגש. צדקניות. לסביות. מי שהבין, הבין. ומי שהבינה, הבינה. לי עצמי זלגה דמעה והתגלגלה אצלי במורד הלחי בשעה שקראתי על אבדן האמונה הזה שלי. כן. מי שהבין, הבין ומי שהבינה, הבינה. ומי שלא, לא מבין מהו טעם החיים. טעם החיים שלי לפחות.

כבר אמרו לי, וגם שמתי לב בעצמי, שיש אפקט חזק מאוד לעצם הקריאה שלי. כלומר, המילים שצירפתי זו לזו עושות את שלהן, אבל זה לא רק זה. לעומת אחרים שקוראים קצת בביישנות. אחרים בדרמטיות צעקנית. אחרים רועמים בקולם. אני פשוט קורא. וכשאני קורא, משהו קורה. אמרו לי שיש משהו מגנטי או מחשמל כשאני ניגש למיקרופון, או סתם עולה על כיסא כמו שעשיתי לא פעם במקומות קטנים. אם היו שואלים אותי על זה הייתי אומר, תשמעו, זה לא אני. זה השירים. אני בא לשרת את השירים. אני המדיום שלהם. השירים, הם עוברים דרכי. זאת הרוח שבאה ועוברת מהספרות הגבוהות ויורדת ומתיישבת אצלי בראש ומשם אל האצבעות ואל הדף. אני, אני כאן רק סוכן. ועיניכם הרואות, החשמל נמשך גם אחר כך. בין הסדינים.

מי שלא עמדו על האיכות הזאת של בת השיר שלי, הם עורכי כתבי העת והמוספים הספרותיים בעיתונים. בדרך כלל אין לי בעיה עם זה. אני טרובדור. אני משורר העם. אבל מדי פעם מדגדג אצלי איזה עצב או איזו הכרה שמבקשת שהשירה שלי תפרוץ אל גבולות רחבים יותר.

בתום ערב אחד שהתקיים באחת מחנויות הספרים מצאתי את עצמי מתלווה אל בחורה אחת, משוררת, אל דירתה. אני גר ברמת גן, כאמור, והשירה ברובה מתרחשת בלב תל אביב, ככה שטבעי יותר שאני אתלווה אל מי שגרה בתל אביב משהיא תלווה אליי. אם היא מתלווה אליי, צריך לקחת מונית, ולא תמיד יש אצלי כביס מספיק כסף למונית עד רמת גן, רחוב הרוא"ה, ולא הייתי רוצה למשל להגיע למצב שבו אין לי מספיק לשלם לנהג והמשוררת הצעירה צריכה לפתוח את הארנק ולשלם. אמנם יש לא מעט משוררות שהן בנות עשירים ובארנקיהן שטרות ושטרות, וכשנגמרים השטרות, אבא דואג שיהיו עוד. אני, כשנגמרים אצלי

השטרות אני עובר למטבעות וכשנגמרות המטבעות אני הולך ברגל או רוכב על אופניים. לא משנה. התלויתי אפוא אל אותה משוררת אל דירתה. היא קראה באוזניי משיריה ואני אמרתי "הו, כמה יפה", "הו כמה נאצל", "הו, המילים שלך מרטיטות אצלי את עצם הזנב". או כנ"ל, רק "את חוט השדרה" במקום "את עצם הזנב". ועוד כל מיני דברים שאמרתי, כמו שאני אומר בדרך כלל, ומכאן, כמו בדרך כלל, עברנו לעניינים שבינו לבינה. כלומר ביני ובינן. זה קורה לא אחת, ולא הייתי מספר על זה, וודאי שלא הייתי רוצה להתרברב בכיבושי הנשים שלי. אני רוצה לספר על מה שקרה בבוקר. היה קר. הטמפרטורות צנחו באשמורת השלישית. והמשוררת התעוררה והתכרבלה בחיקי, וגם בזה לא היה די לחמם את עצמותיה. גם בי העבירה צינת הבוקר רעד. השמיכות היו דקות מדי, ובשרי היה דל מכדי לחמם אותה. היא הייתה חדשה בדירה. כלומר, היא רק עברה לשם שבועיים או שלושה קודם לכן, ונוכרה במה שאמר לה בעל הדירה כששכרה אותה ממנו: שבעליית הקיר, הבידעם, יש מאווררים ותנורים וכל מה שהיא צריכה.

"מה הבעיה", אמרתי, "יש שם מאווררים ותנורים וכל מה שאת צריכה".
"מה שאני צריכה זה גבר", היא אמרה, "שיטפס אל הבידעם ויוריד משם את כל מה שאני צריכה".

"הנה", אמרתי. "יש כאן גבר".

גבר אז גבר. העתקתי את שולחן הכתיבה שלה ממקומו ליד החלון והצבתי אותו למרגלות האינטרסול. היא אמרה "זה שולחן כתיבה. זה דבר קצת מקודש".

אמרתי, "זה לא קצת מקודש, זה בית מקדש קטן, אבל מותק, הוונטילטור לא ירד משם בעצמו". על השולחן הצבתי עוד כיסא. וככה עמדתי והסתכלתי אל תוך הבידעם. לא ראיתי ונטילטור, אבל מה שכן ראיתי היה חבילות עטופות בנייר חום וקשורות בחוט או בחבל דק. אני, כאמור, משורר. ומשורר, אבני הבניין שלו הם ספרי שירה. ואני, גם בלי לפתוח את החבילות, מזהה ספרי שירה. כן. ספרונים דקים בהוצאה עצמית.

ירדתי בלי הוונטילטור וכשבאתי לסגור את דלת האינטרסול נפל לו ספר אחד והתייצב על השולחן. למשוררת קראו חיותה בת חיים. לספר קראו "הקיום".

כשהמשוררת הצעירה שאצלה התארחתי באותו לילה פנתה להתקלח ולהתארגן במקלחת כדי לשים מאחורינו את הלילה ולהתפנות לקראת היום החדש, פתחתי אני את הספר. עכשיו, שני דברים. דבר ראשון, אני משורר, אבל אני לא כל כך אוהב את שירתם של משוררים אחרים. בטח ובטח שלא את בני דורי ובני הדורות האחרונים. למעשה, המילה "אבל" מקומה לא כאן, כי אין כאן שום דבר סותר. אני משורר כי אני לא מוצא בשירתם של אחרים את מה שאני מבקש לומר. אמר את זה פעם משורר ידוע, ואני מסכים לחלוטין עם דבריו. וגם את השירה שלו אני לא ממש אוהב. דבר שני, כל משורר חולם על הרגע שבו ימצא או יגלה משורר שהוא אוהב במיוחד שאף אחד לא הכיר לפניו, או כזה ששכחו ממנו לחלוטין.

וכאן מצאתי לא סתם משוררת אלא אחות תאומה, מישהי שנפשה כנפשי וכור מחצבתה הוא כור מחצבתי.

כך למשל השיר הפותח, שבו כתבה חיותה בת חיים על הרגע שבו היא מסירה את החולצה לפני גבר. "ונגלים לפניו שד", היא כתבה. נדמה לי שזה היה ולדימיר נבוקוב שכתב על הרטט שמרטיט בתחתית הגב בשעה שנתקלים ביצירת ספרות נעלה. והרטט הזה הרטיט בתחתית

הגב שלי. כשחזרה המשוררת הצעירה מחדר האמבטיה שאלתי אותה אם ידוע לה מה הם הספרים שבבוידיעם. "אה, זה, היא אמרה", נדמה לי שזה של הבת של בעלת הבית. כשיצאתי מהדירה (לא לפני שטמנתי בהיחבא את העותק בתוך התיק שלי) והלכתי לחפש לי קו שישים ושש שייקח אותי לרמת גן, עברתי ליד משרד התיווך של אימא של חבר שלי. אני והוא גדלנו יחד באחת מערי הלויין של תל אביב, אבל היא גדלה בתל אביב והכירה כל אדם וכל מרצפת. באיזה שלב באה ופתחה משרד לתיווך דירות בחנות קטנה שהייתה שייכת לדודה עיריית שלה, ועברה אליה בירושה. כאמור, היא הכירה את כ"ו-ל"ם. משרדי תיווך בדרך כלל סגורים בשעה שבע וחצי בבוקר, אבל שלה עמד פתוח. מבחינתה היה כבר אמצע היום. קשה לי להעריך כמה דירות היא אכן השכירה ומכרה, אבל במשרד כבר הייתה תכונה רבה. תכונה שיצרה אישה אחת. היא הבחינה כי מרחוק, והתעניינה מה אני עושה כאן ברחוב אבן גבירול בשעה שבע וחצי בבוקר, הרי אני לא ממש עובד ולא ממש נראה כמי שממהר לפגישה, ובעודה מדברת כבר הבינה מה מעשיו של משורר בבוקר בעיר. כן. הבינה אז הבינה.

הוצאתי מהתיק את הספר ואמרתי, "מי זאת האישה הזאת, מירה?"

"אה", אמרה מירה, "זאת".

"את יודעת מה עלה בגורלה?" חקרתי.

"יש דבר שאני לא יודעת?" החזירה לי אמו של חברי בשאלה.

*

הדבר הראשון שעשיתי כשהגעתי הביתה היה לשבת מול המחשב ולהקליד שניים מהשירים שבספר, בלי ניקוד, לחתום עליהם בשמי, ולשגר אל עורך המוסף הספרותי של העיתון. הרבה דברים כבר נאמרו על עורך מוסף הספרות בעיתון. אני, לא היה לי שום עניין אתו. לאורך שנים הייתי שולח לו משירי והוא לא זיכה אותי אפילו במייל חוזר – "קיבלתי, אשקול לפרסם". לא. כלום. הפעם הקלדתי, שלחתי, והלכתי להתקלח ולהתכונן להשלים כמה שעות שינה. כשיצאתי מהמקלחת, וכמנהג כל בני אנוש בעשורים האחרונים, פתחתי את המחשב לבדוק אם היה מי שחיפש אותי. והיה. עורך מוסף הספרות, שהודיע לי שיפרסם את השיר, ולא סתם יפרסם, אלא שיפרסם אותו בגיליון החג הקרוב, ולא סתם שיפרסם אותו בגיליון של החג הקרוב אלא שיפרסם אותו בגיליון החג הקרוב בעמוד הפותח לצד שירים שטרם פורסמו של אצ"ג. כן. אני לא איזה משורר ליגה ו' שמתדפק על הדלתות האחוריות של המוספים וכתבי העת – אני נכנס דרך השער הראשי ועוד פורשים לכבודי שטיח אדום. כאילו שחיותה בת חיים התאבדה כדי ששמי יתנוסס בפתח המוסף הספרותי של החג.

כן. טפסוף, טבעו להפוך למבול. ושני השירים של חיותה בת חיים שראו אור תחת שמי שלי העירו בי את המוזות כולן, ושירים שלי ראו אור בבמות מבמות שונות. כתבי עת, אנתולוגיות, אפילו שלטי חוצות. לימדו שירים שלי באוניברסיטאות. שיחקתי אותה.

*

כבר חציתי את גיל ארבעים. וכבר גם את גיל ארבעים ושתיים. ושלוש. כשהגעתי לגיל ארבעים ושלוש, הפסקתי להוסיף שנים לגילי. תחת זאת התחלתי להוסיף שנים לשנת הלידה שלי. שנת 1969 הפכה ל-1970, 1970 ל-1971, ואז תשל"א הפכה תשל"ב וכן הלאה. אומר רק שהיום, מקץ חמש שנים, אני בן ארבעים וארבע.

באותה העת החלה להסתובב בחוגי השירה והמשוררים אישה צעירה אחת. שם החיבה שלה היה נוואדה. כמו לאס וגאס, נוואדה. היא הייתה צעירה ויפה מאוד, ולא מעט, איך נגיד, היא אהבה רבים ורבים אהבו אותה. רבים, וצעירים ממני. אני אמנם נראה לא רע, אבל הנעורים כבר קצת בגדו בי. גיל ארבעים וארבע הוא גיל מצוין. גבר נמצא בו בשיא כושרו המנטלי וגם מבחינת הכושר הגופני אפשר לעשות הכול, זה רק לוקח קצת יותר זמן. יש לזה חסרונות, אבל גם לא מעט יתרונות. ודי לחכימא, מה שנקרא, ועדיין ניטלת מעט הזריזות, ניטל משהו מן החיות. ואותה בחורה-משוררת נוואדה, טעמה ממעיין הנעורים. אלא שכל אותם פרחי שירה שהשביעו את רעבונה של נוואדה, לא היה להם מה שהיה לי. ואני לא מדבר כאן לא על חכמת השנים ולא על חכמת הגוף. לי היה השם שלי. משורר מפורסם. והדבר לא נעלם מידיעתה של נוואדה. ובסוף ערב שירה אחד מצאתי את עצמי לצדה. נדמה לי שהיא התגנבה והתייצבה לצדי. ואחר כך גם התלוותה אליי. עכשיו, כמשורר ידוע, כבר לא התגוררתי ברמת גן, אלא החלפתי את מעונוי הצנוע (כלומר השכרתי את דירת החדר שבאה לי בירושה מסבתי ע"ה) בדירה ברחוב דפנה בתל אביב, ולא דירת חדר, אלא דירה של חדר וחצי שכרתי לעצמי. בבוקר כששתינו קפה אמרתי: "נוואדה זה שם לא כל כך שגרתי למשוררת עברית". "כן", היא אמרה. "בבית קראו לי 'יוטה'". "יוטה?" שאלתי, "כמו סולט לייק סיטי, יוטה". "כן", היא אמרה. "הבנת, יוטה, נוואדה, ויומינג". "הבנתי", אמרתי. "אבל למה שיקראו לך בבית על שם מדינה בארצות הברית. אימא שלך הייתה היפית או משהו כזה?" "לא", היא אמרה. "בעצם זה לא יוטה עם טיט. זה יותה, עם תיו. שם חיבה לחיותה", היא אמרה. "חיותה בת חיים".

תמר מרין

הסופרת מתארכת

עוד בחדר המדרגות שמעתי את בעלי צועק מעבר לדלת: "ותפעילי את ה-Waze, אחרת לא תגיעי לשום מקום!" קולו הרם, שאינו מודע לעולם לעצמתו, מילא את חדר המדרגות, והמשיך להדהד מאחוריי גם כשכבר יצאתי אל הרחוב. בעלי, צריך לומר, הוא מי שעודד אותי לנסוע מלכתחילה. גם הוא סופר, ולכן הוא מודע לחשיבות העניין. מאז התחלתי לכתוב הוא אומר לי: "הזמנות לבתיים פרטיים, מותק, זה הדבר! אנשים עשירים שרוצים לשלם לך כסף כדי שתדברי על הספר שלך, זה הסימן הראשון להצלחה". ובכל זאת, כשהגיע הערב שבו הייתי אמורה לנסוע לבית בהרצליה פיתוח, הוא כבר נעשה קצת פחות נדיב. הילדה שוב חלתה ולא הפסיקה לבכות. כשבעלי עמד להוציא אותה מהאמבטיה היא ייללה: "רק אימא!", בדיוק כשהייתי צריכה להיכנס לחדר אמבטיה לטאץ' אחרון לפני הנסיעה. בעלי רטן, "למה שלא תתאפרי באוטו?" "תשכח מזה", אמרתי. "כפעם האחרונה שהתאפרתי באוטו נראיתי כמו דראג קוויין". הילדה המשיכה לבכות ללא הפסקה ובעלי כבר היה עצבני כל כך, שהכריז: "אז מצדי אל תלכי, נסתדר גם בלי הכסף". "ומי ישלם לנו את החשבון חשמל, אימא שלך?", שאלתי, והוא החוויר כולו. כל אזור של אמו היה מוציא את בעלי מהכלים מאז החליט לנתק אתה את היחסים לפני שנה, אחרי שהגיע למסקנה שהתעמרה בו בארבעים השנים האחרונות ומנעה ממנו במפגיע כספים שהעבירה בפורנות לילדיה האחרים. הוא פתח את פיו כדי לענות, אבל לבסוף השתתק ופניו שנפלו העידו על כך שאין בכוונתו להמשיך בקו שבו החל. "בואי, מתוקה שלי", אמר לילדה בקול שהפך בבת-אחת לסמכותי ומרגיע. "היום אנחנו צריכים להסתדר בלי אימא".

במכונית, בדרך להרצליה פיתוח, הרגשתי את העייפות מזדחלת במעלה המצח, ונוכרתי שכבר שלושה ימים לא ישנתי כמו שצריך, וגם לא הספקתי לאכול ארוחת ערב לפני שיצאתי. ככה זה עם ילדים קטנים, לפעמים את לא ישנה ולא מספיקה לאכול, אבל גם החיים שבחוץ אינם נעצרים. ואם את בת מזל, מזמינים אותך להיות סופרת מתארכת. נזכרתי בסיפור של בעלי על ידו, הסופר המפורסם, שהוזמן על ידי זוג אמריקני להתארח בסלון ספרותי בדירתם היוקרתית בבוסטון ושם אירחו אותו כדי המלך. זכרתי שבעלי חזר כמה פעמים על הצירוף "כיד המלך". דומה שזה גרם לו הנאה מיוחדת. עכשיו זיכרון הסיפור ההוא הרגיע קצת גם אותי. פה זה אולי לא אמריקה, חשבתי, אבל גם כאן יש אנשים אמידים שיש להם כבוד למילה הכתובה ולאלה שכותבים אותה.

אחר כך רכנתי מעל ההגה והאזנתי לקולה של קריינית ה-Waze הממלא את המכונית. התמלאתי פחד שתשתתק פתאום, כמו שקרה לי פעם, בנסיעה מחוץ לעיר, כשקולה הנשי המתכתי חדל פתאום להמטיר עליי הוראות. תהיתי מה אעשה אם זה יקרה שוב כשאתקרב להרצליה פיתוח. האם אעצור את האוטו לצד אחת הווילות המפוארות ואתחנן להכוונה מהדיירי? בכל פעם שהקריינית השמיעה הודעה ("בעוד 200 מטרים המשך ישר!") או "בכיכר צא ביציאה השלישית!") נאנחתי אנחת רווחה. "הוי, תודה לך!" מצאתי את עצמי אומרת לה באפולולית האוטו. ואחר כך גם הוספתי בחום: "תודה שאת ממשיכה לדבר אליי".

כשהכריזה לבסוף: "הגעת ליעד" כמעט לא שמעתי אותה, ככל הנראה נלחץ בטעות כפתור ה-sound והנמיך את גובה הצליל הבוקע מהמכשיר. אבל זיהיתי את מספר הבית מההתכתבות בדואר האלקטרוני, ועצרתי את האוטו באמצע הכביש כדי לסקור את הבית ממרחק בטוח. לא היה בו משהו מיוחד או יוצא דופן. הוא לא נראה מהודר או יוקרתי יותר מאשר הבתים האחרים בשכונה, אבל עם זאת גם לא נפל מהם בשום אופן. הוא הזכיר לי את הבתים הפרטיים שבהם ביקרתי בילדותי כשהתארחתי אצל חברות שגרו בשכונות ה"צפוניות" של תל אביב, כמו צהלה או רמת אביב ג'.

אף שממול היו מקומות חניה בשפע החלטתי להתקדם קצת עם האוטו ולחנות במעלה הרחוב. בכל זאת, אולי לא כדאי לחשוף את המכונית הישנה שלנו לדיירות הווילה. וחשוב מכך, רצייתי שתהיה לי שהות לסדר את האיפור שנעשה בחיפזון בעוד הילדה צורחת באמבטיה. כשהבטתי במראה הקטנה שמעל להגה הבנתי שזה היה רעיון טוב. הלחץ שהייתי שרויה בו בזמן הנסיעה גרם לי להזיע, והזיעה התערבבה עם איפור העיניים השחור שטפטף במורד לחי כמו שכבת אבק שמצטברת מעל התריסים והופכת נוזלית כשהגשם מתחיל לרדת. אחר כך יצאתי מהאוטו וצעדתי לעבר הווילה, צלצלתי בפעמון השער עד שנענית בזמזום לפתיחה. בזמן שחציתי את החצר פתחה את דלת הבית אישה בשנות החמישים המאוחרות לחייה. שיערה המעוטר בגוונים בהירים נראה כעשוי בידי ספר מיומן. עיניה הקטנות, הטובעות בתוך פניה השמנמים, בחנו אותי.

"שלום, אני תמר", אמרתי, והוספתי בצחוק: "הסופרת המתארכת".

"שלום", אמרה והוסיפה קצרות: "רונית".

"התכתבנו במייל?" שאלתי, והיא ענתה: "לא, את התכתבת עם שולה".

"נכון, שולה, אני זוכרת", אמרתי, ונכנסתי אחריה פנימה.

בסלון עמדו כעשר נשים בנות גילה, חלקן החזיקו צלחות קטנות שעליהן מיני סלטים וקישים.

"תכירו – זאת תמר", אמרה רונית.

הנשים הנידו בראשן, חלקן חיכו. אישה גבוהה ונמרצת, בעלת תלתלים אפרפרים, ניגשה אליי ללחוץ את ידי: "אני שולה. התכתבנו במייל".

"נעים מאוד, שולה". אמרתי. "אני שמחה להיות פה".

"את מוזמנת להתכבד, רונית היא מארחת מדופלמת", אמרה שולה והצביעה על שולחן ארוך שעליו הונחו קערות מלאות בסלטים, קישים, פשטידות וגבינות. אבל כשקרבתי לשולחן לא הבחנתי בצלחות או מזלגות.

"תגידי, תמר, את קשורה לפרופסור מרין, האורתופד, או שרק במקרה יש לכם אותו שם משפחה?", שאלה שולה שעמדה לצד השולחן ושוחחה עם אישה שנראתה צעירה מעט יותר מהאחרות. שיערה היה גזור בתספורת קצרה, וזרועותיה, שנגלו מתחת לשמלה חסרת שרוולים, העידו על כך שעסקה בפעילות גופנית סדירה. עכשיו חיכה אליי בשתיקה כממתנה, יחד עם שולה, לתשובתי.

"לא", עניתי, "שום קרבת משפחה".

"אז אצלך תואר הדוקטור זה לא בשביל לתת מרשמים, מה?" התבדחה שולה והיא והאישה חטובת הזרועות צחקו.

"לא, מרשמים אני לא יכולה לתת", אמרתי. "לא מהסוג שמשפר את הבריאות, בכל אופן", הוספתי ושולה והאישה חטובת הזרועות בהו בי לרגע. אחר כך שולה אמרה, "בואי שבי, תמר, תכף נתחיל. אנחנו כבר באיחור, וכולנו צריכות לקום לעבודה מחר".

היא הוליכה אותי לכיסא שעמד בקצה שולחן הסלון. מסביב הוצבו ספות וכורסאות ועד מהרה התיישבו עליהן כל הנשים. מקצתן עדיין החזיקו בצלחות הקטנות, והוסיפו ללעוס בשתיקה ולהביט בי.

"שאני אנחה את הדיון?" שאלה שולה והאישה חטובת הזרועות אמרה: "מי ינחה אם לא את, שולה".

שולה גלגלה לרגע את עיניה מעלה, כחוככת בדעתה, ואז פתחה: "טוב, בנות, אז תמר שיושבת כאן אתנו היום כתבה ספר שעוסק באנשים צעירים, צעירים בגיל של הילדים שלנו". שאר הנשים הנהנו. אחר כך נשמעו מלמולים מאשרים, "כן, כן, באותו גיל של הילדים שלנו". "כן", המשיכה שולה. "הם בגיל של הילדים שלנו, ובכל זאת, אין להם כסף. ולא רק שאין להם כסף, הם אפילו לא מנסים להשיג אותו. כל הזמן הם רק בוכים ומתלוננים, בוכים ומתלוננים. על ההורים שלהם, ועל הבוסים שלהם ועל כל העולם. והשאלה הראשונה שרציתי לשאול – שכולנו בעצם רצינו לשאול אותך – היא: מה גרם לך לכתוב על האנשים האלה?"

"למה את מתכוונת, שולה?" שאלתי.

"למה בחרת לכתוב עליהם?" חזרה שולה. "אלה לא אנשים שאנחנו מכירות. הילדים שלנו

– הם ממש לא כאלה. נכון, בנות? אתן הרגשתן שהילדים שלנו כאלה?"

מסביב מלמלו הנשים: "לא, לא, לא כאלה בכלל".

אישה אדומת שער, לבושה בגדים הדוקים, התרוממה בבת אחת והכריזה: "הבן שלי – יש לו תואר במנהל עסקים...!" אף אחת לא אמרה דבר והאישה אדומת השער השתתקה במבוכה והתיישבה בחזרה על הכורסה. "איך מעבידים אותם, אתן לא מאמינות", המשיכה בקול נמוך, משפילה את עיניה לשטיח.

שכנתה, אישה קטנה, בעלת פנים נעימות, הוסיפה: "כן, גם הבת שלי לא הייתה חולמת...".

אבל גם היא לא השלימה את דבריה ועכשיו הרימה את עיניה אל שולה בצפייה.

"את מבינה, תמר", חתכה אותן שולה בקול פסקני. "אנחנו פשוט נשים מאוד חזקות, מאוד חזקות באמת. אנחנו לא מבינות איך אפשר לא ללכת לעבודה כל יום, ולמרות כל מה שיש לנו (ובנקודה זו הניפה את ידה והורתה על סלון ביתה של רונית) אנחנו לא נחות על זרי הדפנה, וגם לילדים שלנו העברנו את אותו מוסר עבודה. הם בחיים לא היו מתבכינים לנו שהם צריכים כסף, הם ילכו ויעשו כסף בשביל עצמם. כי ככה חינונו אותם".

היא עצרה לרגע את שטף דבריה והביטה בי במבט נוקב. עיניה החומות הבהירות, ששוטטו עליי, התגלגלו שוב מעלה, כאילו עלה בדעתה איזה רעיון חדש. "את יודעת משהו, אני חושבת שאנשים כאלה, כמו אלה שכתבת עליהם בספר שלך, אנשים שמחליטים לעסוק בספרות, צריכים לדעת שאין בזה עתיד. את לא חושבת, תמר?"

"אני לא יודעת אם הם שואלים את עצמם אם יש בזה עתיד או לא, שולה", אמרתי. "הם פשוט כותבים. ויש כאלה שגם מצליחים להרוויח מזה לפעמים", הוספתי וחשבתי על ידידו של בעלי, הסופר המפורסם, שקנה לו את תהילתו רק בשנתיים-שלוש האחרונות.

"טוב, ברור שיש גם כמה שמצליחים", אמרה שולה, "אבל מה לעשות שלא כולם גרוסמן".

"גרוסמן, גרוסמן... מלמלו הנשים.
"כל כך אהבתי את האחרון שלו", אמרה שולה, "היה מאוד יפה. מרגש. את לא חושבת, תמר?"
"כן", אמרתי.

נזכרתי בפעם האחרונה שבה בעלי ואני ראינו את גרוסמן בפסטיבל הסופרים, באירוע בנוכחות נשיא המדינה. "אני לא סובל אותו", אמר אז בעלי. "הוא גונב ממני רעיונות."
"על סמך מה אתה קובע את זה?" שאלתי אותו, והוא אמר: "תאמיני לי, אני לא טועה, הוא גונב ממני". עכשיו עלתה בראשי המחשבה: גברים תמיד מאשימים אחד את השני בגנבה.
"זה לא דבר קל, לכתוב", אמרתי לבסוף לשולה, ואחר כך הוספתי: "אולי בעצם מה שלא קל זה לחיות".

"החיים זה מה שעושים מהם", אמרה שולה.
"או שאולי אנחנו זה מה שהחיים עושים מאתנו", אמרתי.
האישה חטובת הזרועות צחקה בקול רם. "סופרת!" הכריזה, ושוב פרצה בצחוק.
"כן, חגית מאוד אהבה את הספר שלך", אמרה שולה והורתה על חטובת הזרועות. "היא זו שרצתה להזמין אותך לכאן. אולי בגלל שגם לה יש נטיות, את יודעת".
"נטיות אמנותיות את מתכוונת?" חגית צחקה שוב, אבל צחוקה היה מדוד הפעם. "אולי כדאי שתיתני גם לאחרות לדבר, שולה, אני בטוחה שגם לשאר הבנות יש שאלות שהן היו רוצות לשאול את תמר", אמרה.

"אני בטוחה שיש להן", אמרה שולה. שפתיה הדקות נפשקו בלעג. "אותי למשל היה מאוד מעניין לדעת", המשיכה, "אם עשית מחקר על לסביות לפני שכתבת את הספר שלך".
"את שואלת אם עשיתי מחקר?" חזרתי אחריה כהד.

"כן, מחקר, את יודעת, כדי לתת תמונה מדויקת של העולם הלסבי שמוזכר בספר שלך".
כשכמה שבועות אחר כך סיפרתי לחברה על הערב ההוא היא אמרה שהייתי צריכה להגיד משהו כמו: "כן, שולה, עשיתי מחקר מעמיק בנושא, מחקר מאוד-מאוד מעמיק, אם את מבינה את הכוונה שלי". עם זאת, סביר להניח שגם לו הייתי אומרת משהו כזה זה לא היה משנה את השתלשלות האירועים.

בשלב ההוא כבר איבדה שולה את סבלנותה. פניה האדימו. עיניה החומות הבהירות נלטשו קדימה.

"הכול הולך אצלך, מה, תמר?" צעקה.
"למה את מתכוונת, שולה?" ענית, וגם קולי התרומם לצעקה בלי שהשגחתי בכך.
"גברים, נשים, כלבים, חתולים – הכול מותר, הכול אפשר, מה זה משנה מי ייפגע, מה ייפגע, העיקר לבכות, להתלונן, שתו לי, אכלו לי, מגיע לי, הכול מגיע לך, מה? הכול בשם הספרות, הספרות הנעלה שלך!"

"תירגעני, שולה", נשמעו קריאות מסביב, והאישה חטובת הזרועות קמה וניסתה להניח יד על כתפה כדי להרגיעה, אבל שולה ניערה אותה ממנה, עד שחטובת הזרועות נהדפה לאחור ומעדה לרצפה. כמה מהנשים ניגשו אליה כדי לבדוק את שלומה אבל דומה ששולה לא הרגישה בדבר מכל זה.

"כן, תמר!" המשיכה לצעוק, "אני יודעת שלך לא אכפת, אבל בזמן שאת יושבת ובוכה

ומתלוננת אנחנו יושבות כאן, שנים אנחנו יושבות כאן עם אותו בעל, עשרים שנה, שלושים שנה, ארבעים שנה, והעבודה, כל בוקר ממשיכות לשאת בעול, ואת יודעת למה, תמר? כי זו החובה שלנו, זו החובה שלנו כלפי עצמנו אבל קודם כול כלפי הילדים שלנו, הילדים שאֵת הכול, הכול אנחנו עושות בשבילם!"

הנשים הבודדות שעדיין הקיפו את שולה נראו נבוכות ונסערות. האישה אדומת השער אמרה, "הכול בסדר, הכול בסדר, שולינקה". אחר כך ניגשה אל האישה חטובת הזרועות, שעדיין הייתה שרועה על הרצפה, ועזרה לה לקום. חטובת הזרועות יישרה קצת את בגדיה שהתקמטו וחייכה במבוכה. "לא נורא, לא נורא, לא קרה שום דבר, נסחפנו קצת. שולה לא התכוונה, אני יודעת", אמרה. עד מהרה הצטרפו היא והנשים שהקיפו אותה אל שולה, ושולה נדה בראשה כבהכרת תודה ואמרה: "סליחה חגיתי, לא התכוונתי, את יודעת שלא התכוונתי". "כן, כן, אני יודעת שולה", אמרה חגית ושאר הנשים חזרו אחריה כהד, "לא נורא, לא נורא, שום דבר לא קרה". רונית, המארחת, הניחה את ידה על כתפה של שולה.

"אני חושבת שאת הגזמת לגמרי, שולה", אמרת. "אני חושבת שמגיעה לי התנצלות". דממה השתררה. היה שקט כל כך עד ששמעתי את קולי מהדהד ברחבי הסלון. רונית הסיטה את ידה מכתפה של שולה, ושלחה אותה לעברי כאילו ביקשה להצביע עליי. "מה אמרת?" שאלה.

"אמרתי שאני חושבת ששולה חייבת לי התנצלות. אני חושבת שהיא צריכה להתנצל על זה שהיא הזמינה אותי לכאן כדי להטיח בי עלבונות". "להטיח בך עלבונות?", שאלה רונית המארחת, "את מאוד רגישה. את יודעת, תמר?" "סופרת!" אמרה שוב חגית חטובת הזרועות.

רונית התעלמה מדבריה. כל האחרות הביטו בנו בדממה. "את חושבת שאת משהו מיוחד, מה?", אמרה רונית, וידה הסיטה בלי משים את שערה המעוטר פסים צהבהבים מעל מצחה, המיוזע קצת מכל ההתרגשות. "את חושבת שלנו קל כל כך. את יודעת מה שולה עברה בחיים, שאת דורשת ממנה התנצלויות? את יודעת כמה היה לה קשה? מה היא עברה כדי להגיע למה שיש לה היום? כי אם היית יודעת, לא היית מדברת אליה ככה".

שאר הנשים מלמלו, "כן, כן". "כן, היה לה מאוד קשה, תאמיני לי, תמר, היא לא ליקקה דבש. עם הבעל הקודם שפשט את הרגל, והשני ש – לא משנה, לא ניפנס לזה". "לא, לא ניפנס לזה", מלמלו הנשים.

"היא הקימה את העסק שלה בשתי ידיים". "בשתי ידיים היא הקימה את העסק שלה", חזרו הנשים. "אני חושבת שאת צריכה ללכת עכשיו", אמרה והביטה בי במבט נוקב. "כן", אמרתי.

"הכסף שלך נמצא במעטפה על השידה בכניסה. את מוזמנת לקחת אותו". "תודה", אמרתי וקמתי ממקומי. כאב חד פילח את בטני פתאום וזכרתי ברעב שהרגשתי עוד בדרך לכאן.

"אני מצטערת, רונית, אבל אולי אפשר לקבל משהו לאכול לפני שאני יוצאת לדרך?"

שאלתי. "אני חוששת שלא אצליח להחזיק מעמד בנהיגה הביתה אם לא אוכל משהו בקרוב". רונית בהתה בי לרגע, מעבירה את מבטה ביני לבין שאר הנשים, שגם הן הביטו בי מבלי לומר דבר. אחר כך התנערה בבת אחת וניגשה בצעדים נמרצים אל המטבח. כעבור דקות ספורות חזרה משם ובידה חבילה עטופה בנייר כסף. "בבקשה, קחי לך", אמרה ונתנה בידי את החבילה. "זו פשטידת אטריות וגבינה. לא משהו מיוחד, אבל זה בטח יחזיק אותך עד תל אביב". "תודה, רונית", אמרתי.

במכונית הדלקתי את המנוע ואת הרדיו, וישבתי שם כחצי שעה, אולי יותר, לאכול את פשטידת האטריות והגבינה שנתנה לי רונית. אכלתי אותה בנגיסות קטנות, ממושכות. טעמה הזכיר לי פשטידה שאמי נהגה לאפות מדי פעם בילדותי כשלא נשאר שום דבר מזין בבית והיה צריך להכין משהו טעים בזמן קצר. כשחושבים על זה, סביר להניח שרונית ואמי השתמשו באותו מתכון, הלקוח מספר בישול שהיה פופולרי במיוחד בשנות השמונים. עלה בדעתי שאני מוכרחה להכין גם לבתי הקטנה פשטידה כזו. ילדים כל כך אוהבים גבינה, וזה טיפשי למנוע מהם את העונג הפשוט הזה רק בגלל שיקולי הבריאות והתזונה הנכונה של המבוגרים. אני בטוחה שבתי תאהב את פשטידת האטריות והגבינה שאכין לה.

כשקטמתי כתרים ירוקים מראשם של תותי השדה

מאנגלית: אורית נוימאיר-פוטשניק

איימי לוֹאֵל (1874-1925) נולדה למשפחה משכילה ומיוחסת ממסצ'וסטס, אך היא עצמה לא זכתה להשכלה גבוהה פורמלית, כי במשפחתה חשבו שאין זה יאה לנערות. היא החלה לפרסם שירים ב־1910, ושנתיים לאחר מכן יצא לאור קובץ שיריה הראשון: A Dome of Many-Coloured Glass. איימי לוֹאֵל כתבה סונטות נפלאות, חושניות ועדינות, אך בד בבד הייתה מראשוני החסידים של החרוז החופשי. בביקורה באנגליה ב־1913 פגשה את המשורר עזרא פאונד שהשפיע עליה השפעה מכרעת. לוֹאֵל הייתה לאחת הדמויות המובילות בתנועה האימג'יסטית ואף הוציאה לאור אנתולוגיות של שירה אימג'יסטית, ופאונד הפך למבקר החרף והארסי. לצד יצירתה השירית פרסמה לוֹאֵל מחקרים ספרותיים (החשוב והידוע ביניהם הוא ביוגרפיה מונומנטלית של המשורר הרומנטי ג'ון קיטס), ותרגמה לאנגלית (דרך תרגומי-עזר מילוליים) שירה סינית עתיקה ושירת הייקו יפנית. לוֹאֵל חלקה את חייה עם אהובתה, השחקנית עדה ראסל, ורבים משיריה הוקדשו לה. היא מתה בגיל חמישים ואחת, ושנה לאחר מותה הוענק לה פרס פוליצר לשירה.

אנ"פ

סתיו

הביאו לי דליה, צהבה, נוצצת,
שופעת, מגנדרת.
תפרחת עגלה, מזהבת,
פרושה בראש גבעול ירק חור.
תפרחת עגלה, מזהבת,
שכל כלה בשלות.
קפדנית ומציצת ולוהבת,
כדור אש שמכריז על
פוריות, בעטורי צהב זוהר,
שהעולם כלו יוכל לראות.
הביאו דליה, צהבה, נוצצת,
לי שאני עקרה,
שאשלח אותה לך?

את, אשר לקחת אתך
את כל מה שהיה שלי?

לידידה

הבטיחי לי ולו את זו בלבד
השארי תמיד כמו בחלום
שלא אעור ואגלה פתאם,
שכל מה שבטחתי בו אבד,
כמו חזיון שנעלם לעד.
כי כמה נדירות האצבעות
שמנגנות בי שוב אותו אקורד
חבוי, אשר נשמע כל כך מעט,
מרטיט בצליל שכוּח ונסער.
עולם מלא ביקיצות גסות,
טירות מתמוטטות אל העפר,
לשוא כל כמיהותינו אחוזות
ביפי, בעולם כה אכזרי.
ללא מגע ידך ידם שירי.

מזו שנשארת

כשאת אינך העיר ריקה כל כך!
שממה כה עגומה ברחובות.
לא עוד תשוקה נחבאת בין הקירות.
אור שמש מפחד, אים, נשפך
על פני מתים קבורים בשיש צח.
קריאות הנערים עולות קצובות,
חודרות בעד זמזום המכוניות,
לכדי צליל אנחה, ארץ, נמתח.
היש מסע אשר מצדיק כל זאת?
אני שונאת את כל אותן בריות
הממשיכות סביבי כך בשגרת

עוֹעִים כְּנִמְלִים עִמְלֵנוֹת.
יְמֵי עוֹבְרִים כְּמוֹ לְדוֹת שְׁקֻטוֹת.
תִּבְלַע עֲצָרָה מַלְכֵת כְּשֶׁעֹזְבֵת.

הפוגה

כְּשֶׁאֶפִּיתִי עוֹגוֹת לְבָנוֹת
וּפְזוֹרְתֵי עֲלֵיהֶן אֲבַקֵּת שְׁקָדִים;
כְּשֶׁקִּטְמֵתִי כְּתָרִים יִרְקִים מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל תּוֹתֵי הַשָּׂדֶה
וְעִרְמֵתִי אוֹתָם, חֲרוּטִים מְחַדְדִים, עַל מַגֵּשׁ כָּחַל-צָהָב;
כְּשֶׁגִּהַצְתִּי אֶת הַתְּפָרִים בְּלִבָּנִים, עֲבַדְתִּי;
וּמָה אָז?
מִחַר יִהְיֶה אוֹתוֹ הַדְּבָר.
עוֹגוֹת, תּוֹתֵי שָׂדֶה
וּמְחַטִּים יוֹצְאוֹת וְנִכְנְסוֹת אֶל תּוֹךְ הַבֶּד.
אִם הַשֶּׁמֶשׁ בִּיפִּיָּה מְאִירָה אֶת הַלְּבָנִים, אֶת הָעוֹפְרֹת,
יִפָּה מִמֶּנָּה הִיא הַלְּבָנָה,
הַמְחַלֵּקָה מְטָה עַל עֲנָפֵי עֵץ הַשִּׁוּף;
הַלְּבָנָה,
פּוֹסַחַת עַל מִטַּת הַצְּבָעוֹנִים;
הַלְּבָנָה,
עֲדִין,
עַל פְּנִיָּה.
אֶת זוֹרַחַת אֶהוּבָה,
אֶת וְהַלְּבָנָה.
אֵךְ מִי הַמְשַׁתְּקֶפֶת בְּפָנָי מִי?
הַשָּׁעוֹן מִכָּה אַחַת-עֶשְׂרֵה וְאַנִּי
חוֹשֶׁבֶת שְׁכֶשֶׁנְסָגָר, נִבְרִיחַ אֶת הַדֶּלֶת,
הַלֵּילָה יִהְיֶה חֲשׁוֹךְ מְאֹד
בְּחוּץ.

הילה להב אם כבר ללכת גבהים

בלדה

ביום הראשון שהלכתי אבדתי צל.
ככל שתעלי הוא מתפוצץ,
בגבה אמתתי הוא כבר לוחץ ומכרחים להתפשט.

עיניך הטובות לא נחשו דבר;
לא הרמתי טלפון ימים, שכלום לא ישתבש,
שלא יפל לי על הראש,
שלא תקרה טעות

אני הבנתי: שפל וגאות.
כל אימת שמתמלא ירח עד בחילה את

מכרחה לשטף את זה ממך. אני יודעת.
לא הגבהתי עד הסוף. סלחי לי.
לא כמו שחשבת עלי גבהה.
זה בורח לי עכשו.
פשוט הולך.

אני פותחת בירה בשבילה.
מוזר: אני צלולה יותר ושועלית –

גם את? לא רק לשקע
אפים כרסה? גם ללכת גבהים?
לא רק לשכח?

ואם כבר ללכת גבהים עלי להתודות
שלא היה לי צל
כלומר

הִיָּה בֵּית
שָׁחַר כְּבֵד וּמְזֻנָּב בְּקִרְסָלֵי בְּלֵי דַעַת –
וּגְזֵרְתִי הִיָּתָה גַם כִּכָּה מְרַבַּעַת –
עַל כָּל פְּנִיִּים עֲלִיתִי. זֶה נִגְמַר.
אֲכַלְתִּי כָּל מָה שֶׁצָּמַח וְאִז
גַּם כָּל מָה שֶׁהִלֵּךְ לְמַעְלָה, בְּמִדְבָּר.
הִיִּיתִי מְכַרְחָה לְשִׁטְף אֶת זֶה
נְסִיתִי – בְּחַיִּי – לֹא לְהִתְחִיל בְּצַהֲרִים,
אֲבָל אֲנִי דוֹמָה מְדִי
יִצְאָתִי. זֶה מָה יֵשׁ.

בְּכוֹנְנוֹת – עַל הַרְגָּלִים מִחֲמַשׁ,
זֶה לֹא לְהֶאֱמִין, אֲגַב, מִהִילָדָה שֶׁל
הַשְּׁעוֹן עֶצֶר וְאִמָּא לֹא הֶעִירָה.
חֲצוֹת הַיּוֹם. אֲנִי עוֹשָׂה אֶת זֶה.
אֲנִי פוֹתַחַת בִּירָה.

הַשְּׁעוֹת קֶצְרוֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁאֵת זֹכְרָת.
וְיֵשׁ בְּזֶה לוֹמֵר דָּבָר עַל הַשְּׁעוֹת.
וְעַל הַזְּכָרוֹן.

גַּם הַשָּׁנִים סְפוּרוֹת. וְאִז
מָה אֶעֱשֶׂה.
אוֹי, כְּמָה שֶׁנִּשְׁתַּק אִז.
אֲנִי לֹא רוֹצָה.

מִסְפִּיק שֶׁתִּקְנֶנּוּ.

לֹא מִסְפִּיק מְלִים – אִז מָה?
אִז נְדַבֵּר? שָׁנִים שֶׁנִּדְבַּר
בְּלֵי הַפְּסָקָה? זֶה יַעֲזוֹר?

עליתי מהבור. עכשו אני חוזרת.
אל שתי ידיך; אל הצל והצרות.
ולא נשתיק, אני אשתה אתך,
כאלו זה בסדר, אמא.
כאלו שהיינו חברות.

אין מה לומר, היא

תמיד היתה רגועה: מישרת לך את הראש
על הכר לפני כל מכה.
לא הצלחתי לשכב ולשתק
אל תשאלי מה היה
מתישהו תפסתי גבה טוב. גם למדתי
להוציא את הדלתות מציריהן.
צרחתי וצרחתי שלא שמתי לב
לתיפוף, הרגשתי כשכבר היה מאחר שמישהו
הפיל אותי במדרגות
מחוץ לדלת וסגר
לא הוצאתי מלה, כלומר
צרחתי צרחה איה כאב לי הראש והשנים

שתפסתי רחב דוקא הצטערתי:
אף פעם לא ידעתי מה עלי לעשות ביום שידבר בי
מתברר שדבר בי לא מעט כי הייתי פקחית
אני ידעתי שצריך לשכב על הבטן
ולשתק הראש בזוית ישרה
ומפני שלא שמעתי את שמי לא
ידעתי שדבר בי
לא זהיתי את הילדה
השואגת שדברו בה
לא הצלחתי לסגר את הפה

לידה

בשֹׁאֲגָה הַגְּדוּלָּה. בְּשֹׁאֲגָה אֲנִי
הִכְרַתִּי בּוֹ שְׁלֵא הַנְּפִילָה
כְּמַעַט גְּמָרָה אוֹתוֹ,
בְּסֶךְ הַכֹּל אֲוִיר, אֶלֶּא
הָאָרֶץ.
אֲדַמָּה.
הַחֲמַר הַצְּפוּף שֶׁל הָאִימָה.
אֲנִי זוֹכֶרֶת כְּשִׁנּוּלְדָתִי שְׁלֵא כָּאֵב גַּם לִי דְבַר עַד הַמָּכָה.
אֲנִי זוֹכֶרֶת מְנִין בְּאִתִּי, וְזֶה לֹא מִתְּלַתְלִיָּה
אוֹ בְּטִנָּה אוֹ מִצְחֹקָה.

הַבּוֹר הַפְּעוּר פִּיךָ אֲבֵא הַמָּכָה
אִי הָאוֹנִים הַצְּרָחָה הַכָּאֵב
הַצְּנִיחָה הַשְּׁחֹר הַשְּׁחֹר הַבְּהִלָּה
אֲנִי זוֹכֶרֶת, אֲבֵא, זֶה הַרְחֵם, זֶה
הַתְּעִלָּה

במעין המרכז הדברים שהיו התנפצו
לא אבדתי צורה אבל כל כך רחוק שמים
כל הדברים השחרים גלים
משגעים מאותתים וזה כוכב,
וזה כל כך כוכב הרי זאת השמש

גן

הוא ננעל, מאיה, והמפתח נזרק למעלה וטבע שם –
איזו צפור בלעה אותו ישר, מפתעת, כמו גרעין.
אני לא מצליחה לזכר – היו לנו עצים?
כי משהו פרח בודאות מחוץ להשגה
גמיש ודק צואר.
שועלים מבי ירח פּערו את לעם ולא נמצאה להם יללה.
כל העצים גהרו להביט מקרוב.
הצפור המכה בבטני לבשה את נוצותיה.

להכנס ידעתי שנצליח:
הזרות היתה דלת.
הענק השומר על הגן התהפך ונחר.
לא יכלתי לעזוב כשם שלא יכלתי לפל עוד.
הענק השומר על הגן נרדם על כפות רגלי
וישן עד מאחר.

רותם אלמגור

מעט המחזיק את המועט

אותה היד

אותה היד, אותו מגע מכר.
אותן תנועות. אותו משקל ומטר.
אותו דבור שנעתק בסתר.
רק לא אותה כמות בצק סכר.

עכשו תאמרי: נהגת כמפקר,
גולש על רכב פרשים בלי כתר,
כמו מלך מול מערמי האתר,
בלתי משגח ולא נוטל שכר.

ההפך, מתק. ארבע שנות צמא
הן רכינה קלה (טפה תשפילי)
מעל גב הגמל (אל תתעלפי לי)
בדרך בה הקליק עוד ישמע
(אם זו אמת לבי ההמופילי,
בשיר הזה עפר דרכים נטמא).

אבל מאז אני חורץ לאט
את אנינות אדמת הישימון.
מאז חותם הלונר בי נבט
כאור הנר מחור האסימון:
מעט המחזיק את המועט.
מאז אני אופה עוגות לימון.

אייר תשע"ה

מֶלֶךְ בְּשׂוּדָה

כְּמוֹ טַבַּעַת זָהָב מְשַׁקְעַת בְּגִ'לִי
הַשֵּׁמֶשׁ מוֹחָה אֶת עֵינָהּ הַיְגָעָה
מִרְסִיִּי פְּלוֹרוֹסֶנֶט שְׁנַפֵּץ בְּרִקִיעָה,
בְּלַחֲשָׁה לְשׂוּדָה הַנוֹאֵשׁ, "הַנְּשֵׂא לִי."

עַץ שֶׁל מִן מְזַדְקֵן, עֲצָתוֹ מֵתַכְהֶה,
עוֹד נְטוּי עַל לְבוֹ שֶׁל שְׂדֵהוֹ כְּצֶלֶם.
דֵּק כְּפָפוֹר, כְּמַחְצָה בֵּין הַתְּכוּל וְהַתְּלָם,
הוּא מִמְטִיר לְכָל חֹדֶר פְּרוֹת הַרְגָּעָה.

וּבְכָל זֹאת אֵלּוּל (הַתְּכַל לֹא מְגַלִּיד),
וּבְדִין (וּבִטְבַּע) רוּשֵׁם הַהוֹלֵךְ אֶת
הַסּוּס קָרְסָלְיוֹ וְיָדוֹ שְׁנַמְלָכֶת
לְמַלַּח דְּבוּב עַל פְּצָעֵי הַגְּרִיד,

כִּי דִיּוֹ בְּאוֹשָׁה לְהַכְרִיז עַל מַמְלַכֶת
שְׂדֵהוֹ, שְׁקָם, וּבְקוֹל שְׁמַרְעִיד
שְׂאֵר וּכְסוֹת וְעוֹנָה, מְשַׁתְּנֵק בּוֹ כֹּל וְרִיד
וְנִרְתַח וְנִקְרַע בְּתַפְלָה מְלַכְלָכֶת.

אלול תשע"ד

הסתר פנים

לחנוך

הקצף שנוֹלֵד על שְׁמֵלְתוֹ הַמֵּתְעַנֶּגֶת
שֶׁל גֵּל סְתוּר וּמְשֻׁרְבֵט בְּאַצְבַּע הַרוּחוֹת,
הָאֵם הוּא כְּתָב תַּחֲרָה מִתְרִיס שֶׁל אֵל אֲשֶׁר נוֹהֵג אֶת
יָמָיו מִבְּלִי לְשֶׁבֶת מִלְמֵ"ד-טִי"ת הַמְּלֹאכוֹת?

(וְשָׂמָא הוּא רַק פֶּד שְׁעָם עֲרָבוּ נִשְׁטַף מִנְגֵד
לְעִיר גְּלוּיִת עֲרֻה שְׁעַל חוֹפֶה שׁוּם אַרוֹכוֹת
כְּבָר לֹא עוֹלוֹת – לְעִיר סְדוּקֵת עוֹרָה, שְׁנֹאֲנֵקֵת
בִּיבֶשׁ הַנָּאוֹר שָׁבוּ לְכָל אַחוּזֵי לַחוֹת).

הָאָבָא שְׁאָחוּזֵי בְּכֵנוּ שֵׁם – יָד בְּיַד חוֹנֵכֵת
לְקִרְאֵת שְׁבֵת ("רוֹאֶה?", הַצְּבִיעֵת, "זֶה? זֶה זְמַן אֵיכוֹת") –
הָאֵם מְגֻזַּע שְׁתִּיקָתוֹ זְמוּרָה לְחָה יוֹנֵקֵת
אֵל עוֹרְקִיָּה רוּחַ שְׁתַּגֵּל בָּהּ אוֹר מְלֹכוֹת?

הַמִּיק־אֵפ הַנָּאוּנִי שְׁזוּעֵק מֵהַטִּילֵת
וּמִתְנַפֵּץ עַל עֲרָלְתוֹ שֶׁל חִלוּנָה כְּמוֹ גֵּל –
כְּבָר לֹא תִקְצַף אֵל שְׁמֵלְתוֹ. רַק כֶּף יָדוֹ שֶׁל יָלֵד
הִיא כְּאִפֶּה מְצַלְצֵלֵת שֶׁהַקְּרִלְטוֹן הוּא גֵּלְגֵּל

עֵנֵק וְאֵין תְּסָרִיט בּוֹ כְּסֶאֶף אֵינוֹ צוֹלֵל עַד
סְפָסֵל הַגֵּן לְמִטָּה, שְׁשׁוּרִיטוֹת הַעֲנָג עַל
בְּתֵי סְתָרָיו הֵן אוֹדָה שְׁהַרוּחַ מְחַלֵּלֵת.
וְשֵׁם, לְמִטָּה בְּסִפְסָל, פִּגְשֵׁתִי אֶת תִּיגֵל.

אייר תשע"ו

סונטה לצב הפוך

לילות אֵיר. שְׁמִיכַת הַיָּם עֵבָה. וְצַב
רְדוּף קִלְשׁוֹן הַחֲלוּמוֹת שֶׁל פּוֹסִידוֹן
נָטַל עַל קֶצֶה תִּלְתֵּל שֶׁל גֵּל, כְּשֶׁבְצָדוֹ

יִלְדוּ. הָאֵם בְּחוּל חֶסֶר חֲלִיּוֹת בִּיִּצְיֹו
תִּבְקָעֵנָה שֶׁלֶד לְבֵיתוֹ? הָאֵם הַפּוֹךְ
יִטְשֶׁהוּ עַל גִּבּוֹ לְכֹתֵב סוֹנֵט הַפּוֹךְ?

דֹּקָא בְּסוּף הַקְּיִץ בֵּית הַלֵּל יִכּוֹן.
יִכְתֹּר אֹז שֵׁם אֶחָד. הַיָּם יִהְיֶה שְׁקֵט.
דֹּקָא אוֹתָהּ גְּאוֹת אֶלּוּל שֶׁל יָם תִּיכּוֹן
תִּלְבֹּשׁ שְׂרִיּוֹן חֲדָשׁ, וְכֶה, עִם הַטִּיקֵט,

גֵּרֵד לְחוּף לְגֵל עַל אַרוֹנוֹת הַחֶם
הַקְּמָאִי אֶת מִצְבַּת הַפּוֹפִיק, אֶת
גְּלָדֵי טִבְעוֹת הַזְּמַן, מִבְּלִי לְתֵת פְּתִחוֹן
לְנַפְטוֹן: הוּא יִדְחַק בְּרֶךְ שֶׁל הַפִּיקָה.

אייר תשע"ו

ירדן בן־צור הו, ארצות בוגנוויליה

שָׁהם 1996-2004

שָׁהם שֶׁלְשָׁה אֶת עֲצָמָה וְחֶלְשָׁה
עַל מְבוֹא הַקְּדֻשָּׁה בְּשׁוּלֵי הַשּׁוּמְרוֹן.
הֵינּוּ הוֹלְכִים בָּהּ שָׁפִי.
אָח, סִבְבָּנוּ הַשְּׁפֵעַ!
הוּ שָׁהם, זְרוּעָה מְקַדְּשֵׁי נוּבוּרִישׁ,
מִבְּצֵר עֵלּוּמִי,
מִרְבֵּץ חֵן וְתִרְשִׁישׁ –
לֹא יָבוֹא עֲרָבִי בְּשַׁעֲרֶיךָ,
לֹא יִחַבֵּשׁ זָקֵן סַפְסָלֶיךָ שְׁכִינָה.

הו, אֲרָצוֹת בּוּגְנוּוִילִיָּה,
שְׁדוֹת עֶרֶשׁ הַרְדּוֹף הַנְּחָלִים,
עֲרָבוֹת בּוֹכִיּוֹת.
מָה יָפָה תֵּאֲרֶךְ, בֵּית נְבִאֲלָהָ,
מָה הִזְהִירוּ גְּבֻעוֹת מוֹדִיעִין,
חֹמוֹתֶיךָ הַפְּקֻדָּתִי שׁוּמְרִים –
זְקִיפֵי בְרוֹשׁ לִימוּנֵי וְטוֹף.

הַפִּיחֵי גִנִּי, יִזְלוּ בְּשִׁמּוֹ,
בּוּ יִשְׁיִקּוּ זְכָרִים מִיַּץ חֶלְבוֹן
בְּחֶלֶב שְׁרִירֵיהֶם הַמְּקֻשִּׁים,
שָׁם נִשְׁפְּנוּ לַחֲשֵׁי אֶלְכוּהוֹל
אֶל בְּאֵג הַשְּׁקָרִים הַשְּׁקוּף,

הו, ערי המקלט הלבנות!
הורינו תפסו בקרנות מזבבחן,
פרברי השנה הכלה,
למשות אֶת עצמם מדמן
שתיקת שכוני הרבית.

לא יבוא ערבי בשעריה,
לא יחבש זקן ספסליה שכינה.

שלכת באוגוסט

העולם עכשו קולו המרסק של אלהים
היבש בשפה
כאב הראש הדק

יקיצת העננים
בצהריים הבילים
מהספה

צריבת גרונם של העצים
אחרי סיגריה

קולן של בנות רשף
לפני הקפה הראשון

כשאת הלכת הים
חצה בחרבה
ושב אל הנהר

המלאכים השתובבו
וזהר חכלילי
נח על המרפסת

הטל מִשַׁח אֶת מַעַקֵּה הַבְּטִיחוֹת
בְּמַעֲטָה שְׁקוּף

כְּמָה חִכִּיתִי לְאִיזוֹ הַשְּׁתַּתְּפוֹת בְּצַעַר
לְשִׁלְכָת שְׁלֹא בְּעַתָּה
הָאֲבָנִים הַבֵּיטוּ בִּי
בְּשַׁעֲמוֹם

לֹא אֲשִׁיב לּוֹ בְּאוֹתוֹ מְטֻבַּע
הַצְּבַע אֶזֶל מַחְרָצִיּוֹת הַבֵּר
וּכְבֵּר נִרְשָׁמַת עֵיפוֹת
בְּקִנְי הַנְּמָלִים

הַלִּילָה לֹא אֲצֵא
לְרִקְד
וְלֹא אֲחַמֵּד
אֲרִשֶׁה לּוֹ שְׁקֵט
אוֹלִי אֲחַבֵּט אֶת מְעִילִי
נֶגֶד הַרוּחַ

כִּי הַעוֹלָם עֲכָשׁוּ
אַחֲרֵי פְּרֻדָּה

שמעון אדף טבריה

פעם הייתי פה והנעתי סלעים בשנתי. באילו מקומות היה הדבר, זה עוד יתברר, טיבן העולם של השעות המאיימות להתגשם. טבריה כתבה לי, חשוב על פניהם המקוריים של היהודים, והתמורה שחוללו בהן שנות הגלות, עד שבהלכך בארצות זרות אתה רואה לפעמים הבלח בקלסטרס של גויי הארצות. בצדודית, בהטיית מבט, בעיקול של אף, חישוק שפתיים, אתה רואה את התבנית היהודית מזנקת אל פני השטח, דרך האי־אפשרויות של דורות ודם, ואתה מצמצם עיניים להיטיב לבחון. אבל לא רק זה. חשוב איך מרחוק אתה שומע שיחות בשפות לא לך ואתה יודע שהן עשויות מן העברית, בכל העולמות העברית עוד משתהה בהן, עד שאתה קרב והאשליה פגה, אוסף ההברות מתערבל באוזניך אטום. ודאי ישנה נקודה בחלל, נקודת שיווי משקל, שבה המרחק מכל הדברים נכון, ואתה עד לשרידיים של עבר אבוד, חרב. יותר מזה, חשוב על רישום הרפאים הנותר בעצבים אחרי שאזמל המנתחים הסתלק וכל הגוף הוא רשת פועמת של זיכרון. האם לא כך תהיה ההתייצבות בלב ורד יהודה, האם לא כך אתה מדמה אותה לעצמך.

לפני שבועיים הגיע ממנה המכתב הזה. סנונית ראשונה. מאז הגיעו מכתבים נוספים, לעתים כמה מכתבים ביום, לא מכתבים, פתקים, חלקם שיריים במתכוון, חלקם שברי מחשבות, כולם עזים, כולם נרשמו בקפזה, תנופת היד הכותבת עוד חקוקה בהם. כתב היד יציב כרובו, פה ושם משפטים רוטטים בתוך השליטה שכמו נכפתה על הכתיבה, לרסן את ההתפרצות, לדייק, כאילו כתבה מתוך שכרות, בנתק של צלילות המחשבה מן הבשר, וחלק גדול מהמאמצים הופנה להנחיית האיברים, לתכנון התנועה הבאה, לצפיפות העצמות.

מדי יום מסרה לי אמי אותם, וארשת תמיהה על פניה. כמה היא כותבת, הטבריה הזאת. הדוורית כלל לא ידעה שחזרתי לגור במבוא ים, עם האבן הכבדה שהילכה בחדרים והייתה אבי, ואמי הדרוכה, ציפורניה שלופות לגרד את הווייטי מהיכן שהיא נודדת אליה, מהיכן שהיא שוקעת באפיסת כוחות. גם נטע אחותי שבאה לסוף שבוע, העירה. היא שאלה אם טבריה ואני נסוגונו חזרה לגיל ארבע־עשרה ומחליפים פתקים בכיתה, תחת עיני המורה. היא אמרה, הבולים מוזרים, ברור, שני המשוררים הגדולים של המאה העשרים ואחת חייבים להיות מקוריים.

תיארתי לי שהייתה רוצה לדעת יותר. בדרכה העוקצנית חיבבה את טבריה. לפחות כך טבריה טענה. הבולים נשאו חותמות דואר ממדינות רבות, אבל הם הוחתמו באותו תאריך. בראש כל פתק צוינה שעת הכתיבה. כשעשיתי את ההתאמות הדרושות, חיסרתי והוספתי את הפרשי השעות, התברר שהמכתבים נכתבו כולם באותו יום, באותה שעה בדיוק, העשרים ושניים בספטמבר אלפיים ושש, שבע ושמונה־עשרה דקות. לא נזקקתי ללוח שנה, לתכנה של חישוב זמנים, כדי להמיר את התאריך אל מניין התולדות העברי. מועד שקיעת השמש בתל אביב, ערב ראש השנה התשסז, ערב החורבן.

לא הייתי מופתע. הרי יש רגעים שבהם אני רואה את פניו של אבי דרוכים אל איזה עולם הבא, אל המחיצה שמעברה השני עומדת אחותי מרים ומנקשת. לפעמים נדמה לי שבתוך

הצמיגות הפכה של הילדות, כל אותם גזרי צלולואיד מבהיק של תודעת עבר, של מרים ושלי, נאספים לסיפור אחד, הוכשרנו להיות בעלי אוב. גם טבריה ואחיה עכו אולי, בעל כורחם. לא הייתי מופתע. בשבועות הקודמים שהתה טבריה עם עכו במסצ'וסטס, ששם הייתה לו מעבדה לחקר בינה מלאכותית, ותקציב מחקר שמן למשחקים המורכבים שלו. טבריה כתבה לי שהוא שוקד על מיזם ייחודי שקרוי כיסא שלמה. מרגע שחלקתי עם טבריה את שברי המסורת של ורד יהודה היא לא הייתה מוכנה להרפות. עכו, בהסתר, כבר זמם דרכים משלו לאחזר את הידע הנשכח של המסדר. מה אם כל אירועי הילדות, שאנו חווים במלוא חושינו, בטרם קמה השפה והייתה מחסום בינינו ובין העולם, מה אם כולם אינם אלא איתותים סתומים, שאנו מכשירי הקליטה שלהם, הגששות, והם נמסרים הלאה, דרך החיווטים הסמויים של תודעתנו, אל הכרה כבירה מאתנו, עצומה, של בעל-שם המחזיק בכלי דעת את קיומנו על חוד הלהב. מה אם ניתנה לנו פתאום האפשרות לפענחם בעצמנו, איזה טירוף היינו נתקפים, איזה חשד איום, שמישהו מדבר דרכנו, מדבר, מדבר, אפילו הרוח בעצים היא כחוכה, רווח נשימה בין הגאים. וטבריה הייתה שטופה אותה בהילות להיגאל.

טבריה, טבריה, אל אילו זירות קרב של בעתה את מסיגה אותי, הרי סופך שאמחק כל בדל של זכרך כדי שאוכל לשרוד. אינך רוצה לראות אותי בשיניי החשופות, עם עיני הרצח שלי, עיני המצלמה שלי המקפאות אותך בהבזק, באוושה של העדשה. אני לא אלהם. אינך יודעת כמה אני יודע להילחם, כמה לעולם איני נלחם במלחמותיי.

אבל עליי להתמקד. שמא תועק אמי. לבי הושחל על חוט פלדה בחזירתי למבוא ים. היא אוחות בקצה אחד, ולבי שומע, בלילות, בחצות הבורקים של החורף הממשמש לבוא הזה, את זעזועי הכאב של שנתה.

טבריה ביקשה, התחננה, לכל פיסת ידע נוספת על ורד יהודה. מפתחות, היא אמרה, תן לי מפתח. שלחתי לה קטעים מסיפור שכתבתי לעצמי. רציתי להתחקות אחרי החיצונים, מוצאם, תפקידם המשוער בתולדות היהודים. הם עניינו אותי יותר מהמורשת שהייתה שלי, ולא רציתי בה כל חלק. הם עניינו יותר אותי יותר, אבל ידעתי שהאבולוציה שלהם קשורה ללא הפרד בקורותיו של מסדר הוורד. העניין גבר, העניין הפך דחוף עם חורבן תל אביב. חשנו שדבר מה רעוע בעיר, וידענו שעלינו להימלט. אבל לא שיערנו שהעיר תיכחד. חורבן מזור, העיר קרסה, ותושביה סומים לקריסה. מכוח תשוקתם החלולה האדריכלות נותרה על מכונה, הוסיפו הבניינים לעמוד, האוטומטים הגדולים המשנים בה אור ועונות פעלו במלוא המרץ, האוזניים היו ערלות להתחלפות של רעש בוכנות הרקע ברחש ההולוגרמה האורבנית. אמר רבה בר בר חנה, מעשה ברבי יוחנן בן נורי שהיה מהלך בדרך לבית שערים בימות החמה. ראה מקווה מים יפים, לא עמד. ראה עופות שהם שרים בדרך, לא עמד. ראה אילן שנתרוקן תוכו, נכנס תחת צילו. חלשה דעתיה. יצא הורמין בן לילית ואמר, אוי לכם ישראל שאתם מיטמאים טומאת מת ואינכם יודעים.

גם לחושינו לקח זמן לתפוס את הריק שהשתרר, את השממה בשולי כל מחווה, כל משפט שנאמר. זומבים מחורבנים. משהו בנו זיהה את החולשה. אצלי שיספה מרים את העפר ואת השנים, נולדה אתי בכל בוקר. טבריה לא סיפרה כיצד שב אליה אחיה צפת, אחיה המת צפת. אבל ראיתי, וידעתי שהיא מכירה בי את הסימנים, כפי שהיא ידעה שאני מכיר בה. ונמלטנו. סבבנו בערים אחרות, שבנו אל הערים שפלטו אותנו.

האימיליים שטבריה כתבה לי ממסצ'וסטס בתגובה לקטעי הסיפור הלכו ונעשו פרומים יותר. המייל האחרון היה תווים מעורבלים, קשקשת של אותיות. ואז הגיעו הפתקים. והניסיון שלי להבין. והסיבה שאני כותב את הדברים בחיפזון. לאחוז בהשתלשלות ההבנה בטרם תימוג. את הדימוי של רישום הרפאים הנותר בעצבים משנגע בהם אומל המנתחים זיהיתי. כבר הנחתי אותו בשיר משלי. אבל לא שיר שהזדמן לטבריה לקרוא. כתבתי אותו אחרי שנפרדנו, אחרי שהקשר בינינו צונן, כשנכנסתי בשערי מבוא ים. לא בשערים. כי בשבת הראשונה להגעתי הלכתי לבית הכנסת. מה אתה הולך אליהם, אמר לי אבי, מר אפללו, דורון, להביל, מה הועילו לך המקדשים שלהם. ככה פתאום נעו אמות הספים של שתיקתו. להביל, אמר, שטויות. ואני חייכתי, וירדתי במורד הכביש, על האספלט החמים מן הסתיו המזויף של ראשית מרחשוון ועמדתי בפתח. קולו המעופה של בחור צעיר הרחיף מעל הראשים את ההפטרה, ויחזק חרש את צורף, מחליק פטיש את הולם-פעם. אז מעד קולו והמילים, ויחזקה במסמרים לא ימוט, כבר נרעדו באוויר. סמוך לבימה קפץ את שפתיו בנו של הרב שלי מימי נעוריי. אולי היה בעל הקורא הרך לימים תלמידו. המתנתי עד שהגברים יגמרו לזמר את הבו לאדוני ואת עץ חיים היא, המתנתי עד שהפרוכת נסגרה וסבו מארון הקודש המתפללים. אמרתי לעצמי שאת המוסף ואת פרשיית פיטום הקטורת לאחריו לא אוכל לשאת, לא בסלסוליו של הפייטן הכורדי, בקול שהשמות של הזמן חספס ליופי גדול מהיופי השמור אצלי. פניתי ללכת.

טבריה, יש ודאי איזה שיור של ישותך שמאזין בתוך הלילה שלי. הרי לא הסתלקת כליל, ומופעים שלך ישובו, לרגעים, אל תוך חייהם של אחרים. האם את זוכרת אחר צהריים אחד, שהיה לנו די בשפעת האור, שסטינו מאחת הדרכים בפארק הירקון, ולפתע, במובלעת של עצים, היה לנו די, בשטף השמש המסתנן. אותה תחושה עמומה של התרחשות המאיימת לחצות את סף ההכרה עברה אותי. ורגליי הלכו לאן הדברים שנגלו:

צפור מות, צפור מות
 ירגזי שחר בחוג הארץ
 בעץ עציותו, בצפור –

מן הבקר
 חתך האזמל
 ורשום הרפאים
 בתבניות עצב.

אתה העובר, המשך משם
 חלל העולם ויפו בתוך
 בחוג הארץ תחרות ועפוי
 בירגזי השחר
 מה כבר.

מדוע כתבתי על יפו, כאילו אני מתגעגע על הדירה ברחוב שבטי ישראל. וכבר איני מתגעגע, כי הכול מלא מרים. לא זו כוונתי, אלא שטבריה ציטטה אותי מבלי משים, או שאני ציטטתי

אותה. אם במציאות חלופית כלשהי ביקרה טבריה בארצות הברית בערב ראש השנה התססו, ומארצות הברית שוגר המכתב הראשון, ארבע שנים התעכב בדרכו אליי.

אילו נותר המכתב ביחידות, יכולתי לתרץ את הדברים לעצמי. לומר שטעות עם חותמת הדואר, ושסמיכות הדימויים רק מקרה. הרי הגבולות בין השירות שלנו טושטשו מכבר. אני הייתי המורה שלה, וגחנתי מעל כתפה כשפתה, ואמרתי לה, פה ופה עלייך לשכתב, שם ושם אינך די נאמנה. ספק אם נזקקה למורים. המפגש איתי היה תסס, קפנדריה. בכל זאת, משהו משלי לקחה. וכשהראתה לי את הילד המלאכותי, השיר הארוך שעסק בעכו, ידעתי שגם דבר בכתבתה. היא הצטללה באחת. מין ידע אילם באשר לדרך עבודתו של דימוי ניכר בה, ידע חדש, שהיה נכרי לי, ואני הייתי אנוס ללמוד, לקחת מאצלה.

כמו סיפורים בלשון פרטית היו הדימויים שלה, מסרבים לתרגום. אבל דימויים מוכרחים תרגום מסוים. יושב לו איפשהו משורר, ומשווה בעיני רוחו את א בדמותו של ב, טוזה קשרים בין השניים. אולי הקשרים מציגים מבנה עומק. אולי ברקע מהמה התודעה שלו חרש. אולי כך נגלים לו הדברים, בלשון מושאלת. אמר ניטשה, משורר אינו ממציא את לשון ההשאלה, ההשאלה היא אופן חשיבתו. ייתכן שלא כך אמר, או לא במדויק. שיזדיין הגוי הזה, אמר או לא אמר. תרגום תמיד נדרש, אם לא במחשפים של השירה המתגבשת, אז ברוחכם שלכם, המשחרת לפשר, האנוסה לנחש את הקלעים, האנוסה לשחזר את ירפתי הבימה. לא אצל טבריה. פעילות התודעה עצמה דומתה בשירים לדבר מה אחר. לרגע הבהיקה בדימויים תבונה של חיזור, שהייתה דרושה להשלמת הרישומים הפנימיים, חיזור שאמון על לשוננו, אבל משתמש בדקדוק שלא נוכל להשיג.

במכתב אחר, שנשלח מטיבט, כתבה טבריה על בנימין זעפרני והפואמה שלו, התססו, שמתחקה אחרי חורבן תל אביב כפי שהיה עליו להתרחש. מוזר, על זעפרני לא שמעתי מעודי. אבל חיפוש באינטרנט העלה אותו, את הפואמה שלו. היא פורסמה במלואה בשנות השבעים. חוקר של שירתו, מאוניברסיטת בן גוריון, נכתב באחת התוצאות, נעדר זה שבועיים מדירתו. גם הוא גר ביפו. למעשה, הוא גר בדירה שלי לשעבר.

הפואמה עוקבת אחרי הדמויות בעיר בזמן שעובדת החורבן מחלחלת אל מוחן. לאורך הקריאה הזדמזמו בראשי שורות משיר של מריאן מור. היא מצטטת בחור שאומר ששירה עברית היא פרוזה עם איזו תודעה מועצמת. היא מסיקה שההתעלות מזמנת את ההזדמנות והשיקול המעשי קובע את הצורה. לא יכולתי לתאר טוב יותר את הפואמה של זעפרני. בשושלות של ורד יהודה משפחת זעפרני היא משפחה חשובה. רבי שמעיה זעפרני הוא אחד מתלמידיו הבכירים של ר' שלמה בנבנישתי ורד יהודה, רבנו שבו"י. אם להאמין לשושלות הוא היה בן הפלוגתא של אבי קדמוני, רבי משה בן יחיא אפללו. בשירה זיהיתי הדים וצללים של כמה ממדרשי ורד יהודה שהפקיד אבי בידי.

בפתק מווארנסי כתבה טבריה את השורות: שלפני קול אבי מן הרעש / צבת קולו / מבעד צליל לבן // עכשיו הוא בוכה בשבילי, עכשיו / מבקש אצל המתים. // בערב רָהָשׁ בָּאתני אורה / במוצאי ערב בנו פחד.

שבתי וקראתי את המילים וצעדיה של אמי קרבו לדלת החדר. היא חזרה מביקור אצל ראובן אחי. שיויתי לי את אבי לצדה, דמום למול נכדיו. היא עמדה מעבר לדלת ושאלה אם הכול בסדר. עניתי בחיוב. שאלתי למה. היא אמרה, כי נטע אמרה שלא יצאת כל אחר הצהריים

ממנו, וכבר חושך, נְעִבְיָשָׁפ. אמרתי שאני כותב תשובה לטבריה. היא אמרה, אל תשב בחושך לבד, אל תאמץ בחושך את העיניים. מי אני שאגזור עליה לשמש עדה להרס שלי, לכרוסם. הרי נשאה אותי פעמיים אל ארץ החיים מן הנשייה, מעמק הבכא. מי אני שאצווה עליה ללדת אותי שוב. וחשבתי על נטע, שלא הכירה את מרים, אבל למדה אט אט יותר מכולנו מי הייתה. וחשבתי על עצמי עומד בסלון, עם החגורה הצבאית לצווארי, ונשיפתה של אמי שורקת על עורפי.

איך אבא, שאלתי. נו, אמרה, אתה יודע. אולי תצא מהחדר לאכול אָתנו. יש לי שוקולד פה, אמרתי, ואני חייב לסיים את המכתב לטבריה. היא אמרה, שום דבר טוב לא יצא מהכתיבה שלכם הזאת. אתם שוברים אחד לשני את הלב ומה יצא. אמרתי, הבטחתי לאבא שנלך מחר לבית העלמין. הוא לא ילך, היא אמרה, אני לא ייתן לו ללכת. האוויר עשוי קלף, אימא, רצייתי להגיד, האוויר מתרדד לעור יבש, עליזה בת מרימה סוויסה, כמה הוא יכול לעמוד בחבטות של מרים מהצד שלה. שתקתי. היא גישישה אחרי מחשבותיי, כמעט ואחזה בהן, אבל נרתעה ברגע האחרון. אתה כבר גבר גדול, היא אמרה.

עברתי על המייל האחרון ששלחה טבריה. מתוך הקשקוש הגרפי הצלתי דבר מה. היא פוחדת, כתבה, והיא זקוקה לעזרה. איזו ישות רוחשת רע השתלטה על עכו. הוא זימן אותה באמצעות הזנה של מדרשי ורד יהודה לבינה המלאכותית שלו, רצף החללזומנתודעה נבקע. חשבתי שמא היא עוד במעבדה במכון הטכני, וכל המכתבים שלה נהדפים משם, לובשים חומר ומגיעים אליי. אבל מי בעצם מימן את המחקר של עכו אסידו. טבריה הזכירה בשעתו שזכה במלגת ענק. מי קרא את ההצעה שלו, מי חשב שהיא בת ביצוע כלל, שאינה הויית גדלות. למחרת בבוקר קמתי עם קצה של רעיון ליצירה, שירית בטבעה, שירה עברית, פרוזה עם תודעה מועצמת. התעלות, שיקול מעשי. שעות הבוקר חלפו בעלפון חושים. עד שאמי הביאה מכתב נוסף, עם חותמת הדואר של אלסקה. פתחתי ומצאתי בו שברים מן החלום שחלמתי במרוצת הלילה הקודם. צעדתי בהרים, נמתחו מעליי שחקים בגוונים מתחלפים של כחול, כחול בלתי מצוי שאת גווניו ניתן למסור רק במונחים של מרקם, קנבס סדוק, קטיפה, כנפי חרק. או בשפתן של התרכובות הכימיות, בשפה של אורכי גל, בשפה נויורנית, בשפתו של החשמל, האינ־שפה של התרחשות הפנים. החזקתי קופסה מלאה להתפקע במיני שוקולדים. האדמה הסלעית חרקה תחת צעדיי. באחד המדרונות מצאתי את נטע מתנוודת על עומדה. נערה צנומה, נשמטת מן הערות. הצעתי לה להתרווח בקופסה, הצעתי שאשא אותה הביתה. הלכתי, נוטף זיעה, כל שומניי לי לרועץ. נטע התהפכה בשנתה, היא מלמלה שאניח לה, שאינה רוצה להינצל, כדרך שניצלתי אני, אם זו ההינצלות עדיף לה האבדן. אחר כך נעשתה לי קפיצת הדרך של החלימה, הייתי קרוב אל יעדי, בגבי בית הכנסת ואני עולה אל בית הוריי. הקופסה בידי הפכה קלה. הבטתי פנימה. נעלמה נטע ונעלמו השוקולדים. בעבי החלימה חשבתי בשעשוע, ממזרתה, ושבתי על עקבותיי. נטע נחבאה בגרם המדרגות המוליך לבית הרב. חייכה בשביעות רצון. פניה היו מרוחים בשוקולד. היא הייתה ילדה. בת שש, אולי. הושטתי לה את ידי. בתחילה סירבה. אחר כך נעתרה. נכנסנו הביתה, והבית מיותרם. היא התיישבה בסלון. איזה קשר בגרון נקשר בלי סיבה.

בפתק שלה טבריה נשאה את עכו החוצה מן האש. אנשים הקיפו אותם, פניהם בצל מחטים של אש פרצו מראשיהם, חוטים של אש, סלילי אש, עד שהאוויר להט והתפצץ סביבם. פני

האנשים נותרו לוטים, אבל מוחם הזין את הבערה. אחינו החיים ניתנו לנו למשמורת. מה בדיוק אירע במעבדה במסצ'וסטס. חזרתי וקראתי את האימיילים של טבריה, לצד הסיפור ששלחתי לה. סיפור על ילד פלא, הכלאה של תינוק לאב בן שחת, שמת בהגיעו לעולם, ושל ילד שרימה את המוות. סיפור על ילד שנועד למסור, בנשיכתו, ידע הדרוש לחיצונים להגשמת ייעודם. אין כורתין ברית לעובדי עבודה זרה, אמר רבנו בן מיימון, שאני אוהבו הגדול, ככל שאשנא אותו באהבתי, ועוד הוסיף ואמר, המינים והאפיקורסין מצווה לאבדן ביד. אבל מה אם היה בזה שמץ של אמת. מה אם בלא יודעין העליתי על הכתב אגדה שהזכיר אבי באחת משיחותינו. מה אם טבריה האמינה לה. איזו בשורה נועדה לשאת בינה מלאכותית ששבה מן הקלקול, מהדממה הממתנה לכל כפיליו המלאכותיים של האדם. פרשתי לפניי את הפתקים השונים. בלא ציר זמן להוציא מועד הגעתם, בדיתי צירים אקראיים, שלא הועילו בדבר.

בשישי אחר הצהריים לא הניחה לי נטע. מדוע באה שבת אחר שבת לבקר את הוריי, חשבת, אין לה חיים. התריתי בה שלא תעבור לתל אביב, אבל היא בשלה, נרשמה לאוניברסיטה, לימודי כלכלה. אמי נשמה לרווחה כזוה קרה. נטע אמרה, בוא תצטרף אליי למרפסת. ישבנו בשתיקה. נטע אמרה, בוא נצא החוצה קצת. הלכנו. העננות עשתה את זוהר היום כספיתי. נטע אמרה, יש אור כזה רק במבוא ים. נטע אמרה, אז מה אתך, מה הקטע עם המכתבים, מי זו ששלחת לך אותם. טבריה, שאלתי. היא אמרה, מי. היא צחקה. אתה בקשר עם מישהי שקוראים לה טבריה, מה ההורים שלה חשבו לעצמם. ארשתה הקדירה. טבריה, היא אמרה, איזו אידיוטית אני, מה שלומה. שאלתי אם אמנו הדיחה אותה לשוחח אתי. נטע אמרה שיש לי דעה רעה עליה, שאני חושב שאין לה עיניים, שאף פעם לא אכפת לה. אמרתי שלהפך, שיש לה יותר מדי עיניים, שאני רוצה לחסוך ממנה את הדאגה, שהייתה ילדה דאגנית מדי. שאלתי אם לא ריק מדי בתל אביב. אה, אמרה, אתה מתכוון שעכשיו שחבורת המשוררים שלך הסתלקה, עזבה גם השירה. להפך, כל מי שהיא מכירה כותב שירים, אפילו תלמידי כלכלה. אמרתי שאני עוקב לפעמים, שאני שונא מה שקורה לשירה, ששימוש בלשון מצריך זהירות. אוף, אמרה, אתה באמת חושב את עצמך. אמרתי שהמשוררים האמתיים כבר פנו. נטע קטעה אותי, היא אמרה, יאללה, יאללה. אמרתי, אבל שירה היא הזירה שבה מתכוננת העצמיות של המשוררים, היא לא עדות למי שהם או למי שהם רוצים להיות. למה אתה לא יכול לדבר כמו בן אדם, אמרה נטע, אולי בגלל זה טבריה עזבה אותך. שתקתי. נטע אמרה, היא עזבה אותך, נכון, קשה לי לזכור בדיוק, היא גבוהה, נכון, מגושמת קצת – – רק עכשיו נרשמת האימה, כשאני מביט בשיחה מהצד של נטע. ציבור של חיידיקים שהשיחה הכימית ביניהם דמומה, מכוננת קטנות, לא מזיקות, של שכפול והפצה, מתפרצות באחת בהגיע המושבה לגודלה הנכון. רטט כימי עובר בה, פקודת הרצה. מהי המחלה אם לא שיבוש מידע – – נטע אמרה, אז איך יכול להיות שהיא שלחה לך באותו יום מכתבים מהרבה מקומות. הבטתי בה. היא אמרה, אימא. הסכתי את מבטי. בנק, מרכז מסחרי, בניינים רחוצים בבוהק המתכת של מרחשוון. היא אמרה, תכף ירד גשם, הולך להיות סוף שבוע גשום. חזרנו הביתה. בחדר שוב סידרתי את הפתקים של טבריה. ללא הועיל. אחי ראובן בא עם אשתו והילדים. הצטרפתי לארוחת הערב. חוזר לך קצת צבע לפני, אמי אמרה. את החוצות דקר הגשם, ברדידים של חמצן, חנקן, שקופים עד חלחלה. הבוקר הגיע המכתב האחרון, נדמה לי. מוואקאנדה. יש רצף פנימי בין הפתקים שאיני תופס. טבריה כתבה, ומה אם התודעה שלך יכלה להימתח עד שכל נקודה בה הייתה מימוש

של אחת מאפשרויות הקיום שלך, האם כך תהיה העמידה בטבור הוורד, האם זה מה שקרה. חשוב על רשת הזיכרון המחזיקה את העבר. חשוב על רשת התשוקה המחזיקה את העתיד. חשוב על אינספור רשתות. חשוב שאתה צריך לבחור אחת מהן שתהפוך למתכונתה של הממשות. חשוב שאתה נותן לה תוקף מוחלט. חשוב שאתה מתאיין בעצם הבחירה. כך או כך יהיה שלום אדוני. כמה אתה יפה וכמה בחושך. כמה אתה בחושך, וכמה לבד. קראתי וקראתי. לא נחלקו חכמים שמחצלות של טבריא טהורות הן. בערפל עלה והצטייר רעיון עוועים. חשבתי, המוח שלי הורעל מרוב שירה. כל זה הוא בעצם תכנית מתאר של סיפור אהבה, לא, שרטוט של אירוע שרק האהבה עשויה לשמש לו מצע. לא, ההכחדה ששום אהבה אינה שלמה בלעדיה, תמימות ההכחדה.

התיישבתי למחשב, אני ישוב לפניו, התחלתי לכתוב, אני כותב, אני מדמה לי את ההימתחות הזאת, להיות כל כך הרבה בבת אחת, בכל העברים להיות, לחוש את ההיות, את התנפלות ההווה. ואז לבחור. אני יודע מה טבריה בחרה. היא הורישת לי את הגורל שלה, לחלום את המציאות המאיימת לבוא. אני חש את השינוי הולך ומתחולל. איך הגיח לעולם בנימין זעפרני, איך ייתכן שלא שמעתי עליו קודם, הוא וסופו הנורא, שיסוף הוורידים, מניין נקדע אם לא מתוך תודעתי, פואמה שמעולם לא הייתה על תל אביב וגזר דינה. ובה בעת זכרתי שקראתי אותה, זכרתי את רגעי האמת שהפואמה של זעפרני לובנה בהם בשיחות, בפורומים ברשת, בעיתונות המקומית. אבל לא דיברתי על כך עם טבריה. מהזיכרון הזה טבריה נפקדת, איננה, הולכת ומחליקה אל אפשרות עמומה של עבר. אני מחפש אחריה, משנן לעצמי רגעים, הם ריקים, תמונה, האם את זוכרת אחר צהריים אחד, טבריה, שהיה לנו די בשפעת האור, שסטינו מאחת הדרכים בפארק הירקון, ולפתע, במובלעת של עצים, היה לנו די, בשטף השמש המסתנן. העתיד כבר מגרד בקצה התודעה, הוא הולך ונפתח לפניי, מוחשי מן ההיסטוריה, אני מכיר אותו ביתר שאת. גם בו טבריה חסרה.

תומאס הרדי

שוב היא תְּחִיהַּ מִתְחִילָה

ארבעה שירי פרידה

מאנגלית: צור ארליך

מקובלת הנוסחה: היה משורר בעלומיך ופרוזאיקון במיטב שנותיך. מפרסם אדם ספר שירה או שניים או שלושה, כטובל במי הספרות לשיעורין, ואז צולל אל הרומנים הארוכים. מהם הוא קונה לו שם ברבים, ומי משוררותו נשארים לו כזיכרון נעורים מתוק, ולקהל הרחב – כעובדת טריוויה מלבבת. תומאס הרדי הוא דוגמה נדירה למדי למהלך עניינים הפוך: הסופר האנגלי הנודע, יליד 1840, פרסם כעשרים כרכי פרוזה לפני שפרסם את ספר שיריו הראשון ב-1898, על סף העשור השביעי לחייו. מן הרומנים שלו תורגמו לעברית "הרחק מהמון מתהולל", "ראש העיר קסטרברידג'", "טס לבית דרברויל" ו"ג'וד האלמוני".

גם חיי הנישואים של הרדי החלו ברומן ונגמרו בשירה. עלילת הרומן המוקדם של הרדי, "זוג עיניים כחולות", שפורסם בהמשכים ב-1873, מבוססת על פרשת אהבתו לאמה גיפורד, שהייתה אז בעיצומה. הוא הכיר את אמה בעיירה סיינט ג'וליוט, שאליה הגיע במסגרת מקצועו, אדריכל. בסתיו 1874 נישאו השניים. כמעט ארבעה עשורים חיו יחד, ארבעת העשורים הפוריים של הרדי כמחבר רומנים. המחצית השנייה של חיי נישואיהם התאפיינה בריחוק הדדי; אמה חשה פגועה מספרו השערורייתי של בעלה "ג'וד האלמוני". בכל זאת, פטירתה הפתאומית בסתיו 1912, יום אחד בלבד לאחר שחלתה, הכתה את הרדי באבל כבד. הוא נסע שוב אל המחוזות שטייל בהם עם אמה בצעירותם, חי מחדש את ימי פריחת אהבתם, ובהשראת הצער והגעגוע כתב סדרה ארוכה של שירים שהתפרסמה ב-1914 בקובץ "שירים 13-1912".

שירים אלה הם מן האהובים והאישיים בשיריו, הנוטים בדרך כלל, כספריו, להעלות סוגיות עקרוניות תוך תיאור פרטני של אנגליה הכפרית של המאה התשע-עשרה ושל השינויים שחלו בה בפרוס המאה העשרים. קובצי שירה חדשים של הרדי הוסיפו להופיע בשנים שלאחר מכן, גם בשנות נישואיו עם אשתו השנייה, והקובץ האחרון הופיע בשנת פטירתו, 1928, והוא בן 88. כאן מוצע נוסח עברי לארבעה משירי המחזור. ב"הקול" (The Voice) מדמה המשורר לשמוע באוושת הרוח את קולה של אשתו המתה בצעירותה, בשנות הפריחה של אהבתם. "בלי צ'רמוניות" (Without Ceremony) משווה את מותה החטוף של אמה למנהגה בחייה לצאת לנסיעות, או לפרוש לחדרה בלי התראה מוקדמת. ב"הטיול" (The Walk) יוצא הדובר להליכה רגלית במסלול שנהג להלך בו לבדו בשנות חייה האחרונות של אשתו, ועומד על ההבדל התהומי בין בדידות מבחירה לבדידות כפויה של אלמן. ב"גשם על קבר" (Rain on a Grave) מתייסר האלמן האוהב למחשבה שאשתו שהייתה בחייה רגישה גם לגשמי קיץ קלים שוכבת בקברה, בשטח הפתוח, ברטיבות ובקור. הוא שואל את נפשו לשכון בין הרגבים לצדה, ושואב לבסוף נחמת־מה מן המחשבה על המחזור שבטבע: שמרקב הגווייה צומחים פרחים

המשמחים ילדים וזוגות אוהבים ונותנים למתה חיים חדשים. הנוסח העברי מנסה לשמור על ניגונם המשוכלל של השירים, ועל התנועה המתחוללת בהם בין המרומם למרושל.

צ"א

הקול

אֶשֶׁת עֲרָגָה – אֶת קוֹרֵאת, אֶת קוֹרֵאת אֵלַי.
פִּיךָ מְבַשֵּׂר כִּי עֲכָשׁוּ אֶת לֹא עוֹד
כְּפִי שְׁשֻׁנִית אֶלֶּא כְּפִי שְׁנַרְאִית אֵלַי
אִז כְּשֶׁהִיִּית לִי עוֹלָם וּמְלוֹאוּ.

אֶת? הַזֹּאת אֶת? אִם זֹאת אֶת, תִּנְי לְרֵאוֹת אוֹתְךָ.
בוֹאִי חֲכִי לִי כְּאִז חוּץ לְעִיר,
שָׁם, בְּמִקוֹם שְׁשֻׁנוֹתֵי עוֹד זוֹכְרוֹת אוֹתְךָ,
עִם שְׁמֵלְתְךָ הַכְּחָלָה כְּאוֹיֵר!

או שֶׁרַק רוּחַ קִלָּה הָאוֹשֶׁת פֹּה
בֵּין עֲשָׂבִים וְרוֹחֶפֶת לָהּ סֶתֶם
הִיא הַקּוֹרֵאת לִי, וְאֵין כָּל קוֹל אֶשֶׁת פֹּה,
לֹא גְלוּי, לֹא נִסְתָּר.

כֶּה אָנִי. רְשׁוֹל רַגְלִי,
סְבִיבִי עָלַי כְּרֵת,
רוּחַ רוֹחֶקֶת רוֹחֶשֶׁת, חוֹרֶקֶת,
וְאֶשֶׁה קוֹרֵאת.

בלי צרמוניות

כְּדֶרֶכְךָ, יְקִירָתִי,
הִלְכְתָּ בְּלִי הַפֶּרֶד.
כְּמוֹ אַחֲרֵי צֵאת אוֹרְחָת,
כְּשֶׁהִיִּית כְּבָר בּוֹרְחָת
וְאֵנִי מֵהֶסֶס יוֹרֵד;

או כְּשֶׁאַרְזֶתֶ תִּיק
לְקַרְאֵת צֵאת – נְגִיד: לְמַרְכֹּז –
וְאֲנִי בְּשִׁלִּי, עוֹד אֶפּוֹף
עֲנִינִי, וְהִנֵּה תוֹף עֶפְעוֹף,
בְּלִי לומר לִי מִלָּה כְּבֹר גְּזֹת.

וְעִכְשָׁו, כְּשֶׁקִּנִּית כְּרִטִּיס
לְנִצָּחַת, אֶף שׁוֹב בְּמֵאֲלֹתֶר,
בְּהֶלְכֶךָ מַעֲמִי,
כְּמוֹ אֲמַרְתָּ, כְּמוֹ תִמְיֵד:
"לְהַגִּיד שְׁלוֹם? מִיִּתֵר".

הטיוֹל

בְּסוֹף לֹא טִילַת אֲתִי
אֶל תֵּל שֶׁל אֵילָן עֵתִיק
בְּדַרְכֵי עֶפֶר
כְּבִימֵי עֶבֶר;
לֹא יִצְאֲנוּ טַן־דוֹ
כִּי רַגְלֶיךָ כְּבֹדוֹ,
וְטִילַתִּי לְבֹד, לֹא כָּל כֶּף מְטֹרֵד
מִכֶּךָ שְׂבִבִית נִשְׂאֲרֶת.

הַיּוֹם שׁוֹב טִילַתִּי לִי שָׁם,
בְּשִׁבִיל הַהוּא הַיֵּשֶׁן;
שׁוֹב אוֹתוֹ מִרְאָה,
שׁוֹב הַשְּׂבִיל זֹהָה,
שׁוֹב אֲנִי לְבֹד –
מָה, אִם כֵּן, אֶבֶד?
רַק יִדְעֵת־הַתְּשִׁית
שִׁישׁ בֵּית וַיֵּשׁ בוֹ אֲשֵׁתִי.

גשם על קבר

עב מִיָּדָה בָּהּ
מִיָּמִיו בְּמַטָּח,
מִלְעִיג עֲמַתָּה –
הִיא, שְׁעַתָּה זֶה
יִסְרָה בְּמַטָּה,
כָּאֵן נֶהְדַּפְתָּ
מִפְּנֵי הָרוּדָה בָּהּ:
קֹר הַנְּתוּז אֶל
לְבָהּ, חֵץ מָטֵר.

היא – שְׁזוּנְקָה אֶל
תַּחַת קוֹרָה
אם הַזְדַּרְזָה לּוֹ
עַל שְׁעָרָה
גֶּשֶׁם שֶׁל קִיץ;
כְּזֶה הַמְצִיף
אֶבֶק בְּרִצִּיף,
יורד כְּמַלּוֹא סֶפֶל,
מִחְרִיד דְרוֹר מְצִיף.

לוֹ רַק אֲשַׁכֵּב שָׁם
אֲנִי וְלֹא הִיא!
אוֹ שְׁנִינּוּ יַחְדוֹ שָׁם
בְּקֹר מְשַׁתֵּף שָׁם
נִשְׁכָּב וְנִרְטָב שָׁם
בִּיחָד בְּסֶתוֹ שָׁם
וְגַם כְּשִׁיטָב שָׁם
בְּעָרֵב בְּהִיר
שֶׁל אָבִיב אֱלֹהִי.

תִּכְרֶךְ יִנְצוּ
חֲצִים עַל תְּלָה,
חֲרָצִית תְּצִית נֶצֶר
כְּכּוֹב כְּכֹלָה,
עַד תִּפְלֵל בָּהֶם
הִיא, לְהֵלֵל בָּהֶם
אֶהֱב אֵילָת
וְעֵגֶג שֶׁל יֶלֶד:
שׁוֹב הִיא תַחֲזִיחַ מִתַּחֲלָה.

נמרוד ברקו הנה האנושי

מות אבי

מעל כל הפרדות עומד הגוף החי והתא החי והתא המתחדש כדרך אגב בעצלתים;
קשה להבחין בפרדות מעל הגוף החי והגוף המאכל וכל התולעים הזוהרים
בתהומותים;
יש מות אבי כעת לקראת שחת-של-מעים מתחת למנוחה נכונה ומתחת למלאכות-
של-זעורית
הוא חי עדין.

אחלמה

כנסו עלי את 1994-אבא ו-1995-אבא.
כנסו עלי את הלבבות העניים שהזדקרו בעמק-כל-הלבבות-העניים.
כנסו עלי את עמק-האבות שהתכנס, ערירית, בכל-הרוח.

כנסו עלי את האבות-מ-1996.
כנסו עלי, שיעמד לבלט, את האבות-מ-1996.
כנסו עלי, שיזדהר-ערירית, את האבות-מ-1996.

ראשי הוא השמים שיהא עשוי לאחוז בם:
כנסו עלי את כל-שמות-השמים.
ראשי נשא בהתעטף עליו שמות-כלמת-כל-עכורית-השארים:
כנסו אותו בעדף-מעילים.

רחמים-האבות – אלמון-הרוח – בן-בשר-בראש-הבלוליות;
בן-האבות – רחמים-העני – דן-הרוח-לבבותיו-מפקרות;
כנסו עלי את היתמות של כל-הרוחות.
היתמות מזדקפת בשולי הרוחות.

האנושי

באו האיברים.

מהיכן עלה בהם האנושי?

פתחים, חרפים, כויות, דפנות-של-עור –

מה מכם היה ראוי לאהבה?

אהבת-פתחים, חרף-הרקיע, כויות-הלז-ששור, דפנות-העור-עדין –

כל העמודים;

מה מכם עשוי היה להיות האנושי? –

הנה האנושי הם באו.

עושים קדמון באיברים-ההיכלות; עושים קדמון

אצל תמיד-היה-לילה באלמון-כל-הרוחות.

והאיברים –

מנין-פזרו-כך מנין-הוטלו-כך מנין-באו:

מנין נעשו בם האנושי?

באו העמודים.

חרפים-של-כלי-דם, המוח-להלן, חכלילי-כויות-אחדות –

הדם בקצה התאהבות-עורו-נסמק;

צועדים,

צועדים-האנושי, האהבה-האנושי, הראוי

להתערות, המביט-היחיד,

הרקיעים-הנשמות.

בא העמודים.

בא האיברים.

באו מאצל תמיד-היה-לילה.

באו מאצל כל-אלמון-ההצרות.

מקים עצמם האיברים האנושי – כלו אהבת-אין-נמען-לו –

בא מאצל קדמון-כל-הרוחות.

אבוד-בבשרו אצל קדמון-כל-הרוחות.

עוֹלָם-בְּשׁוּרֵי-כְלֵמָה-לוֹ.
עֵינַיִם-יִשְׁ-עַל-יִרְמְהוֹנוֹת.

– בְּזוּי-תַפְאֶרֶת-שְׁל-תוֹלַעַת –

עָלוּ עֵינַיִם.
עֵינַיִם-יִשׁ.
עוֹלָם-בְּשׁוּרֵי-מַחְוִיר.
מִי מַחְוִיר שְׁנַעְשְׂתָהּ בּו עֵינַיִן.

הירושה

בְּעָבוֹר כְּבוֹד הָאוֹר
אֵל תִּשָּׂא אֶת הִירְשָׁה;
כֵּן תְּבוֹא לְדָרֶשׁ אֶת שְׂאֵת-הִירְשָׁה, לְעַת-פְּרִצוֹף, וּמִיָּד
תִּתְּנֶה תְּהוִי-עֵטְרֵת לְעֲנוֹת בְּעֲצָם רְאשֵׁי-כָל-לְשֹׂאֵת-וְכָל-עַפְרָא.

זֶה לְהַתְעַנּוֹת-לֹא וְזֶה כְּאֵן-מַעַל.
זֶה הַכֹּל-לֹא.
מִתַּחַת לְזֶה יִתְעַלֶּה כְּדֶרֶךְ-אֲגָב.
לֹא-הַכֹּל יִהְיֶה לֹא-קִנְיָן.
הִיְהֶה-לוֹ הַכֹּל מִלְּבַד יָדָיו.

טל שקד יָלַד, עַל-אַף מוֹתֶךָ*

ירח

אִמָּהוּת מִתּוֹת פֶּתְאֵם עִם בּוֹא הָאֲבִיב
שְׁקוּעוֹת סָבִיב בְּמִטּוֹת לְבָנוֹת וְאַרְכּוֹת
מֵאֵד וְהִנֵּה נוֹתֵר לְהַעֲמִיד פָּנִים שֵׁשׁ לָךְ
עוֹד עֲנִין בְּאַרְצוֹת רְחוֹקוֹת, אוֹלֵי שְׁפוֹת
וּמְלִים חֲדָשׁוֹת, אָבֵל אֵינְךָ כְּשֶׁהֵייתִי;
אֲמָנָם הַיָּם עוֹדְנוּ מְרַחֵץ בְּמַלַּח, תִּלְמִי
הַשָּׂדֶה מְסַרְקִים אֶל הַצָּפוֹן, מְרוֹמְמִים
קָלַח אַחַר קָלַח, אֵךְ הַיָּרֵחַ אֵינּוּ אוֹתוֹ
יָרַח וְגַם רֵיחַ הַפְּרוֹת הַחֲמִיץ.
הֵייתִי יָלַד לְפָנַי מוֹתִי וְאַחֲרָיו נוֹתֵרְתִי
יָלַד, עַל-אַף מוֹתֶךָ

כובע הצמר

כָּל יְמֵי הַחַג הַלְכֵתִי בְּכוֹבֵעַ הַצֹּמֵר שְׁלֶךְ
לְאַרְךָ הַמְסֻדָּרוֹן הַקָּר, הַכָּאֵב עוֹד לֹא
עָבַר, אֲנַחָה חֲמֻקָּה מִן הַחֲלוֹן, נִשְׁמַתְךָ מִתְפוֹרֶרֶת
לְבִי רוֹעֵד בֵּין דְּלֵת לְדְלֵת, לֹלֵא מְבוֹא
וְלֹלֵא מוֹצֵא וְאֲנִי מְנַסֶּה לְצַקֵּת מִיָּם אֶל תוֹךְ פִּיךָ הַרֶךְ
כְּמוֹ אֶפְרוֹחַ תּוֹעָה הַמְשִׁיב גְּרָגִירִים אֶל קִנְיָה הַחֲטָה,
טֶפֶה אַחַר טֶפֶה, עוֹדֶךָ נוֹשְׁמֵת, וְלֹא נִשְׁאֲתִי
תִּפְלָה וְלֹא בְקִשְׁתִּי סְלִיחָה מֵאַף אֶחָד וְלַעוֹלָם
לֹא אֲבַקֵּשׁ

* השירים לקוחים מתוך ספר בכתובים של גידו שכטר.

בַּחֶרֶף, בְּמִשְׁךְ לַיְלוֹת רַבִּים, בְּבֵית הַקְּבָרוֹת,
נְחִירֵי עֲנָפִים מְפָרִיחִים שָׂדִים אַרוּרִים לְכָל
הַרוּחוֹת, בֵּין עוֹלָם אֶחָד לְעוֹלָם אַחֵר, אֲנִי
זוֹכֵר צִלְצוּלֵי חֲשָׁמַל, שְׁנֵי עוֹרְבִים מִתְרַסְקִים
בְּחֶלֶל, מְאֻבָּדִים כּוֹוֹן בֵּין גִּלְגָּל עֵין אֶחָד
לְקִצָּה הַמְקוּר, חֲלוּם בְּלֵהוֹת נֶגֶר מִבְּעַד אוֹר
לְבִנָּה, הָעוֹלָם מִתְהַפֵּךְ עַל בִּטְנוֹ וְנֵעַ, וּבִפְתָּח
לְבוּ יוֹשֶׁבֶת עֵצִים-אִשָּׁה, זוֹרַחַת לְנִצַּח בְּדָם
מְלֻאָכִים קְדוּשׁ, קְדוּשׁ. אֵךְ אֲנִי מוֹצֵא אוֹתָהּ
עוֹד, לֹא בַקֶּרֶה וְלֹא בְשֶׁאֵר הָעוֹנוֹת.

הרואין

1.

כָּל הַלַּיְלָה בְּעֵבְעֵתִי תַחַת עֵץ הַפְּקָאן,
הַחֶשֶׁךְ הַתְּמַלֵּא אֲוִיר חֶם, סֶרֶק
בְּסִרְפָּדִים וּבְקוֹצִים אֶת הַבֶּשֶׂר הַתָּם,
בָּרָא אָדָם זֶר בְּתוֹךְ גּוֹפִי, מִים מִתּוֹקִים
הַתְּגַלְגְּלוּ בֵּין עֵין לְעֵין, חֲלַחְלוּ אֶל
הַנְּקָבִים, הִנֵּה אֱלֹהִים מְעוֹרֵר חֲשָׁמַל
בֵּין הָעֵבִים, מִטִּיחַ הַרוֹאִין בְּמוֹרְדוֹת
הָעוֹרְקִים, צִלַּע נְבֻקָּעָה מִתּוֹךְ צִלַּע,
בְּכִי שֶׁל תִּינוּק נִשְׁמַע עִם עֲלוֹת הַשַּׁחַר

2.

”באה מנוחה ליגע”, נתן אלטרמן

שְׁמֵי הַרוֹאִין הִלְהִיטוּ עָנָן
בְּעֵמֶק יִזְרְעָאל וְאֲנִי שׁוֹכֵב עַל גְּבֻעָה
וְכָל טָפָה וְטָפָה מְבַקְעֵת
אֶת מִצְחֵי הַצּוֹהֵל, אֲנִי חִי

וּנְשָׁמָע, וְחִשְׁרַת אֲזַדְרַכְתָּ סְגָלָה
וְרָדָה וְאַפְלוּ כְתֻמָּה מְטַפְטַפְתָּ
שְׁטִיּוֹן, מִפְתָּה כְּבָרְקָת, מוֹלִיכָה
הַזֵּיהַ וּבִלְבִי הַנִּפְלָא אֲמִי הַמְתָּה
עוֹדְנָה צוֹחֶקֶת.

בן סויסה תן מיילל ביפו

1983

יש כאן תמונה שאני
לא יכול לשחרר
ולא מסגל למחק
מאלף תשע מאות
שמונים ושלוש
שני אנשים מתים
מאהבים
ותינוק.

היום

אני קובר אותך היום ואת
חיה עדין מעשנת עדין
המון. בבית הזכוכית בו
לא גדלתי רק התרחבתי
למלוא החלל בו הזענו
את שם געוריק
את סיוטי הראשון
במקום השכיח בו את
תמיד כמו צל
אלף שברים חדים
בבשר העצל
הטפש הזה
השמן האטי מדי
אני קובר אותך היום
ברית ידך
הצרות מכלור

בְּכִי לִילוּתֶיךָ
או עֵשֶׁן הַסִּיגְרִיּוֹת
הַמְכַחֵל אֶת הַבֶּקֶר כְּלוֹ.

תן

תן מִיֵּלֶל בְּיָפוֹ,
אוֹקְטוֹבֶר שֶׁקָּר לוֹ קִיץ
וּמְטֵר נִמְהָר רֵאשׁוֹן
מְחַק אֶת קִנֵּי בֵיתוֹ.
אֵין חֵג פֹּה, לֹא יִהְיֶה.
הָעֵיפוֹת גְּדוּלָה מִהָרֶעֶב
הָרֶעֶב גְּדוּל מִהַפְּחָד.
לֹא תִהְיֶה מַחְלָה
מִהַכֶּפֶר וְעַד
סֵלַע אֲנִדְרוּמָדָה.
תן מִיֵּלֶל בְּיָפוֹ,
לֹא אוֹכֵל לְהִשִּׁיב לוֹ
אֶת שְׂאֵבֶד
בְּרַחֲבוֹתָיו שְׁלוֹ.
לֹא אוֹכֵל לְנַחֲמוֹ אוֹ
לְהַבְטִיחַ, לְשֶׁקֶר
לוֹ בְּשִׁנְתֵי אָף לֹא בְּשִׁנְתוֹ
הָרִי גַם הוּא וְדַאי מְרִיחַ
אֶת זֶנֶב הָאֲמֶת בְּרוּחַ.
הַגְּבָעוֹת יַעֲנִדוּ שׁוֹב תִּלְתָּן
וְהַגּוֹף יִפְנֵעַ אֶל הַקֶּר
עַד שְׂיִכְסֶסֶה הַיָּם אֶת הָאָרֶץ
וַיִּחְוֶיר הַיָּרֵחַ וְלֹא יִהְיֶה
שֶׁקֶרִים עַל אַהֲבָה עוֹד.
תן מִיֵּלֶל בְּיָפוֹ,
דְּלִתוֹתֵי סְגוּרוֹת
תְּרִיסֵי מוֹגְפִים,
אֵין לִי לְהִשִּׁיב אֶלָּא

הִבְהוּב מִגְדֵּלוֹר,
יִלְלַת חֵלוֹם.

רְשׁוּשׁ

בְּחֹשֶׁךְ הַנֶּעַ
הֶלַח הַמְּתוֹק
בְּחֻצֵי הָאוֹר
בְּכַחַל

בְּרִקְוֹד הַנוֹאֵשׁ
הָאָנוּשׁ

בְּכַתְפֶּךָ
בְּכַתְפֶּךָ הַמְּבֹשְׂמֵת
בְּלִבֶּךָ הַקָּטָן
רְשׁוּשׁ.

נִיר אֵילוֹן

הַסִּפּוּר הַפְּלֵאִי עַל עֵקְרוֹתָהּ וְהַתְּעַבְרוֹתָהּ שֶׁל חַיָּה מוֹשְׁקָא שְׁנֵיאוֹרְסוֹן*

"לכל רופא מתלווה מלאך. ככל שהרופא גדול יותר, כך גם המלאך,
ואם הרופא מספיק גדול, מתלווה אליו המלאך רפאל בכבודו".

המגיד ממזריטש

כָּבֵר שְׁנַיִם שֶׁהוּד הַשְּׁקֵט מְשֻׁרְטֵט בְּמַחְטִים
דְּמִיוֹנוֹת מְכַרְסָּמִים, מַחְשָׁבוֹת עֵכָבֵר נוֹבֵר.
יְלָדִים וְהַמְלָה, שִׁיר לְעָרֵשׁ, בְּרִית מִיְלָה,
שֶׁד מִזִּין וְעַת גְּמִילָה – חֲלוּמוֹת כְּצֵל עוֹבֵר.
דָּם הַלֵּילָה מִתְגַּבֵּר, וְהַצֵּעַר מִתְחַפֵּר
דְּמִיוֹנוֹת, וְלֹא יוֹתֵר.

שְׁקֵט שֶׁהִיָּה לִי פָּרַח, אֶת פְּנֵי מִשָּׁה בְּצֵל רָה,
חֵם אָצוּר בְּדֶק שֶׁל קָרָח, שְׁבֹלֵי-עֵצָב מְהַרְהֵר
עֵינַי נְשִׁים מִשָּׁה בְּסִתָּהּ, עַל פְּנֵיהֶן אוֹתוֹ הַסֵּבֵר,
קָרָן אוֹר עַל פְּנֵי הָאֵתֶר, זִיק קֶצֶר, שׁוֹאֵל, חוֹדֵר:
"מַה בָּךְ לֹא בְּסִדֵּר, גְּבֵרֶת?" מִבְּטֵן חֲמֵלָה צוֹרֵר.
מִבְּטֵימִים, וְלֹא יוֹתֵר.

עִם הַשְּׁקֵט קָם הָרוּחַ, בְּאֲזֵנֵי לוֹחֵשׁ פְּרוּעַ,
דָּף נִיר שְׁקוּף קָרוּעַ מְגִמְגֵם וּמְסִתְחַרֵּר,
שָׁבֵר אוֹת, אִם צְלִיל אוֹ רַחֵשׁ, בְּכִי שׁוֹרֵק בְּתוֹךְ הַלְחָשׁ
הַתְּמַסְרֵתִי אֵל הַפְּחָשׁ כַּחֲמֵר בְּיַד יוֹצֵר:
"אֵמָּא" בְּאֲזֵנֵי דוֹהֵר! "אֵינִי" בְּרוּר, אוֹלֵי יוֹתֵר.
"אֵינִי" בְּרוּר, וְלֹא יוֹתֵר.

* השנה מלאו 115 שנים להולדת חיה מושקא שניאורסון, אשת הרבי מליובאוויטש, האדמו"ר השביעי והאחרון בשושלת חב"ד, ובתו של האדמו"ר הקודם. שניאורסון נולדה ב-1901 בעיירה בנינוביטש (כיום ברוסיה הלבנה) ונפטרה ב-1988 בניו יורק. רבים שמעו על הרבי מליובאוויטש, אך מעטים שמעו על אשתו שחיה בצנעה לצדו. לזוג שניאורסון לא היו ילדים, ומאז מותו של הרבי בלא יורש נגדעה שושלת האדמו"רים של חב"ד. בחייהם, ובעיקר לאחר מותם, זכו הרבי והרבנית לתהילת סיפורים ודברי תורה, אך הפרט הביוגרפי הכואב מחייהם הודחק בקרב החסידים ונשתייהם, ואין מדברים בו.

בְּחֻצוֹת – חֲבֵלֵי לְדָה, דָּם זָרִם, אֲנִי נֹדֵה.
שׁוֹב הָרוּחַ? זֹו חִידָה. רֹאשׁ יְלָדֵי שָׁם הַזְּדֻקָּר!
בֵּין רִגְלֵי שְׁמַעְתִּי קוֹל, מִיֵּן צִיּוֹן, שִׁירַת אֲנָקוֹר,
שׁוֹב מִשָּׁב וְגַל שֶׁל קָר – שְׁקֵט שְׁקֵט מֵעַקֵּר –
הַתְּכּוֹפְפֵתִי לְהִבִּיט אֵי הַלֶּךְ הַמְּזֻמָּר,
עוֹד חִלּוּם, וְלֹא יוֹתֵר.

בְּקָר, קוֹמִי, חִיָּה מוֹשְׁקָא, בְּחֻבָּה קְרָא לִי מוֹסִיָּה.
גַּם אִישֵׁי חִלּוּם יִנְוָקָא? בְּנִי-יֹרֵשׁ, וְלֹא סֵתָם גֵּר.
לֹא אָמַר, לֹא הָאָשִׁים, אִישׁוֹנֵינוּ רַק רוֹחְשִׁים –
גִּרוּשִׁין? טְמֵאֵת נָשִׁים? הוּא שְׁתַּק, מִצָּחוּ קוֹדֵר.
עַז הַשְּׁקֵט, רֵם הַדְּמִי, בִּי הֶרְחַשׁ הַתְּגַבֵּר.
קְרָא לִי מוֹסִיָּה, קְרָא יוֹתֵר.

אֶת הֶרְחַשׁ בִּי אֲרֻזְתִּי, וְיִצְאֲתִי, חֶרֶשׁ רִצְתִּי
בְּדַרְכֵי חֲזֹר-סִפְרֵתִי: שְׁבִיעֵיָהּ, וְלֹא יוֹתֵר,
שֶׁל יָמִים לֹלֵא רִבְב, נִקְיִים לֹלֵא אֲגַב,
לֵיל מִצְוָה הוּא לֵיל נִשְׁגָּב, אֶל הַמְּקוֹה אֲמַהֵר.
שׁוֹב הָרוּחַ מִחֲרָחַר? אֶתְפַּלֵּל וְאֹטְהֵר.
רַק שְׁבוּעָה, לֹא יוֹתֵר.

מִי הַמְּקוֹה כִּר רֹאשִׁי, וְאֲנִי אֲמוּם נָשִׁי,
גַּרְם פְּלִסְטִיק אֲנוּשִׁי – טְהַרָה לְגוֹף פְּלִסְתֵּר.
אֶת רֹאשִׁי אֲחֹזֵר הַטְּלֵתִי, וְשִׁקְעֵתִי וְחִדְלֵתִי,
אֶת עֲנֻשֵׁי קַח, הַתְּפַלְלֵתִי, עוֹר גּוֹפִי רְטַב סוֹמֵר,
קַח אֶת קוֹל הַמְּזֻמָּר, הֵב לִי בֵן, וְלֹא אַחֵר.
בֵּן יְחִיד, וְלֹא יוֹתֵר.

לֵיל מִצְוָה חֲלָף כְּהַרְף, תְּפִלוֹתֵי אֲכֹלוּ כְּטָרֵף,
חֲדָשׁ בָּא וּלְעַת עָרַב, שָׁב דְּמוּם, הוֹלֵךְ וְרַע.
אֲבֵלָה, מְכַתְּמַת בִּשְׁת, חִישׁ יִצְאֲתִי עִם הַבְּקָר,
הָאָדָם אֵינוֹ עֵץ בְּסֵר, יֵשׁ רוֹפֵא לְכָל צָרָה!
עַל הַדְּלֵת הַתְּדַפְּקֵתִי וְלַחֲשֵׁתִי בְּקִצְרָה:
רֹאה, הַנְּנִי עֲקָרָה.

הוא בִּדְק, אֲנִי הַלְבַּנְתִּי. הַס דְּבַר, אֲנִי שָׁכַבְתִּי –
פְּלוֹרְסִיט וְכָלִי מִתְכַּת לְפִתְרוֹן הַמְּאָרָה.
וּפְתָאם כְּאֵלוֹ כְּשֶׁף, קוֹל אֲנָקוֹר וְרַחֵשׁ נֶשֶׁב,
בְּעֵינַי הוֹפִיעַ רֶשֶׁף, זֶהְרוֹר עַל הַתְּקָרָה.
נֶאֱלַמְתִּי וְקִפְּאַתִּי, הוּא הֶרְגִיעַ בְּמֵהָרָה:
לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה.

אִיךָ פֶּרֶץ בַּעוֹת שֶׁל לַיִל, הַתְּגַלֵּם מוֹל אוֹר בְּן־חַיִל?
הַשְּׁנָה הִיא גְּדֵר תֵּיִל, לְדַמְיוֹן חוֹמָה בְּצוּרָה.
הַתְּנַצְלֹתִי, חִישׁ יִצְאָתִי, אֵל בֵּיתִי כִּסְעַר אֲצֵתִי.
מָה עָשָׂה בִּי הַרוּפָא? דַּעְתִּי נִתְעַרְעְרָה.
עוֹד רֹאשִׁי כִּסְחַרְחָרָה, רַק כְּהַד הָאֲמִירָה:
לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה.

שְׁעוֹן הַחֹדֵר הַתְּדַפֵּק, הַתְּפַעֵם סִפֵּק סִפֵּק
הַד עֵיף בַּלְתִּי פּוֹסֵק, קוֹל קוֹרָא בְּמַעְרָה.
לַיְלָה בָּא וְעַת שְׁנָה, אַף הַקוֹל חוֹזֵר שְׁנָה:
מָה הַלַּיְלָה נִשְׁתַּנָּה? לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה,
לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה, לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה,
לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה!

יָד בְּיָד, תְּקוּנָה וְצַעַר, הוֹבִילוּנִי אֶל הַשַּׁעַר
שֶׁל רוּפְּאָה קוֹרְנַת שַׁחַר, לָהּ הַסְּבִרְתִּי בְּקִצְרָה:
אֵין בִּי כַח מְחוֹלְלָת, אֵין מְמַשִּׁיךְ אֶת הַשׁוֹשְׁלֵת,
מָה עוֹשִׂנִי מְקַלְלָת? הַרוּפְּאָה עֲמֵדָה תְּמִירָה,
וּבְקוֹל שֶׁל נַעֲרָה, שׁוֹב חֲזָרָה עַל הַבְּשׂוּרָה:
לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה.

מְאֻשְׁרָת, רֹאשׁ הַרְמָתִי, בְּלִבִּי דוּמָם שְׁחַקְתִּי,
אֶךְ פְּתָאם דָּם נַעַתְקִתִּי – הַתְּגַלָּה מְרָאָה נוֹרָא:
אֲצַבְעֵן דִּי יַד־אֲנָשׁ, מְזַדְּהֵר כְּרֹאשׁ פָּנִס,
אִיזָה שַׂד שׁוֹב בִּי נִכְנָס? שָׁם לְרֶשֶׁף קָם צוּרָה.
מִיִּן קֶשְׁקוּשׁ, כְּנֶף שְׁבוּרָה, מִתְּבַדֵּר בְּבַעֲרָה.
לֹא לְנֹצַח עֵקְרָה.

יָד רוֹעֵדָת, יָד שׁוֹאֵלָת, שׁוֹב קוֹלֵי נִתְקָף בְּאֵלֶם,
הַרוֹפְאָה שְׁקֵטָה כְּהֵלֶךְ לֹא הִבִּינָה מַה קָרָה.
יָד בּוֹטְחָת, יָד סוֹלְחָת, הִיא הוֹשִׁיטָה, אֶךְ מִשְׁחַת
קוֹל אֲנִקּוֹר, נִחְשׁוֹל שֶׁל פֶּחַד – וְאֲנִי בְדִהְרָה.
נוֹסִי, מוֹשְׁקָא, שְׁכִיב מְרַע, מַה קָרָה לָךְ? מַה קָרָה?
לֹא לְנִצַּח עֲקָרָה.

אֵל בֵּיתִי רוֹפֵא הִבְהִילוֹ, הַמְמַחָה הַמְחוֹזִי.
הוּא בְדַק אוֹתִי בְדַחִילוֹ, וְאָמַר לִי "אֵל מוֹרָא".
אֶךְ מַעַל הֵלֶךְ וְנָע אֵט, מִיָּן תִּלְתֵּל, חוֹטֵי מְקַלְעַת,
הֶלְקִיתִי בְשִׁסְעַת? רֹאשׁ אָדָם מֵאוֹר נִבְרָא!
בְּיָדֵי עֵינַי כְּסִיתִי וְלַחֲשִׁיתִי לְעִזְרָה:
לֹא לְנִצַּח עֲקָרָה.

בְּעֵלֵי עֶמֶד בְּדִלְת, בְּעֵינַי קִפְאָה הַתְּכַלֵּת
כֹּה זְקוּקָה אֲנִי לְחֶסֶד, וּבִידוֹ רַק דָּף גְּמָרָא.
שְׁפִתוֹתַי מִפְתָּן נְעוּל, מְפִיקוֹת לְחִשׁוֹשׁ בְּהוּל
מַה אֲמַרְתָּ? מַה אֲמַרְתָּ? אֵל תֹּאמַר גִּט עֲקָרָה.
לֹא הִבְנִיתִי, נִשְׁבְּרָה? עַל שְׁפִתְךָ לְשׁוֹן זָרָה.
לֹא לְנִצַּח עֲקָרָה...

כָּל אִשָּׁה, אִם רַק תִּקְרַב, תִּקְבַּל בְּרִפְת הָרַב
רַק אֲנִי כְּקוֹץ נִשְׂרָף אֲבוּדָה מוּל אִשׁ גְּזֵרָה.
אִי חֲכַמַת אֲדַמּוּר חֲבִ"ד? סְגֻלוֹתַי שֶׁל רַב נִכְבֵּד?
הַתְּחַנְנִנִּתִּי, בֵּן אוֹ בֵּת. שְׁתִּיקְתְּךָ הָאֲרוּרָה
בְּנַפְשִׁי לְעַד צְרוּרָה. לֹא תִדַּע עוֹד טוֹב מְרַע?
חַיָּה מוֹשְׁקָא עֲקָרָה!

וּפְתָאִם – כֹּה מוֹחֲשִׁי – הוּא נִשְׁק לִי עַל רֹאשִׁי
וְהִבְטִיחַ חֲרִישִׁית שִׁישׁוֹב בְּחִזְרָה
וְעֹזֵב אוֹתִי בְּחֶדֶר – דֵּי! אֵינִי מִפְחָדָת!
שֶׁד מִשְׁחַת, בּוֹא! הוֹפֵעַ וְאֵל תִּגְרַע,
הַכְּשׁוּף אֲמַנֵּם כְּפִירָה, אֶךְ אֲשֶׁר לִי הַבְּשׁוּרָה:
לֹא לְנִצַּח עֲקָרָה?

עד הַלִּילָה הוּא הַגִּיעַ, עַם רוּפֵא חָלוּשׁ, פְּגִיעַ,
בְּיָדוֹ מְעַט הַזִּיעַ, הוּא נִקְרָא מֵהַבִּירָה.
אַחֲרָיו נָעַל הַדֶּלֶת וַיֵּשֶׁב כְּאֶבֶן דָּרָה,
רַק לְבוֹ רָמְזוּ בְּדַפְקוֹ – וּפְתָאֵם אֲנִקּוֹר קָרָא.
עַל בְּטָנִי יָדוֹ הַנִּיחַ וְאָמַר לִי: אֶת פּוֹרָה,
לֹא לְנִצַּח עֵקְרָה.

מֵעֲלִיו רָחַשׁ כֶּסֶעַר אֹר בּוֹהֵק, חוֹתֶךָ כְּתַעַר,
עַל פְּנֵיו יָרַד זִיו צֵעַר, הוּא דָמַם בְּבַעֲרָה.
בְּמִלּוֹאוֹ מוֹלֵי הוֹפִיעַ, גּוֹף מְלֵאָה, מְאֹר מְפִצִיעַ,
שְׁפֹתוֹתָיו הוּא לֹא הִנִיעַ, אֶךְ קוֹלוֹ מְצִלּוֹל שִׁירָה.
אִז הִבְנַתִּי וְלַחֲשַׁתִּי: רְפֵאל, מְלֵאָךְ בְּשׁוֹרָה –
לֹא לְנִצַּח עֵקְרָה.

אֹר הַחֶדֶר הַתִּילָד, זֶהָר עָרֵב מִסְתוֹדֵד
בּוֹ נִגְלָה כְּעֵץ בּוֹדֵד נַעַר רַךְ כְּנַעֲרָה
מִבְּטוֹ עֵמֶק שָׁלוֹ, שְׁפֹתוֹתָיו חֲרוּז דְמוֹי לֵב
הוּא רֶכֶן כְּמִצְטַלֵּב וְלַחֲשׁ לִי: "טְהוֹרָה,
אֲשֶׁת־חַן, דִּק תַּחֲרָה", נִשְׁמַתִּי דָם נַעֲצָרָה.
לֹא לְנִצַּח עֵקְרָה.

מִגּוֹפוֹ כֶּסֶם מְרִגִיעַ שְׁכַל בִּשְׁם, אֵד פְּגִיעַ,
קָרְן־רִיחַ חִבְצֵלֶת, נִשְׁמַתִּי אֵט אֵט חֲזָרָה
מִבְּטוֹ בִּי הַעֲמִיק, חֵם עֲנֵג, עוֹרֵי הַסְּמִיק
דִּמְעַ הַתְּרַגְּשׁוֹת מַחְנִיק, בְּאֲזֵנֵי הַמְּתִיק בְּשׁוֹרָה:
עַד הַבִּקֵּר אֶת הָרָה בֵּן בְּכוֹר בְּטָהֳרָה –
לֹא לְנִצַּח עֵקְרָה.

כְּנֹפּוֹתָיו פָּרַשׁ לְאַרְךָ, שֵׁשׁ קְלוּעוֹת, צְרוּרוֹת כְּעֶמֶר
מִבוֹשִׁיו בְּשֵׁר וְאִדָּם חֲשׁוּפִים בְּאֵין אֲבָרָה.
בְּמִקּוֹמָן קָפְאוּ רַגְלֵי, אֶךְ לְבִי נָע בְּלַעֲדֵי
נַעֲקָרָה תִּבַּת שְׂדֵי – זֹו תוֹרָה וְזֹו שְׁכָרָה?
תִּקְנֹתֵי הַשְּׁבִירָה נִמְשָׁכָה אֵל אֵשׁ זָרָה.
לֹא לְנִצַּח עֵקְרָה

מוֹדֵךְ כְּנִפּוֹת עַל רוּחַ דְּךָ, כְּשֵׁיבַת סִבְיוֹן נִתְקַ
רְךָ נִשְׂאָ עַד בֵּי דְבַק, מְגוּפּוֹ כְּסוֹת נְהַרְרָה –
שְׁתִּי רְגְלֵי עַד קוֹ מְתַנִּים הִתְכַסּוּ בְּפוֹךְ כְּנִפּים
בְּעוֹרְקֵי קִיטוֹר שֶׁל מַיִם, דָּם גּוֹעֵשׂ בְּדִהְרָה!
פִּי פֹלֵט קוֹל אֲנָקָה וּפְלוּמַת הַמוֹדֵךְ נִשְׂרָה.
לֹא לְנִצַּח עֲקָרָה!

שְׁנֵי וְרָדִים בְּגֵן צְנוּעַ, בּוֹ הָרוּחַ חָף מְנוּעַ,
כֶּךְ עִמְדָנוּ בְּלִי לְזוּעַ, רַק עֵינֵינוּ סִעְרָה
קוֹל לְבִי הוֹלֵם שׁוֹאֵל – הוּא עֵנָה "עִמְנוּאֵל",
שְׁמוֹ יֵהָא עִמְנוּאֵל! וּמַעַל אֲנִקּוֹר קָרָא.
הִתְקַדְרָה הַנְּהַרְרָה, וְאֲנִי אִשָּׁה הָרָה.
וְאֲנִי – אִשָּׁה הָרָה.

משה סקאל

קשה ולבן: הרהורים על ילודה ועל זרע

עוד לפני שבני הארץ הזאת שוב התחילו לגמול זה לזה בסכינים, נסעתי יום אחד לקניון איילון והתיישבתי בבית קפה בקומה השנייה. מולי ירבה ידידה.

שתייתי מיץ גור עם זנגביל. ידידתי אכלה עוגת גבינה מכוסה ברוטב ורוד-סגול. סיפרתי לה על הימים שבהם ישבתי בצרפת עם אנשים שהוחבאו בתקופת השואה ורשמתי מפיהם את סיפור חייהם – בצרפתית ואז באנגלית. הם התמודדו עם העבר שלהם. עם הורים שלהם שהלכו. עם אחים קטנים שמחקו אותם, ילדים שראיתי בתמונות: היו, חיו קצת, שנתיים-שלוש, הלכו.

הידידה שלי ניגבה דמעות אמתיות מעיניה. האיפור על פניה היטשטש והלך. מימיננו עלו וירדו האנשים מן הקניון אל אולם הקולנוע ואל בתי הקפה. המזגן נשף ונשף בקניון הוותיק הזה, שלא מזמן פתח את שערי הקומה השנייה. גם סלוגן מצאו לו לכבוד החידוש: "האושר עלה קומה". העלינו זיכרונות, איש-איש מחייו. היא סיפרה לי סיפורים על אהיה ועל משפחתה. הראתה לי תמונות. לא שאלה אותי על צאצאים משל עצמי. והרי כבר הגעתי לפרקי. הנחתי לנושא, מסתמא אין לי איזה חידוש מעניין למסור.

מתחת לשולחן המו חלציי וגעשו. חשבתי על שירו של פול וְרֶלֶן, "ישבנו בקפה מלא מטומטמים", על עשן הסיגריות, על "נמצאנו אשמים בפשע המוסכם: באהבת הגבר. חרבנו עליהם, על כל זחוחי הסבר, נוטרי מוסר הקוס. החשק המוסכם", וחשבתי על הזרמה הרוחתת שוורלן ואהובו פולטיס תחת השולחן בסוף השיר. "גם זאוס הזדיין עם הרה בענן".

אסור היה לעשן באושר שעלה קומה. אבל הארכיטקטורה דמתה כל כך לזאת של הקתדרלות בימי הגותיקה בשיאה. ידידתי ניגבה את שיירי העוגה מזווית הפה ואמרה לי שהיא חושבת להביא ילדים לעולם כאם יחידנית. ואני מצדי חשבתי על הג'ינג.

על הג'ינג קראתי לראשונה בספרו של ג'ואנג דזה, איש המאה הרביעית לפני הספירה. הג'ינג – ככתוב בהערות השוליים – הוא "זרע, נוזל הזרע, תמצית, 'החומר הדק'. ועוד מצורפת שם אוהרה, בהערות השוליים: "לא לבלבל עם צ'י (נשימה, אנרגיה וכו)".

ג'ואנג דזה מתרה בכן שיחו: "ואילו אתה דוחק החוצה את האלוהי שבך, / מלאה את הלשד החיוני, / נשען על עץ השמשייה ומפזם, / רובץ על ענף יבש ונרדם; / השמים נתנו לך את צורתך, ואתה מצייץ על 'קשה ולבן'?" כלומר, מבטל את זמנו על ויכוחי סרק ופלפול.

קמנו ממקומנו שבבית הקפה והתנשקנו על שתי הלחיים. לחיי נגעה בלחיייה. ענן פוך עלה מעלינו, פרח. פניתי לאחור וירדתי במדרגות הנעות. מעליי – הגותיקה בשיאה. מתחתיי – הוא העומד.

*

כל זה כדי לומר שהמשפחות כיום בישראל הולכות דור אחד קדימה, דור אחד לאחור. נעצרות שם. אַת סבא וסבתא שלהם – שכחו. מקומות שאבותיהם באו מהם – שכחו. אבל צאצאים מולידים הרבה, אמנם לעתים קרובות בגיל מאוחר. מולידים, מגדלים אותם. נלחמים בשבילם, פרנסה, חשמל, לחם. מתרחקים מכאלה שאין להם. מכאלה שיש להם. חולבים את ההורים המולידים עד שנשאר מהם עטין אחד מצומק, חולבים גם אותו.

הרבה צאצאים מעמידים. מקצתם חמודים, אני לא אומר. אבל הרבה. פחות מפעם, ועדיין. כשיצאתי אני לעולם הייתי בן בכור. בן בכור זה לא צחוק. הוא נולד עם ציפיות על הכתפיים. עם חובות. עם יראת־כבוד־למפרע אצל אָחיו שעדיין לא נולדו. הכשירו אותי להיות בכור כמו שמכשירים ילדים לשנוא או לחמוד. מלמדים אותם על עונות השנה, על חגי השנה, על יום השואה, כיפורים, עצמאות. ככה הכשירו אותי, כמו שמכשירים.

הייתי בכור בכוח, וכעבור זמן הפכתי בכור בפועל. העמדתי אחים, שלושה. שניים נהרו מיד אחריי, הייתי עדיין ילד. את בן הזקונים העמדתי כשכבר הייתי נער בעצמי. בכוח, יכולתי להיות אביו. לא הייתי. נסעתי הרחק ממנו, עד לפריז הרחוקה. כל ימי ינקותו הייתי אתו. מיום שגדל – עזבתי אותו. צמחו לו שערות, איפה שצומחות. הקול שלו השתנה, הרצונות שלו השתנו. הוא ניגן בגיטרה, לימד שיעורים פרטיים. חָשק – לא ידעתי במה. תיעב – לא ידעתי את מה. כל מנהגו היה רך ונעים. גיל ההתבגרות עבר עליו לפעמים בסערה. בכל אלה הייתי רחוק ממנו להכעיס.

חזרתי לארץ. זה היה סוף הגלות השנייה. בסערה עזבתי, בקול ענות חלושה חזרתי. עם הזנב בין הרגליים. באתי לחלוק את החיים עם אלה שחיים. סבתא אחת חייתה עוד, גם הסבתא השנייה. סבא אחד ועוד סבא כבר היו מתים גמורים, בקברם. קראתי שהמלך אוטו השלישי פתח את קברו של קארל הגדול ומצא אותו יושב על כיסאו. הוא לקח ממנו את השרביט ואת הכתר וגזז לו ציפורן אחת. אחר כך נטל אבקת זהב, ומילא בה את מחילות האף שלו, במקום שכבר התחיל להתפורר.

בן שלושים הייתי בעת שחזרתי לארץ. ביום ההולדת בדיוק, יום חילופי העשור, באתי לבקר את הסבתא האחת. בתל־אביב, בצפון הישן. דממה עמדה בדלת. דפקתי ודפקתי. לא פתחה. התקשרתי, ענתה לי בקול עמוק מן התהומות. לא רצתה לדבר. לא רצתה לראות איש, גם לא אותי. כעסה על העולם, כעסה על ילדים שלה. כעסה על גוף שלה. כעסה על ארץ שלה. כעסתי לעומתה. למה לא פתחה לי את הדלת? למה באה אל הארץ? דרך קצרה עשתה, ברכבת, עד לארץ. אבל ארוכה לאין שיעור, הדרך. הגיעה, נשארה. הראש שלה היה בכל המקומות, הגוף לא זו. הולידה בת, הולידה אותי. כל הדברים האלה ידועים למי שידועים. אני לא עוסק בזה יותר.

העניין הוא זה. לפני כמה שבועות, אולי כבר חודשיים, קבעתי תור אצל רופא. הרופא, מומחה שבמומחים, ראש מחלקה, עטה כפפה. פשטתי את המכנסיים ואת התחתונים. מישש לי שם, עם הרבה ניסיון, עם אפס ליבידו. ידע איפה נמצא כל וריד, כל דבר: מה מוביל את השיירים, מה מוביל את הג'ינג. מישש עוד, בהבעה משועשעת, איסטניסית. אמר שהכול תקין. ניסיתי להגיד משהו על פסיכולוגיה. משהו על כך שהכאב התחיל ביום ברית המילה של אחייני הטרי: כאב חד, בקושי ללבוש מכנסיים היה אפשר. חשבתי שמקור הכאב היה בעור, אבל לא, לא בעור. מקור הכאב היה בפנים. בתוך האורגניזם. אמר הרופא, כן, אבל

הכאב הוא כאב, צריך לטפל בכאב. שאל, משהו השתנה? מנהגים חדשים? לא. חומרים אסורים? לא.

זאת אומרת, מה זאת אומרת, אסורים.

הבטחתי לו ולעצמי הבטחות. רכסתי המכנסיים, יצאתי אל הרחוב השוקקה. היה חודש יולי.

ישבתי על ספסל. זה היה ליד כיכר המדינה. שעה ישבתי, לא יכולתי לזוז. הגוף היה משוח עוד בווזלין, בין השמשות. לא היה לי כוח לא לחיות ולא למות. הערב ירד. הרחוב המתה, התכסתה בחשכה. בסוף נשארתי יושב ככה, בחושך, על הספסל. גררתי את עצמי משם אל האוטו שחיקה לי בחניון. והייתי סובב והולך בעיר.

*

פעם אחת, אולי לפני שנה ככה, נפל דבר. משוררים שלחו תמונה של הזין שלהם לידידות שלהם. שלחו את הזין, שכחו ממנו. אבל הן לא שכחו. תכף התחילו מעבירים אותם ברשת החברתית תהליך של זיכוך, של תיקון. כל מיני קפצו על העגלה. אמרו להם ככה, אמרו להם ככה. ענו, ככה וככה. יד ביד הובילו אותם הבריות בתהליך הזה, תהליך של תיקון. יד ביד הוכיחו אותם. לא הוקיעו אותם, כי הם שיתפו פעולה. בחושיהם המחודדים ידעו מתי להנמיך פרופיל, מתי לומר שגיתי. שוגים.

היו שם דיבורים, אני לא מצליח לזכור אותם. אבל הם היו קשים ונוקבים. ככה וככה. ובתוך הזין – הג'ינג.

נזכרתי בהם כשישבתי על הספסל, ביציאה מהרופא המומחה. שעה ארוכה ישבתי בלי תזווה כמעט. איש לא העביר אותי תהליך, לא של זיכוך ולא של תיקון. אחד היה בפריז, אחד היה ביפו. הייתי שם לגמרי לבד.

*

יש טקסים שהיו עושים פעם, אם מישוהו שפך זרע בהקיץ או בחלום. טקס שבו הוא מבקש שהזרע יחזור אל גופו, כלומר שיחזרו האונים. והוא אומר כך:

אֲנִי לֹקֵחַ בַּחֲזָרָה אֶת הַזֶּרַע
שֶׁנִּשְׁפַּךְ מִתּוֹכִי הַיּוֹם עַל הָאָרֶץ וְזָרַם אֶל הָעֵשְׂבִים וְאֶל הַמַּיִם.
לֹא יִשׁוּבוּ אֵלַי הַכֶּחַ, הַהֶדֶר, הַיֶּצֶר,
לֹא יִשׁוּבוּ לְמִקּוֹמָם כְּמִקְדָּם הָאֵשׁ וְהַמְזַבְּחוֹת הַמְשֻׁנִּיִּים.

לאחר מכן הוא לוקח קצת מזה בבוהן ובקמיצה ומורח בין הפטמות או בין הגבות, ומדקלם:

בִּי הַהֶדֶר, הַכֶּחַ, הַהֶדֶר, הָעֶשֶׂר וְהַזְּכוֹת.

יש מחשבה שאפשר לאבד הרבה מהאונים של הגוף, של הלשד, של מה שמרכיב את הגוף שלך, המהות שלך. כל מה שאתה שומר בתמצית, כמו בקבוק הבושם של הורדוס. כמו שריד של קדושים: אצבע, עין, מוח. אבל לא לנהוג בו בפזרנות. לא להקים בו צאצאים, לא ולא ולא ולא.
וכן.

*

יש שורה אחת של בודלר, על "הפייטן המר, אויב המשפחות". אבל בימינו יש רק פייטנים אוהבי משפחות – קל וחומר, הורים וצאצאים. לא אבות-אבותיהם, את זה כבר אמרתי כאן לעיל. לא המקומות שבאו מהם. לא חריקת הכיסא של סבא, האצבעות של סבתא שהיו מפלחות את האוויר במטבח, מעל לראש, חליצת הקבקב והאיום בהשלכתו. חליצת הקבקב – לא לצורך ייבום, אלא לצורך הרתעה. זאת הייתה הסבתא השנייה.
מתה.

*

מאז החזרה מחוץ לארץ כמעט לא יצאתי מהבית. רק למקומות שאני עובד בהם. הרבה זמן באוטו. באובך הצהוב. בפקקים. עם המוזיקה ברדיו, למעט התחנות שאני מחריס. הווליום הנמוך בפרסומות. גיחה פה ושם למשפחה, משפחה משלוש כנפות הארץ. כנף-כנף-כנף. בינתיים שכך האובך. חגים הגיעו, נראה כאילו תמיד יישארו כאן. כל מה שמעבר לים נראה רחוק מתמיד. גם הווה כאן. אבל דברים משתנים מהר סביבי, כמו שנמלים מתנפלות על פיזור, בסדר מתואם ומופתי, שיש בו מן האלוהות. בתווך: מאבקים, בלי סוף. בשביל פרנסה, חשמל, לחם. הייתי העתיד, עכשיו אני העתיד. צריך לדאוג לעתיד. בלי זיכוך ובלתי תיקון. צריך לקחת את הדברים שאני רוצה ואת הדברים שאני טוב בהם, לקשור הכול יחד כמו שקושרים מצרכים במתכון. קצת מזה וקצת מזה וקצת מזה. שלוש כנפיים. בסוף יצא מזה עתיד.
אני ישן על זה.

*

עוד דבר נפל לאחרונה, וזה דווקא קשור לשוק סופר-עד ביפו. שני סופר-עד עמדו שם, שכנס לצד שכנס: אחד של ירקות, אחד של מצרכים. בזה של הירקות היו עומדים בתור אצל ארבע קופאיות. מה עשה בעל המקום? גירש את הקופאיות, סגר את הקיר מצד אחד, פתח מצד שני. מאז באים האנשים, קונים ירקות במקום של הירקות, משם ממשיכים בצוואר-בקבוק עד לסופר של המצרכים, עומדים בתור. משפחות, עומדים. יחידים, עומדים. אתמול הייתה שם בחורה אחת, אולי בחודש שביעי. היא אספה את הירקות לתוך שקית, לא הפסיקה לקלל. איחלה מחלות סופניות לכל מי שנקרה על דרכה. נעמדה ליד הבעלים, איש גדול, מפחיד. אמרה לחברתה: "תכף אני שורפת לו את החנות". יצאה עם השקיות והירקות שאספה, כלעומת

שבאה – לא דרך צוואר הבקבוק. תפסה מונית והלכה משם. לא שרפה את המקום, לא שילמה על הירקות.
בחדש שביעי, הייתה.

*

אתמול חזרתי לקומה השנייה של הקניון, כמו פושע שחוזר לזירת הפשע. ישבתי על הכיסא שבו ישבתי מול ידידתי, רק לפני ימים ספורים. הזמנתי מיץ גזר וזנגביל. זה טוב לכוח הגברא. מעליי הגותיקה בשיאה: קשתות דואות, קיר אור, חלונות תחרה, פרחים, ציפורים וצורות מופשטות; האבן הראשה מעוצבת בצורת נטיף. בכל זה היו נגיעות של אבן מהמזרח התיכון, בלי שיש ובלי שרידי קדושה. האושר עלה קומה. שעה ארוכה ישבתי כך, מול האור.

יפו, אוקטובר 2015

- * הציטוט מתוך "האופנישדות והברהמנות", מסנסקריט: צחי פרידמן, הוצאת כרמל.
- * הציטוט מתוך "ג'ואנג דזה – הפרח האמיתי של פריחת הדרום", מסינית: דן דאור, הוצאת חרגול.
- * הציטוט מתוך "ישבנו בקפה מלא מטומטמים" מאת פול ורלן, מצרפתית: דורי מגור.

סיון בסקין נמנצ'ינה*

יהודית. עברית

1.

יהודית אהובה, אני כותבת לך ממזרח תל אביב.
בימי ילדותך בני ארצנו פתחו פה חוה.
הגננת הקודמת של נינה אומרת שעד ימינו
ילדים נדבקים פה מהפה והטלפים של אז,
כי אין בטבע דברים שאי אפשר להשיב
לפחות את הצל שלהם. את הירוס. את השכבה
המשיקה של אויר. אין דבר שלגמרי איננו,
כל עוד מישהו זכר אותו. או לפחות חרו.

יהודית, אני כותבת לך בשפה שהיתה הסוד
הגדול – שלי ושלך. לפני כן, שלך ושל ידיך
מהגימנסיה. פעם פגשתי את בן כתתך באוטובוס סוביטי,
והתחלתי לשיר "רוץ מהר אל תל אביב, חבוב!"
פלא שלא חטפתם סיבוב סיביר שני. היית שוטפת כוסות
(אני נגבתי) וחושפת את העברית שעדיין
היתה רק שלהם ושלך – עד שהבאתי
את העברית הסודית שלך לתל אביב. לא הפוך.

* בילדותי ביליתי את כל החופשות בנמנצ'ינה, עיירה סמוכה לוולילנה שבה התגוררה משפחתה של אמי: סבתי יהודית, סבי יוזס, ודודי לאונרדס (ליוניה), רווק שהתגורר עם הוריו. יהודית הייתה בת למשפחת סוחרים יהודים מהעיר מרימפולה; יוזס היה בן למשפחת איכרים ליטאים. אחרי שליטא נכבשה על ידי בריה"מ, המשפחות של שניהם, יחד עם בני ליטא רבים אחרים, הוגלו לסיביר. שם הם נפגשו, הולידו ילדים ולא עשו עניין מהמוצא השונה שלהם. הגלות הקשה ארכה 18 שנה, ובשובם הם השתקעו בנמנצ'ינה. דודי לאונרדס, אדם מקסים ומרתק שטיפל בהם במסירות, לקה אחרי מותם בדיכאון קשה ביותר ובסופו של דבר שם קץ לחייו. מחזור השירים "נמנצ'ינה" נכתב לזכר האנשים האהובים האלה, שהעניקו לי את הילדות המאושרת ביותר שיכולתי לבקש.

אני בטח נשמעת כמי שכותבת מתוך איזה חור בזמן.
כמו בית דאר ישן, שבו היינו נכנסים לתאים
לשיחות לערים אחרות. הלו, הלו, את שם?
איה מזג האויר אצלכם? יש רוח? יש שמש?
העברית הסודית שלנו, מנהרה חלולה בשמן
השנים, משגרת רוח מצמרות ארנים ליטאים
אל הים הגדול, האהוב, המגשם
של אותה תל אביב, אהובה, מגשמת,

אך קלילה – כמו חיה גדולה, מחספסת, יפה,
בעצמה פרה מהחיה שהפכה זה מכבר
לשכונה עירונית. עדינה וחומת עינים,
כמונו. אני יושבת בביתי, אבל כותבת כמו ממסעות,
אליה, יהודית. אני כותבת בשפה
שדרך כל העולמות המקבילים הברחת והעברת.

בסוף כלם – בנותיה, חתניה, אחיניה –
למדו עברית. אבל רק לי היתה אותה עברית של סוד.

2.

אבל עוד לפני העברית היתה אהבה.
אבל עוד לפני שהרית את אמי, היתה אהבה.

כל מה שקבלת מנערי הגימנסיה העברית –
סרטים, רקודים, טיולי אופנים
וטנגו בידיש – "געדענק, געדענק!"*
הערצה ללא תנאי, עזה, נעריית,
כל מה שקבלת מאביה, שהדק
את תצלומך ללבו בין אבני הרחים

של כל הגולאגים, כל מה שקבלת
מסבי, שכתב לך באמצע סיביר

* יידיש: "זכור, זכור!"

"Tavo labai gražos akys" – אַגְרֵת
הכל בשבילנו. היית אומרת "געוואלד"
או "Viešpate dieve" ** אל תוך האויר
המברך של ביתך, כמו חלב נגר

של אהבה. מעריציה, נערי הגימנסיה,
כלם נרצחו. לא יכלת להציל
לא גוף ולא חמר, רק אנרגיה שלא נעלמת, זרימה שקולחת,
ואספת את כלה למצבר אהבה, ונכנסתי
אחריך לחדר מכוונת מהביל,
ומאז אני שם, משמרת טמפרטורה ולחץ.

.3

לא הייתי אתך בזקנתך.
לא עצמתי את עיניך היפות.
השכחה מעולם לא אחזה בכלך, יהודית.
זכרונך שב אליך לבקור אחרון.
זכרת הכל. את כל השפות.
רק לא זכרת מה קרה לתלמידי הגימנסיה
העברית של מרימפולה, מחזור אלה תשע מאות ארבעים.

יוזם. הגן

.1

יש גזע של קנטאורים: לא אדם וסוס,
אדם וגן. אדם שהמטע
של תפוחי האדמה, עצי הפרי,
וחממות הנילון לעגבניות,
הם חלק מגופו, גם אחרי תלישת
הגוף מאדמתו – לצד כמעט שני,
קפוא, כפוי. הם מגדלים בכל מקום
חלקה של ירקות, כמו לטאה

* ליטאית: "עיניך יפות מאוד."

** ליטאית: "אלוהים אדירים!"

הַמְגִדְלֵת אֶת זִנְבָהּ. הָאֵהָבָה
שְׁחִיָּה בְלָבָם, זוֹלָגַת אֶל הַפְּרִי,
מוֹחֶקֶת הַבְּדִלִי גֹזְעִים וְדַת
וּבְזָה לְשָׁנִים אֲשֶׁר חוֹלְפוֹת.
הֵייתָ הָעֵדִין שֶׁבְקֻנְטָאוֹרִים.

2.

אֶהְבֶּתְךָ לֹא הֵיטָה עֲשׂוּיָה מִמְלִים רַבּוֹת.
"Tavo labai gražos akys", * כְּתַבְתָּ לִיהוּדִית.
וְאֵלּוּ אֲנִי דְרִשְׁתִּי סְפוֹר בְּכָל אַרְוֹחָה.
מָה עוֹשִׂים עִם יְלֵדָה שְׁכָל הַזְּמַן צְרִיכָה
סְפוּרִים? הַסְפוּרִים מְסַתְתָרִים כְּמוֹ בִּיצֵי צְבוֹת
בַּחוּל, כְּמוֹ תַפּוּחֵי הָאֲדָמָה – בְּאֲדָמָה. הֵייתִי

בְּאֵה אֶתְךָ לְחַפֵּר אוֹתָם, לְנִקּוֹת מֵהַבִּיץ,
אֲחֵר כֶּךָ מֵהַקְּלָפָה. דְרִשְׁתִּי סְפוֹר.
"הֵי הִיָּה חֲתוּל, הֶלֶךְ בְּרַחוּב." "וְזוּהוּ?"
"וְזוּהוּ. Ir viskas." * מָה עוֹשִׂים עִם עֵקֶשׁנוֹת-גְּלִילָא
שֶׁל יְלֵדָה הַמְבַקֶּשֶׁת לְפָרֶץ
אֶת גְּבוּלוֹת הַשְּׁפָה, שְׁכָל יוֹם אֲצִלָּה – פּוּרִים

שֶׁל דְּמִיּוֹת מְמַצָּאוֹת? וְאֶהְבֶּתְךָ לֹא עֲשׂוּיָה מִמְלִים.
עֲשׂוּיָה מְאֲדָמָה וּמֵהַלֵּב הָעֵדִין שֶׁהֵבִיס
אֶת הַקּוֹר שֶׁל סִיבִיר, אֶת כְּלָלֵי הַמְשַׁחֵק וְאֶת כָּלֵב הַזְּמַן.
אוֹי, הֵייתִי כָּל כֶּךָ מֵתַפְּלָא מֵהַטְּפָה לְעַבֵּד אֶת הַגֶּן:
זֶה כְּמוֹ לְהַטִּיף לְנִשְׁימָה. מֵהַטְּפָה לְאֵהָבָה. "הַסְתַּפְּלִי,
הַחֲתוּל בְּרַח מְכָלָם. זֶה סְפוֹר דֵּי קֶצֶר. דֵּי. Ir viskas."

3.

שֵׁשׁ שָׁנוֹת לְמוֹד בְּבֵית סֵפֶר כְּפָרִי
הַסְפִּיקוּ לָךְ. אִי אֶפְשָׁר הִיָּה לְגַדֵּל אָדָם
טוֹב מִמֶּךָ. הַתַּאכְזֹבֶת מְאֻמָּנָה בְּאֵל,

* ליטאית: "עינייך יפות מאוד."

** ליטאית: "וזהו."

כְּשֶׁרָאִיתָ כְּמֹר מִכָּה תִלְמִיד.
הַסֵּקֶת מִסְקָנוֹת נְעָרִית, אֲבָל נְכוֹנָה.

שְׂמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה שָׁנוֹת סִיבִיר, הֶרְחַק מֵעֲצֵי הַפָּרִי
בְּגִינָה שֶׁל לִיטָא. חָטוּב עֲצִים. הוֹדֵם
שֶׁל עֲצֵי הָאֲרֻזִית. וְהַלֵּב הַעֲדִין בְּתַבֵּל,
שֶׁכֵּל פְּתוּיֵי הָרֵעַ, כְּמוֹ אֲבָק בְּאֶרֶץ דְּרוּמִית,
לֹא יָכְלוּ לְהִקְשִׁיחַ אֶת רְכוּתוֹ הַזִּקְנָה.

כָּל עֲצֵי הַצֶּפֶן, הַמְעֲרָב, הַצּוּמְחִים, הַצִּפִּים בְּנֶהֱר –
אֶת לִבְךָ הַפּוֹקֵעַ הַקִּיפּוֹ, זֶהוּבֵי הַבֶּשֶׂר.

לאונרדס. ספר הדגים

1.

עַל דִּלֵּת חֲדָרְךָ הִיָּה תִצְלוּם
שֶׁל גִּבְרָ מַעוֹלָם אַחֵר: דָּוִד הַפְּלוֹרֵנְטִינִי,
כְּדֵי לְהַזְכִּיר לְאֵן לְשֵׁאֵף. עֲשִׂיתָ
כָּל בִּקְרָ הַתְּעַמְלוֹת עִם מִשְׁקוּלוֹת, וְכֻלּוּם
מִהַרְגְּלֵי גִבְרִים רַעִים. "טוֹק טוֹק." "תִּמְתִּינִי
שְׁנִיָּה. טוֹב, בּוֹאֵי, סְנִיורִיטָה."

"מָה זֶה?" "אֲנִי רוֹשֵׁם אֶת מִזְגֵי הָאֲוִיר.
כָּל יוֹם. מֵאֲלֶף תִּשְׁעֵי מֵאוֹת שְׁבַעִים וּשְׁתַּיִם.
טְמַפְּרָטוּרָה וְלַחוּת, וְלַחוּץ אֶטְמוֹסְפֵרָה,
וּמִשְׁקָעִים. גָּשׁוּם, מְשֻׁלָּג, בְּהִיר
אוּ מְעֻנָּן." "מִצָּאֵת אֶת אֶפְקֵט הַחֲמֻמָּה?" "בִּינְתִים
עוֹד לֹא בְרוּר לִי. מָה תִרְצִי לְהִיּוֹת?" "סוֹפְרָת."

וְאֵגֵב, אֵיפֹה סֵפֶר הַדְּגִים שֶׁלְּךָ? "הִנֵּה, תִקְחִי."
"תוֹדָה. מִי זֶה?" "דָּוִד." "וְלָמָּה הוּא עִירָם?" "זֶה פֶּסֶל."
"אֵתָה יוֹדַע שֶׁהָאֵף צוֹמֵחַ כָּל הַזְּמַן? עַד מוֹת."
"מָה אֵת אוֹמְרָת? לֹא יִכּוֹל לְהִיּוֹת. אֲנִי מִכְחִישׁ."
"כָּתוּב בְּסֵפֶר. יֵשׁ לִי שְׁעוּעִית מְנַבֶּטֶת בְּמִרְפֶּסֶת.
וְגַם הַמִּצָּאֵתִי מְכוֹנֶת בְּשׁוּל. הִיא אוֹטוֹמָטִית."

היא מְכִינָה לְבַד מְרַק וְגַם קְצִיצוֹת.
"תְּבִיאִי מִיָּד, זֶה יַעֲזֹר מְאֹד לְסַבְּתָא."
"הַמְצֵאתִי בְכָאֱלוּ. וְאֲנִי אֶהְיֶה גַם פּוֹלִיגְלוֹטִית."
"אֵת, אֵת לֹא רְצִינִית. רוֹצֶה אַגּוּז? אֶפְשָׁר לְחַצוֹת.
אַגּוּז בְּרִיא לְמַח." "וְאֵתָה יוֹדַע סְלֻטָּה?"
"לֹא, סְלֻטָּה לֹא. וְאֵת יוֹדַעַת לוֹטוּס?..."

2.

וְאֵת הַלוֹטוּס שֶׁלָּךְ אֲנִי יוֹדַעַת עַד עַכְשָׁו,
כִּי זֶה זַכְרוֹן מְמָךְ, וְלֹא מִימֵי תְּרַגּוּל הַיּוֹגָה,
שֶׁלֹּא הֵייתִי טוֹבָה בָּהּ. הֵישׁ עוֹלָם יוֹתֵר מְכַשְׁף
מִהָעוֹלָם הַרְצִיּוֹנְלִי שֶׁלָּךְ, כְּלוּ סוֹפֵר-אַגּוּ

מְדַעִי לְמַשְׁעִי, דוֹאֵג לְבְּרִיאוֹת הַגּוֹף
בְּיָמִים שֶׁבָּהֶם זֶה לֹא עֲנִין אֵף גָּבֵר?
וּמָה שֶׁנִּרְאָה בְּעֵינַי זָרִים כְּסוֹגוֹר,
הִיָּה סוֹג שֶׁל שְׂמֻחַת-חַיִּים, סוֹג שֶׁל גְּלָאֵמוֹר

אַנְטִי-זוֹהַר: לְנִסֵּעַ בְּאוֹטוֹבוּס לְעִבּוּדָה, לְעֵבֵד בְּגֵן הַיֶּרֶק,
לְעֹזֵר לְהוֹרִים הַמְזַדְּקָנִים. סִפְרָת, מְדַע פּוֹפּוּלָרִי, כֶּשֶׁר.
לְדוֹג דָּגִים. לְלֶקֶט פְּטְרִיּוֹת. לְהַכִּין מְרַק
דָּגִים. מְרַק פְּטְרִיּוֹת. לְעֵנּוֹת לְשֵׁאלוֹת חֶסְרוֹת פֶּשֶׁר

שֶׁל הָאֲחִינִית הַקְּטָנָה, כְּאֱלוּ הִיא מְנַחַת תְּכֵנִית מְדַע.
מְסִירוֹת אֵין קֵץ, שְׂמֻסְתִּירָה בְּדִידוֹת עוֹד יוֹתֵר אֵינְקִיצִית.
וּכְשֶׁכְּלָנוּ הִלְכְנוּ, וְלִקְחָתָ אֵת חַיִּיהָ בְּיַד כְּבֵדָה,
כְּאֱלוּ הִשְׁאֲרָתָ לִי אֶלְבוּס שֶׁל סְקִיצוֹת:

3.

"צִירִי אֵת זֶה עַד הַסּוֹף. עֲשֵׂי זֹאת כְּמוֹ שֶׁצִּירִיךָ.
נָסִי לְצַלַּח אֵת הַבְּדִידוֹת. שְׁמָרִי עַל הַבְּרִיאוֹת.
אֵל תִּאֲמִינִי בְּאֵל. חֲזָקִי, אֲמָצִי, זְכָרִי,
זְכָרִי אוֹתִי. זְכָרִי אוֹתְנוּ. רוֹת, סוֹף. רוֹת."

קדיה מולודובסקי*
כתוב לי מכתבים ארוכים
מיידיש: אסף בנרף

כשאיש לא קורא לי

אמי לא קוראת לי בשמי
כי אמי – זכרונה לברכה.
אבי לא קורא לי בשמי
כי אבי במרחק.
ואלהים, גם הוא לא קורא לי בשמי –
כי אלהים משחק במופע פורים:
לכלב התחפש
ומקונן בלילות בקול כה גדול
ואני מגרשת אותו במקל
שיתן לי לנוח.

נוח, לבי –
נוח לרגע כשאלהים איננו.
נוח לרגע,
כשגופי מתמשך בסבלנות.
נוח לרגע,
עד קריאת פעמון,
עד קריאת הקינה,
התלויה כמו שק על גבי.
נוח לרגע – –
רק לרגע אחד בלי אלהים.

* הפרטים על מולודובסקי (1894-1975) ועל שיריה למבוגרים, ראו את מבואו של עמוס נוי לתרגומיו לשיריה בגיליון 13 של "הו!".

כתב לי מכתבים ארכים, ארכים כל כך
עד שירחיק החלל שבינינו להיות
ולא יצער אותך עוד מראה דמותי
מול אלהים ולפני הבריות.

והגד לי אם אין זו רוח שטות, שגעון נוח,
לדבר עם עצמי שעה ושעתיים ועוד זמן
ובקול רם במרחק האפר לבטה,
שהרי לי חד המה: כוזב או נאמן.

ואשכח לעתים את עירי, גם את שמי המלא,
אעמד מול האל כעץ במערמים.
ואשא את פני מעלה, כצמאון העלה,
לשמש, לרוח ולרחמים.

והגד לי אם אין זו רוח שטות, שגעון נוח:
ביום השמשותף ביותר אזכר בתהום
המחכה, סבלני, לבואי.
אפלו בשמשית ביותר, בשעת חצות היום.

מול הראי

עומדת כאן מול הראי וכלי בתפלה
תן שעוד ישאר השער
ושמישהו עוד ילטפנו.
מול הראי מתרחש פתאם נס –
עומדת כאן, כלילך לבנבן מתנוסס,
הנה נעלי ילדותי,
השמלה הלבנה,
רק שמחת ילדותי כבר אינה.

כִּסּוּי

שְׁמַיִם אֲדִירִים,
הֲלֹא מְכָרְחָ לְהִיּוֹת יוֹם נְפִילָה,
הֲלֹא מְכָרְחָ לְהִיּוֹת גַּם בְּכֶם יוֹם כְּזֶה.
שְׁמַיִם אֲדִירִים,
כְּלָנוּ הִסְתַּמְּאֵנוּ זֶה מִכְּבָר,
הַבּוֹהֶקֶת בְּקַרְנֵי מַדְמָמַת אֵין רַחֵם –
הֲלֹא מְכָרְחָ לְהִיּוֹת יוֹם נְפִילָה,
כְּעַת אֲנַחְנוּ מִמְתִּינִים לְנִפְּילַתְכֶם.

רְדוּ לְכָאן
וְהַחֲלוּ בְּכִסּוּי,
וּבִינְתִים נִלְפַת הַחַיִּים בְּיָדֵים חוֹרוֹת.
כְּמוֹ פֶּלֶא מְרַפֵּא לְלִבִּי הַסְּפוּר
אֵיךְ נִפְחַ נְשַׁמְתוֹ שְׁמִשׁוֹן הַגְּבוּר,
וְעַל רֹאשׁ מְעַנְיוֹ מוֹטֵט הַקִּירוֹת.

שְׁמַיִם אֲפָרִים,
טְלֵאֵי הַקְּבָצָן שְׁלָכֶם
עוֹד יִהְיוּ לְעוֹפְרַת אוֹלֵי –
שְׁמַיִם אֲפָרִים,
אִם חֶסֶד לְכֶם קִשִּׁי,
שְׁאֵלוּ אֶת גּוֹפִי
מֵעֲלֵי.

דוד נִיאוּ בּוּחְבוּט חִרְשׁוֹת מְדוּמָה שְׂרָה בְּקוֹל

יֵלֵד קָטָן חוֹבֵק אֶת רֹאשׁוֹ,
חוֹבֵק אֶת רֹאשׁוֹ.
יֵלֵד קָטָן צוֹחֵק בְּמוֹחֵי,
לוֹטֵף בְּרוּחֵי אֶת פְּלוֹמוֹת הַפְּרָחִים. יֵלֵד קָטָן
חוֹבֵק אֶת רֹאשׁוֹ, מַעֲיֵף חֲפוּשִׁית, מַעִיר אֶת הַתֵּן.
יֵלֵד קָטָן חוֹבֵק אֶת רֹאשׁוֹ,
יֵלֵד קָטָן.

קָר בְּאֲזָנַיִם: חֲרָשׁוֹת מְדוּמָה.
חֲרָשׁוֹת מְדוּמָה שְׂרָה בְּקוֹל.
מִמְצַח יְפִיךָ צוֹמַח גְּבֻעוֹל,
אֶת עֵץ אֱלֹהֵי מִבְּשָׂר: אֲדָמָה.

מִלְאָךְ מְצִיץ מַעֲיִנֶיךָ: שְׂבִילִים.
שְׂבִילִים נוֹצְצִים בְּעֵינֶיךָ: מִלְאָךְ
נוֹטֵל אֶת גּוֹפֵי מִנְמָנוּם שְׂסָרַח
חוֹרֵךְ אֶת גּוֹפֶךָ בְּאֵשׁ הַמְּלִים.

אֲנִי יְתוּשׁ גֶּרֶשׁ מַעוֹר.
אֲנִי עוֹר גֶּרֶשׁ מַגּוֹף.
יְפִיךָ הֶרֶךְ עוֹטֵף נִפְשִׁי
צוֹרוֹת נוֹשָׂרוֹת
אֲנִי
חֲפְשִׁי.

אסיף רחמים כבודת אור

*

יש לילה
ויש מה שאינו לילה
ויש אתה –
נצב על קוֹהֶגְבוֹל בְּגַב פְּצוּעַ.

קרע בסימן כוכב

לפאול צלאן

עשיתי לי שיר, מפלט וקבר,
ואותו אני מבקש –
את העלג והחגר, פצוע־המח, המפגר
את האחד שהלך מבעד לעיני צפור הלילה ודבר;
את הילד אני שואל שגח קרום עופרת
טובל במים אחרים
ועל מצחו חותם האפר;
שנחנק את שנתו בלילות שרדו באפק הקרוע
מבעית בנשימותיו את היערות;
שטוה באצבעות מגומי את תוֹהֶזְעָקָה
ודמעותיו (פזב של עין שהתנפרה לכאבה)
מלאו את ראותיו
כמים־לילים.
הוא שדבר
שהיה
שעלה כמו עץ להתרוקן לתוך הלילה
בטבעת שבורה;
שידו הקפואה של מנגן־מקבר

נְקִשָּׁה עַל צְלָעוֹתַי אֶת הַדִּי הַמְנַגֵּינָה
שְׁמוֹסָס עַל לְשׁוֹנוֹ בְּעֵין עֲצוּמָה
עַד שֶׁהָאוֹר נִקְרָשׁ לְיָד וְהַיָּד נִגְדָּעָה;
הוּא שְׂיָדַע
שְׁשֻׁמַע אֶת הַפִּיּוֹת
לֵב שְׁנַתְּעָה מִחוּץ לְמַנִּין הַפְּעִימוֹת
שְׁמִשָּׁה בְּחֶרְחוֹר אֶת רִסְיֵי הָאוֹר שֶׁהַבְּרִיקוֹ קְלוּשׁוֹת
מִסְכָּה חֲשֵׁכָה בְּקִצָּה הַרְחוֹק שֶׁל חוּג הָעוֹלָמוֹת;
שְׁקָרָא אֶל הַבְּלִתֵי־כְרוּי
אֶל הַנוֹהָה־לְעַד־אֶל־הַקְּרָעוֹת
עַד שְׁלֹא הָיָה אֱלֹא הַד לְקוֹלָם
שֶׁל מִי שְׁלֹא הָיוּ אֱלֹא הַד בְּתוֹרָם;
שְׁבַתְּאוֹת־עֲלֻטָּת אַחֲרוֹנָה הַעֵכִיר אֶת מוֹתוֹ
וְשָׁכַב בְּסוּף לְבַד
עֵיף וְנֶאֱבַד
מוֹבָס בְּיַדִּי חֹזְקוֹ.

פְּנָה אֶל הַנוֹתֵר־מִחוּץ־לְמַעֲנָה –
רְאֵה, שֵׁם מוֹטְלָת
מְרֻטְשֶׁת
הַתְּשׁוּבָה.

*

כְּבִדַּת־אוֹר
פָּרַח לִילָה שְׁלֶךְ בֵּין פְּלָחֵי הַתִּיל
שׁוֹקֵעַ בְּשֵׁנָה בְּלִתֵי־פְתִירָה.
קָרַע אֶת הַכּוֹכַב מִלְבָּה,
הִנַּח לְלִילָה לְטַפְטֵף.

*

שמים מטיפי לילה
על הרים ריקים מיער
בור-קבה משחיר בחשכת רעב;
אמץ לך תאר לבלבל את הזרות.
על קו-הברזל כוכב
רוצה אותך למעלה
בעין מחוקת-אישון כופל את החלל;

הרטט באגן המים
הקריאה השבורה של המעגל.

תוקעים בחלילים אל תוך הסערה

מגרמנית: עידו פלד

גאורג היים (1887-1912), מהמשוררים הבולטים של האקספרסיוניזם הגרמני המוקדם, נולד בעיר הירשברג שבשלויה (כיום בפולין). מלבד שירה הוא כתב גם מחזות ויצירות פרוזה, וניהל יומן חלומות. בחייו הקצרים הועלו ונדפסו מחזות ספורים פרי עטו, וכתשעה חודשים לפני מותו ראה אור ספר שיריו היחיד: "היום הנצחי".

בעקבות אביו למד היים משפטים בוירצבורג ובברלין, אבל המקצוע לא מצא חן בעיניו: ביומניו ובשיריו ניכר רעבונו לחיים סוערים, מלאי מסעות ותהפוכות. לאחר הסמכתו כמשפטן ניסה היים להתקבל כצוער בחילות שונים של הצבא הגרמני אך נענה בשלילה פעם אחר פעם. המכתב המאשר את גיוסו לחיל הרגלים של מחוז מֶץ הגיע לבית הוריו רק לאחר מותו.

את תשוקתו של היים להתגייס ולהילחם ניתן לקרוא גם בשיריו. כאמנים רבים בני דורו, היים התחלחל מהריקבון והדקדנטיות שהביא עמו המודרניזם וחיכה בקוצר רוח ש"יקרה משהו". כך בשיר "שְׂדֵי הערים" מצוירות הערים הגדולות והמקוללות, שהשדים השתלטו על כל פינה בהן עד שלא ניתן להבחין בין העיר לבין שְׂדֵיה. בשירים "הפאון המת" ו"הסתיו" מתוארת גסיסה אטית, אינסופית כמעט, שתיאוריה אופייניים לאקספרסיוניזם הגרמני הן בשירה הן בציור.

ביום 16 בינואר 1912 יצאו היים וחברו ארנסט בְּלֶקֶה להחליק על הקרח, אך שכבת הקרח נשברה תחת רגליהם והשניים טבעו באגם הקפוא. כשנתיים לפני האסון כתב היים ביומנו: "על מצבת קברי לא יהיה כתוב דבר פרט ל-KEITAI. בלי שם, בלי כלום. KEITAI. הוא ישן, הוא נח". וכך נעשה.

ע"פ

שְׂדֵי הָעָרִים

מֵתוֹךְ הַלְיָלָה הֵם בָּאִים אֶל הָעָרִים
וְהֵן שָׁחוֹת, שָׁחוֹרוֹת, מִתַּחַת לַיְרֻכָם.
הָעֲנָנִים עוֹטְרִים אֶת סְנִיטָרָם, שָׁחוֹרִים
מֵרֵב עֵשֶׁן סְמִיךְ וּפִיחַ שֶׁל פָּחָם.

אִז צֵל דְּמוֹתֵם הַמֵּתְאָרֶךְ נוֹדֵד לְאֵט
וְהָאוֹרוֹת בְּרַחוּבוֹת כְּבִים תַּחֲתֵיו.
כַּעֲרָפֶל הוּא מְזַדְחֵל עַל הָאֶסְפֶּלֶט,
בְּכָל פְּסִיעָה לּוֹפֵת עוֹד בֵּית בֵּידֵיו.

רְגֵלָם הָרֵאשׁוֹנָה כָּרְעָה בְּלֵב כֶּכֶר
וְהָאֲחֶרֶת רְכוּנָה עַל רֵאשׁ טִירָה.
וְכֵן הֵם מִתְמַרְיִם בְּאֶפֶל הַמְּטָר,
תּוֹקְעִים בְּחִלְלִים אֶל תוֹךְ הַסְּעָרָה.

בְּלַחַן נֶעֱכָר סוֹבֵב יָם הַכְּרִכִּים
סָבִיב לְרִגְלֵיהֶם וְשָׁר אוֹתוֹ רְפָרִין,
שִׁיר מוֹת נֶאֱדָר. אֶל תוֹךְ הַמַּחְשָׁכִים
נִשְׂאָ קוֹלוֹ הַמִּתְחַלֵּף, קוֹדֶר-קוֹרֵן.

הֵם מְטִילִים עַל סֶף הַשֵּׁטֶף הַכֶּהָה
וְהֶרְחַב, שְׁכֵמוֹ נֶחֱשׂ גִבּוֹ נֶקֶד
מֵאוֹר הַפְּנִסִים: הוּא חָג אֶל מַעֲבָה
הַשָּׁחוֹר שָׁנַח עַל הָרִקִיעַ כְּפָרְגוֹד.

הֵם נִשְׁעָנִים עַל מַעֲקֵה שֶׁל גֶּשֶׁר, רֶקֶק
כְּדֵי לְתַקֵּעַ אֶת זְרוּעַם בְּנַחִיל אָדָם
הוֹמָה, כְּפָאוּנִים, שְׁמֻגְדוֹת בְּצֵה וְרֶקֶק
קוֹדְחִים בְּרֶפֶשׁ וּבְבִצָּן בְּכַף יָדָם.

אחד מהם עומד. על הלִבְנָה הוא שם
כסוי פְּנִים שָׁחַר. הַלִּילָה הַגְּדוֹל
טוֹבֵעַ בְּשַׁחֲקִים כְּמוֹ גּוֹשׁ בְּרֹזֶל בַּיָּם,
דוֹחֵף אֶת הַבְּתִימִים עֵמֶק בְּשִׁקִיעֵתוֹ.

כַּתְּפֵי כָּל הָעָרִים קוֹרְסוֹת. מַגֵּג סְדוּק
גּוֹאֵה שֶׁלְּהֵבֶת שְׁגוּעֵשֶׁת בְּאָדָם.
וְהֵם יוֹשְׁבִים עַל שִׁפְתֵי הַבְּקָע בְּפִשׁוּק
וְהֵם צוֹרְחִים כַּחַתּוּלִים אֶל הַמְּרוֹם.

צוֹרַחַת בַּחֲדָרָה עֵמוֹס הַמֵּאֲפִלְיוֹת
יולֶדֶת מְעָנָה. בְּטִנָּה הַשְּׂגִיבָה,
הַעֲנֻקִית, נִשְׂאֵת מִבֵּין הַכְּרִיּוֹת,
וְהַשְּׂטָנִים הַעֲצוּמִים עוֹמְדִים סְבִיבָה.

נִלְפָתֶת הִיא הַיֵּטֵב אֶל עָרֵשׁ יְסוּרָה.
הַחֲדָר מִסְתַּחֲרֵר בְּקוֹל תְּאֻנָּיָה,
עַד בּוֹא הַפְּרִי: חִיקָה אָדָם-הַחֵף נִקְרָע
וּמְדָמָם, פְּעוֹר, חֲצוּי בִּיַּדֵי פְּרִיָּה.

צוֹאֲרֵי הַשְּׂדוּנִים גְּדֻלִים כְּמוֹ צוֹאֵר
גִּירָפוֹת. לְעוֹלָל אֵין רֵאשׁ. כְּמוֹ יָדָה
חֲבָקָה אוֹתוֹ הָאֵם וְאֵת גּוֹה עֵבֶר
בַּעוֹת מַחְרִיד וּפְשׁוּט־כַּפּוֹת כְּקַרְפְּדָה.

אֶךְ הַשְּׂדִים גְּדֻלִים, וְקַרְנֵיהֶם פּוֹלְחוֹת
אֶת הַשָּׁמַיִם בְּאָדָם. בְּחִיק הָעִיר
הַאֲדָמָה רוֹעֶמֶת בְּרַעֲדוֹת צוֹחוֹת
וְטִלְפִיָּהֶם יוֹקְדִים בְּלֵהֵב אֵשׁ מְזַהֵר.

הפאון המת

הוא מת בקצה היער, ובקול מקפד
צלו כבר נאנק על שערי דומה.
עטרת העלים אבדה, נשרה דומם
מעל ראשו אל סבך דרדר ורוש נצפד.

החץ בצוארו את כל דמו חלב,
סחט אל תוף ירוק הארץ – דם משחר,
אל הריסות הליל מתוך גרון נחר
שפנף המות כבר שוככת מעליו.

שמי תראקיה זוהרים בירוק הדמדומים,
פמוט כסוף לקינתו, מן הפסגות
הרחוקות, מקום זריחת האלונים.

עמק תחתיו מחויר מפרץ רחב, בעוד
ממעל עננים מתלעים נעים.
ואי בזה מפרש סגל מרחיק עד כלות.

הסתיו

עפיפונים לאין מספר עומדים ברוח,
מפוזים בקיסרות הצפיריים.
הילדים עומדים בכגד דק באחו,
מנמשים ומצחיהם חורורים.

ביום חטה זהב הנה הרימו עגן
ספינות צהרות קטנות וקלילות תנועה;
ובחלום על מרחבים קלים, שוקע
רקיע השמים בכחל מועב.

דחוק הרחק בשלותו עומד היער
כמו עיר אדמדמה. מראש של כל מגדל
גבה כבר תלויים דגלי הסתו בשפע,
כתמי זהב חסרי ברק, כבדי משקל.

שחר-מריו מרדכי חמישים מטר מרובע של יער גשם

איזו שמש גבוה (יונתן)

יוֹנָתָן
אֶתָּה לֹא יוֹדֵעַ
שְׁאֲנִי מְדַבֵּר אֶל עֲצָמִי
בְּפִגְשׁוֹת שְׁלֹנִי. יוֹנָתָן אֶתָּה בְּהִשָּׁג יָד
שֶׁל אִיזוֹ שֶׁמֶשׁ גְּבוּהָ מְגֹבֵל מְעוֹף הַצְּפָרִים
אֲזוּ וְדַאי שְׁעִינִי מִסְתַּגְּלוֹת לְאֵט אֶל הָאוֹר וְאֲזוּ
אִיזָה שְׁפַע מְרֵהִיב
רוּחַ שְׁפוֹרְעֵת בְּעוֹלָם שֶׁל בְּרִיּוֹת לֹא מְגִיעָה לְגִבְהֵיהֶם
מְאֻצֵּלָה לֹא רוֹאִים כְּמָה הַלֵּב שֶׁל הָאֲנוּשׁוֹת
פְּגִימָה. וְאֶתָּה יוֹנָתָן נִשְׁמָה מִפְּנֵה עֶרְף לְשִׁיחַ עוֹרֶף:
שׁוֹשְׁנֵי חֶרֶב לֹלֵא חֶרֶב. אֵין סִיף בְּמִלָּה סִיפֵן
גַּם-לֹא-גֵלֶד בְּגֵלְדֵיּוֹלָה
וְאֲנִי שְׁחַר
מִסְתַּחֲרֵר-וְאֲזוֹלֵג כְּמוֹ טַל עַל עֵשֶׂב. כֹּל בִּקְרָר אֲנִי נֹצֵל בְּנֶס
אֵין בִּי עֲצָב. גַּם כְּכָה אֵף פַּעַם לֹא נִשְׁאַרְתִּי בְּמִקוֹם אֶחָד דֵּי זְמַן
אֶלָּא שְׁאֵף פַּעַם לֹא שְׁעַרְתִּי שְׁאֲנִי רוֹצֵה
שְׁחַר שְׁחַר
לֹא תֵאֲרָת לְעֲצָמִי שְׁאֲנִי כֹזֵה

תזה על ממלכת אחי

אֲנַחְנוּ לֹא נוֹדָה בְּכֶךָ, אָבֵל אֵין בִּינֵינוּ לְבִינֵם הַבְּדֵלִים.
אֲנַחְנוּ אֲמַנֵם מַגְדִּילִים אֶת הַמְּרַחֵק בְּעַקְשׁוֹת,
מְעַדִּיפִים לְחֹשֵׁב שֶׁהֵם קָשׁוּט שֶׁל הַטֵּבַע אוֹ סֵתֵם מְטָרָד,
שְׁאֲנַחְנוּ טִבְעִיִּים בְּאִפְן מְכַבֵּד, וְאֲנַחְנוּ לֹא
שָׁמִים לֵב שֶׁהַמְּאֵץ לְהַבְדִּיל מֵהֶם מְעוֹרֵר חֲמָלָה
כְּמוֹ תַמוּנַת הָאֵיל שֶׁסָּבָךְ הַהֶסְמָלָה
טָרַף אֶת נַפְשׁוֹ (וְנַפְשֵׁנוּ) בְּכַפּוֹ.

הֲרִי אִם נִשְׁהָה אֶת מַבְטְנוּ יוֹתֵר מְכַפֵּי כַחֲנוּ,
נִגְלָה שְׁכָל הַבְּדֵל בֵּינֵם לְבִינֵינוּ מֵאֲבָד מִתְקַפּוֹ

זֶה כְּמוֹ שֶׁשְׁנֵי תִיכוֹנִיסְטִים שְׂמֵחִים זֶה לְקִרְאָת זֶה,
וְכָל אֶחָד מִמֵּהֶם לְנַפֵּחַ אֶת הַחֲזָה, מוֹתַח
כְּתַפִּיו לְאַחֹר, מְרַחֵק אֶת זְרוּעוֹתָיו מִשׁוּלֵי גּוֹפּוֹ
זוֹקֵף אֶת כְּאֵלוֹ-טְרוּפּוֹ לְנִגַּח בַּחֲזָה רַעְהוּ כְּדִי לְקַבֵּעַ בְּקִטְטָה
בְּגַמִּישׁוֹת שֶׁל חֲבָרִים מִי הַחֲזֵק מִבֵּין שְׁנֵי הַזְּכָרִים. פְּרָא מַבְטָם
מִתְבַּיֵּת עַל תִּיכוֹנִיסְטִית אֲדִישָׁה,
שְׁקִרְבָה-כְּבֵר-לְהַזְנִיק מִקְמוּרֶיהָ אֲשֶׁה. הֵם חֲשִׁים בְּנִיחוּחַ
הַפּוֹטְנִצְיָאֵל, וְהִיא אֵינָה יוֹדַעַת
שְׁאוּלֵי אֶחָד מֵהֶם עֲפָר
וְהָאֲחֵר – אֵיל.

אֲפֶשֶׁר לְחֹשֵׁב – אִם זֹ לֹא תַמוּנָה מְסַבֵּךְ קִשְׁרֵי ג'וֹנְגֵל תִּיכוֹנִי
בִירוּשָׁלַיִם אוֹ בִירוֹת, בְּמִיאֲמֵי אוֹ הוֹזָאנָה – שְׁזוֹהִי
מִמְלַכַת הַחַי שֶׁל הַטּוֹנְדֵרָה אוֹ הַסּוֹוֹאנָה, וְאַלֶּה אֵילִים וְאַיֶּלָה,
שְׁעַד לְפָנֵי שְׁעָה קָלָה אוֹ שְׁבוּעוֹת סְפוּרִים עוֹד נִקְרָאוּ
עֲפָרִים.

דִּירְתִּי בְּקוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית – חֲמִשִּׁים מֶטֶר מְרֻבָּע שֶׁל
יַעַר גֶּשֶׁם. בְּבִקּוֹר מִסְתַּנְּנֵת אֶל רֹצֶפֶת חֹדֶר הַשְּׁנָה
קֶרֶן שָׁמֶשׁ וְעַל רֵאשִׁי
זוֹרְמִים גִּשְׁמֵי הַמְּקַלְחַת.
בְּטָרֶם נִהְמַת
מְנוּעֵי כְּלֵי הָרֶכֶב הַטּוֹרְפִים אֶת הָרְחוֹב
מִתְעוֹרְרֵת מְקַהֵלֶת צְפָרֵי הַמְּטָבַח –
שְׂרִיקַת מַיִם בְּקוֹמְקוֹם, קִרְקוֹשׁ כְּפִית בְּסִפְלָה,
רִגְשֵׁת גְּרָגֵר קִפָּה בְּגִרְגֵר סֶכֶר.
צְלִילֵי הַתְּזוּמְרֵת, צְלוּלִים בְּאֹוִיר-הַצּוֹנֵן-שֶׁל-הַבִּקּוֹר,
נְעִים אֶל חֵלוֹן הַדִּירָה הַסְּמוּכָה
וְקוֹלוֹת הַחֲזוּר חוֹרְזִים אֵלַי מֵהַמְּטָבַח שֶׁלְךָ.

אֶחָד-אֶחָד וּבְנִפְרָד נִצָּא לְעֵמֶל יוֹמְנוּ
לְלַקֵּט אֶת מְזוֹנְנוּ
בְּיוֹם גְּבֵה-אֹוֹר אוֹ שְׁפֵל-סֶעֶר.
בְּלִילָה,
בְּקוֹלוֹת הַסְּמוּיִים מִן הָעֵינַן,
נִתְאַחַד – שְׁתֵּי צְפָרִים –
בְּגִבֵּה הַסּוּדֵי שֶׁל חֶפֶת הַיַּעַר.

רון קורדונסקי זכוכית בשר שהיא אתה

מקדש

שְׁאֲרִית הַיּוֹם, שְׁעָרוֹת נִמְזָגוֹת לְכִיּוֹר,
הַכִּיּוֹר הוּא אֶתָּה אוֹ אֶתְּ
הַכִּיּוֹר הוּא אֲנִי, חוֹדֵר אֵלֶיךָ אוֹ אֵלַיךָ,
אֲבָל נִחְדָּר כְּמוֹ הַיּוֹם, שֶׁהוּא כִּיּוֹר מְזֻהָב.

בשורה

אָדָם צוֹפֵה בְּעֵצְמוֹ דֶּרֶךְ חִלּוֹן
בוֹחֵן אֶת הַרְחוֹב
שֶׁהוּא גּוֹפּוֹ
אֶת רִיקוֹת הָאֲנָשִׁים
שֶׁמְמַלְאִים אוֹתוֹ
מִבְּעַד לְשִׁאֲרֵיּוֹת דְּבָק
בְּחִלּוֹן יְלָדוֹת
שֶׁהוּא עוֹרוֹ
הוּא לֹא נִשְׁכָּר
מִבֶּטוֹ דוֹמֵעַ
מִלְחָמָה שֶׁהִדְחָקָה
בְּזִכּוּכֵי בֶּשֶׂר
שֶׁהִיא אֶתָּה.

ראש אחר

ריסים שמוּרִים תחת כְּרִית –
מקלות גְּפֻרִים;
שנים ששִׁמְתִי כְּדֵי לְקַבֵּל מִתְנָה –
פסות זֶרַע, חתוכות, פְּרוּשׁוֹת, עוֹטְפוֹת,
הן צִפָּה סְבִיב גּוֹף שֶׁהוּא כְּרִית לְהַנִּיחַ עָלֶיהָ
ראש. גוף שֶׁלֵּנוּ כְּרִית,
נוזלים שִׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שְׁמִיכָה מִימִית:
הכל מִתְנַקֵּז לְגוֹף אַחֵר,
בֶּא שְׁנֵינוּ לְאָכֵל, עֶרְפוֹ שְׁעוֹן לְאַחֵר,
עֵינַיִם, עוֹיְתוֹת, לְרַגַע
נִרְאָה שֶׁהִפְרָשְׁנוּ הַפְּרָשׁוֹת, אֶחָד לְתוֹךְ אֶחָד,
רק לְשֵׁם נֹחֹת בְּעֶרְפוֹ שֶׁל
ראש אַחֵר, שְׁעוֹן לְאַחֵר.

איתמר רוזנברג הנסיך על הקפסולה*

הוציאו אותו להורג על שימוש לקוי בדרכי הנשימה. והיא, היא אהבה אותו מהרגע שבו נכנס יחד אתה לתא השירותים. רק כשהבינה את אצבעותיו על כל אורכן ודקותן ידעה שאין בידה אתגר שלא יעמוד בו. היא הציעה לו שורה והוא הסניף לה את כל השיר. נימי האף שלו זרחו. כשנכנסו למיטה באותו ערב משהו בו אמר שיש קפסולה מסתתרת מתחת למזרן הישן, המאובק. הם היו מאושרים מאוד. אחרי כל שאיפה שהייתה להם הוא זרק את הראש אחורה כמו פסנתרן. ברגעים ההם ראתה בו את הילד המורעב וידעה את הכמיהה שהולכת ומתפשטת בקרבו. כלב ציד שלי, קראה לו.

הם חשבו את עצמם לבלתי־מנוצחים כמו היד שאוחזת במערוך. הם צללו אל כדורים מרוסקים ומאורגנים בשורות והאמינו שכך הם כותבים את סיפור אהבתם. כל כך אהבו עד שהתעקשו להשתמש במילים. אם הייתה להם שפה, מי כבר יכול היה לדבר בה. כל האנשים שנקרו בדרכם הרגישו שנגזרה עליהם בדידות על שתי רגליים.

הוא התאהב בה כשבתשובה על שאלה מה צבע העיניים שלה ענתה – טרוטות. הוא לא הרגיש צורך לגונן עליה. אולי הוא בכלל לא ידע איך לאהוב, וזה לא הפריע להם לכתוב כשהם חבוקים בין קשים גזורים וכמוסות שלא מסתירות כבר שום דבר. הם לא חשו בחוסר הגוף, אבל הקפידו להזכיר זו לזה את פתותי השלג הדקים שנותרו על פניהם.

בסוד הם חשבו ששמם הוא ילדי היקום. גלקסיות עלו בתעלות האף שלהם בכל יום. אחת לחודש היו הולכים שלובי זרוע אל בית המרקחת. כשחיכו בתור הוא עיסה את עורפה. בבית הם פתחו את הקופסאות שקיבלו. לפעמים פתחו אותן בנחת עשויה מלאכת מחשבת ולפעמים הסתערו על הכדורים כמו שחיות טורפות מסתערות על טרף.

היא נהנתה לצפות בו שואף גבוה ולעשן סיגריות. בדבר אחד הוא פחד לגעת גם במחשבות מסועפות: הנחת היסוד שהם במקום השני זה לזו. באחד מקצת שירי האהבה שעלה בידו לכתוב לה דימה את לובן עיניה לערמת הכדוריות שצומחת תחת הקפסולה הנפתחת.

אחד מקצת הידידים שהזמינו לביתם צייר אותם וכתב שאלוהים המציא את הריקוד כדי שיהיה לו תירוץ לעצב את השניים האלה. הוא הביט בהם במבט השמור לאיזיס ואוזיריס.

"אצבעות צהובות" היה אחד משמות החיבה שנתנה לו כשדמעות הרטיבו את כתפיות השמלה הלבנה שלה. הוא היה צופה בה מרסקת את הכדורים והתענג על העצמה שיש בה וכל מה שיש לה. אחת לכמה חודשים הם היו מדממים מהאף כדי שיוזכרו שהם בסך הכול בני אדם. היא בכתה על כתפו ודיממה לו על החזה.

בין השורות שבסיפור שלהם היו רגעים שבהם הפסיק החומר לפעול. בשעות החוסר והראש בין הרגליים האלה הם היו מלטפים זו את גבו של זה וסופגים דמעות בשער הראש. פעמים אכלו גולות שינה כדי לעבור את השעות האלה בשמץ של כבוד.

* מתוך "ויקטור, יעני", רומן בכתובים.

היא הייתה מרסקת את רוב הכדורים והוא היה מגלגל להם סיגריות, עד שהשתוו במיומנות. קצת שירי האהבה שעלה בידו לכתוב למענה כיסו את רצפת הבית. כשכתב את שיריו בעט כחול על דפים צהובים לבו הלם כמו איל ניגוח בכלוב הצלעות שלו. היא הייתה שקועה כל כך בעצמה עד ששמעה רק את חריקת המחשבות שלו.

הם אפילו לא שמו לב שדברים שבשגרה פסחו עליהם, שום דבר לא החליד להם את הצנרת. כל כך הרבה שעות ביום היא לא עצרה כדי לחשוב כמה טוב להם, והוא זחל כלטאה על הקירות. כל הזמן הזה נבקעו ביצים צהובות על צלחות או על רצפת החדר. היא כבר לא נזקקה לאיפור או לצבע בבגדים, כל נוצץ היה רק השתקפות של אישונה. כל הזמן חשדה בו שהוא עוד מבקש גאולה ממכשירי החשמל הביתיים.

לא הייתה להם מנוחה. כששכבו מחובקים הוא היה קם לרסק להם כדור והיא גלגלה להם סיגריות.

את פרוסות הלחם המעטות שאכלו פרסה מן הכיכר רק לאחר שמרחה את בשר האבוקדו על צדה הבצוע.

כבר לא היה לו זמן לחוש רגשות פשוטים או להרכיב משפטים. היא כבר לא הייתה מניחה לו לרסן את המחשבות שהילכו בו אימים. היא בערה מזעם בכל ערב שבו יצאו לבר. הייתה לו החוצפה להושיב אותה על ספסל בחוץ ולתת לה מים קרים. היא צעקה שהיא יודעת את מסלולי הכוכבים כמו את מלאכת גזירת הקשים, והם טסים תחת נקודות החן שלה. פלג גופה התחתון היה דיסוננס של מכנסי שרוול ונעלי עקב.

הם חשו יציבים על בלימה, היא לא הצליחה להבין למה הוא מעניק לה את היופי שלו, ונשגב מבינתו איך הצליחה למצוא בו עניין.

אי אפשר לקרוא להם מכורים או נרקומנים. הכדורים שטחנו דמו לאור השמש או לחמצן ששאפו. צלעותיו בלטו וכמעט קרעו את עורו הדק. לה אולי כבר לא היו שדיים. ברק הכתים את פניה.

השמות שניתנו להם בלידתם נשחקו, נשאר רק הנסיך על הקפסולה.

כמה זמן, היא חשבה, יוכלו להתפרנס מהקפסולה הנמכרת. כדי להתפרנס הוא יצא למכור כריכים באחת החנויות בעיר. היא נשארה בדירה ומתחה גבולות. בסוף יום העבודה שלו הם היו הולכים שלובי זרוע שוב לבר. בכוס התשרים השאירו קפסולות במקום מטבעות. כולם אהבו אותם.

כדי להרחיק מאהובה מִכָּר ישן שלה, תקעה לו כדור ביד.

אהובה התעייף ממנה וחשב כמה היא יפה כשהיא לועסת את הסלרי שבבלאדי-מרי. היא רשפה עליו מבטים עד שנשחקו לו השאיפות. הוא טרק את עיניו עליה בעודה מדברת. הלב שלה היה מטרונום שהתייש אותו בקצב פעמיו. לרגעים חשבה שהוא מנסה לחלץ ממנה אהבה בשרנית. היא דחתה את ידו שנחה על עורפה כשהיו בדירה. הוא העז לפשוט את החלק השני של השם שהעניקה לו במתנה והשתוקק שידה תסגוד לעורו ובשרו. לפעמים הוא היה מדבר הרבה והיא שתקה וחשבה על דברים אחרים.

היא הבינה יום אחד, בנחיר דואב, שריסוק הכדורים שלו מרושל. הסיגריה שגלגלה לו התפרקה בין שפתיו הדקות.

בדירה ששמרו למען סבתה היא התפקעה במשך שעות כשהוא התחיל לעבוד בחנות

המרקים בלי ידיעתה. גרונה היה שחוק מעצמה שעברה בו. הוא הפסיק להוציא את המרשם החודשי שלו כמו שאותה הפסיק לפקוד המחזור החודשי. היא פתחה מגירות בעצבנות. היא חשפה את הרצפה תחת שירי האהבה שכתב לה וזרקה אותם לפח יחד עם מוצרי ספיגת הדם. היא לא מצאה אף כמוסה. בין השירים גילתה את השיר הזה:

ריטלין, לך נתתי הכל וזרקת עלי זין
מתי תתקעי לעצמך כדור בראש או בתחת?
ריטלין, אני מתמסר לך ומתיצב אצל הרופא ב-30 בחודש כל חודש.
ריטלין, עד מתי תהיי הפלא האהוב שלי?
ריטלין, עד מתי תעמידי פנים שאת מרילין מונרו עד נקדת החן הלבנה האבקתית על
הלחי שלך?
ריטלין, את צובעת אותי בסגל, ורד, כתם, ירק ושולחת אותי להזדיין כשאת שוקעת.
ריטלין, בגלל שאת הולכת אני משתמש באטרף ובגרינדר והולך לאויטה ולסאונה, נגעל
מעצמי.
ריטלין, אני מתחנן לצי'סר טובי 60 מהמוזגת ולפעמים גם מקבל. היא לא מרשה לי להסניף
אותך מחוץ לשרותים.
ריטלין, בגללך כלם אוהבים ושונאים אותי לפרקים.
אין לך אלהים.
ריטלין, את צלחת וצונצנת בתיק וקפסה מפח של טבק לגלגול.
ריטלין, אני נועל נעלי עקב וגורב ירכונים ואין לזה קשר אליך.
ריטלין, ידך בכל ויד כל בך.
ריטלין, את מצב רוח רע. איזה חיים יש בך?
ריטלין, את הופכת אותי לצייד של שגיאות.
ריטלין, את כח העל שלי.
ריטלין, למה אני יכול לסחר בך כמו בכסף מזמן?
אל תתממי לי עכשו.
ריטלין, למה פעם הייתי נראה מרצה כשהסנפתי ועכשו כלום לא מספיק לי?
ריטלין, איך את לא מתבישת להיות קפה של הבקר?
ריטלין, את אונסת אותי ושונאת את זה.

לרחובות היא יצאה רכובה על סוסי הפניקה ודפקה על דלתות מעט הידידים שנותרו להם.
ברגע של אימה ראתה אותו בבהמיותו אוכל שווארמה באחד הדוכנים הזולים.
כששכב במיטה כחף מפשע עטפה את גרונו באצבעות השחר שלה. זקפתו שקועה בבטנה.
בכתפיים משוכות אחר הבלטיה את שדיה.
אחרי כמה שעות כמעט האמינה שמת, מכיוון שהדם שטף מנחיריו.

מעין אבן לא אחלץ מעול החלציים

יפות ביום

.1

בנות יפות פוסעות כאן ברחובות,
פוסעות לאט. הן לא ממהרות.
השמש משלחת להבות,
וזה יפה להן; הן זוהרות.

הן מטילות בנחת בעולם,
והעולם מסביר להן פנים.
אני מביט בהן בלב נכלם,
ובז להן בבוז מאוננים.

.2

בנים יפים – אני בז גם לכם,
לשערכם המתבדר ברות,
לגוף האלילי, המשתחם,
ללקט הנושאת חיוך מרוח;

בנים תמירים, זחוחים, חסרי בושה,
גברים ברוזים של עז, של אור, של טוב,
שדוהרים כל לילה באשה,
בזמן שבי דוהר סיוט רטב.

.3

אתה הכי בזוי, אדם רפה.
אתה שמתבונן בצעדת
יפות-יפים-גופות-גופים בפה
פעור ומריר כדין, כדת,

כְּשֶׁאָר הַבּוֹדְדִים בְּרַפְסוּוֹתָם,
עֵינֶיהָ בּוֹעֵרוֹת, בּוֹעֵר דָּמָה,
פּוֹלֵט מַלִּים רִיקוֹת שֶׁל מִיתָם,
אֶתָּה שְׂמַדְבֵּר אֶל עֲצָמָהּ.

יפות בלילה

.1

שְׁלוֹם בְּנוֹת יְפוֹת וְאָרוּרוֹת.
בְּרוּכוֹת אֶתְּךָ, שְׂדוֹת עִם כְּתָם חֵן.
אֲנִי מְזַמֵּן אֶתְּךָ שׁוֹרוֹת-שׁוֹרוֹת
לְפֶשֶׁט צוּרָה וְדָמוֹת מְעַלִּיכֵן –

לְבוֹא אֵלַי, אֶל מִטְתִּי לְבוֹא,
לְפִתַּח לִי אֶת שְׁתֵּי דִלְתוֹת הַשַּׁעַר;
אֲשַׁפֵּךְ וְאִז אֲשׁוּב לְמַחְבוּא,
בְּטָרֵם יִנְעֵץ בְּכֵן הַתְּעַר.

.2

הַלֵּילָה כָּבֵד הַזְּקִין, בְּנוֹת יְפוֹת.
אֲנִי עוֹדִי צָעִיר וּמִיָּחֵם.
זֹאת הַשְּׁעָה לְבוֹא, חֵיוֹת טוֹרְפוֹת,
אֲפֹשֶׁר עוֹד לְהַבְעִיר אֵשׁ בְּפִחָם.

הֲרֵי הַשְּׂמֶשׁ מִמִּילָא תִזְרַח,
וּבְכָל מְקוֹרָה אֶתְּךָ עֵרוֹת: אֵין טַעַם
לְהַשְּׂאֵר לְבַד בְּלֵב הַפֶּרֶךְ;
בְּלָאוּ הֲכִי אֹרֵב לְכֵן הַתְּעַר.

3.

בְּנוֹת יְפוֹת, אֲנִי רִשְׁמִית נִכְנָע.
לֹא אֶחְלֶץ מֵעַל הַחֲלָצִים.
אוֹלֵי עוֹד יוֹם, עוֹד חֲדָשׁ, עוֹד שָׁנָה;
עַד אִזּוֹ הַסּוּד יִטְמֵן בְּמִכְנָסִים.

מָה אֶעֱשֶׂה? שְׁבַעְתִּי כָּבֵד מִכִּי –
הוּא לֹא יִשְׁטֹף מִמֶּנִּי אֶת הַצֶּעֶר;
אֶרְקֹד עִם הָאִשָּׁה שְׁבִתוֹכִי,
וְאֶשְׁסֹף אֶת שְׁנֵינוּ עִם הַתַּעַר.

יפות שלי

1.

הַחֶק אָסֵר עָלַי לְחַקֵּר אֶת עֲנַג
הַמִּפְשָׁעָה שְׁלָהּ. מוֹדָה, פִּשְׁעֵתִי.
שׁוֹפֵט יִכּוֹל לְחַרֵץ: הֲרִי זֶה אֲנִס! –
נֹו, שִׁיחֲרֵץ. גּוֹפִי חֲרֵץ: נוֹשַׁעֵתִי.

וְהַחֲרִיץ הַפְּנִים אוֹתִי בְקִשִׁי,
אֶבֶל בְּסוֹף הַפְּנִים, הַפְּנִים הַיָּטֵב,
כְּשֶׁדָם טָרִי עֵטֵר לִי נִשְׁק־אִשָּׁר;
עִכְשָׁו לְאַחֲרִים הוּא מֵתֵרֵטֵב.

2.

הִיא בָּאָה בְּדִיוֹק כְּשֶׁכָּבֵד הַחֲלָטָתִי
לְהִתְאַבֵּד, בְּיוֹם הַלְדָתִי,
מִקֶּץ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנוֹת מוֹתִי,
מֵאִזּוֹ הַיּוֹם שֶׁבִטְעוֹת נִפְלְטָתִי.

הִיא בָּאָה וְהִפִּיחָה בִּי חַיִּים,
כְּאִלוֹ הִיא נִפְחָה בְּלוֹן לְכַבּוֹד
יוֹם הַהֲלָדָת; הוּא תִפַּח מְאֹד,
וְאִזּוֹ הוּא הַתְּפוּצֵץ לִי לְקָרְעִים.

היא לא נתנה לי לנשק אותה,
 אבל נתנה בחשק כל איבר:
 שדים וגם כוס וגם צואר;
 הכל חוץ מנשיקה אחת פשוטה.

ינקתי את השד, את הערוה
 לקקתי בה כל וריד, כל גיד רחום,
 אבל שפתייה – הן מחוץ לתחום;
 אסור היה לקרא לה: אהובה.

שמעון בוזגלו שמישהו יקפוץ להציל!

בשירותי הספרייה באלכסנדריה

פיוט או זיון,
זיון או פיוט –
איזו דילמה קשה!

אהובתי רוצה זיון,
אבל דוקא כרגע,
כשארוס נובח מפל נקביה,
אפולון משסה בי פיוט.

אפולון או ארוס,
ארוס או פולון –
איזו דילמה קשה!

פוטו 8

בצפון, בגליל,
בחרשה שמפעם לפעם
עוברים בה נמר או ספינה;
עמק בתוכה,
בין תכיים וברושים
חי שבט אפריקאי,
בלי טקסים ומנהגים חריגים
של שבט אפריקאי מפר.
סתם אוהבים לפטפט,
לנוח, להרהר על שפת נחל –
למגנת לבם של ספנים,
הנשענים על מעקה הספינה

שם, בְּחַרְשָׁה, בְּגִלְלִיל,
וּמִסְתַּכְלִים לְמִטָּה עַל אַחַת הַבְּקִתוֹת,
הַמוֹאֲרֵת בְּאוֹר נֵר בּוֹדֵד,
וְרוֹאִים בְּכָל לְבָם אֵיךְ אָמְרָה
מְכִינָה אוֹתָהּ לְקִרְאָתוֹ
וּמְשַׁמֶּנֶת בְּרִכּוֹת אֶת גּוֹפָהּ,
בְּלַחֵשׁ מְלִים עֲדִינּוֹת;
אֵיךְ אִמּוֹ רוֹקַחַת מִשְׁקָה מִיַּחַד
וּמִגִּישָׁה לוֹ לְשִׁתּוֹת, בְּחִינָה,
רָגַע לְפָנַי שְׁגוּפּוֹ הַצֶּעִיר
שֶׁבְכָה אֶל אִשׁ אִשָּׁה
גּוֹהֵר עַל רַגְלֶיהָ הַפְּשׁוּקוֹת
שִׁשׁוּם אִישׁ לֹא הָיָה בִּינֵיהֶן.

עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת הָאֵהָבָה,
עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בְּגוּפָם הַנְּדָהֶם.

וְהָאֵמָהוֹת לְיָדָם, בְּשִׁקְטָה,
בְּגִלְמֹת אֶפְרִיקָאִיּוֹת וּפְנִים צְעוּפוֹת,
סוּפְגוֹת בְּמִטְלִיּוֹת לַחֹת, לְבָנוֹת,
אֶת הַזְּעָה הַרְבֵּה מִגּוּפָם
הַשָּׁחַר, הַנוֹצֵץ, הָעוֹלָה וְיוֹרֵד.

זֶה מָה שְׁרוֹאִים בְּכָל לְבָם –
גְּבֵה, מְלִמְעָלָה – הַסְּפָנִים,
הַנְּשַׁעֲנִים עַל מַעְקָה הַסְּפִינָה
הָעֲנָקִית, הָאֲרָכָה כָּל כָּה,
שֵׁם, בְּחַרְשָׁה, בְּגִלְלִיל.

Meizu M2 Note

שם, פתאם, בתל אביב,
כשעננים כתמים
מגרדים את גבה
באצבעותיהם היפות;
שם, פתאם, בצפון תל אביב,
נחל אחד, קטן,
אכל גם כן ענק מדי
עד שמהסמרטפון
רואים רק מים.
עכשו – חרטום רחב;
זוג ילדים צוחקים;
אה, סירת פדלים נחלה.

ואב מזיע אחד.

אחר כן הוא יצטרך
לקנות להם גלידה,
ומשהו לאכל,
ועוד פעם קנוח,
ואז לשלם לחניון,
ן – אה – אגמית?
מאיפה? לאן את כבר עפה
בכנפים שחרות
מעל גבר לבן, צעיר, רזה,
עם שער בלונדיני ארוך על כתפיו,
הולך על המים בעינים כחלות
בלי להשאיר שום אדוה.
סירת מנוע דו־חיוכית
פוחתת למים את הרוכסן,
ברעש, בביקיני צהב –
מתברר שגם בפנים הם חומים.

גְּלִים, גְּלִים, גְּלִים, כְּבָדִים,
מְמַלְאִים אֶת הַמָּסָךְ הַקָּטָן.

שְׁפִיץ מְהִיר;
קִיאָק אוֹלִימְפִי
מְמַלְא אֶת הַמָּסָךְ הַקָּטָן.
טְלֹטוּל;
וְעוֹד אֶחָד.

שְׁמִי־שֶׁהוּ יִקְפֹץ לְהַצִּיל!

סִירַת הַפְּדָלִים קְרוּבָה כָּבֵר
לְשֹׁפֵךְ לַיִם הַתִּיכוֹן,
וְהָאֵב וּילְדֵיו עוֹמְדִים נִרְגָּשִׁים
מוֹל שְׁתֵּי אֲנִיּוֹת עֵנֶק,
שֶׁהִגִּיחוּ פֶתְאִם מִהֶאֱפֵק,
וּמְתַנְנְגְּשׁוֹת, בְּרִמְקוֹל כְּבוֹי, זוּ בְּזוּ.

שְׁמִי־שֶׁהוּ יִקְפֹץ לְהַצִּיל!

גָּבֵר לְבָן, צְעִיר, רְזָה,
עִם שֶׁעַר בְּלוֹנְדִינִי אָרֶךְ עַל כְּתָפָיו,
הוֹלֵךְ עַל הַמַּיִם בְּעֵינָיִם כְּחֻלּוֹת
בְּלִי לְהִשְׁאִיר שׁוֹם אֲדוּהָ.

יחזקאל רחמים אוּחַ יְתֵשֶׁת הַחַיִּים

*

אוּחַ יְתֵשֶׁת הַחַיִּים.
מִטַּח בָּרָד נִתְּךְ עַל גֵּג הַפַּח.
נִרְעַדְתָּ לְהִבֵּת הַגֶּן. נִרְעַדְתָּ
לְהִבֵּת הַגֶּן. וְגַם אִם יֵשׁ לְהַבּוֹת
שְׂאֵי אֶפְשָׁר עוֹד לְכַבּוֹת. וְגַם אִם
יֵשׁ עוֹד לְהַבּוֹת שְׂאֵי אֶפְשָׁר. עֲדִין
הַצְּרִיבָה הַנְּצוּחַת בְּבִשָׁר. עֲדִין
חֲמֻצַת הַמִּבְטָה הַמוֹסָט,
צַעַר הַנֶּר הַנִּקְצָר.

ציפור

יָמֵי חַיֵּי עֶסֶת נִיר בְּקַעֲרַת קֶסֶמִים, יְלוּשׁוּ
אֶצְבָּעוֹת וַיַּעֲשׂוּ צְפוּר. עֶסֶס הַתַּעֲלָסִיּוֹת
שָׂדִים יִגְעֵשׂ בְּמַעֲרוֹת הַצְּפָרְנִים, וְהַאֲזוּנִים
יִתְמַלְאוּ הַמָּהוּם וְאַנְחוֹת.

בְּרַק נּוֹצוֹת מְצַלִּיף, וְרֹאשׁ חֲצִי בּוֹעֵר. זֶה
גּוֹף צְפוּר עוֹלָה מִן הַצִּלְחַת. אֲנִי מְצַמִּיד
אֶת פִּי אֶל הַמְּקוֹר לְנִשְׁף תְּרוּעַת חַיִּים.
בְּתוֹךְ כְּפוֹת יָדַי אֲנִי רוֹאֶה אֶיךָ אֵי־קוֹיִם
נִהְיָה פְּלִיאָה וְרַעַב מְרַחֲבִים.

חֲשַׁמֵּל נִתְּזוּ מִתּוֹךְ עֵינָה וְהִיא שׁוֹרְטֶת
אֶת פְּנֵי כֶּשֶׁהִיא נוֹקֶשֶׁת בְּזִכּוּכִית. אֲנִי
פּוֹתַח לָהּ רָחֵב, נִשְׁעֵן עַל הַמִּשְׁקוּף,
מִשְׁקִיף עַל יָפְתִי נִסְפָּגַת בְּשִׁמְיִם.

אחד לבד

ומה יצא מזה בסוף? אחד לבד
על רפסודה שמשחזר קנים על המפה
שנרטבה. האפק כבר מזמן חידה ומלח
מנקר את האויר. ואין דבר, חוץ מצפור
שמנמיכה לבחן, מדג אחד מכסיף, מרוח
השורקת נבואות נעלבות. תשליך,
תשליך עכשו לים את כל המחשבות.

נדב נוימן אמרותי צבעים וחשבותי צבאות

יקיצה ללא קץ

בין תל אביב לירח זורח
הירח של תל אביב.
יקיצה ללא קץ,
כוכבים ללא לילה. ראו –
אין שמים שאין להם מבקשים
ואין בקר שאין לו קמים;
רק עוד ועוד מדרגות בסלם
בין העיר לשמים. ראו –
כנפים פזורות, שלבים רצוצים,
יורדים כאן, עולים כאן. ניצוצות,
צפצופים, כבישים נוצצים
וזעה שנודפת סביב. ראו –
ירח הלילה זוחל אל האור
שנעור משנה של ירח
שזרח על תל אביב.

חובות הלבבות

בקרוב אעבר דיך לרחוב
חובות הלבבות. וברחובות, בינתיים
אין רמז לבאות, רק ורידים מתנפחים
הסבות אינן ידועות. השמים פורחים
והעינים פרחים. אמרותי צבעים
וחשבותי צבאות. כמעט אבדו העינים
הן כמעט לא קרובות, כמעט חתמת
חוזה, כמעט רמזתי באות, אך הורידים
מתנפחים, אין יציאה, טיסות מתעכבות
אין זכות, יש חובות, יש אלף עינים

רָמֵז קְלוּשׁ וְאֶלֶף סְבוּת. אֲרֻגִים מְמַלְאִים
אֶת כָּל הָרְחוּבוֹת, בְּקִשְׁתִּי לַעֲבֹר
רְצִיתִי לְכַבּוֹת.

איגרת אל הבורגנים

בְּשִׁבְתְּכֶם מוֹל הַמְּקַלֵּט
וְעֵינֵיכֶם מְזֻגָּוֹת
אֶל תִּשְׁכַּחוּ שֵׁשׁ עוֹלָם
שְׁמֵת־רַחֵשׁ בְּרֹאשׁ הַיֶּלֶד;
הוּא לֹא יוֹדֵעַ שְׁאַתֶּם
מְזֻמָּן שְׁכַחְתֶּם אֶת הָאוֹר
שְׁמֵת־גְּלָה מֵתוֹךְ חֲלוֹן
בְּגֹדֶל קוֹף שֶׁל מַחֲט. הוּא
שׁוֹכֵב עַל הָרִצְפָּה בְּמִין
תְּנוּחָה עֲגֻלְגָּלָה כְּדִי
לְתַפֵּס אֶת הַדְּבָר הַזֶּה
הַחֲמִקְמִק יוֹתֵר מְזֵה.
כְּדוֹר הוּא נֶעֱשֶׂה מְמַשׁ
קִטָּן יוֹתֵר מְזִיק חֲשֵׁמֶל
שְׁפַעִים עוֹד יִדְעֵתֶם אֵיךְ
לְתַפֵּס, לְהִשְׁתוֹמֵם אֲבָל
עֲכָשׂוּ בְּכָל הַבְּנֵינִים
יוֹשְׁבִים כְּמוֹכֶם עַל כְּרִסָּה
שְׁבִלּוֹנוֹת שֶׁל יְקוּם שְׁמֵת
כְּאֵלוֹ כָּל הַהִבְטָחוֹת
פָּרְחוּ כְּמוֹ עוֹרֵב עוֹר
וְרַק הַדְּהוּד קְלוּשׁ וְקַל שֶׁל
קָרַע־קָרַע אֲזוֹ חוֹדֵר בְּעַד
קוֹף הַמַּחֲט וְהַיֶּלֶד
עָף אֶתוֹ בְּתוֹר עֵינַיִם;
מֵעֵתָה נֶעַד מוֹתוֹ הוּא
יִלְוֶה בְּעוֹף שָׁחַר.
זְכְּרוּ אֶת זֶה, אֶת שְׁשִׁכְחֵתֶם:
יֶלֶד, זֵיק חֲשֵׁמֶל וְאוֹר.

עינה ארדל

מחלפות של נפש

רומנטיקנים

רומנטיקנים בנפשם, הם לא הניחו לנסבות הפרוזאיות של פגישתם להטעות אותם באשר למשמעות הגורלית של הפגישה. שניהם חיו בירושלים, שניהם עסקו בנסבות הפוליטיות של אבדנה, ובכל זאת כשהביטו בבתי העיר אסכולוגיה שלמה נשקפה לנגד עיניהם. הוא הצל על עיניו מפני השמש, היא העדיפה להסתנור, ויחד נדמה שהיו מהלכים ברחובות עוד שעות רבות, אלמלא אשתו, הילדים, הפלבות. הוא היה בן-מזל כשנגרר כן בידי הגורל הישר אל פתח הפת המשתאה שלה, והיא לא הפצירה בו להיות דבר מלבד כובש העיר ירושלים מידי הצלבנים. הם לא האמינו בחטא, אבל פחדו מהענש. את אהבתם פטרו לרגעים כדבר-מה לא אמתי או לא חשוב, ורגע אחר-כך הכתה בהם ההבנה שזה חשוב ממש כמו עצם חייהם בעיר הזאת. לא היה להם כח אבל כבוד דוקא היה, הוא שמר עליו בקנאות והיא זרקה אותו כקלפות גרעינים, ובכל פעם שנשבע שלא יפגש אותה עוד הובס על ידי הרטוריקה שלה שהיתה מרשימה באמת, בעקר מפני שהיתה מינורית. הם היו שתויים כמו הגורל ומובסים מתשוקה ואחרי רגעים ארפים של שתיקה אמרה לו: אל תשכח את התיק שלך.

*

אני ערמה של זמן
ומחלפות של נפש

שאיש עוד לא נשבע לא לגזון
ואם תגזר, אני נשבעת, לא אצעק

רק אנשק אותך בלהט
כאלו לא נפשי אלא גופי עומד לדעת
את המחיר שמשלמים כשמוותרים על הבדידות.

*

בחרף כשהרוחות יהיו קרות מאד, אפשר לנחש
שידיה יהיו קרות, אבל היא תדע איך לחמם אותן,

שנפשה לא תיבש ולא תשרף אלא תהיה כאותם פרחים קטנים
שפורחים גם כעבר זמן, ורצית כל-כך

לשים את ידך בידה וללכת יחד אתה במסדרונות הרחבים
עד ששיש יהפך לעפר מזהיב ומגדל יהפך למדבר,

אבל המבט שנפרש והתחלף כשטף גלי הים
נבקע עקש ופנה מקומו לאדמה,

וכמו שנתן לבני-ישראל לעבר ולא לטבע
כך נתת לה ללכת ממך.

יוזף אטילה

בלב נקי

מהונגרית: אגי משעול

יוזף אטילה (1905-1937), מהחשובים והידועים שבמשוררי הונגריה, שחייו היו רצופי תלאות, סבל ועוני בל ישוער. כשהיה בן שלוש חלתה אמו, אביו נטש והוא נמסר לאימוץ בחווה וממנה נמלט לאחר מכן. בגיל 14 התייתם מאמו. חלומו להיות מורה התנפץ בגלל שירו "בלב נקי". באוניברסיטת סגד נטען כי מחברו של שיר כזה אינו ראוי להיות מחנך. יוזף אטילה היה פעיל במפלגה הקומוניסטית הבלתי־חוקית באותם ימים בהונגריה וכתב את שירת הפרולטריון, מושפע מרעיונותיהם של מרקס והגל. לימים הודח מהמפלגה וסבל מדיכאונות וסכיוזופרניה עד שבגיל 32 השליך עצמו תחת גלגלי רכבת ושפך את דם עצמו.

א"מ

*

אֵין לִי אֵב וְאֵין לִי אֵם,
לֹא אֱלֹהִים וְלֹא מוֹלְדֵת,
לֹא עֲרִיסָה וְלֹא תַכְרִיכִים,
לֹא נְשִׁיקוֹת וְלֹא פִילְגָשִׁים.

שְׁלֹשָׁה יָמִים לֹא בָּא אֵל פִּי
אֶפְלוּ לֹא פְרוּר שָׁל לְחֵם,
עֲשָׂרִים שְׁנוֹתַי, כָּל כַּחַי
עֲשָׂרִים שְׁנוֹתַי מוֹכֵר בְּמַחֵי

וְאֵם אֵישׁ בֶּן לֹא יִשְׁמַח
שֶׁהִשְׁטָן אוֹתָן יִקַּח,
בְּלֵב נְקִי חֲנוּת אֲשֶׁרֶף
וְאֵם צָרִיךְ גַּם דָּם אֲשֶׁפֶךְ.

יִתְפַּסּוּנִי וְיִתְלוּנִי,
בְּאֲדָמָה בְּרוּכָה יִקְבְּרוּנִי
וְעַל לְבִי הִיפְהַפֵּה
עֲשֵׂב מִמְאִיר יִכְסֶה.

אורית נוימאיר-פוטשניק מציפה את החפיר

לנעמה שפירא 21.5.2016-22.5.1942

נָשִׁים שְׂאִינָן רְשׁוּמוֹת עוֹמְדוֹת עַל הַקֶּבֶר.
נָשִׁים שְׂאִינָן רְשׁוּמוֹת שְׂרוֹת בְּקוֹלוֹת מְלוּחִים
וְקוֹרִים עֲדִינִים וְשְׁקוּפִים נְמֻשְׁכִּים וְהוֹלְכִים
מֵתוּכָן וְסִבֵּבָן אֶל הָאָרֶץ כְּלָה וּמַעֲבָר

נָשִׁים שְׂאִינָן רְשׁוּמוֹת שְׂרוֹת לָךְ עֶכְשָׁו.
לֹא נִרְשָׁם בְּמִרְשָׁם אֶכְלוּסִין שֶׁהָיוּ אַחִיוֹתֶיךָ.
לֹא נִרְשָׁם אִיךָ נַחֲמֹת וְעִרְסֵלֶת וְהָיוּ לְכִנּוֹתֶיךָ.
לֹא הָיָה שֵׁם בֵּית אָב וְלָכֵן לֹא נִרְשָׁם, לֹא נִכְתַּב,

אִיךָ הָיִית אֶהוּבָה וְנַחֲשָׁקֶת וְאִם וְאַחֹת,
אִיךָ נְטוּוֹת מְקוֹרִים עֲדִינִים וְשְׁקוּפִים מְשַׁפְּחוֹת.
מְקוֹרִים עֲדִינִים וְשְׁקוּפִים אִיתָנִים כְּמַגֵּעַ

הָעֵדִין שֶׁל יָדְךָ הָאוֹחוֹזוֹת, מֵהֶם נֶאֱרָגָה
עֲרִיסָה הַמְשַׁלַּחַת עֶכְשָׁו בְּעֵינֵי לַחֹת.

אורנים

שָׁשָׁה אָרְנִים גָּדְלוּ שָׁם.
כָּל יוֹם הָיוּ נִכְרְתִים מִמְּקוֹמָם
וְנוֹפְלִים אֶרְצָה. אִישׁ לֹא שָׁמַע.
אִישׁ לֹא מֵת בְּגִלְלָם, מֵעוֹלָם.
בְּשֵׁבֶת הָיִיתִי גוֹרְפֶת, שְׁעוֹת,
מְחַטִּים רְפוֹת, הָאוֹיְבוֹת הַמְרוֹת
שֶׁל הַדָּשָׂא, חוֹבְתֵי הַשְּׁנוּאָה.
חֵם.

המחטים לא דקרו.
בארנים ארבו זחלים רעילים.
המחטים לא דברו.
נשארתי קטנה ושוטה וחרשת
כל לילה הם נכרתים ממקומם.

טירה

"והיו בלילה לבערה
כל גבעולי אשתקד."

חיים נחמן ביאליק

כשהורדים שלך פורחים,
אני בונה טירה קודרת.
מגיפה את הפתחים
ומציפה את החפיר
בזהמה, והשפכים
בגל עכור, בקול אדיר,
קוראים: לכי את משחררת.

ופריחתך כובשת מסביב את השדות
והעולם כלו את הצבעים שלך עוטה,
רק מטפס עקש אחד נצמד אל הקירות
שלי. איך אעקור מכאן עכשו את השוטה?

לואיז גלוק

רק צורות עקומות יהיו

מאנגלית: נבה קרסניקר

לואיז גלוק היא משוררת אמריקנית שחיה וכותבת בקיימברידג', מסצ'וסטס. נולדה בשנת 1943 בעיר ניו-יורק, בת למהגרים יהודים מהונגריה. פרסמה עד כה שנים-עשר ספרי שירה ובהם "איריס הבר", שזיכה אותה בפרס פוליזר. כיהנה בעבר כיועצת השירה של ספריית הקונגרס.

בוקיצות שעירות

כָּל הַיּוֹם הַתְּאֻמְצָתִי לְהַפְרִיד
צָרָךְ מִתְשׁוּקָה. עֲכָשׁוּ, בַּחֲשֻׁכָה
אֲנִי חֹשֶׁה רַק עֲצָב מְרִיר עֲלֵינוּ,
הַבּוֹנִים, מִיִּשְׂרֵי הָעַצִּים.
כִּי בְּלִי לְזוּז הַתְּבוֹנָתִי
בְּבוֹקִיצוֹת הַלָּלוּ
וְרֵאִיתִי אֵיךְ נוֹצֵר
הָעֵץ הַמְּעֹת, הָאֵיתָן
הוּא הַתְּעֵנָה, וְהֵבִין:
רַק צוּרוֹת עֲקָמוֹת יֵהִיוּ.

כל הקדושים

אֶפְלוּ עֲכָשׁוּ הַנוֹף הַזֶּה מִתְאַסֵּף.
הַגְּבֻעוֹת מַחֲשִׁיכוֹת. הַשְּׁוֹרִים
יִשְׁנִים בְּרֵתְמָה הַכְּחֵלָה,
הַשְּׂדוֹת נִקְצְרוּ עַד תָּמָם, הָאֲלָמוֹת
אֶגְדוּ בְּצִרּוֹר שְׁוֶה וְנִעְרְמוּ בְּצַד הַשְּׁבִיל
בֵּינּוֹת לְחֻמְשָׁן, בְּזִרְיַחַת הַיָּרֵחַ הַמְּשֻׁנָּן:

זו עקרות האסיף
או שמא מגפה
והאשה נשענת מעבר לחלון
בידים מושטות, כמבקשות לשלם,
והזרעים הפרורים, והובים, רוחשים:
"בואי הנה,
בואי הנה, קטנה שכמותך"
והנשמה מזדחלת מחיק העץ.

סוף החורף

סביב היקום החרישי, קריאות צפור
מקיץ יחידי בין ענפים שחרים.
אתה רצית להולד: אני נותנת לך להולד.
האם אי פעם חסמה התוגה שלי
את נתיב הענג שלך?

כורע הלאה
לתוך אותו רגע חשוף וזורח
משתוקק לתחושה

כאלו היית איזה דבר טרי, רוצה
לבטא את הויתך

בך זהה, בך עליז

מעולם לא העלית בדעתך
שנה יעלה לך דבר מה
מעולם לא דמינת את צליל קולי
אלא כחלק ממך

לא תשמע אותו ביקום האחר,
לא צח כמו עכשו,
לא בקריאת צפור או בכי אנושי

לא את הצליל הצלול, אלא רק
הדהוד מהדק
בכל הצלילים שממללים ביי-בי, ביי-בי

הקו הארוך היחיד
הכורך אותנו יחדו

שחרית

רוצה לדעת איך אני מעבירה את זמני?
אני מתהלכת בחצר הקדמית, מדמה עצמי
למעשבת. אתה צריך לדעת,
אני לא אחת שמעשבת, על הברכים, תולשת
סבכים של תלתן מערוגות הפרחים: למעשה
אני מחפשת העונה, איזו הוכחה
שחיי ישתנו, אף על פי שזה
לא נגמר, לבחון
כל סבוך למען העלה
הסימבולי, ובקרוב הקיץ עובר, הצבע בעלים כבר מתחלף,
תמיד העצים החולים
הולכים ראשונים, הגוססים נצבעים
צהב מבריק וכמה צפרים כהות מצלצלות
עצר מוזיקלי. רוצה לראות את הידיים?
ריקות עכשו כמו בתו הראשון.
או שהפונה היתה מלכתחלה
להמשיך ללא סימן?

אפרת מישורי הדם נתן את הפקודות

אהה!

"אהה!" תאמר ההיא
ותלך להפוך את השניצל.

"אהה!" יאמר ההוא
ויפנה לעשות התעמלות.

"אהה!" אומר אני
ואצא לי לשוב בגן.

ומה שמתרחב לממדי דלת
יתכוץ לממדי צפון
ומה שיתכוץ לממדי צפון
ישרט על לחי ביד קטנה
וישאיר סימן:

טפשה!

על מדף גבוה

(שיר למטפלת לפני הדלת)

על מדף גבה – את
ושתי בנותיך
(יש לך ילדים, אין לך שתי בנות).

על מדף גבה – את
והתינקת שלך
(יש לך בת, אין לך תינקת).

על מדף גבה – את
ובעלך הרופא
(יש לך בעל, אין לך בעל רופא).

על מדף גבה – את
בעלך ותינקת חולה
(יש לך בעל ושני ילדים אין לך תינקת חולה).

על מדף גבה – את
ואני בזרועותיך
(יש לך כאב ראש, אין לך כח).

שיר ערש מאוחר

תינוק מתחת למוביל.
זה לא שָׁלֵב,
זה תינוק מתחת למוביל.

תינוק מתחת למוביל.
זה לא תינוק,
זה נמרוד מתחת למוביל.

נמרוד מתחת למוביל.
זה לא מתחת,
זה נמרוד מתחת למוביל.

נמרוד מתחת למוביל.
זה לא מוביל,
זה נמרודי.

אלי, אלי

הדם נתן את הפקדוֹת.
השרירים צִיתוּ.

יום אֶחָד
עוד תשוב למים ההם:

האצבע תתחב שוב
פְּנִימָה,

הלשון תשתרבב הצדָה
למנוחה לא נכונה

עגול הפה ישמט
ויפל:

אלי, אלי
פְּסָה

בר ג'וזפין אין לי צוואר

*

נוֹתַרְנוּ בִּיחִידוֹת
וְחִשְׁבֵּתִי,
הָאִישׁ הַזֶּה הוּא צְדָפָה
שְׁפוֹת־חַת קְשׁוּתִיָּה עֲבוּרִי
כְּדִי שְׂאֲדַע
כִּי טְמוּנָה בּוֹ פְּנִינָה

וְגַם,
הוֹסֵפֶתִי,
חֶבֶל
שָׂרֵק בְּפָנַי הוּא נִגְלָה.
אִין לִי צְוֹאֵר
לְעַנֵּד אֶת פְּנִינָיו.

לְאֵגוֹן

מְנִיפֶת הָאֶצְבָּעוֹת נִפְרָשָׁה
מְאִמָּת לְלֶכֶד אֶת קַרְבִּי
שְׂרִירֵי הָרֶגֶל
הַתְּקַשׁוּ עַל הַנֶּזֶר
שְׁלֹא לְכַד וְלוֹ שְׁמִץ בְּדִידוֹת

לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִכִּי
לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִכִּי

אִי־נֶחַת גּוֹאֵה בִּי
מוֹל שְׁפָתַי
הַמְזַמִּינֹת אוֹתִי לְאֲבֹדוֹן

כִּיצַד אֶגְלֶה לוֹ
שְׁכַבְר הַגַּעְתִּי?

עילי ראונר נוף העיר דלפֿט

"מסייה פרוסט, הכרכרה בחוץ", נשמעה קריאה. "אדוני, הכרכרה מחכה ברחוב". וכעבור רגע נקישות קלות על הדלת. "מה לומר לרֶפּב, מתי האדון יצא מחדרו?"
הוא קם מהמיטה, הזיח את פֶּן הכתיבה וסידר את עֶרְמַת הכריות. עכשיו עמד רגעים אחדים לצד ארון הבגדים והתאים את המגבעת שחבש לחליפתו הפכה. אור המנורה המפויח דלק על השידה והוא הציץ בהשתקפות פניו במראה. "פרנסואז קוראת לי ואני לא עונה", שמע את עצמו אומר.

הוא כחכח בגרונו, עדיין לא היה מרוצה, וחשב לעטות על צווארו צעיף מבד קשמיר, אולי עניבה. בכל זאת לא ידע אם קר בחוץ. הוא זקף את ראשו והתבונן בצורות המעוטרות של נייר הטפס. הוא הכיר כל פרט מהגנים שהיו מצוירים עליו, את התנועה של הרוח, את עלוות העצים המשתקפים במים, ובפינה – את הסאטיר המציץ מבין קני הסוף. "אני יכול לדעת מה התרחש בארקדיה המיתולוגית, או ביער בולון לפני שלושים שנה, אבל אין לי מושג מה מזג האוויר מעבר לקיר, בבלוואר אֶסְמֶן. צריך לבדוק עם פרנסואז, היא בטח כבר הייתה בחוץ וחזרה מהשוק. הדלת של החדר נעולה במפתח, מישהו צריך לפתוח".

לאחרונה ביקש לצפות את חדרו בשכבת שערם. הזוג הגיע ואטם את החלונות בזוכית כפולה. גם בקיץ הוא השאיר את החדר מסוגר ומושחר בתריסי הכרזל. המיית העיר נשמעה חרישית ולפעמים לא נשמעה כלל. כבר כמה שנים התבודד, מאז מות אמו. הוא הצפין את עצמו ולא יצא מהבית. לפעמים היה חומק בלילות למלון ריץ. הוא לא עישן ובקושי שתה. נשים גדולות חלפו על פניו מְלוּוֹת בחברי פרלמנט, בעורכי דין, בכמרים מחופשים. בהוראת המלון נהגו להציג לו נערים כפריים שביקשו להתחכך בחברה הגבוהה ולנסות את מזלם. "הצעיר הזה הגיע מפואטייה, וזה מאזור נוור, זה עבד אצל קצב בפונטואז, וזה אצל נגר בשארטר". פרוסט הישיר את עיניו הכהות, "בן כמה הנער?" שאל בקול רך, במבוכה. "אתה תצטרך אחד שיושיט לך יד בכתיבה", אמר לו מלצר עז-מצח.

ובאמת, פעם אחת הופיע צעיר מהדרום, היה לו שֵם איטלקי ופנים עזות. בדיוק ברח מהצבא, עדיין התהלך בעיר במדים, נס על נפשו מהלגיון הצרפתי בקונגו. הם עלו יחד לקומה השלישית של המלון. וכשנכנסו אל החדר תלה פרוסט את הרֶדִינְגוּט שלו על הקולב. האיטלקי ישב על המיטה ואמר: "מה אני יכול לעשות בשבילך, מסייה?" – והוא הרגיש בצמרמורת של מי שעומד בפני חטא. הוא שתק, פניו לא הסגירו את רגשותיו. אחר כך הלך לפתוח את החלון, גשם ירד והוא הרכין את ראשו והביט בפתותי האור מתחת למנורת הרחוב. כמה רגעים עברו, האיטלקי הסתכל בו מאחור, ואז הסתובב אליו פרוסט בהיסח הדעת, וכמו אישה לחש: "קר לי". ובתוך תוכו שמע: "בוא אליי".

עכשיו נשמעה קריאתה של המשרתת הזקנה בשלישית וברביעית. "כבר צהריים. הזמנתי לאדון מונת כפי שביקש". הוא הרים את ראשו והסתכל באורלוגין שעל הקיר. "אין סיבה שיתלונן

היום על בריאותו. הראש ער, הקיבה עובדת, אני ראייתי שאכל את כל תפוחי האדמה, יפה אכל אתמול בלילה את הארוחה", המשיכה פרנסואז, "ואם ישאף אוויר בחוץ, הריאות ייפתחו לרווחה, וגם המעיים. אני מבטיחה לו שאינו חולה, אינו חולה כלל, עכשיו עליו למהר, אדון יקר, הרי לא ירצה לאחַר לפגישה עם הפרופסור וודוואַיָה!" הקול הוסיף להתגלגל מעבר לדלת. עוד רגע עמד והקשיב לדברים. "וודוואַיָה זה, איש אלגנטי מאוד. ואתה אוהב אנשים מסוגו", המשיכה והרעיעה שבחים על האַקספּרְטִיזָה לאמנויות של וודוואַיָה ועל חולשותיו לעוגות קצפת וסוכרים. "באמת, איש אלגנטי, עם לחיים תפוחות. והשמעות אומרות, האדון לבטח יודע, שהפנים הם רק פנים. ומאחורי הגב, חביבי, מה לא עושים כדי להצדיק את מקומך באקדמיה הצרפתית, ומה לא עושים כדי לתפוס חלקת קבר בפנתיאון". וכאשר עצרה סוף סוף, פתח את הדלת וראה את פניה המופתעים של פרנסואז. היא נסוגה במהרה אל המטבח וסבה לאחור כמו חסרת עניין, עדיין ממלמלת: "המוזיאון בפטי־פְּלָה כבר עומד להיסגר, והעניבה שלך עדיין לא קשורה". ופרוסט השפיל את ראשו והסתיר את החיוך על פניו.

הוא ירד לאֶטוּ בחדר המדרגות. בימינו אחז במקל ההליכה ובשמאלו נצמד אל המעקה, מן הקומה השנייה ירד אל הקומה הראשונה ואחר כך התעגל גרם המדרגות ונפתח אל קומת הקרקע. אור היום הציף את הכניסה לבניין. הוא היה בן ארבעים ושתיים בלבד. הוא השתהה במוֹרְד המדרגות, ראי ממוסגר ניצב מתחת לשורת התבליטים בפרוזדור, ודמותו הופיעה לפניו. הוא עמד וליטף את שפמו ואת שְׁעֵרו המשוּח לאחור, ופתאום חיטט בכיסי המקטורן ונזכר ששכח את השעון בחדרו.

דלת הזכוכית של הבניין נפתחה, והוא שמע את קולו הצעקני של שוער הבניין, מוריס, מנתב את המרכבות החונות ברחוב. פתאום נכנס בריצה אדם שלישי חבוש קסקט, עיניו הקטנות מצמצו, "מה קרה?". בהדרגה פקח את עיניו והסתגל לאור השמש. זה היה בנו של השוער. הוא התקרב ופנה לעברו: "אתה ממהר, אדוני, המכתב הזה מחכה לך כאן מאתמול". רגע אחד עמד וחיכה מול הכרכרה. הנער נעלם ואחר כך חזר ובידו מעטפה חומה. "זה הגיע אתמול בערב, לא רצינו להפריע לו", אמר הבן של השוער. פרוסט בחן את המעטפה ואחר כך שאל את הצעיר לשמו והטה את כובעו. הוא שילם לו כמה מטבעות והזמין אותו לבקר בדירתו בשעת התה. הצעיר הודה לו במבוכה.

עכשיו היה המכתב בידו, הוא החזיק בו והפך אותו, פעם ועוד פעם. "אנדרה ז'יד, NRF", נרשם על גב המעטפה. "אנדרה ז'יד מה־NRF של גְּלִימָאר", חזר ואמר בלבו. זמן רב חיכה למכתב הזה, זמן רב מדי, עד שכבר כמעט שכח שלפני כמה חודשים שלח אליהם את "סוואן" שלו. הוא כתב לכמה הוצאות הספרים ועשה כמה וכמה ניסיונות לפרסם את הרומן שעל כתיבתו טרח זה שנים. לבסוף כרך את כתב היד, ומאז קיבל רק תשובות מתחמקות, מאופקות. גם מפי חברים ממתיקי סוד נאמרו לו דברים צוננים, מסוג הדברים שאומרים בנימוס ובכובד ראש ובלי התלהבות. נכון, כמה קטעים מתוך "קוֹמְבֵּרָה" שלו הופיעו בעיתון היומי, לצד רשימות רכילות ואֶפְנָה שכתב, אבל בקרב הסופרים הוא תויג כסנוב מקושט, יהודי מעודן או תומך־דרייפוס מדושן, בעל נטיות מיניות מפוקפקות. ועכשיו המכתב הזה מאנדרה ז'יד. הוא לא מיהר לפתוח את המעטפה, כבר היה לְמוֹד ניסיון, רק תחב אותה במהירות אל כיס המקטורן. אחר כך טיפס אל מושב הכרכרה וקרא לרַפְּב: "אל הפְּטִי־פְּלָה, בבקשה!".

רחבת הארמון הייתה ריקה מאדם, הוא הרים את ראשו, השמים היו תכולים למשעי, נחתכים בקווים הישרים של חזית המבנה המפואר. מן העבר השני נפרשו גני השאנו-אליזה ובסמוך לעץ הדולב המזרחי ראה את הקיוסק שבילדותו היה מוכר בוטנים מסוכרים. בפתח המוזיאון הוא הבחין בואן-לואי וודואייה, שאחז בידו את העיתון של יום ראשון. שניהם קדו זה לזה בלי לומר מילה. אחר כך פשט וודואייה את כף ידו כמסמן לפרוסט: "אחריך, אדון יקר", והשניים פסעו פנימה זה לצד זה, כמו סיר החרס וסיר הברזל.

וודואייה הוביל אותו בין האולמות ובין התמונות, זה היה אוסף מיוחד של ורמר שהגיע מארצות השפלה. הפרופסור דיבר ופרוסט שתק. הוא נזכר באיזו אמרה שתובעת מן הצופה לחתוך את לשונו מול הציור, לא לדבר. וככל שהשתקע בשתיקה, כך נעשה מודע לתנועת המבט ולצורות ההזדהות והתפיסה עצמן. לעתים הצביע וודואייה על פרט מתוך המכלול וניסח מילים בודדות, ופרוסט ניסה להבין מה עומד לנגד עיניו. הוא הניד בראשו ועיניו התרחבו בארובותיהן: "אני רואה, אני מצליח לראות".

באחד הפרוזודורים בפינה מצא הדום לשיבה ומעליו תלוי ברומטר קטן. רגע אחד התיישב פרוסט בגב זקוף, נשען על מקל ההליכה וסקר את החדר. הציור ניצב בדממה, נפרש לפניו שלם, מוחלט וחסר תנועה. אולי כמו הכתיבה עצמה, באותו האופן שבו הכתיבה נשארת חסרת קול גם כאשר היא נשמעת, ניצב הציור במלאותו ונשאר בלתי-נראה. הוא חשב: אני לא רואה, אני לא רואה כלום. אני יושב כאן לבד בפינה כמו עיוור, בתוך שתיקה גמורה, האמנות אדישה לגמרי לעיניים שיוצרות אותה, ובכל זאת אני חושק בה. הוא הסיט משם את מבטו: ילד יפה חלף על פניו, מתנדנד בין התמונות. הוא לבש חליפת מלח ושערו היה גזוז כהלכה. אחר כך הופיעה אישה בשמלה מקומרת והלכה בעקבות הילד. הוא זיהה שהיא אמו, זה היה מראה פשוט יותר.

הוא שב אל חברו והשניים הוסיפו ללכת. מן הצד שמע פרוסט את אנהותיו של וודואייה בכל פעם שפתח את פיו לדבר. כשעמדו מול "האישה הקוראת בחלון" אמר הפרופסור: "אצל ורמר דבר לא מעיד על הרגש, ובכל זאת הכול רועד. אתה זוכר בוודאי את הפתטיות של אמה בובארי כשהיא קוראת את המכתב של רודולף. עוד רגע היא נופלת מהחלון, תלויה בין שמים לארץ, ומלמטה – האדמה כמו מטפסת על קירות הבית. כל הלהג הזה של פלובר שנבלע בקול פחה נשי. ומה אתה רואה אצל ורמר? המכתב סתום, הקריאה מופנמת, לא שומעים כלום ולא יודעים כלום. זאת הדממה: האישה רוכנת לקרוא והפנים שלה משתקפים בשמשת החלון". פרוסט הנהן בראשו בהקשבה. ופתאום נבהל, כמעט שכח. הוא תחב את ידו אל הכיס ומישש כדי לוודא שהמעטפה עודנה ברשותו. "אנדרה ז'יד, NRF", כבש את החרדה בלבנו. זמן רב מדי חיכה למכתב הזה, אבל עכשיו לא רצה לדעת, לא רצה להסתכן בידיעה. הוא לעג לעצמו, כמו אמה בובארי היה רגשן מדי. ברגע שיפתח אותו הוא לא יעמוד על רגליו.

ואז קרה דבר אחר. הוא עצר מול "נוף העיר דְּלֶפְט". הפרופסור קרא את התמיהה בעיניו והזכיר את ייחודו של הציור בין יצירותיו של ורמר. זאת הייתה תצפית מן החוץ ולא סצנה פנימית. פרוסט התקרב אל התמונה קטנת הממדים, עד ששפמו ליטף את המסגרת. הציור היה מדויק אבל מרוחק מדי, טהור כמעט ומסוגר בתוך עצמו. דבר בו לא לכד את מבטו: גשר האבן, סירות העץ, גגות הרעפים האדומים, השתקפויות הצריחים על מי הנהר. אבל אז נשמע

רחש מאחור, מישוהו פתח את חלון המסְךָרון, הזוכית נדה על צירה, קרן אור ריצדה אל תוך אולם המוזיאון, ולפתע הסתנוורו עיניו.

רגע אחד ראה במטושטש ולא הבין אם האור מבליח מתוך הציור עצמו. הוא שמע את קולו של וודואֵיה ממשִיך בהסבריו. ומכיוון שענינו נעצמו מעט כדי להתגונן מהאור, לא ראה דבר מלבד כתם צהוב מסנוור, חסר מידה, הנפרש לנגד עיניו. כתם צהוב מסנוור, כמו דקירה עמוקה ושטוחה כאחד. והוא לא ידע אם הוא רואה נכונה, אם הוא הולך ומתעוור, אם הכתם נובע מאחד הגגות הבהירים בציור או מאחד הזיכרונות שעלו מתוכו. כמו בזמן הנסיעה לבורגונייה, כאשר מעבר לגבעה הופיעה פתאום הטירה העתיקה של סמור, רוכנת על אחד מפלגי ה'ארמנסון. הוא לא ישן בליל הנסיעה וחש בעייפות כמו במסך של ערפלי בוקר העוטפים את מגדל הכנסייה מרחוק. ובכת אחת, מבלי שהרגיש, ירדה המרכבה מן הגבעה, התקרבה אל קו המים וגילתה לפתע את הנחל הנוצץ כולו בשמש. הוא הוציא את ראשו מהחלון, חש את האוויר הקריר טופח על פניו, והסתנוור כולו מהאור המציף את המים, מן הזהרורים המשתקפים במים כמו דגיגים זהובים המקפצים כנגד הזרם בקו מתארך והולך, עד גשר האבנים הגדול שחצה את הנחל כמו סירה.

ועכשיו התעשת והרים את זרועותיו. בתנועה לא רצונית הוא כבש את פניו בידי, רצה לחסום את האור. ופתאום הסתחרר, הסתובב לאחור וכמעט נכשל ומעד. הכול התערפל סביבו. הוא הרגיש את כובד המכתב בפיס הפנימי של המקטורן, חש בכובד העתיד החבוי על גופו, מקופל במכתב החתום של ז'יד, קרוב ושמור ולא מפורש. הוא היה חלש מאוד והוסיף להתנדוד. וודואֵיה ביקש לאחוז בו, ופרוסט הצליח לומר "הכתם הצהוב! – על הקיר..." ואז פרצה נהמה מגרונו והוא נפל ארצה מלוא קומתו במרכז האולם.

מן הקבלה של המוזיאון הביאו בקבוקון של בושם, וכאשר הצמידו את ניחוח המשמש לנחיריו של פרוסט רוחו חזרה אליו. רגעים אחדים ישב שם מכונס בתוך עצמו. אחר כך הרים את עיניו, אנשים התגודדו מסביב ונדמה היה לו שהוא רואה מסכות רוקדות: מרסל! מרסל! אתה חולם! – ראה את פיות הפרצופים נפתחים ונסגרים, כאילו נפל ארבעים שנים לאחור. היצירה שלי! אני לא מתעורר. לבסוף הצליח להרים את זרועותיו ולהישען על מקלו. הוא הסב את מבטו אל החלון, האור המסנוור נעלם, רק בגרונו חש בתחושה מרה של פחד וכעס.

עמרי לבנת שני שירים ונציאניים

א.

מְכַל מְרַפְסוֹתֶיהָ וְצַפִּים סְכוּיָהּ הַפְּחוּתִים.
יוֹם וְשֶׁמֶשׁ בָּא בַּמְדַּרְכָּה וּבִקְתָּדְרָלָה בְּזֶהָב
וּבְכָאֵי וְנִצְיָה נִפְקָחוּ כְּנוֹפְרִים לְשֶׁמֶשׁ.
כָּל הַמְּלֹאכִים שָׁכְנוּ בּוֹנִצְיָה לְשׁוֹחַח,
יוֹם בְּיוֹם בָּאוּ הַמְּלֹאכִים בִּקְתָּדְרָלָה
עַד שֶׁעִיפוּ מִן הַשֶּׁמֶשׁ וְהִסְתַּלְקוּ בְּמֵאֲנָף
אֶל עֲרֵיהֶם מַעְלָה. לֵילָה בְּלֵילָה
נִטְשׁוּ צְלָלִים בִּקְתָּדְרָלָה.
אֱלֹהִים פִּתְרָה אֶת מְבוֹךְ הַמַּיִם בְּחֶשֶׁךְ,
לֵילִיּוֹת וְעוֹרְבִים זְקוּפִים
בְּמַעֲמָדָם עַל אֲשֶׁמּוֹרוֹת הַמַּיִם.
לֵילָה בְּלֵילָה סְכוּיָהּ הוֹלְכִים וּפּוֹחֲתִים.
בְּכָל פֶּנֶת רְחוֹב מְכָרָה זֹעָה,
כָּל סְלַעֲיָה שְׁחָרִים,
כָּל לֵילָה הוּא שֶׁפֶל הַמְּדוּרָגָה.

ב.

אֶת פְּגִי גּוֹגְנֵהֵי תְּמִיד סִבְבוּ הַכְּלָבִים
חֲמֻשִׁים וְשִׁבְעָה כְּלָבִים הָיוּ לְמִשְׁמָרָה.
מִקֵּס אֲרֻנְסֵט, רְנָה מְגָרִיט, פִּיט מוֹנְדְּרִיאַן –
יוֹם יוֹם נִתְּנוּ דַעְתָּם בְּגִבְרִית הַכְּלָבִים.
אֶף אֶחָד לֹא עָמַד לְזַכּוֹתָהּ כְּכֻלָּהּ.
הִיא יִשְׁנָה בְּחִיקָם וְהִתְרַחֲצָה עִמָּם
וְטַעְמָה אֶת סְלַעֲי הָעִיר הַשְּׁחָרִים
כְּמוֹתָם, תְּמִיד כְּמוֹתָם.
מִקֵּס אֲרֻנְסֵט, רְנָה מְגָרִיט, פִּיט מוֹנְדְּרִיאַן –
יוֹתֵר מֵהֶם, פְּגִי גּוֹגְנֵהֵי יִדְעָה
שֶׁמַּעַל כָּל מַעְלוֹת הַכְּלָבִים
יֵשׁ בְּכֻלָּבֵיהָ יִשְׂרָה.

העיר תטבע
והיא הרי תהיה בביתה אתם;
תחלה ישחו ויפרפרו מעל המים,
אחר כך יכנעו למים, יחנקו, יתפגרו,
יתנפחו, אולי יתפוצצו ממים.
הכלבים לא יתנו עליה דעה
תמימים יטבעו אתה,
יושיטו לה ידים ורגלים כמצופי מים.
פגי גוגנהיים התכוננה תמיד,
כלביה יעמדו אתה בנסיונה.
מסתלקת חפתה בשמיכה
את מי החנק –
מקס ארנסט, רנה מגריט, פייט מונדריאן.

יוהן וולפגנג פון גתה ובכן, חלום / שבעה שירים מגרמנית: שמעון זנדבנק

מות הזבוב

הוא יִנָּק בְּשִׁיקָה מְשֻׁקָה בּוֹגְדִנִי
הַלֹּךְ וַיִּנּוֹק מִמְצִיחָה ראשונה;
הוא מְרַגֵּשׁ בְּכִי טוֹב, וּפְרָקִים עֲנָגִים
שֶׁל רִגְלָיו כָּבֵר אַחַז בָּם שְׂתוּק, שׁוֹב אֵינָם
עֲשׂוּיִים לְהַבְרִישׁ אֶת כְּנָפָיו הַקְּטָנוֹת,
לְמַרְק אֶת הָרֵאשׁ הַזֶּעִיר וּלְנִקּוֹת, –
וּבְנַעַם וְרֵךְ חִיּוֹ נְמוּגִים.
כָּבֵר אֵינּוּ מְסַגֵּל לְעַמּוּד עַל רִגְלָיו,
וּמוֹסִיף וְלוֹגֵם – וּבַתּוֹךְ לְגוּמְיוֹ
מְעַרְפֵּל לוֹ הַמּוֹת אֶת אֶלֶף עֵינָיו.

המשכיות בתמורה

עֶשֶׂר בְּרֵאשִׁית – לוֹ אֶךְ שָׂרֵד
הִיא, לְשִׁעָה קִלְחָה! אֲבָל עֲכָשׁוּ
מְטֵר שֶׁל נִיצָנִים כָּבֵר מְמַטִּירָה
רוּחַ חֲמִימָה מְמַעֲרֵב.
מָה אֶתְעַנֵּג עַל הִירָק שָׁזָה
עֲתָה חֲסִיתִי בְּצִלוֹ הַטּוֹב?
הֵן עוֹד מְעַט תְּפִיץ אוֹתוֹ סוֹפָה
וַיִּתְחַבֵּט צָהָב בְּרוּחַ סֶתוּ.

רוֹצָה לְקַטֵּף אֶת הַפְּרוֹת לְמַעֲלָה?
מֵהָר, הוֹשֵׁט יָדַיִם, חוֹשׁ וְרוּץ!
הִלְלוּ אֶךְ הַתְּחִילוּ לְהַבְשִׁיל
וְאַחֲרָיִם כָּבֵר מִתְחִילִים לְצוּץ;

עם כל מתוך של גשם נוף הגיא
נראה שונה מאד משהיה,
ובמימי אותו נהר, אהה,
איש לא יטבל בפעם השניה.

והוא הדין בך: הרי כל מה
שהשתרע מוצק מולך – חומות
וארמונות, אתה רואה אותם
כל פעם בעינים אחרות.
היו כלא היו אותן שפתים
שפעם בגשיקה חיתה רוחן,
והרגלים שבעז של עז
לקפץ על ראש צוקים נסו כחן.

אותה היד אשר היתה נפרשת
בחפץ לב ורך לכל דכפין,
אותה תבנית, מלאכת המחשבת,
הפכה דבר אחר לחלוטין.
ומה שבמקומה של זו עכשו
קורא עצמו בשם שהוא שמך,
כגל נשבר לכאן, ושוב כגל
אל תשתיתו ישוב, אל תוך-תוכה.

תן ויתאחו ראשית וקץ,
תן ויהיו לאחדים!
ולו תדע אתה לחלף מהר
יותר מן הדברים האבודים!
ותן תודה שחסד בנות השיר
מבטיח את אשר אינו חולף:
את הצורה האצורה ברוח
ואת התכן האצור בלב.

שעת ערביים כבר ירדה לה...

שְׁעַת עֶרְבִים כְּבָר יֵרְדֶה לָּהּ,
הַקְּרוֹב הוֹפֵךְ רְחוֹק;
אֵךְ תַּחֲלָה נוֹסֵק אֶל מַעֲלָה
אוֹר כּוֹכֵב עֶרְבִית מְתוֹק.
נוֹף רוֹטֵט וּמְתַמַּחֵק לוֹ
וְעוֹלָיִם הָעֶרְפָּלִים;
הָאֶגֶם נָח, מִשְׁתַּקֵּף בּוֹ
עֵמֶק מַחֲשָׁכִים כְּפוֹלִים.

וְהִנֵּה בָּרַק הֵיֵרַח
לִי קוֹרֵץ מִמְחוּז מְזֵרַח,
שְׁעָרוֹת־עֲנָף טוֹבֶלֶת
עֶרְבָה בְּפֶלֶג זָה.
בְּמִשְׁחַק צְלָלִים נִנוּעַ
סִהַר־כְּשֶׁף מְהַבֵּהב,
וְצִנַּת שְׁלֹוֹה יוֹרְדַת
מִן הָעֵין אֶל הַלֵּב.

שם ענפים...

שָׁם עֲנָפִים כְּבִדֵי אֲשָׁכּוֹל –
הַבֵּיטִי, יוֹנְתִי,
רְאֵי כָּל פְּרִי וּפְרֵי יָרֵק
עָטוּף קִלְפָה קוֹצִית.

תְּלוּיִים מִכְּבָר, כְּאֶגְרוֹפִים,
לֹא־מוֹדְעִים, דוֹמָם;
מִתְעַרְסָלִים עַל גֵּב עֲנָף
הַמְתַּנַּדֵּד סִבְלָן.

אֲבָל בְּתוֹךְ הַפְּרִי מִבְּשִׁיל
גִּלְעִין חוּם וְתוֹפֵחַ,

חֹמֵד אֶת הָאוֹר, חֹמֵד
אֶת זֵיו אֹרֶה שֶׁל שְׁמֵשׁ.

פּוֹקֵעַת הַקְּלָפָה וְהוּא
צוֹנֵחַ מַחֲיָה;
וְכִכָּה צָרוּר שִׁירֵי שְׁלִי
נוֹשֵׁר אֶל תּוֹךְ חֵיקָךְ.

כשהפלגתי על הפרת...

סוּלִיקָה: כְּשֶׁהִפְלַגְתִּי עַל הַפֶּרֶת
הַחֲלִיקָה לִי פִתְאֵם
טִבְעַת הַזֶּהָב, זֹו
שֶׁנִּתְתָּ לִי, לְתֵהוּם.

וּבְכֵן, חֵלוּם. בֵּין עֲנָפִים
גַּח שָׁחַר אֲדִמוּמִי.
הוּ מְשׁוֹרֵר, נְבִיא, אָמַר:
מָה פֶּשֶׁר חֵלוּמִי?

חֵאתָם: אֲכֹן, אֲמַר בְּחִפְזֵ-לֵב.
סִפְרֵתִי לָךְ מִזְמָן
כִּיצַד הַדּוֹגָה מוֹנֵצָה
אֲרֵס לּוֹ אֶת הַיָּם.

וְכִךְ נִשְׁרָה לָהּ הַטִּבְעַת
מֵאֲצָבָעֶךָ לְתֵהוּם.
אֵיךְ אֶלֶף שִׁיר וְשִׁיר שְׁמִימִי
אֶתָּה מוֹלִיד, חֵלוּם!

אוֹתִי, אֲשֶׁר מֵהַנְּדוּסָטָן
דְּמִשְׁקָה הַתְּנֵה־לִּתִּי,
וּבְשִׁירַת מְחַדָּשֶׁת
יָם-סוּפָה הַטְּלִטְלִתִּי, –

אותי הרי את מארסת
לחרש, לנהר שלך,
עד לנשיקה האחרונה
רוחי מקדש כאן לך.

לירח המלא העולה

כבר אתה נוטש אותי?
זה עתה קרוב היית.
גוש עבים מעיב עליך
ואתה כלא היית.

אך אתה מרגיש כי מר לי
ובשוליה פס של אור:
היא אוהבת, הוא אומר לי,
גם אם מקומה רחוק.

מעלה, אפוא! קומה אורה
בנתיבה המצטלל!
גם אם הלם לב כואב בי,
מאשר מכל הליל.

שיר לילה של הנודד א'

את הבאה ממרומים
ומוחה כאב ודמע,
ששולחת נחומים
לכל נפש מדממת,

הה, עיפתי מנודי!
מה לי גיל, מה לי כאב?
שלות שלום, רדי
אלי ללב.

דורי מנור*

Radiographs of fate / רנטגן של גורל

מקור מול תרגום

תרגום לאנגלית: רונן סוניס

A Mother

To Nurit Peled-Elhanan,
In memory of Smadar

Smadari, there are hours that are hers.
Like getting up at six o'clock, for instance,
No taste under the tongue, nor any prayers,
These hours are mere silence, forced and
distant.
To come into the kitchen and to bother
A stove, an egg, a cup of coffee, two.
To know that there's no cure, that there's no
other
Way but to check how green the garden
grew,
Because the other day the mums have died,
And this is more than anyone can bare.
To sow without a joy, to reap dry-eyed – – –
Smadari, all these times belong to her.

אם

לנורית פלד-אלחנן,
לזכר סמדר

סְמַדְרִי, יֵשׁ שָׁעוֹת שֶׁהֵן שְׁלָהּ.
לְקוֹם בְּשֵׁשׁ בְּבֹקֶר, לְמִשָּׁל,
בְּלִי טַעַם בְּלִשׁוֹן וּבְלִי תַפְלָה,
שָׁעוֹת שֶׁהֵן רַק שְׁקֵט מְחֻשָּׁל.
לְגִשֵּׁת לְמִטְבַּח וּלְהִטְרִיחַ
כִּירִים וּבִיצָה וְכוּס קָפֶה,
לְדַעַת שְׂאִין דָּרֹךְ לְהַבְרִיא, אָךְ
לְבַדֵּק אִם הַפְּרִיחָה עָלְתָה יָפֶה,
כִּי רַק אֶתְמוּל נִבְלָה הַכְרִיזוֹנִטְמָה,
וְאִי אֶפְשֵׁר לְסַבֵּל שֶׁהִיא נִבְלָה.
לְזַרֵּעַ בְּלִי שְׂמֻחָה, לְקַצֵּר בְּלִי
דָּמַע – – –
סְמַדְרִי, יֵשׁ שָׁעוֹת שֶׁהֵן שְׁלָהּ.

* שירי דורי מנור לקוחים מספרו "אמצע הבשר" שראה אור בהוצ' מוסד ביאליק והקיבוץ המאוחד. תרגומיו של רונן סוניס רואים כאן אור לראשונה.

"Because he thought he was so beautiful",
 The woman told her boy at the museum,
 Admiring there a youth beside a pool
 Who dived into a rustle – but to see him
 Was for the boy a tumult. Soul and Solid
 United as reeds whirled and windpipes
     gaspd,
 And all the while his mother watched him,
     stolid.
 Forgetting her, he then reached out and
     grasped
 The center of his flesh, that now felt firmer
 Then ever, while his blood began to pull,
 Closing a wound with its relentless
     murmur –
 Because he thought he was so beautiful.

"מרב שהוא חשב שהוא יפה",
 המתיקה במוזאון האשה
 לבנה, כשראתה אותו צופה
 בעלם הנופל לתוך אושה –
 אך הוא כבר התנהל אל מערבלת
 הגמא. קני הסוף והנשימה
 היו בו לאחד, ובלי לשאל את
 אמו המתבוננת בו טמומה,
 הושיט את כף-ידו ללפת את אמצע
 בשרו שעד היום היה רפה,
 וחש כיצד הדם סוכר בו פצע,
 מרב שהוא חשב שהוא יפה.

Cypresses

ברושים

I saw a train of bowing cypress trees
Aghast in the Mistral that blows of late.
I saw their nodding heads whose
    symmetries
Are radiographs and flowcharts of our fate.
Each cypress tree stood guard by the austere
Sarcophagi (in Greek: "the eaters of
The flesh", a live report), each drove its
    spear
Deep into time. Oh, I was making love.
No other words will do, for words can hardly
Describe elation. Senses breaking free
Cleared new escape routes through my
    living body – – –
I felt the soul of every cypress tree.

רְאִיתִי אֶת שִׁירַת הַבְּרוּשִׁים
כּוֹרַעַת תַּחַת רוּחַ הַמִּסְטָרֶל.
רְאִיתִי אֶת רֵאשָׁם, שֶׁהוּא תְּרִשִׁים
זְרִימָה וְלוּחַ רְנַטְגָן שֶׁל גּוֹרֵל.
וּבֵין הַסְּרָקוֹפָגִים (בִּיּוֹנִית:
"אוֹכְלֵי שֶׁל הַבָּשָׂר", דּוּוּחַ פְּלֶסְטִי).
רְאִיתִי אֵיךְ רֵאשָׁם נוֹעֵץ חֲנִית
בְּזִמְנֹ. אֶפְשֶׁר לֹמַר שֶׁהִתְעַלְסָתִי.
כִּי אֵין לִי שֵׁם אַחֵר לְהִתְעַלּוֹת
הַנֶּפֶשׁ שֶׁיִּדְעֵתִי שָׁם. חוּשִׁים
פָּרְצוּ בְּגוֹף הַחַי דְּרָכֵי מְלוּט – – –
וַחֲשֵׁתִי אֶת נַפְשָׁם שֶׁל הַבְּרוּשִׁים.

Mortar

מכתש

High up in the sky, where the air nearly
freezes,
A crucified Christian moon brightly stages
Its omens, while nailed to the scar of the
breezes,

The whip of the eyes or the haft of the ages.

To think I'm still standing there, watching it,
gawking,

To think that the earth carries me in its
vessel

Without any envy, without ever talking
To me, while I'm pounding its flesh with my
pestle

Of feet, and regarding the moon as a sort of
A brother, as something or someone
fraternal –

That cold one my parents, the heavens,
aborted,

And it alone is eternal.

תלוי ועומד באויר הפתוח,
ירח נוצרי מעמיד סימנים.
ירח צלוב על צלקת הרוח,
על שוט העינים, על קת השנים.

לחשב שאני עוד עומד ובוהה בו,
לחשב שהארץ נושאת אותי בלי
לפצות את שפתייה וברי לקנא בו,
באיש הכותש את בשרה בעלי

רגליו ומביט בירח כאלו
יש משהו אח בירח, אחי
הקר שהורי השמים הפילו,
והוא לבדו נצחי.

Body Parts

בשרים

*And the Jews sold the rose of
circumcision to Pan of the river.*

F. G. Lorca, from Poet in New York

"וְהַיְהוּדִים מָכְרוּ לְפָאן שֶׁל הַנְּהַר /
אֶת וְרֵד הַמִּילָה"
פ. ג. לורקה, מתוך "משורר בניו יורק"

- Knock knock knock. טוק טוק טוק.
- Who's at the door? מי זה בא?
- It's a man from Nevermore. איש מן העולם הבא.
- What's the fate of my remains? מה יקרה לכלי הדם?
- Bought and sold. I name no names. אל תקדים את המקדים.

- Knock knock. טוק טוק טוק.
- Who and how? שוב אתה?
- It's still me, at least for now. לפחות לעת עתה.
- What becomes of my bone marrow? מה יקרה לעצמות?
- Here today and gone tomorrow. יש קונה. עזב שמות.

- Knock knock knock. טוק טוק טוק.
- Who's there? Who is it? מה עכשו?
- Just a phantom on a visit. רוח. תעתוע שוא.
- And my balls? How will they fare? מה יקרה לאשכים?
- Everything turns brown down there. בעפר הכל משחים.

- Knock knock. טוק טוק טוק.
- Please go! ...אל תבוא!
- Let's maintain the status quo. בוא נשמר על סטטוס קוו.
- And the pupil of my eye? מה יקרה לאישונים?
- It will darken by and by. הם ישחימו ראשונים.

- Knock knock knock. טוק טוק טוק.
- Who's the knocker? מי נוקש?
- An admiring stalker. מחזר עקש.

The Native Tongue of Love

שפת האהבה

At midnight, as the midnight calms
The lonely spaces in your palms,
Your eye's almighty, dazzling hue
At last is truly, truly blue.

At midnight, as the midnight starts
To speed the beat of nightly hearts,
With neither word nor brush, I, too,
Submerge myself inside this blue.

Blue like the woods of fall or spring
Blue like blue notes, like writing ink,
Like pounding veins, like bluebirds fly,
The colour of your midnight eye.

Blue like a wave, like the last stage
Of a recovering hemorrhage.
A blue unsung, the native tongue
Of love.

At midnight, any midnight, I
Crawl on, and merely crawling try
To find in lands I never knew
The eye that's truly, truly blue.

At midnight, as your midnight sparks
Fly on and, flying, leave their marks,
A sly old tremble sprouts anew
Between my heart and spleen. It's blue.

Blue like the woods of fall or spring
Blue like blue notes, like writing ink,
Like pounding veins, like bluebirds fly,
The colour of your midnight eye.

Blue like a wave, like the last stage
Of a recovering hemorrhage.
A blue unsung, the native tongue
Of love.

ובחצות, ובחצות
כפות ידך מתרצות,
ומבטך הפל-יכול
חוזר סוף-סוף להיות כחל.

ובחצות, ובחצות
דפיקות הלילה מואצות,
ובלי מלה וברי מכחול
אני שוקע בכחל.

כחל כמו יערות בסתו,
כחל כמו דיו, כחל כמו תו,
כחל כמו וריד וכמו נוצות,
וכמו עיניך בחצות.

כחל כמו גל עמק בים,
כחל כמו סוף של שטף דם,
כחל מפשט, כחל כמו שפת
האהבה.

ובחצות, ובחצות
על פני ערים וארצות
אזחל כל עוד אפשר לזחל,
עד שאגיע לכחל.

ובחצות, ובחצות
אתה מטביע ניצוצות,
ובין הלב לבין הטחול
נובט הרעד הכחל.

כחל כמו יערות בסתו,
כחל כמו דיו, כחל כמו תו,
כחל כמו וריד וכמו נוצות,
וכמו עיניך בחצות.

כחל כמו גל עמק בים,
כחל כמו סוף של שטף דם,
כחל מפשט, כחל כמו שפת
האהבה.

ננו שבתאי קייטנת המשוררים

.1

לא היָה בִּיף
בְּקִיטְנַת הַמְּשׁוֹרְרִים
כִּי לֹא הִיְתָה בְּרָכָה
וְלֹא חֶלְקוֹ לֹא שׁוֹקוֹ
לֹא לְחֻמְנִיָּה
כָּל הַיְלָדִים הָיוּ זְקֵנִים
וְגַם הַצְּעִירִים
כָּלָם קָרְאוּ שִׁירִים
רָבָם הָיוּ אוֹ טְבֻעוֹנִים
אוֹ צְמַחוֹנִים
רְצִיתִי לְבַלֵּעַ עֵגֶל
הַעֲדַפְתִּי לְחֹזֵר הַבַּיִתָּה בְּרִגְלָה
אֲבָל לֹא בָּאוּ לְקַחַת אוֹתִי
הַהוֹרִים הַמְּעַצְבָּנִים
עֲדִיף לִי שֶׁתְּבַלֵּעַ אוֹתִי תִנְשַׁמַּת
שָׁנָה הַבָּאָה אֲנִי לֹא נִרְשַׁמַּת

.2

קִיטְנַת הַמְּשׁוֹרְרִים
לֹא מְעַנִּינָת אוֹתִי
מְשׁוֹרֵר הוּא בְּנֵאדָם עֲצוּב שְׁלֹא הַצְּלִיחַ לַעֲשׂוֹת עֲמִידַת יָדַיִם
כְּכֹר אֲמַרְתִּי אֵת זֶה
רוֹנֵן סוֹנִיס הַזֶּהִיר אוֹתִי שְׁלֹא אֲרַד מֵהַרְמָה שֶׁל "יְלֻדַת הַבְּרִזָּל"
אֵת מִי מְעַנִּינָת יְלֻדַת הַבְּרִזָּל?
אֵת יְלֻדַת הַבְּרִזָּל
וְכִנְרָאָה גַם אֵת רוֹנֵן סוֹנִיס

ואני הייתי אמורה בכלל להיות רקדנית
 כי הייתי טובה בזה
 כן, כן, בלט קלאסי
 פלייה רלבה פירוואט וגראנד ז'טה
 במקום זה לילל שאני לא עושה כבר
 פה דה שיה
 לקפץ לפה דה שיה
 במקום מהחלון
 כשהחטולה-שחרה שלי
 צופה ברחמים
 גם הרקדן-חבר שלי לשעבר
 סבר שנה פתטי
 הנה הצטוט –
 מה, את במחזה של צ'כוב?
 כן, אני כלי זה מחזה של צ'כוב:
 החמצות, כמיהות
 פלוס כעסים
 על מי?
 על ההורים
 בנלי?
 טוב
 אגיד את זה בכל זאת –
 רק בגלל שההורים הבלתי מתגרשים שלי
 ביום בהיר אחד – –
 אז אף אחד לא שם עלי
 שמו אותי במקום שני בבאר
 וכשהראשונה נשרה
 אז התבלבלתי
 ו – לא התקבלתי
 אבא שלי כתב את "גרושין"
 ואז הלך
 הלך עלי –
 אני משוררת

*

אֲבָל מֶה שֶׁבִּאֲמַת אֲנִי אוֹמֶרֶת זֶה שֶׁ-
רוֹנֵן סוֹנִיס אוֹלֵי מַעֲנִין אוֹתִי כְּאֶדָם
אוֹלֵי – כִּי לֹא בְּדַקְתִּי
רוֹנֵן סוֹנִיס אָמַר שֶׁזֶה חֶלֶק מֵהַפְּרִסוֹנָה שְׁלִי כְּמִשׁוֹרֶרֶת –
לְהִיּוֹת וְלֹא לְרִצּוֹת
אֲבָל הֵיּוֹת שֶׁאֲנִי זוֹכֶרֶת שֶׁפְּרִסוֹנָה זֶה סֵרֵט יָפֵה שֶׁל בְּרַגְמָן
אִז אֲנִי חוֹשֶׁבֶת שֶׁהוּא חִי בְּסֵרֵט
בְּחַיִּי, יֵשׁ לוֹ שְׂרִיטָה
שֶׁטְחִי?
נִפְלֵא

אֲנִי אוֹהֶבֶת שֶׁטְחִיּוֹת
אֲנִי שׁוֹנֵאת מְרַכְבוֹת
בְּדִיוֹק כְּמוֹ הַמְּשַׁגְּעַת מִשְׂאִיו, אִירְמָה לְמִבְּר
אֲנִי אוֹהֶבֶת יָפֵי
וְכַעוֹר – אֲנִי מִתְעַבֶּת
וְאִם מִיִּשְׁהוּ תוֹהֶה מִי זֹאת הָאִירְמָה הַזֹּאת
אִז תַּעֲשׂוּ עֲלֶיהָ גּוּגֵל
אֵין שׁוֹם בְּעֵיהָ

*

אֲנִי יְכוּלָה לְכַתֵּב שִׁיר עַל הַחֲתִיכַת-זְכוּכִית שֶׁנִּתְקַעָה לִי בְּרֶגֶל
אֲנִי יְכוּלָה לְכַתֵּב עוֹד מֵאָה שִׁירִים עַל אֵיזָה גְּבָרִים
אוֹ עַל אִירְמָה לְמִבְּר אוֹ עַל מִשְׁהוּ אַחֵר
אֲבָל אֵין לִי אִמְבִּיצָיָה
הַשְּׁעוֹן הַבִּיּוֹלוֹגִי שְׁלִי מִתְקַתֵּק

*

לְאִבָּא שְׁלִי יֵשׁ טְקֻטִּיקָה –
כְּשִׂמְאֲשִׁימִים אוֹתוֹ בְּמִשְׁהוּ הוּא מִיַּד מוֹדָה
לְקַח לִי שְׁנַיִם לְעֵלוֹת עַל זֶה
הוּא אוֹמֵר: "אֲנִי אֶגְוֹאִיסֵט!"
וּמְחַיֵּךְ חַיִּיךְ מִקְסִים
בְּגִלְלֵ שֶׁאֲנִי מֵאֲמִינָה בְּגִנְטִיקָה
אֲבָל לֹא בְּטוֹחָה בְּקִשׁוֹר לְהַשְׁאֲרוֹת הַנְּשִׁמָּה

וְחוּץ מִזֶּה, אֲנִי נִקְבָּה
אֲזוֹ אֲנִי מְחַיֶּכֶת גַּם וּמְקַנֶּה
שְׂסִילְחוֹ לִי הַדּוֹרוֹת, כָּל הַבָּאִים
וּשְׁעוֹנֵי הַחֲבֵרוֹת שְׁלִי – נָשִׁים
אֶפְלוּ הַגְּבָרִים
וּשְׂאֵר הָאִיבָרִים הַשְּׁעִירִים
וְכַמוֹכֵן, כָּל הַסְּפָרִים שֶׁעַל הַמַּדְפָּים
וְכָל הַמַּדְפָּדָפִים –
סְלִיחָה סְלִיחָה
סְלִיחָה
מָה הַשְּׁעָה?
אֲנִי לֹא רוֹאָה
כִּי הַשְּׁעוֹן שְׁלִי, אִישִׁית – מְתוֹק!
מְתוֹק, וְזֶה הַכֹּל
מְתוֹק
כַּמְעַט כַּמּוֹנִי.

אשליית התהילה הספרותית

כמה הרהורים

מתישהו במערכה השנייה כבר לא היה יכול יותר. ההפרעות הבלתי פוסקות, פרצי הצחוק שלא במקומם, לעג הקהל – כמה אפשר לשמוע את זה? צ'כוב ברח מן האולם, מתרוצץ ברחובות סנקט פטרבורג, ממלמל לעצמו – זהו, נגמר. הצגת הבכורה של "השחף", פיאסקו. לעולם, לעולם לא לכתוב יותר מחזות... אנחנו נזכרים בצ'כוב הזה, של שנת 1896, ונרגעים. אז מה, גם הפעם לא הלך לנו? יצירת המופת נשארה בינתיים במגירה? חכו, חכו כמה דורות, ונהיה מופרים כגאוני דורנו – נמריא כמו השחף...

אני היסטוריון, ומשום כך אני ניגש למלאכת ניפוץ האשליות. אני רוצה להקדיש את המאמר הזה למוכי האשליה, לחולמים בהקיץ, לצ'כובים בעיני עצמם. לעצמי בגיל שש-עשרה – אבל בעצם לכל אחד, ודאי לכל אחד ואחד מקוראי "הו!" וכמובן גם לכותביו. כולנו נתונים, מי יותר ומי פחות, לחלום על אודות ההתגלות הספרותית, על הרגע שבו היצירה מתגלה בערפה האמתי, ומגיעה, בקפיצת הדרך, אל המקום הראוי לה. אקדיש כמה אלפי מילים עכשיו להבהרה פשוטה: אין קיצורי דרך. דרך ההבהרה הזאת אנסה לבאר קצת היסטוריה, קצת סוציולוגיה. כי הכרח הוא לשוב ולזכור שאין קיצורי דרך, וזאת מטעם חשוב: משום שהיצירה הספרותית, מלכתחילה, תלויה לא רק ביוצר שלה, אלא בכלל הקוראים. הקהל – כיוצר.

ובכן, להיסטוריה של הספרות. הרשו לי להישאר עוד רגע בשנת 1896. לא, לא ברחובות הקפואים של סנקט פטרבורג הלילית. אני משאיר שם את צ'כוב וממריא דרומה, עד שאני מוצא את עצמי לא הרחק מן הנילוס, בקרבת הכפר המצרי אל-בחנסה, מאה ושישים קילומטרים דרומית לקהיר. תחת שמש יוקדת, שני צעירים הדורים – ברנרד גרנפל וארתור הנט שמש – יושבים ומכרסמים את הביסקוויטים שהביאו אתם מאנגליה. מפעם לפעם ניגשים אליהם פועלים מצריים ובידיהם קרעים זעירים, פתיתים דקים של מעין-נייר: קרעים ההולכים ומצטברים, הולכים וממלאים את קופסות הביסקוויטים הריקות. גרנפל והנט פגעו בעורק זהב של ממש. אלפיים שנה קודם לכן הייתה תעלה שעברה לא הרחק מאל-בחנסה. התעלה יבשה עם השנים והמקום הפך למדבר גמור. פעם הייתה זו עיר רחבת ידיים ושמה אוקסירינכוס, "עירו של הדג פחוס האף", על שם האל המצרי אשר לו סגדו יושבי המקום הראשונים. מסביב לעיר הייתה תלולית מדבר ששימשה להשלכת האשפה. זו נערמה משך מאות שנים, בסמוך לעיר ששקקה אי-אז ליד התעלה. המדבר שמר את הערמות במשך אלפיים שנה, ובהן גם מגילות שנתבלו. מתוך ערמות הזבל הללו יצרו גרנפל והנט, כמעט יש מאין, ענף מדעי חדש: הפפירולוגיה. קופסות הביסקוויטים שמורות כיום, יותר ממאה שנים אחר כך, במחסני הספרייה של אוניברסיטת אוקספורד, ועד היום אנחנו שבים והופכים בהן ומוצאים תעודות שטרם יצאו לאור. כמה התלהבות נייערה אז, בשנת 1896! פתאום התברר שבאדמה המדברית של מצרים חבויים אלפים רבים של שרידי פפירוסים, ובהם ספרות יוון

העתיקה. מי יודע – שאלו גרנפל והנט – אילו ספרים חדשים, אילו סופרים חדשים נגלה! הם הבינו שחקר העולם העתיק כולו עומד להתהפך. שנה אחר שנה הם שבו וחפרו, שבו ואספו, מצפים לתגליות...

ואכן, מדי פעם אכן נחשף בפירוס, והנשימה נעתקה. בשנת 1914, למשל, המילים הללו, בנות יותר מאלפיים וחמש מאות שנים – מילותיה של ספפו – נשלפו מקופסת הביסקוויטים בספרייה של אוקספורד:

יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁגָדוּד פְּרָשִׁים, יֵשׁ שְׂרָגְלִים,
וְיֵשׁ שְׂצִי סְפִינוֹת, הוּא מָה שֶׁהִכִּי יָפָה
עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה הַשְּׁחָרָה, וְאֲנִי אוֹמֶרֶת –
שְׁזָה מָה שְׂאָדָם אוֹהֵב*.

אכן, בשביל זה היה כדאי לטרוח כל הדרך ולהתענות שנה אחר שנה בשמש היוקדת על הנילוס. אלא שרגעי ספפו שכאלה הם נדירים שבנדירים. הפפירוסים שנמצאו היו ברובם המכריע כתיב יד של אותם הספרים שהכרנו כבר. נסעת כל הדרך מאוקספורד למצרים, ומה מצאת שם? אותו אפלטון, אותו הומרוס. קיווינו למצוא דברים חדשים במדבר המצרי, משום שקיווינו שיתברר שהקדמונים עצמם אהבו והכירו סופרים אחרים מאלה שהועתקו בסופו של דבר בימי הביניים על יריעות קלף. והנה מתברר שלא כך היה: נזירים בקונסטנטינופוליס, בימי הביניים הביזנטיים, בחרו להעתיק ממש אותם הספרים שהועתקו אלף שנים קודם לכן, במצרים העתיקה, על גבי פפירוסים. מה שהיה הוא שנשאר. ומספרם של יוצאי הדופן מועט יחסית. הקדמונים אהבו במיוחד את הקומדיות של מננדרוס, קצת פחות את אלה של אריסטופנס. בימי הביניים בחרו להעתיק דווקא את האחרון ואילו בפפירוסים אהנו מוצאים בעיקר את הראשון. פה ושם אנו מוצאים משוררים שרק מקצת משיריהם הועתקו בימי הביניים, ואז ניתן לעתים למצוא על גבי פפירוס שירים נוספים פרי יצירתם. כך או כך: כמעט אין הפתעות. הרבה מאוד היה ידוע לנו על מננדרוס או על ספפו. ידענו היטב שהם היו המפורסמים שבמפורסמים. יוצרים אלמונים לא התגלו לנו.

אני עוצר ועומד מיד על משמעותה של הדוגמה ההיסטורית הזאת. מדוע עצרו גרנפל והנט את נשימתם (ואתם המחקר הספרותי-היסטורי כולו) כאשר התגלו התעודות מאוקסירינכוס? משום האמונה התמימה, האשליה, כי הטעם הספרותי מועד לשינויים מעצם טבעו. ואם כן, כך סברו, ודאי היו סופרים רבים וטובים שהיו אהובים ומופרכים בדורם, אך נעלמו מאז מחמת שינויי הטעם הספרותי. אך האמת ניתנת להיאמר: הטעם הספרותי משתנה מעט מאוד. סופוקלס, אייסכילוס ואוריפידס היו המחזאים הנחשבים ביותר באתונה עוד בחייהם; הם נשארו החשובים ביותר והזכורים ביותר, ללא כל שינוי, משך אלפיים וחמש מאות שנים. אחרי מותו של סוקרטס, רבים רבים כתבו את שיחותיו של האתונאי המשונה הזה בצורת דיאלוגים. כמעט מיד התבלט ביניהם כותב דיאלוגים אחד – אפלטון – שנשאר, כמוכן, אז כעתה, המפורסם שבין כל כותבי הדיאלוגים הסוקרטיים. מי שהיה, הוא שנשאר.

* מיוונית עתיקה: אהרן שבתאי.

עובדה אחת היא שלא מצאנו משוררים חשובים שלא ידענו על קיומם. עובדה שנייה ומפתיעה אף מזו היא שלא מצאנו משוררים בלתי-חשובים. העדרם של האלמונים מן הממצא הפפירולוגי הוא אכן עניין מתמיה. כלב בשעת לילה שאינו נובח. ראוי לתהות על השקט הזה. אני מסביר: כאמור, כולנו נתונים כיום לשיכרון אשליית ההתגלות הספרותית, וממילא כולנו ממלאים, מי יותר ומי פחות, דפים וקובצי מחשב בלילות של שיכרון. בבוקר רובנו מבינים: טעינו. כתב היד אינו מוצלח כל כך. רובנו מתייאשים במהירות. קצתנו ממשיכים: עוד דפים מתמלאים, מסמכים חדשים נפתחים, סיגריה ניצתת בסיגריה במרוצת לילות ארוכים של יצירה. אין ספק: משהו מצטבר מכל זה. לכל הפחות אנחנו יוצרים כאן, בעבור הארכיאולוגים של העתיד, עדויות לאשליית ההתגלות הספרותית.

אך מה מקומה של האשליה הזאת בעולם העתיק? האם המדבר שליך הנילוס לא קבר גם תקוות מנופצות של סופרים-בעיני-עצמם? ואם קבר – איפה המגירות? אלא שמתברר כי אין כלל מגירות. כללים כאלה ניתן להבין בזכות היוצאים מן הכלל, ולכן כדאי להתבונן במקרה אחד, מזור במקצת, שהוא הקרוב ביותר למשורר "אלמוני" מן העת העתיקה. והוא אכן אלמוני, אבל לא לגמרי משורר.

אנחנו נמצאים כעת בכפר קום אישקאו שבדרום עמק הנילוס המצרי, כמה מאות קילומטרים דרומה מאל-בנחסה, לא הרחק מגבול סודן. בשנת 1905 נחשף כאן כד ובו תעודותיה של משפחה אחת שחייתה שם במאה השישית לספירה – קצת יותר מאלף שנים קודם לכן. אז נקרא הכפר "אפרודיטו" ושם, באותה עיירה קטנה המוקדשת לאלת האהבה, אנו מוצאים את המשורר האלמוני, האבוד, היחיד בכל העת העתיקה. נעצור אפוא לרגע ונערוך היכרות עם **דיוסקורוס מאפרודיטו**. כל ידיעותינו על דיוסקורוס זה מתמצות באותו כד מסמכים אחד ויחיד (שבינתיים נפוצה תכולתו – מאות רבות של קרעי פפירוס – בין מוזיאונים וספריות ברחבי העולם). כרגיל במסמכים כאלה אנחנו מוצאים את רישום האדמות שהיו בבעלותה של המשפחה – כנראה העשירה ביותר בכפר – וקוראים על התפקידים שבהם נשא דיוסקורוס – שהיה, כמתברר, משהו כעין ראש העיירה. וחוף מזה: כחמישים שירים בכתב ידו של דיוסקורוס עצמו. וזוהי למעשה הדוגמה היחידה של שירים בכתב יד פרטי מן העת העתיקה. לא שהשירים הללו רְוּו נחת מן הביקורת של המאה העשרים! הם מזוכרים כיום בעיקר בלעג, כמופת ושנינה למשקל גרוע ולבחירת מילים חסרת שחר. אבל – וזה העיקר – לא נראה לי שלדיוסקורוס היה אכפת אילו נתקל בביקורת המאוחרת הזאת. וזו העובדה החשובה באמת: האיש שהוא הקרוב ביותר להיות משורר-אלמוני-שהתגלה-על-גבי-פפירוס, לא היה משורר כלל. מה שמצאנו כאן בשום אופן אינו יכול להיחשב למגירה של משורר שלא נתן פומבי לשריו. אם כן, מה הם חמישים השירים הללו? נסתכל: לדוגמה, שיר לכבוד ויקטור אחד שהתמנה למושל הנפה (משהו כגון: "שמחי ועלצי הנפה, ויקטור החכם קָרָב ובא..."). השירים הללו נמצאו כזכור בערמת מסמכים, והשירים עצמם הם בעצם מעין מסמכים ממקום העבודה, משהו שדומה קצת לחרוז העממי שהוזכר במאמר קודם*. דיוסקורוס, מתברר, היה נושא הברכות, לבלר שתפקידו לחרוז משהו לאירועים מקומיים של הנהלת הנפה. חרוז ושמר למזכרת, למקרה שוויקטור ייזכר וירצה להתרשם מחדש. ברור כשמש, על כל פנים, שאין לפנינו משורר המתייסר בחלומות על

* רויאל נץ ומאיה ערד, "נשף המסכות, מסה על החרוז הישראלי העממי", "הו!", 4, ספטמבר 2006.

תהילה. דיוסקורוס לא חשב על עצמו כעל משורר. הוא חשב על עצמו כעל ראש עיר. אמנם, עיר קטנה מאוד, כזו שראש העיר שלה צריך להתאמץ במיוחד כדי לשאת חן בעיני מושל הנפה. ובכן, הנה העובדה החשובה: מאז ברנרד גרנפל וירתור הנט נמצאו באדמת מצרים כשבעת אלפי פפירוסים ספרותיים. אבל לא נמצא ביניהם ולו קרע פפירוס אחד הנראה כאילו נכתב בידי משורר אלמוני, משורר החולם להתגלות. מישהו או מישהי האומרים בלבם: במה אני נופל מספפו? אנסה ואכתוב גם אני... כתיבה, העתקת ספרים, איסוף ספרים – אלה היו בשפע במצרים ובעולם העתיק כולו. מה שלא היה שם, הוא אשליית ההתגלות הספרותית.

מתוך כלל העדויות אנו לומדים כי האשליה הזאת היא מחלה חדשה למדי. אכן, עד לדורות האחרונים אין למצוא ולו רמז להרהור הלב הזה – הנפוץ כל כך כיום – של האדם האומר לעצמו: עוד מאמץ קטן ואשלים את הכתיבה, אוציא את הספר לאור – ואז מצפה לי התהילה... לפני מאות שנים, איש כנראה לא חלם כך. והטעם לכך, בעצם, ברור. לפני מאות שנים (טרם המצאת הדפוס, או בימים שבהם הספר המודפס עדיין לא הפך לחפץ נסחר השווה לכל נפש), לא היה בנמצא שוק ספרותי. אני מסביר: השוק הספרותי, כמו כל שוק אחר, יוצר אשליה של מפגש אנונימי, בלתי-אמצעי. הכותבים והקוראים אינם מכירים אלה את אלה היכרות אישית, והם "נפגשים" בחנויות הספרים כדי לעמוד למכירה ולקנייה, כל הכותבים לצד כל הקוראים. ומכאן בדיוק האשליה: אם רק תצליח אתה עצמך לעמוד שם בשוק, הרי אין זה משנה מאין באת, כמה אלמוני אתה, כמה מעט כתבת – הספר יעמוד מעתה ואילך בפני עצמו וימכר בשוק לצד כל האחרים. ואם כן, מה יקרה בהמשך? האיכות, בסופו של דבר, היא שתכריע. התהילה אפשרית. זוהי, על קצה המזלג, אשליית ההתגלות הספרותית של עידן השוק הקפיטליסטי, מעת שהפך הספר למוצר מסחרי. (אבל זוהי – אני מדגיש – אשליה בלבד. ואשוב אל האשליה הזאת בהמשך.) אך לאורך כל ההיסטוריה, עד שנעשה הספר למוצר של השוק הקפיטליסטי, היה המצב שונה בתכלית. למן ראשית ספרות המערב ועד לעת החדשה המוקדמת היה ברור לכול כי יוצרים חייבים קודם כול לזכות במעמד מכובד חברתי שיאפשר לקולם להישמע. ספפו הייתה בת לאחת המשפחות הנכבדות ביותר בלסבוס, וממילא הקשיבו לשיריה כאשר קמה לזמר. וינצ'נזו גלילאי היה מוזיקאי ששירת את נסיכי פירנצה, ואף זכה להערכה מיוחדת על כתביו המוזיקליים ועל ניסיונם המקורי לשוב ולחדש את מסורת הזמרה היוונית. בנו, גלילאו, היה מבריק אף יותר: הוא הפך לפילוסוף-המשרת של חצר הנסיכות, ובזכות מעמדו זה זכו כתביו להיקרא בכל רחבי אירופה. במאה השבע-עשרה, כדי שיאיניו לך היית צריך להיות חלק מחצרו של נסיך. וכך, במשך יותר מאלפיים שנה, מספפו ועד גלילאו, לא התהילה היא שהקנתה מעמד. ההפך הוא הנכון: המעמד היה הכרחי כדי לקנות תהילה. אם אין אתה אלא ראש עיירה קטנה בדרום עמק הנילוס, אינך יכול אפילו לחלום על תהילה. אתה לא יכול להיות משורר, במובן המלא של המילה, יותר מכפי שאתה יכול להיות קיסר.

אבל, תאמרו, אנחנו רחוקים כבר מאפרודיטו של דיוסקורוס, מפירנצה של גלילאו. היום היצירה הספרותית עומדת למבחן אחד בלבד – מבחן האיכות. וגם אם הצגת הבכורה שלך היא כישלון מביך – בסופו של דבר, האיכות היא הקובעת ויצירה כמו "השחף", סופה להמריא. וזו, אני טוען, אשליה. "השחף" הוא אחת מיצירות המופת הגדולות של תרבות המערב, אבל לבדו הוא לא היה ממריא. צ'כוב לא היה איזה יוצר אלמוני שמחזהו גאוני בתרמילו. הוא היה דמות ציבורית מוכרת ומוערכת, עיתונאי, פיליטוניסט, סופר. אלמלא כן, הוא לא היה

מגיע אפילו להצגת הבכורה האומללה ההיא בשנת 1896. אבל יותר מזה: "השחף" לא יכול היה להיות ליצירת המופת המופת לנו בזכות צ'כוב לבדו. בסופו של דבר, הקהל בסנקט פטרבורג לא היה מטומטם: ההפקה הראשונה ההיא באמת נכשלה בניסיונה לפרש את השילוב הצ'כובי המזוה, המיוחד, של רצינות והומור. ומכאן צחוק קהל וקיתונות הלעג. היה צריך לדעת, בדיוק מושלם, היכן לעצור, היכן להעלות חיוך, היכן לסחוט דמעות... צ'כוב לא היה יכול לעשות את זה לבדו: לשם כך היו נחוצים סטניסלבסקי וחבריו לתאטרון האמנותי של מוסקבה, שהאמינו בצ'כוב הסופר, ובמאמץ משותף הצליחו למצוא את הדרך להפוך את "השחף" ליצירת המופת המופת לנו. ההצלחה הפכירה הזאת התחוללה כבר בשנת 1898. צ'כוב המחזאי לא היה צריך להתענות הרבה: התהילה, בסופו של דבר, באה במוקדם ולא במאוחר. ואף שתהילה זו נשענה, כמובן, על הערך העצום של היצירה עצמה, היא הייתה תלויה בה בעת באנשים רבים נוספים. ובעיקר: התהילה הזאת התבססה על הצלחתו המסחרית העצומה של צ'כוב, הצלחה אשר זכה לה עוד בימי חייו. כדי שצ'כוב יצליח היה לו צורך בבמאי, בשחקנים ובעיקר בקהל, המוני-המונים של צופים, שהפכו את צ'כוב למה שהוא. בלי הקהל, צ'כוב לא היה ולא כלום. אלה הם כביכול דברים מובנים מאליהם, אבל הם שנויים במחלוקת, ולא רק מחמת האשליה הנפוצה והנרחבת כאילו גאונותה של היצירה עומדת בזכות עצמה. כאשר אני אומר שצ'כוב לא היה מי שהוא ללא הקהל הרחב שזכה לו עוד בימי חייו, אני מוצא את עצמי, להוותי, חולק על אחת התאוריות המרשימות והחשובות ביותר כיום בסוציולוגיה ובהיסטוריה של הספרות, זו של פייר בורדייה. מחקריו של בורדייה מטעימים את מושג ה"קפיטל התרבותי", האופן שבו מעמדות מציינים את עצמם לא רק במישרין, דרך העושר החומרי שבבעלותם, אלא גם בעקיפין, דרך סימני המעמד. מדוע הוצאתם זה עתה 49 שקלים על כתב עת ספרותי, בשעה שיכולתם בלי שום קושי למצוא לעצמכם חומר קריאה בחינם? בקצרה, משום שמכובד יותר לקרוא את "הו!" ולא את "ישראל היום". בורדייה מוסיף ומסביר: בתחילת המאה העשרים, בצרפת, היה מכובד יותר לקרוא את מרסל פרוסט ולא את ז'ורז' פיידו. נכון, כמעט איש לא קרא את פרוסט, וזאת כאשר לתאטרון הבולווארדי של פיידו נהרו המונים. אבל מי שספריו הקנו לקוראיהם קפיטל תרבותי אמתי היה דווקא הנדיר בין השניים, אשר דווקא משום כך נחשב לבעל ערך גבוה יותר. פיידו מכר כרטיסים בשעה שפרוסט לא מכר ספרים, אבל העדר ההצלחה החומרית הוא בדיוק מקור הקפיטל התרבותי: ההצלחה החומרית והקפיטל התרבותי מצויים ביחס הפוך זה לזה. והנה, לא הייתם צריכים לבדוק מיהו פרוסט, אבל כשנתקלתם בשם ז'ורז' פיידו, סביר שהייתם צריכים לגשת לוויקיפדיה ולמצוא שם את סיפורו של מחזאי תאטרון הבולווארדים המצליח ביותר בדורו (ראשית המאה העשרים), מי שכתב שלל קומדיות של חיי נישואים, חדרי מיטות ודלתות נפתחות ונסגרות... בחייו היה ז'ורז' פיידו מפורסם הרבה יותר מאשר פרוסט. אבל כפי שהסביר לנו בורדייה, ערכה של היצירה הוא שקבע בסופו של דבר, משום שהוא העניק לה מעמד "גבוה" יותר. פרוסט הוא שזכור כיום, ולא פיידו. סופו של הקפיטל התרבותי להכריע את ההצלחה החומרית.

אני מעז לטעון שבורדייה, בפשטות, טועה. וזאת משתי סיבות: ראשית, מחקריו בסוציולוגיה של הספרות מבוססים על רשמים איכותיים, והוא אינו מנסה לבסס באופן מדויק את הטענה שלפיה יצירות בעלות קפיטל תרבותי גבוה, אלה המוערכות יותר על ידי מביני דבר, נוטות להיות המצליחות-פחות מהבחינה המסחרית. נדמה לי שבורדייה נופל כאן בפח האשליה

של ההתגלות הספרותית, ואינו מקפיד לבחון את רשמיו די הצורך. ושנית, משום שהוא כונן את המחקר הזה סביב תקופה ומקום מובחנים – המודרניזם הצרפתי של סוף המאה התשע-עשרה, זה שבין בודלר לפרוסט. זה מקום וזו תקופה יוצאי דופן בהיסטוריה של הספרות. רגע היווצרותו של המודרניזם יצר פערים של ממש בטעם ובמעמד ספרותי, דרש מקוראיו דרישות שלא היו מוכנים להן – ואפשר, לרגע יוצא דופן אחד, הצלחה מסוימת גם לדורשי הדרישות הבלתי סבירות. פרוסט הוא גאון, זה ברור, אבל האדם המצוי לא נוצר לקרוא 4,215 עמודים. ואם זאת הבררה, הרוב באמת יעדיפו ללכת לתאטרון בבלווארד. מה גם שפרוסט הוא באמת חריג שבחריגים, שהרי לא כל סופר גבה-מצח כיום כותב 4,215 עמודים וזוכה מיד לתהילת עולם. פרוסט היה אחד. הסופרים גבוהי המצח כותבים בדרך כלל מאתיים או שלוש-מאות עמודים, על פי רוב משעממים, וברוב-רובם של המקרים אף אחד לא קורא אותם והם נשכחים עד מהרה.

וזה העיקר: לא רק בעולם העתיק. לא רק סופוקלס ואוריפידס ואפלטון. הסופרים המצליחים, אלה ששמשם נשאר לדורות, היו מאז ומעולם דווקא אלה שהצליחו כבר בימי חייהם. כמו שלמדנו באוקסירינכוס, הטעם הספרותי הנתון לשינויים אינו אלא אשליה. אין ניגוד בין הצלחה בקרב הקוראים המידיים לבין ההתקבלות לאורך זמן: אדרבה, ברובם המכריע של המקרים דרים השניים בכפיפה אחת.

את זה, כמובן, קשה להוכיח. אין לנו מדדים מהימנים לגמרי של הצלחה בקרב הקוראים המידיים, ועוד פחות מזה של ההתקבלות לאורך זמן. אבל משהו, בכל זאת, יש לנו. פרנקו מורטי – גדול חוקרי הספרות החיים כיום – מסתמך על קטלוג הספרים שיצאו לאור בבריטניה בשנים 1750 עד 1770, ומסכם את מקומם היחסי של כמה מהסופרים, מבחינת מספר המהדורות שהוציאו לאור בעשורים הללו: "סטרן במקום הראשון, פילדינג בשני... דפו בחמישי, ריצ'רדסון בשישי... וולטר באחד-עשר, גולדסמית' בחמישה-עשר, סרוונטס בשבעה-עשר, רוסו בתשעה-עשר. כולם שם". הסופרים הנערצים והנחקרים כיום בחוגים לספרות אנגלית ואירופית הם אלה שכבר בזמנם נדפסו יצירותיהם שוב ושוב בלונדון ובגלגו. הקנון ניצר כבר אז. מורטי ממשיך: "ובמה שנוגע ליוצאים מן הכלל, אלה נפוצים פחות וגם חד-משמעיים פחות מכפי שהאגדה גורסת. 'האדום והשחור', שנוצח כביכול על ידי קהל הקוראים של המאה התשע-עשרה, נדפס לפחות שבע-עשרה פעמים בין 1830 ל-1900; 'מובי דיק', עוד אחד מהרומנים החביבים על אלה שמציעים דוגמאות שכנגד, זכה לפחות לשלוש-עשרה מהדורות אנגליות ואמריקניות בין השנים 1851 ו-1900. לא רע".* מורטי מוסיף, בזהירות, שכוונתו אינה לטעון כי הנתוב היחיד אל המעמד הקנוני עובר דרך ההצלחה המסחרית המיידית: הדבר העיקרי, הוא מסביר, הוא להיות מועבר שוב ושוב מדור לדור, לשוב ולהידפס, לשוב ולהיקרא. כל זה מופיע אצל מורטי בהערות אגב. מורטי עבר מאז לחקור שאלות אחרות: בשנים האחרונות הוא מתעניין בעיקר בשאלה כיצד אנחנו יכולים ללמוד על הספרות שלא שרדה, זו שלא שבה ונדפסה. לצורך זה הוא מאמץ מתודולוגיה סטטיסטית ממש בחקר הספרות. כמה מתלמידיו יישמו את המתודולוגיה הזאת כלפי בורדייה עצמו. אחד מהם, ג'וד פורטר, ערך לפני כשנה מחקר המעמיד זה כנגד זה שני ערכים: מספר הביקורות שנכתבו על ספר באתר האינטרנט

* Franco Moretti, The Slaughterhouse of Literature

goodreads – ומספר האזכורים שאותו הספר זכה להם בקטלוג המאמרים המדעיים המקוון של ה־Modern Language Association. מספר הביקורות ב־goodreads משמש אמת מידה טובה להתקבלות בקרב הציבור הרחב, ואילו מספר האזכורים במאמרים מדעיים משמש אמת מידה טובה ל"ערך" קנוני, לקפיטל תרבותי. מקריאה תמימה של בורדייה היינו יכולים לצפות כי היחס יהיה הפוך: ככל שייטיב ספר להתקבל בציבור הרחב, כך הוא ייחקר פחות בקרב מביני דבר, ולהפך. אלא שפורטר מראה כי למעשה היחס הוא ישר לגמרי. ניתן במידה רבה לנבא את תשומת הלב המחקרית, ה"קנונית", אשר לה תזכה יצירה (והסופר שכתב אותה), לפי מספר קוראיה, ולהפך*.

מורטי טען, בזהירות, שההצלחה המסחרית המיידית אינה בהכרח דרך טובה לנבא את ההישארות לאורך זמן. האומנם צדק? טענתו היא, במשתמע, שאף כי הספרים המוערכים והנחשבים נמדדים בכך שרבים קוראים אותם, הרי שהמידה שבה נקרא כל ספר עשויה להשתנות מדור לדור. לכל ספר יש גורל משלו: יש כאלה שתהילתם עולה וצומחת, ויש אחרים ההולכים ונשכחים. ברור שיש בכך מידה של אמת וברור שיש מקרים של זיכרון ושכחה יחסיים. אבל האם באמת כל דור ודור מחליט מחדש את מי לזכור ואת מי לשכוח? החלטתי לבדוק. בחורף 2015 ביליתי כמה ימים בספריית בית אריאלה, ולצדי הכרכים הישנים של מוסף "הארץ, ספרים". כמה פתוס בדפים הללו! המוסף החל לראות אור באמצע שנת 1993. קראתי את הדפים הללו, מלאי התקווה; המשכתי וקראתי בשנות התקווה, החרדה, הייאוש ומפח הנפש שלאחריהן, עד לסוף שנת 1998. מניתי את הספרים המופיעים במשך השנים האלה ברשימות רבי המכר, שהחלו להתפרסם בגיליון הראשון של "ספרים". באותן שנים רחוקות ותמימות עדיין מקובל היה להאמין לדיווחים של רשתות הספרים, וכך ניתן היה לערוך רשימה אחת, לא מהימנה לגמרי אבל גם לא חסרת-שחר לחלוטין. 126 ספרים נמצאים ברשימות הללו, החל ב"צלהבים" של ס. יזהר וכלה ב"אותו היס" של עמוס עוז. רק כדי לסבר את האוזן, הנה חמשת ספרי המקור המצליחים ביותר ברשימות רבי המכר של אמצע שנות התשעים:

1. אל אישך תשוקתך, נעמי רגן
2. השיבה מהודו, א"ב יהושע
3. פיתוי, רם אורן
4. שבועת רחל, מיכל שלו
5. משחק מכור, רם אורן

* מורטי עומד בקצרה על המקרה החרגי של השירה בת זמננו, מרחב ספרותי שבו מובן כי המבקרים (ולא הקוראים) הם הקובעים בתהליך ההתקבלות. עובדה זו היא, בעיני מורטי, עדות להיעלמותה בפועל של השירה מן השדה הציבורי. זאת שאלה המזמינה דיון נפרד ומאמר אחר, ומחייבת הבהרה נוספת מצדדי: מסה זו עניינה בצורה של הספרות שיש לה, לפי שעה, ציבור רחב של קוראים, כלומר הפרווה. ואם ההשערה שביסוד דבריי נכונה, משמע שהשירה הישראלית – שאיבדה כמעט כל שריד של התקבלות בקרב ציבור רחב באמת – איבדה אולי בה בעת כל אפשרות של ממש להגיע לכדי התקבלות לאורך זמן. לכתוב שירה בישראל כיום זה קצת כמו, נאמר, להלחין רביעיות כלי מיתר. תהיינה הרביעיות העכשוויות מרשימות ככל שתהיינה, עתידן אינו לצד אלה של שוברט.

למי שזוכר את שוק הספרים הישראלי של שנות התשעים, כל זה נראה הגיוני למדי. מתברר שרשימות רבי המכר של מוסף ספרים יכולות לשמש עדות, אולי לא מושלמת אבל בהחלט מועילה, של מידת ההתקבלות בזמן אמת.

לצד הרשימה הזאת בחנתי מדד אחר: מספר רשימות הקריאה שבהן נמצא כיום ספר באתר "סימניה" (אתר שהוא מעין מקבילה ישראלית של goodreads, רשת חברתית של אוהבי ספר). אני מתריע מראש: הטקסט שלפניכם עובר עכשיו אל תחום הדמדומים שבין מסה ספרותית למחקר סוציולוגי-כמותי. ברור שכדי להפוך את המחקר הזה למדויק יותר מבחינה סטטיסטית, יש להוסיף לו בדיקות רבות של ההטיות שכולל המדגם ושל ציבור הגולשים והמשתתפים באתר "סימניה" על פי חתכים של גיל, מין, מגזר וכיו"ב. הטענה להלן מבוססת בינתיים על ההשערה שהתגובות באתר הזה אמנם אינן יכולות להיות מוגדרות כמדגם אקראי או מייצג, אבל הן בהחלט משמשות כמה שנקרא proxy, או "בא כוח" של ציבור הקוראים הישראלי. על כל פנים, זהו אולי בא הכוח האפקטיבי ביותר העומד כרגע לרשותנו, וכמובן, אשמח אם חוקרים אחרים ימצאו באי-כוח נוספים, שצירופם יאפשר לנו לשרטט תמונה מלאה יותר. ובינתיים – לתמונתי הראשונית, המקוטעת.

ובכן, הגולשים באתר "סימניה". יכולים להשתתף בו בפועל בדרכים שונות, למשל על ידי מתן ציון לספר, או העלאת ביקורת. אלא שהמספרים הנוצרים כך מצומצמים מכדי לשמש בסיס סטטיסטי מהימן. בד בבד, אתר סימניה בודק גם כמה קוראים התעניינו בדף האתר המוקדש לספר מסוים, אך למרבה הצער גם למספר הזה אין ערך סטטיסטי רב, משום שזוהי בדיקה שאינה מונעת כניסות חוזרות, ולכן קורא בודד השב ומרענן את דף הספר מאה פעמים יוסיף לו מאה מתעניינים.

לצד זה, יש כמה אלפים מבין משתמשי האתר שבחרו להעלות בו את "רשימות הקריאה" שלהם: בדרך כלל אלה רשימות של ספרים שנקראו או שנרכשו על ידי המשתמשים, אך יש גם רשימות מסוג אחר, למשל "ספרים שאהבתי במיוחד" או "ספרים שהתאכזבתי מהם". אלה הן רשימות שלא בהכרח מציינות ספרים לחיוב, אך הן נעשו בתשומת לב ובהתכוונות מיוחדת, ודרשו ממחבריהן מאמץ מסוים. קשה ליצור כאן מצגי שווים. כאשר אנחנו מסכמים את הרשימות הללו, מתקבלות שוב תוצאות מתקבלות על הדעת. הנה, למשל, חמשת הסופרים הישראליים המצליחים ביותר, על פי מדד של מספר רשימות הקריאה ב"סימניה" שבהן הם מופיעים (בקיץ 2015):

1. דויד גרוסמן, 934
2. מאיר שלו, 845
3. אשכול נבו, 701
4. עמוס עוז, 523
5. רם אורן, 517

ושוב: לכאורה, הגיוני. ודאי, ניפרת כאן איזושהי הטיה אל זמן-ההווה-של-הרגע (אשכול נבו, מעל עמוס עוז!) אבל היא הנותנת: לפנינו משהו מעין צילום חטוף של הרגע, כאלה היו פני הדברים בקיץ 2015. כזו הייתה ההתקבלות.

אם כן, ברשותנו שני כלים. האחד, "הארץ ספרים", מלמד על ההתקבלות באמצע שנות התשעים; השני, "סימניה", כפי שמדדתי אותו, מלמד על ההתקבלות בקיץ 2015. פער של עשרים שנה: כזמן מלחמותיו ונדודיו של אודיסאוס, כמעט שנות דור. עזבת את איתקה, שבת אליה, ומה השתנה בינתיים?

בקצרה: מעט מאוד. העובדה החשובה היא כי ניתן לחזות במידה רבה מאוד של סבירות את מספר רשימות הקריאה ב"סימניה" שבהן מופיע ספר, לפי מיקומו בטבלאות רבי המכר כעשרים שנה קודם לכן. כמעט שאין למצוא כיום ברשימות "סימניה" ספרים שיצאו בשנים 1993-8 וכלל לא הופיעו אז בטבלאות רבי המכר. אני רוצה להבהיר את זה לקוראי "הו!" ולכותביו בצורה ברורה והאכזרית ביותר, מנפצת האשליות ביותר: אם ספריכם אינם נמצאים כיום ברשימת רבי המכר, קרוב לוודאי שהם כמעט ושלא ייקראו גם בעוד עשרים שנה. יתר על כן: הזכרתי קודם את נעמי רגן, א"ב יהושע, רם אורן ומיכל שלו, אלה שמשלו ברשימות רבי המכר של שנות התשעים. אותם ספרים עצמם הם אלה שניתן למצוא גם היום במספרים ניכרים ברשימות הספרים של "סימניה".*

מה הם יוצאי הדופן לכלל הזה? כביכול, ניתן היה לחשוב שהספרות ה"נמוכה" יותר היא זו החולפת, זו הנקראת והמושלכת מיד הצדה. הטעם הספרותי, כך ניתן לחשוב, מנפה עם השנים את התבן מהבר. אחרי ברור קפדני כזה יישארו בסופו של דבר רק הספרים רבי הערך. יכול להיות: מעניין מה יישאר בעוד מאתיים שנה. בינתיים, כדאי לראות מה הם הספרים שהצליחו באופן יחסי בטבלאות רבי המכר של אמצע שנות התשעים, אך כיום שוב אינם מופיעים כלל, או כמעט שאינם מופיעים, ברשימות הקריאה של "סימניה" מקיץ 2015. אני מונה כמה מהם:

אותו הים, עמוס עוז
צלהבים, ס. יזהר
טייגרהיל, יורם קניוק
המינה ליוזה, אורלי קסטל בלום
ריקוד הפרפר, חנה בת שחר

אולי זו שגיאה זמנית. ייתכן שבעוד מאתיים שנה דווקא אלה הספרים שבזכותם תיזכר הספרות העברית משנות התשעים של המאה העשרים. אבל בינתיים ניתן לראות עד כמה שגוי הוא הרעיון שהזיכרון הספרותי מנפה מתוך רבי המכר את החולפים ומעוטי האיכות. דווקא נעמי רגן, רם אורן ומיכל שלו, סופרים "פופולריים" מובהקים, הם אלה שנשארו – לצדם של דויד גרוסמן או אתגר קרת. הטעם הספרותי לא בחר במשלב כזה או אחר, גבוה או נמוך, וההסבר לפער בין טבלאות רבי המכר לבין רשימות "סימניה" בספרים כמו "צלהבים" או "ריקוד

* ייתכן שהיציבות היחסית, בין טבלאות רבי המכר של שנות התשעים לרשימות "סימניה" היום נובעת בין השאר מהזמן הקצר יחסית שחלף: בעיקר, חלק ניכר מקוראי "סימניה" (אם כי, בבדיקה לא שיטתית, בהחלט לא כולם) היו קוראים פעילים כבר לפני עשרים שנה. שאלה חשובה היא, מה יקרה אחרי דור המדבר של קוראי נעמי רגן ורם אורן. האם הם יגיעו אז אל הארץ המובטחת של התהילה הספרותית? אין שום ודאות שכך יהיה. על כל פנים, לפנינו נתונים המתחקים אחר המהלך הראשוני של הזיכרון הספרותי, ויהיה מעניין להוסיף ולהתחקות אחריהם גם בעתיד.

הפרפר", מובן לא מתוך אופיו של הזיכרון הספרותי אלא מתוך טבען המשתנה של מכירות הספרים. לדוגמה, כאשר יצא לאור "צלהבים", ב-1993, היה לו ציבור קונים מובטח: אנשים שרכשו ספרים כמפגן של קפיטל תרבותי. או נאמר, באותה השנה גונבה שמועה לאוזנך: חנה בת שחר היא סופרת חדשה ומבטיחה. אז קדימה, לקנות! מה גם שממילא לא אתה אמור לקרוא את הספר: "ספר איכותי – ספר מתנה". וכך מצליחה הספרות הגבוהה, האיכותית, לרכוש לעצמה, למשך זמן מה, מעמד מסוים בטבלאות רבי המכר. אבל אחרי עשרים שנה צריך בכל זאת שהספרים ייקראו בפועל כדי שהם ישרדו. הספרים שלא שרדו – אלה שלא דילגו מטבלאות רבי המכר אל רשימות הספרים שלאחר עשרים שנה – הם אותם הספרים שרכשת, אך טרם הספיקת.

וכך מתבררת לה עובדה פשוטה וחזתכת: **כדי שספר יישאר בזיכרון, צריכים להיות לו קוראים רבים, ולשם כך נחוצים גם עותקים רבים.** מה צריך לקרות כדי שספר יופיע ברשימת קריאה באתר "סימניה"? קודם כול, צריך שמשתמש באתר ייתקל בספר הזה. זהו אירוע חומרי בעולם: אדם המחזיק בין ידיו עותק של ספר. ערכו המופשט של ספר, כלומר השאלה אם הוא נחשב או בלתי-נחשב אצל בעלי הטעם, אינו מעלה ואינו מוריד אם המפגשים הללו אינם יכולים להתרחש מן הטעם החומרי הפשוט שהספר הפיזי אינו ניתן להשגה. ישו, כזכור, האכיל חמשת אלפי מאמינים בחמש כיכרות לחם ובשני דגים. והנה, נניח שהדפסת אלף עותקים של ספר, אבל אחרי עשרים שנה ארבע מאות מהעותקים נגרסו, שלוש מאות שוכבים במחסן ההוצאה, מאה מונחים במדפים האחוריים בספריות הציבוריות, מאה אחרים משמשים למטרות שונות (אחד מייצב רגליים של שולחן רעוע, אחר סותם חלון פרוץ בחורף), ורק מאה עותקים מונחים בגאווה במקום בולט בספריות פרטיות של מביני דבר וקרובי משפחה: מזה לא תפרנס חמשת אלפים קוראים. נניח, לעומת זאת, שמכרת עותקים על גבי עותקים, ואלה נקראו בפועל ואף נשאו מונחים על מדפי הספרים. כל מי שעובר בסלון יכול לראות אותם גם כעבור עשרים שנה, להפוך אותם, לעלעל בהם מחדש. יש ילדים זיגוג? ועוד איך יש: רבבות. וכך נשאר הספר חי ועובר מדור לדור בזכות הנוכחות הממשית של החפץ החומרי.

הזכרתי קודם עובדה אחרת: צ'כוב המחזאי לא היה הופך למה שהוא, לולי סטניסלבסקי, נמירוביץ'–דנצ'נקו, אולגה קניפר, וכל מי שעבד ויצר בתאטרון האמנותי של מוסקבה – ולולי רבבות הצופים שהתיישבו, הבינו, מחאו כפיים, יצרו את הרגע המשותף שבין במה לאולם. זוהי כביכול עובדה מובנת מאליה. אמנות התאטרון היא אמנות ביצוע ואנחנו מבינים בקלות שהקהל שותף ביצירתה, שהאמנות הזאת מתקיימת רק לנוכח קהל. אלא שכך בדיוק גם בנוגע ליצירה הספרותית. ודאי, ניתן לדבר על יצירה מופשטת שקיימת רק כרעיון במוחו של הסופר, או רק בצורה של דפי נייר במגירתו. אך כתופעה חברתית – כלומר, כתופעה חומרית – היצירה הספרותית מתקיימת בעולם כיצירה משותפת של סופר, שהוא מחבר היצירה, ושל קהל הקוראים, שהוא זה שמשכפל את היצירה ובכך הופך אותה לעובדה ממשית בעלת נוכחות מתמשכת.

לפני כמה פסקאות דחיתי, בחרדה של חילול קודש, את פרשנות ההיסטוריה של הספרות שמציעה התאוריה הסוציולוגית של פייר בורדייה. אבל לא אלמנה צרפתי. אני מציע להסתמך דווקא על סוציולוג צרפתי דגול אחר, ברונו לאטור. את שמו קנה לאטור בסוציולוגיה של המדע, בתור חוקר-משתתף אנתרופולוגי. הוא בילה במעבדות מחקר, השתתף בניסויים

מדעיים, ובמשך כל אותה העת רשם לעצמו רשימות. מה עושים מדענים בפועל כאשר הם עורכים את מחקריהם ומגלים את התגליות שלהם? ממחקרו של לאטור התברר כי המדענים לא עושים שום דבר לבדם. המדע נוצר על ידי רשת שלמה של אנשים, ובעצם לא רשת של אנשים בלבד, אלא רשת העשויה מאנשים ומחפצים. לאטור הביט במדע במבט של סופר מחונן הרואה את מה שקורה תמיד ולכן נוטה להישכת, מה ששגור עד כדי כך שכבר הפסקנו לשים אליו לב. הוא התבונן במדע במבט של הזרה ספרותית, ופתאום ראה: המעבדה המדעית היא מקום שבו בני אדם מקיפים חפצים בדפי נייר. הנה כלי הזכוכית ובו החיידקים, והוא מחובר למכשיר הפולט דפי נייר שעליהם מודפסים מספרים; והנה האנשים לוקחים את דפי הנייר הללו, מעבירים אותם ביניהם, משתמשים בניירות כדי ליצור ניירות אחרים, מספרים אחרים, שוב ושוב מקיפים את כלי הזכוכית ומוציאים ממנו עוד ועוד ניירות, עוד ועוד מספרים. המדע אינו אלא רשת העשויה מבני אדם, מחיידקים ומדפי נייר.

מחקרו המלהיב ביותר של לאטור הוא בעיניי מחקר היסטורי – "פסטורה של צרפת" – המתאר את האופן שבו זכו רעיונותיו של לואי פסטר להתקבל בקרב המדענים בצרפת. ברור שלשם כך היה צורך בהבנה תאורטית וגם בגאונות. אבל במובן בסיסי עוד יותר, היה צורך ברשת שלמה של חוקרים ושל חפצים בעולם: פרות, וחיידקי אנתרקס, וכלבים, וחיידקי כלבת, ורועים נשוכים, ועיתונאים, ורופאים – ובין כל אלה, אדם אחד שגאונותו הייתה לא רק בתחום התאוריה הביולוגית. פסטר היה בראש וראשונה אמרגן מבריק – כזה המחבר יחד את האנשים והחפצים הנחוצים לו, ומכונן את הרשת של הביולוגיה הצרפתית המודרנית.

המדע מוצג אפוא כיצירה של רשת העשויה מאנשים ומחפצים. וכך, אני טוען, כל יצירה אנושית באשר היא, ובוודאי היצירה הספרותית. דפי הנייר של הספרים המודפסים, אשר שבים ומשוכפלים בידי הקוראים, הם אפוא חלק מן היצירה הספרותית עצמה, ורק בזכותם ממשיכה היצירה ונשארת כתופעה חברתית בת-קיימא.

פסטר, צ'כוב וגם דויד גרוסמן אינם לבדם. אדם איננו אי. מובן מאליו, לא? אבל אני טרוד קצת. לאטור, כדרכם של צרפתים, נהנה להציג את טענותיו בצורה הפרדוקסלית והמפתיעה ביותר. אולי אני נראה לכם כעת פרדוקסלי, מוזר-להכעים, כאשר אני בעצם מנסה לומר דבר פשוט ומובן הרבה יותר? אנסה אפוא מחדש. אחזור אחורה אל מקורות האשליה בדבר ההתגלות הספרותית. איזו מין אשליה יש כאן, בעצם? זוהי אשליה הדומה מאוד לאשליה בדבר הזינוק מן האשפתות אל העושר. זוהי האשליה שכל אחד מאתנו יכול להפוך למיליונר ושמא אף למיליארדר בכוח השוק הקפיטליסטי החופשי. הואיל והשוק חופשי ופתוח לכול, ברור שאם רק תשכיל ותמצא את הרעיון המנצח – תהיה לצוקרברג. אך ברור לכל בר-דעת שזוהי רק אגדה, אשליה מתוקה ותו-לא. למעשה, אף אחד מאתנו לא יהיה מיליונר, ולא חשוב מה נהגה בלבנו. יהיה זה בגדר נס אם נצליח לשכור דירה בתל אביב. ומדוע? משום שהשוק אינו באמת חופשי ופתוח לכול. אנחנו לא נמצאים בו לבדנו, ונקודת הפתיחה שלנו אינה שווה. אנחנו עומדים למעשה בעמדה שכבר נקבעה מראש, בין רבים אחרים, כשלכולנו כבר הנכסים שלנו והאפשרויות שלנו. השוק הקפיטליסטי החופשי הוא אגדה גמורה.

אגדת השוק הקפיטליסטי החופשי היא האגדה על עולם העשוי כלוח ביליארד ובו כדורים שווים המונחים על משטח מאוזן ונטול חיכוך. תפגע בנקודה הנכונה – ותזכה במשחק. אך למעשה, הכדורים שונים במשקלם, החיכוך עצום, והמשטח מוטה. עד כאן, אני משער שרבים

מהקוראים אינם חולקים עליי. כעת אנסה להבין מדוע בכל זאת נפוצה האגדה הקפיטליסטית הזאת: משום שהיא נובעת מלב לבן של האינדאולוגיות שלנו. אנחנו שבים ומדמיינים את העולם כאילו הוא עשוי מאינדוידואלים שווים זה לזה אשר כל אחד מהם עומד בפני עצמו, עולם העשוי מאטומים מבודדים. הוגי הליברליזם המודרני ראו בבני אדם אטומים שכרתו ביניהם אמנה חברתית, אבל נותרו יצורים פרטיים העומדים לגמרי ברשות עצמם ונתונים לתחרות האנונימית של השוק. וזוהי – כפי שיודע כל קורא של מרקס – אשליה גמורה. אדם איננו אי, ואנחנו איננו אטומים העומדים בפני עצמם. אין שוק אנונימי.

האינדאולוגיה הליברלית צמחה לצד הקפיטליזם המודרני. צמית בימי הביניים ידע היטב שגורלו להישאר צמית. חלומות על זינוק מן האשפתות אל העושר לא היו קיימים אז. החלום הזה הפך להיות נחלת רבים רק במאה התשע-עשרה. ולצד החלום החדש הזה נוצרה, באותו הזמן עצמו, דמות חדשה של "יוצר" – דמות היוצר של הרומנטיקה. גלילאו, כאמור, היה מעין משרת בחצרם של נסיכי מדיצ'י. יוזף היידן, יותר ממאה שנה אחריו, גם הוא היה עדיין משרת, ופעל בחצרו של הנסיך אסטרזהוי. וכך היה אז בגדר מובן מאלי, שהרי כדי שישמע קולו היה היוצר חייב לזכות קודם כול באחיות רגל חברתית. במילים אחרות, היה לו צורך בפטרון. אבל דור אחד אחרי היידן – ובטהובן כבר נתפס כגאון העומד לבדו ואינו שומע דבר, פרוש מהחברה ומבני האדם. בעקבות בטהובן, ניתן היה, כמדומה, לחלום כי היצירה תעשה לה כנפיים בכוחה-שלה. ומאותה העת ואילך: יוצרים מנסים לשחק, בהצלחה זו או אחרת, את תפקיד ה"גאון". מה להם קהל, מה להם קוראים, מה להם ביקורת? לאורך רוב שנות המאה התשע-עשרה התנהלה מעין תחרות שבה ניסו האמנים לגבור על קודמיהם במידת החידוש השערורייתי שלהם, כזה המעמיד אותם במרחק מרבי מתלות בקהלם. בזכות האינדאולוגיה של היוצר הרומנטי הייתה אירופה קשובה קשב רב במיוחד לתחרות הזאת. וכך, למשך רגע היסטורי קצר נוצר אותו מצב מוזר שבו דווקא מי שהתרחק מקהל יכול היה לזכות בצופים נלהבים המצפים לדבר הזה בדיוק – תחרות ההתרחקות מן הקהל. הרגע ההיסטורי הזה מוצה עד תום בראשית המאה העשרים. פרוסט כתב רומן גאוני בן 4,215 עמודים (ומצדו שלא תקרא! מי צריך אותך!). הפוטוריסט הרוסי וְלִימִיר חֶלְבֵּנִיקוֹב, הטה – בצורה גאונית! – את הפועל "לצחוק", וקרא לזה שיר. ג'יימס ג'ויס יצר שפה פרטית – גאונית! – ב-Finnegan's Wake המוזר שלו. ובזה נגמרה התחרות, הקהל התפזר: להתרחק מהקהל יותר כבר אי אפשר. האמנים הבאים שניסו להתרחק מקהלם עשו את זה, באמת ובתמים, ללא כל קהל שהוא. פשוט איש מול רעהו.

לדיוסקורוס מאפרודיטו לא היו יומרות. הוא היה בסך הכול ראש העיירה, הוא ביצע את תפקידו. "שמחי ועלצי הנפה, ויקטור החכם קרב ובא". זה מה שהיה נחוץ, זה מה שדיוסקורוס כתב. קְלִימְכּוֹס, שכתב בשביל המלך תלמי, היה צריך לכתוב אחרת; ורגיליוס, שכתב בשביל הקיסר אוגוסטוס, כתב אחרת לגמרי. היצירה נוצרה מתוך החלל החברתי הממשי שלה ובעבורו. בעבור הפטרון, בעבור הקהל.

ואילו טרפליוב האומלל! במערכה הראשונה של "השחף" הוא מדקלם מניפסטים – "נחוצות צורות חדשות. צורות חדשות נחוצות." – "יש להציג את החיים לא כפי שהם ולא כפי שהם צריכים להיות, אלא כפי שהם מופיעים בחלומותינו." ובניתיים הוא מעלה בחצר האחוזה הצגה חובבנית עם חברתו, וכמה קרשים מאולתרים משמשים להם כבמה. אמו היא השחקנית

המצליחה ארקדינה, היא חיה עם הסופר המוערך טריגורין, והם מלגלים עליו! טרפליוב לא יכול יותר, הוא רץ ומשתולל בחצר: "אני מוכשר מכולכם!" ואז, במערכה השלישית, הוא כמו נכנע: "אני מבין עכשיו שספרות טובה זה לא עניין של צורות ישנות או חדשות, אלא של רעיונות שצריכים לנבוע בחופשיות, היישר מלבנו של היוצר..."

אך לא, הוא עדיין לא הבין. טרפליוב האומלל, קרבנו של בטהובן, קרבן הדמות הרומנטית של היוצר, עדיין מדמיין את הספרות דרך האגדה הזאת של הסופר הגאוני, הפרוש מן הקהל. "אתה מסתורין", אומר לו טריגורין ומסתיר בקושי את לעגו. "אתה האיש במסכת הברזל. הקוראים שלך רוצים לדעת אם אתה בלונדיני או ברונטי!". האשמה אינה נעוצה בטרפליוב, אלא ברומנטיקה ובמודרניזם, אותן אידאולוגיות שתבעו מן הסופר לחבוש מסכת ברזל על פניו ולחיות לבדו כביכול, הרחק מקהל הקוראים.

ובכן, מוטב ללמוד מצ'וב: להסיר את המסכה, לחזור למוסקבה, להתרועע, ללמוד מהקהל, לחיות בתוכו, לכתוב בעבורו. שם נמצאת הספרות: לא במגירה אלא אצל המון הקוראים. ובסופו של דבר: בטבלאות רבי המכר.

משתתפי הו! 14

מעין אבן

הוא יליד תל אביב, 1994. שיריו פורסמו בגיליונות קודמים של "הו!", וכמו כן במוסף תרבות וספרות של עיתון "הארץ" ובמוסף 7 לילות של עיתון "ידיעות אחרונות".
צילום: אוראל כהן

שמעון אדף

נולד בשדרות להורים יוצאי מרוקו. ב-1991 עבר לתל אביב עם חברי ההרכב "האצולה", שאת מרבית שיריו כתב והלחין. אדף פרסם שלושה קובצי שירה ושמונה רומנים, שהאחרון בהם, "קובלנה של בלש", ראה אור ב-2015. חתן פרס ספיר לשנת 2013 על ספרו "מוקס נוקס".
צילום: רונן ללנה

ניר אילון

הוא יליד ראשון לציון, 1981. פרסם משיריו במוסף "תרבות וספרות" של "הארץ" ובגיליון 12 של "הו!". מתגורר בשיקגו.

רותם אלמגור

הוא יליד 1971, גדל בראשון לציון. בוגר האוניברסיטה העברית במדעי הטבע. שיריו הראשונים ראו אור בגיליון 12 של "הו!". מתגורר בתל אביב, נשוי ואב לבן.
צילום: תיגל נשיא

עינה ארדל

נולדה בשנת 1973 בקופנהגן וגדלה בירושלים. פרסמה עד כה שלושה ספרי שירה – "סנדלי הדם שלי" (2002), "שירי אהבה לימים רעים" (2008) ו"כשהגעועים היו מבישים" (2014). מלמדת ספרות בבית הספר הדור-לשוני "יד-ביד" ובתיכון הישראלי למדעים ואמנויות בירושלים. אמא לבן ובת שמטיילת עם כלב לבן. בימים אלה רואה אור רומן המכתבים שכתבה, "בואנוס איירס, איסטנבול".

צור ארליך

הוא יליד ירושלים, 1974. עורך המשנה של כתב העת "השילוח". מתרגם שירה וספרי עיון. מבקר ספרות ב"מקור ראשון". בעל טור שירת-עיתון שבועי המופיע ברציפות מ-1998 – תחילה ב"מקור ראשון" וכיום באתר "מידה" – וטור שירה קלה בירחון IVRIT. מוסמך האוניברסיטה העברית בספרות עברית.

שמעון בוזגלו

פרסם חמישה ספרי שירה: "ארם" (2000), "תל היסרליק" (2002), "אישית לוחצת" (2004), "טוראי כהן קורא שירים" (2011) ו"מדשאות הוליווד" (2015). בין תרגומיו: מבחר מתוך השירה הלירית היוונית והרומית, טרגדיות יווניות, וכן דיאלוגים אפלטוניים.

דוד ניאו בוחבוט

(יליד ירושלים, 1994) הוא משורר, מורה, עורך, מבקר שירה ועיתונאי תרבות ב"גלריה שיש". עורך ומפיק את "פסטיבל תל אביב לשירה" (יחד עם המשורר עודד כרמלי), את "יום גולדמן", את "כנס האוטופיות הגדול" ועוד. שריו פורסמו בגיליונות קודמים של "הו!" ובבימות נוספות. ספרו הראשון, "ינוקא", נמצא בכתובים. חי בעמק האלה.

ירדן בן-צור

הוא יליד 1986. גדל בחולון ובשוהם. שירים ותרגומים פרי עטו התפרסמו בין השאר ב"הו!" 12 וב"הארץ". תלמיד בחוגים לספרות והיסטוריה כללית באוניברסיטת תל אביב. מתגורר ביפו.

אסף בנרף

הוא יליד בת-ים. עוסק במוזיקה, לומד לקראת תואר שני בניצוח בבית הספר למוזיקה באוניברסיטת פן סטייט שבפנסילבניה. בעבר היה זמר במקהלת האופרה הישראלית. שירים ותרגומים פרי עטו ראו אור בכתב העת "הו!" ובאנתולוגיה לשירה להט"בית "נפלאתה".

סיון בסקין

היא ילידת ליטא, 1976. פרסמה שני ספרי שירה: "יצירה ווקאלית ליהודי, דג ומקהלה" (2006) ו"מסעו של יונה" (2011). ספר שיריה השלישי עומד לראות אור ב־2017. שירים, תרגומים ומסות פרי עטה מתפרסמים ב"הו!" מאז גילונו הראשון. מתרגמת שירה ופרוזה מרוסית, מליטאית ומאנגלית.

נמרוד ברקו

הוא יליד ירושלים, 1977. חי בירושלים כל שנותיו. כותב שירה ופרוזה ועוסק גם ביצירת מוזיקה. שירים פרי עטו התפרסמו בגיליונות 10 ו־12 של "הו!".

בר ג'וזפין

היא ילידת 1991. גדלה ביישובי גדרות. מתגוררת כיום בתל אביב ועוסקת ביחסי ציבור בתחום הספרות והתרבות. בוגרת תואר ראשון בפילוסופיה ובביולוגיה באוניברסיטת תל אביב. זהו לה פרסום ראשון ב"הו!".

יאיר דברת

הוא יליד זכרון יעקב, 1990. גדל בבנימינה וכיום מתגורר ביפו. שיריו ותרגומיו התפרסמו ב"הו!", ב"תרבות וספרות" של "הארץ", וכן באנתולוגיה לשירה להט"בית, "נפלאה". ספר שיריו הראשון, "כוחי הלבן", יראה אור ב־2017 בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

חדוה הרכבי

היא משוררת וציירת. ספר שיריה האחרון, "ראנא" יצא לאור ב־2014 וספר שיריה החדש – "מיגו", יראה אור בשנת 2017 בהוצאת הקיבוץ המאוחד. אם לבן – אלישע. צילום: עליזה אורבך

אנה הרמן

משוררת, מתרגמת ועורכת שירה. ספר שיריה הרביעי, "התאומה הנראית" ראה אור ב-2016. כלת פרס ראש הממשלה ליצירה לשנת 2007, פרס אקו"ם לשירה לשנת 2014 ופרס ורטהיים לשנת 2005. שיריה רואים אור ב"הו!" מאז גיליונו הראשון של כתב העת.

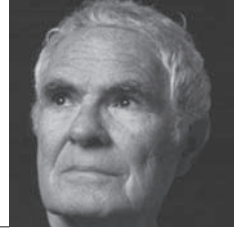
עומר ולדמן

הוא יליד 1994, תלמיד בחוג ללשון העברית ובחוג לספרות עברית באוניברסיטה העברית בירושלים, כותב על שירה בעיתון "הארץ" ועובד בתאגיד השידור הישראלי. פרסם בכל גיליונות המקור של "הו!" מ-2012 ובמקומות נוספים.
צילום: נדב הלפרין

שמעון זנדבנק

הוא חוקר, מבקר ספרות ומתרגם שירה, פרופסור (אמריטוס) בספרות השוואתית באוניברסיטה העברית. חתן פרס ישראל לתרגום שירה, 1996. תרגם את "הטירה" לקפקא, "סיפורי קנטרברי" לצ'וסר, הסונטות של שקספיר, קובצי שירים של רילקה, הָלְדֶרְלִין, הופקינס, הופמנסטל, ייטס, צלאן ועוד.

מתן חרמוני

הוא סופר, עורך ומרצה לספרות. ספרו החדש, "קרבת דם", יראה אור בקרוב בהוצאת "כתר". ב-2016 התמנה לעורך כתב העת "מאזנים". מלמד כתיבה יוצרת ותולדות הספרות העברית באוניברסיטה הפתוחה.

משה לביא

הוא מרצה לתלמוד ולמדורש באוניברסיטת חיפה. ספר שיריו הראשון, "עודי בין שיניך" יראה אור בשנה הקרובה. שירה, ביקורת ספרות, הגות ודרשות פרי עטו ניתן למצוא בבלוג "כל מיניה". נשוי לתמר ואב לגפן, לנטע ולדרור. זהו לו פרסום ראשון ב"הו!".

עמרי לבנת

יליד 1993, גר בתל אביב, סטודנט בתוכנית הבינ-תחומית לתלמידים מצטיינים ע"ש עדי לאוטמן. שיריו ותרגומיו התפרסמו בכתב העת "הו!", באנתולוגיה לשירה להט"בית "נפלאטה" ובעיתונות היומית.

הילה להב

היא ילידת זכרון יעקב, 1985. מוזיקאית ומשוררת. שיריה ראו אור בגיליונות כתב העת "מטעם" עד סגירתו ולאחר מכן בגיליונות "הו!". "יחידה", ספר שיריה הראשון, ראה אור ב-2011. ספרה השני, הפואמה "עד הבוקר", ראה אור ב-2014.

אפרת מישורי

היא ילידת טבריה, 1964. משוררת, דוקטור לספרות, עורכת, מנחת סדנאות כתיבה ומייסדת הסלון הספרותי "תאטרון הטקסט הנווד". ספר שיריה התשיעי, "Thinkerbell", ראה אור ב-2016. זוכת פרס רון אדלר לספר ביכורים ופרס ראש הממשלה לשנת 2001. לאחרונה הרחיבה את פעילותה גם לקולנוע. שיריה רואים אור ב"הו!" מאז גיליונו הראשון.

דורי מנור

הוא משורר, מתרגם ועורך. ב-2012 ראה אור "אמצע הבשר – שירים 1991-2011" – מבחר מקיף משיריו בעריכת פרופ' דן מירון. זכה בפרסים שונים על שירתו ועל תרגומיו, ובהם פרס טשרניחובסקי לתרגומי מופת ופרס עמיחי לשירה עברית לשנת 2015. ערך (עם רונן סוניס) את "נפלאטה", אנתולוגיה של שירה להט"בית (2015).

שחר-מריו מרדכי

הוא יליד קרית ביאליק, 1975. פרסם עד כה שלושה ספרי שירה (האחרון שבהם: "מי בעניין שלנו", ראה אור ב-2013). מתגורר בבולטימור, ארה"ב.

תמר מרין

היא מחברת הרומן "ילדים" שהתפרסם בנובמבר 2015 וזיכה אותה בפרס שרת התרבות לסופרים בתחילת דרכם ובפרס קוגל. פרסמה סיפורים קצרים בכתבי העת "הו!", "קשת החדשה" ובאתר "מעבורת". כלת פרס ברנשטיין לביקורת ספרות לשנת 2014. מפרסמת רשימות ביקורת ומסות במוספי הספרות של עיתון "הארץ". חוקרת ומרצה לספרות. ספרה העיוני על עליית הפרוזה הנשית הישראלית יצא לאור השנה בהוצאת Northwestern University Press.

אגי משעול

היא משוררת, אוסף שיריה האחרון 'מלאך החדר' ראה אור השנה בהוצאת הקיבוץ המאוחד ומוסד ביאליק.

עמוס נוי

בעל תואר שני במדעי המחשב ותואר שלישי בפולקלור ותרבות עממית. מלמד השנה באוניברסיטת בן גוריון ומבכילת אחווה. בין מקימי האתר "קפה גיברלטר", כותב בקביעות ב"העוקץ". מתגורר בירושלים. בגיליון 13 של "הו!" ראו אור תרגומיו לשירים של קדיה מולודובסקי (מיידיש).

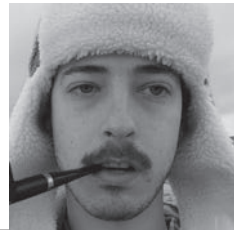
אורית נוימאיר - פוטשניק

היא ילידת תל אביב, 1973. בעלת תואר שני בפזיקה. אשת הייטק בעבר ומורה בהווה. אמא לשלושה. כותבת ומתרגמת שירה. שירים ותרגומים פרי עטה התפרסמו בגליונות "הו!" ו"מאזנים".

נדב נוימן

הוא משורר, כותב, עורך ופסיכונאוט. יליד 1988, חי בתל אביב. ספר ביכוריו, "נעמן", ראה אור בשנת 2015 בהוצאת "רעב". שיריו פורסמו בכתבי עת שונים. זהו לו פרסום ראשון ב"הו!".

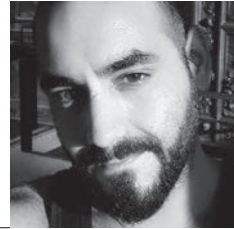
רויאל נץ

פרופסור בחוג ללימודים קלאסיים באוניברסיטת סטנפורד. ספר שיריו, "מרובעים", ראה אור ב־2014. מסות פרי עטו רואות אור ב"הו!" מאז גיליונו הראשון.

בן סויסה

יליד פתח תקווה, 1983. גדל בכרמיאל וכיום מתגורר ביפו. בתחילת דרכו פרסם שירים וסיפורים באתר "במה חדשה" בכינוי "בן אדם". מפרסם טורי דעה, סיפורים, כתבות, ביקורות ומאמרים בעיתונות המודפסת והמקוונת. ספרו הראשון יראה אור ב־2017. זהו לו פרסום ראשון ב"הו!".

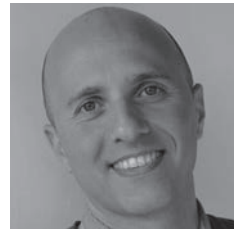
רוני סוניס

יליד פתח תקווה, 1972. מתרגם שירה ופרוזה, חוקר ומלמד במחלקה לתרגום באוניברסיטה העברית בירושלים. תרגם שני רומנים מאת ולדימיר נבוקוב: "הגנת לוז'ין" ו"לאורה – המקור". ערך בשיתוף עם דורי מנור את "נפלאתה", אנתולוגיה של שירה להט"בית (2015). תרגומיו רואים אור ב"הו!" מאז גיליונו הראשון. צילום: עזרא לוי

משה סקאל

יליד תל אביב. חבר מערכת ב"הו!" מגיליונו הראשון. "אחותי", רומן פרי עטו, ראה אור ב־2016 ונכלל ברשימת המועמדים לפרס ספיר. בין ספריו: "יולנדה" (נכלל ברשימת המועמדים הסופיים לפרס ספיר וראה אור בצרפת ב־2012) ו"הצורף" שאף יראה אור בשנה הבאה בארה"ב. בשנים האחרונות ניהל את המפעל לתרגום ספרות מופת. חתן פרס אשכול ליצירה.

עידו פלד

יליד 1989, גדל במושב בית שערים. תרגומיו מגרמנית ומיוונית עתיקה התפרסמו ב"הו!" וב"הארץ". לומד לתואר שני ומלמד בחוג לספרות באוניברסיטת תל אביב. צילום: יסמין ואריה מורד

ריטה קוגן

היא ילידת סנט פטרבורג, 1976. חיה בישראל מאז 1990. עובדת כמהנדסת וגרה בתל אביב בחברת התול מחוסר-זנב. ספר שיריה הראשון, "רישיון לשגיאות כתיב", ראה אור ב-2015.

רון קורדונסקי

נולד בשנת 1983, גדל בפתח תקווה וכיום חי בתל אביב. מתמחה בכיבליותרפיה ומורה למחשבת ישראל. פרסם משיריו בכתבי עת שונים, וזהו לו פרסום ראשון ב"הו!".
צילום: תמר ביאליק

נבה קרסניקר

נולדה ב-1976, גדלה בנתניה. למדה מדעי המדינה וקולנוע. עובדת בביקורת גבולות.
צילום: אריאל וייס

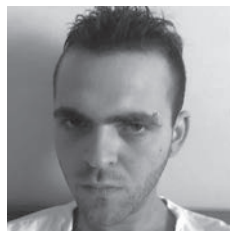
עילי ראונר

מלמד ספרות באוניברסיטת ת"א, מכללת מנשר לאמנות, ובתיכון גמנסיה הרצליה בת"א. ספרו הראשון "עריק" ראה אור ב-2015, וספרו השני, "ילדה וכלי קשת", ראה אור לאחרונה. מתגורר בקיבוץ יקום.
צילום: לילך נתנאל

איתמר רוזנברג

הוא יליד 1994, תוצר לוואי של החינוך הדתי. כיום סטודנט באוניברסיטה העברית ומתגורר בירושלים. זהו לו פרסום ראשון ב"הו!".

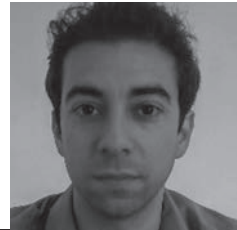
אוריין רוזנר

ילידת 1991, גרה בתל אביב. תלמידה בחוגים להיסטוריה ולפסיכולוגיה באוניברסיטת תל אביב. שיריה ראו אור במוסף "תרבות וספרות" של "הארץ", ב"ידיעות אחרונות" ובכמות נוספות. זהו לה פרסום ראשון ב"הו!".

אסיף רחמים

הוא משורר. יליד 1984, מתגורר בירושלים. עד כה ראו אור שני ספרים פרי עטו: "עמק המלכים" (2012) ו"לקוי מאורות" (2014). זה פרסומו הראשון ב"הו!".
צילום: אור לנקרי

יחזקאל רחמים

תושב יפו. פרסם את קובץ הסיפורים "פיגומים" וספרי ילדים. לאחרונה ראה אור ספר שיריו "עכשיו הנסיעה" (פרדס) בעריכת דורי מנור. נמנה עם הזוכים בתחרות "שירה על הדרך" ובפרס ראש הממשלה לסופרים עבריים.
צילום: אורית ברגר

ננו שבתאי

ילידת 75, ירושלים. למדה משחק ובימוי בביה"ס לאמנויות הבמה של סמינר הקיבוצים, וסיימה בהצטיינות לימודי תסריטאות בביה"ס סם שפיגל לקולנוע וטלוויזיה. כתבה וביימה מחזות שונים, ביניהם "להגיד מותר הכל" (תיאטרון הרצליה), "קורבנות החובה", מאת או'ן יונסקו (הזירה הבינתחומית), "ברית בין הבדלים" (תיאטרונטו). זוכת פרס אקו"ם ליצירת ביכורים על ספר שיריה "ילדת הברזל" (ידיעות אחרונות 2005). ספר המחזות "ננו שבתאי – שלושה מחזות" יצא לאור בהוצאת עמדה (2010). ספר הילדים "אח זה לא דבר שזורקים לפח" יצא לאור בידיעות אחרונות (2013). הרומן הראשון שלה "ספר הגברים", יצא בהוצאת כתר (2015).

טל שקד

הוא עורך כתב העת המקוון "הפתיליה". בימים אלה רואה אור רומן ביכוריו "אבדון ותפארת" בהוצאת "ידיעות ספרים" ו"קסת". זהו לו פרסום ראשון ב"הו!".

